

Plani i Menaxhimit të Basenit Ujor të Lumit Mat

Vlerësimi Strategjik Mjedisor (VSM) Raporti Paraprak

Maj 2023

Një pjesë e dokumentacionit përfshin:
Planin e Menaxhimit të Basenit Ujor të Lumit Mat

LISTA E ANKRONIMEVE

ADA/ADC	AGJENCIA AUSTRIAKE PËR ZHVILLIM
AK	AUTORITET KOMPETENT
AKB	AGJENSIA KOMBËTARE E BREGDETIT
AKM	AGJENCIA KOMBËTARE E MJEDISIT
AKUM	AGJENCIA KOMBËTARE E UJËSJELLËS -KANALIZIMEVE DHE INFRASTRUKTURËS SË MBETJEVE
AKZM	AGJENCIA KOMBËTARE E ZONAVE TË MBROJTURA
AMBU	AGJENCIA E MENAXHIMIT TË BURIMEVE UJORE
BE	BASHKIMI EUROPIAN
BU	BASENI UJOR
DKU	DIREKTIVA E KORNIZAVE TË UJIT të BE-së – 2000/60/EC
DN	DIREKTIVA E BE-së për NITRATET – 91/676/EEC
DP	DIREKTIVE E BE-së për përmbytjet
DSCM	DIREKTIVE E BE-së për STANDARDET E CILËSISË MJEDISORE
DUN	Direktiva e BE-së për Ujërat nëntokësore -
DUNU	DIREKTIVE E BE-së për TRAJTIM TË UJËRAVE TË NDOTURA URBANE
DUP	DIREKTIVA E BE-së për UJIN E PIJSHËM – 2020/2184
ERRU	ENTI RREGULLATOR I UJIT (SHQIPTAR)
ETVUN	EKOSISTEMI TOKËSOR I VARUR NGA UJËRAT NËNTOKËSORE
EUSIËM	MBËSHTETJA E BE-së PËR MENAXHIMIN E INTEGRUAR TË UJIT
FPU	FURNIZIMI PUBLIK ME UJË
IPA	INSTRUMENTI PËR ASISTENCËN E PARA-ADERIMIT
IPM	INDEKSI I PRURJES MJEDISORE
ISHP	INSTITUTI I SHENDETIT PUBLIK I SHENDETIT PUBLIK
ITU	Impianti i TRAJTIMIT TË UJIT (FURNIZIMI PUBLIK)
ITUN	IMPIANTI I TRAJTIMIT TË UJËRAVE TË NDOTURA
KBU	KËSHILLI I BASENIT UJOR
KE	KOMISIONI EUROPIAN
KKBU	KADASTRA KOMBËTARE E BURIMEVE UJORE
KKRr	KURBA E KOHËZGJATJES SË RRJEDHJES
KKU	KËSHILLI KOMBËTAR I UJIT
KM	KRYEMINISTRIA
LIGJI MIBU	LIGJI PËR MENAXHIMIN E INTEGRUAR TË BURIMEVE UJORE – LIGJI N° 111/2012

MBU	MENAXHIMI I BASENIT UJOR
MBZhR	MINISTRIA E BUJQËSISË dhe ZHVILLIMIT RURAL
MFE	MINISTRIA E FINANCAVE DHE EKONOMISË
MGjE	MARRËVESHJE E GJELBËR EVROPIANE
MIBU	MENAXHIMI I INTEGRUAR I BURIMEVE UJORE
MIE	MINISTRIA E INFRASTRUKTURËS DHE ENERGJISË
MTE	MINISTRIA E TURIZMIT DHE MJEDISIT
NjZ	NJËSIA E ZBATIMIT
OM	OBJEKTIVI MJEDISOR
OSM	OBJEKTIVI STRATEGJIK MJEDISOR
PKIE	PLANI KOMBËTAR PËR INTEGRIM EVROPIAN
PM	PRURJA MJEDISORE
PM	PROGRAMI I MASAVE (terminologjia e DKU)
PMBU	PLANI I MENAXHIMIT TË BASENEVE UJORE
PME	POTENCIALI I MIRË EKOLOGJIK
PTS	PROCEDURAT TEKNIKE STANDARD (TË AMBU)
PZ-PMBU	PLANI I ZBATIMIT TË PMBU
QSH	QEVERIA E SHQIPËRISË
RP	REZULTATET E PRITURA
SCM	STANDARD I CILËSISË TË MJEDISIT
ShGjSh	SHËRBIMI GJEOLGJIK SHQIPTAR
SME	STATUSI I MIRË EKOLOGJIK
SQShU	SISTEMI I QËNDRUESHËM I SHKARKIMEVE URBANE
TR	TERMAT E REFERENCËS
TUA	TRUP UJOR ARTIFICAL
TUB	TRUP UJOR BREGDETAR
TUS	TRUPI UJOR SIPËRFAQËSOR
TUS	TRUP UJOR SIPËRFAQËSOR
TUShM	TRUP UJOR SHUMË I MODIFIKUAR
UDP	UJI I DISPOZUESHËM PËR PËRDORIM (NGA OPERATORËT)
UPA	UJI PA TË ARDHURA
VKM	VENDIM I KËSHILLIT TË MINISTRAVE
VSM	VLERËSIMI STRATEGJIK MJEDISOR
VSP	VEPRIMET STRATEGJIKE ME PËRPARËSI

ZABU	ZYRA E MENAXHIMIT TË BASENIT UJOR
ZCN	ZONË E CËNUESHME NGA NITRATET
ZMUP	ZONË E MBROJTUR E UJIT TË PIJSHËM
ZMUR	ZONË E MBROJTUR PËR UJËRAT LARËS OSE REKREATIV
ZNMLU	ZONA E NDJESHME E MBROJTJES TË LËNDËVE USHQËSORE

Përmbledhje ekzekutive

Ky dokument paraqet Vlerësimin Strategjik Mjedisor “Raporti Paraprak” të Planit të Menaxhimit të Basenit të Lumit Mat (PMBU). Në përgjithësi, qëllimi i Vlerësimit Strategjik Mjedisor (VSM) të “Planit” është të sigurojë nivele të larta të mbrojtjes së mjedisit dhe zhvillimit të qëndrueshëm, nëpërmjet shqyrtimit aktiv dhe konsultimit mbi çështjet mjedisore që kanë ndikim negativ nga zbatimi i Planit pa masat e duhura zbutëse. Gjithashtu, është një kërkesë ligjore e Shqipërisë dhe e BE-së për të përgatitur një Raport VSM për të shoqëruar Planin.

Ndryshe nga shumë plane dhe strategji sektoriale për zhvillimin kombëtar, PMBU-të nuk pritët të ndikojnë negativisht në mjedis. Përkundrazi, PMBU-të në fakt përcaktojnë objektivat mjedisore, të cilat duhet të respektojnë edhe sektorët e tjerë. Megjithatë, një raport i VSM-së mbetet i dobishëm për zbatimin e PMBU, sepse ai mund të përdoret si një "vetë-auditim" për të siguruar nëse objektivat e nevojshme strategjike mjedisore (OSM) janë adresuar mjaftueshëm, ose aty ku ndeshen boshllëqe, ato të theksohen. Së dyti, ky Raport Paraprak i VSM është kryesisht një raport konsultimi dhe konsiderohet një mundësi për të identifikuar palët e interesuara, strategjitë individuale të të cilëve mund të ndikojnë në objektivat mjedisore të PBMP-së (OM), përveç atyre rasteve kur keto strategji zbatohen masat e pajtueshmërisë mjedisore.

Kapitulli 1 përmbledh kërkesat ligjore për procesin e VSM-së (duke përfshirë raportin paraprak dhe atë përfundimtar të VSM-së), përshkruan ndryshimet thelbësore midis Vlerësimit Strategjik Mjedisor dhe Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis (VNM), si dhe përmbledh rezultatet dhe përfitimet e pritura të procesit të VSM-së.

Kapitulli 2 përshkruan objektivat dhe përmbajtjen e Planit të Menaxhimit të Basenit Lumor “Plani” në një formë të përmbledhur joteknike. PMBU-të kryesisht duhet të jenë në përputhje me kërkesat ligjore të Legjislacionit Shqiptar për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore (111/2012) dhe Direktivës Kuadër të Ujit së BE-së (2000/60/EC). PMBU-të synojnë të arrijnë mbrojtjen e qëndrueshme, afatgjatë të ujërave sipërfaqësore, ujërave nëntokësore dhe zonave të mbrojtura. Në përgjithësi, të gjitha burimet ujore brenda pellgut të lumit duhet të arrijnë "status të mirë" brenda afateve të synuara. Zonat e mbrojtura duhet të arrijnë "status të favorshëm ruajtjeje" ose përcaktimin e "zonës së mbrojtur" brenda afateve të synuara. Veprimet e ndërmarra për arritjen e “statusit të mirë” referohen si “programi i masave” në terminologjinë DKU.

Në fillim të Planit aktual (2022-2027), 54% e 61 trupave ujorë të lumenjve në pellgun ujëmbledhës janë konsideruar si në rrezik për të mos përbushur objektivat mjedisore (status më i ulët se “i mirë”). Ndërkohë, të gjithë trupat ujorë nëntokësorë, 18të përcaktuar, vlerësohen aktualisht si në “status të mirë”, por kjo bazohet në nivele të ulëta besimi për shkak të mungesës së të dhënave. Megjithatë, nga këto, tre prej tyre janë identifikuar si “në rrezik” të dështimit mjedisor, kryesisht për shkak të ndotjes së mundshme nga ujërat sipërfaqësore, ose për shkak të nxjerrjes së tepërt dhe të pakontrolluar të ujit për qëllime të ujit për pirje ose ujitje..

AMBU propozon 16 masa individuale si pjesë e planit të saj të veprimit për arritjen e objektivave mjedisore për pellgun e lumit Mat për ujërat sipërfaqësore dhe 4 masa për programin e masave të ujërave nëntokësore (edhe pse duken si programe masash të ndara theksojmë se programi i masave i ujërave sipërfaqësore është kontribuesi kryesor në përmirësimin dhe ruajtjen e ujërave nëntokësore. Keshtu që çfarëdo masa të merret për ujërat sipërfaqësore ndikon edhe tek ujërat nëntokësore). Keto masa janë të drejtuara drejt përmirësimit të statusit të trupave ujorë sipërfaqësore dhe drejt përmirësimit të trupave ujorë nëntokësore që vlerësohen të jenë në rrezik të dështimit të objektivave mjedisore. Shumica e këtyre masave ose do të duhet a) masa infrastrukturore që të zbatohen nga institucione siç janë ministritë, agjencitë ose operatorët kryesorë, *por do të kërkojnë bashkëpunimin e ngushtë të AMBU si Autoriteti kompetent që mbikëqyr përdorimin e qëndrueshëm*

të ujit në basen, ku përfshihen masat që duhen marr për trajtimin e ujerave të ndotur urban dhe industrial si edhe b) masa të një natyre rregullatore (Lejet, aktet nënligjore) të përcaktuara nga AMBU, me të cilën palët e interesuara do të duhet të pajtohen ligjërisht.

Sipas planit aktual, pritet që numri i trupave ujqorë sipërfaqësore në "status të mirë" (23%) të mos ndryshojë. Megjithatë, numri i trupave ujqorë sipërfaqësore në "status të keq" do të ulet nga 6% në 0%. 22 trup ujqor në "status të dobët" do të përmirësohet në "status mesatar". Reduktimi i trupave ujqorë me status "të dobët" dhe "të keq" detyron një rritje të lehtë të numrit të trupave ujqorë me status të moderuar (36% në 69%). Për sa i përket trupave ujqorë aktualë, pritet që 1trupa ujqorë aktualisht në 'status të mirë' të mbeten në gjendje të mirë. Pritet që 22 trupa ujqorë aktualisht në 'status të moderuar' të mbeten në 'status të moderuar'. Pritet që 4 trupa ujqor aktualisht në 'status të dobët' të përmirësohet në 'status të moderuar'. Pritet që 4 trupa ujqor aktualisht në 'status të keq' të përmirësohen në 'status të dobët'.

Edhe pse të gjitha trupat ujqore nëntokësore aktualisht supozohet se janë në 'status të përgjithshëm të mirë', ekzistojnë tre trupa nënujqore potencialisht në rrezik, për shkak të një kombinimi të presioneve të mbiabstragimit dhe/ose ndotjes sipërfaqësore.

Kapitulli 3 përshkruan metodologjinë e përdorur për përgatitjen e Vlerësimin Strategjik Mjedisor. Në përgjithësi, kjo është në përputhje me kërkesat e Ligjit 91/2013 (në veçanti neni 10 për Raportin Paraprak të VSM-së, dhe neni 11 për Raportin Përfundimtar të VSM).

Në krye të metodologjisë është koncepti i "objektivave strategjike mjedisore" (OSM). Këto janë çështje mjedisore të nivelit të lartë, të cilat janë thelbësore për qëndrueshmërinë afatgjatë të mjedisit dhe zhvillimit ekonomik sëbashku. Janë identifikuar nëntë OSM, përgjithësisht në përputhje me Direktivën e BE-së 2001/42/EC, Shtojca I. Nga këto, OSM1 – Përshtatja e klimës, OSM2 – Mbrojtja e ujit sipërfaqësor, OSM3 – Mbrojtja e ujerave nëntokësore, OSM6 – Habitatet, Biodiversiteti dhe Zonat e Mbrojtura dhe OSM8 – Menaxhimi i Bregdetit që konsiderohen drejtpërdrejt të lidhura me objektin e Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujqore.

OSM-të e mbetura: OSM4 – Cilësia e ajrit, OSM5 – Shëndeti Publik, OSM7 – Tokat dhe Burimet e Tokës dhe OSM9 – Trashëgimia Kulturore nuk janë nën përgjegjësinë e drejtpërdrejtë të PMBU-ve, të cilat kryesisht zbatojnë vetëm kërkesat e Direktivës së BE-së 2000/60/EC dhe Shqipërisë. Ligji 111/2012, prandaj nuk janë pjesë e vlerësimit strategjik.

Prandaj, Plani është vlerësuar në aspektin e përputhshmërisë së tij me arritjen e OSM-ve 1, 2, 3, 6 dhe 8. PMBU-të janë në vetvete, kryesisht, plane të "përputhshmërisë mjedisore", për këtë arsye është e kuptueshme që "objektivat mjedisorë" (OM), që janë fokusi kryesor i PMBU, janë gjerësisht mbështetës të OSM-ve të nivelit më të lartë.

Objektivat mjedisore (për PMBU-të) përcaktohen teknikisht brenda udhëzimeve të Direktivës Kuadër të Ujit (DKU) dhe përfshijnë elementë të shumtë, që kontribuojnë në një vlerësim të përgjithshëm të "statusit" të trupit ujqor sipërfaqësor, trupit ujqor nëntokësor dhe zonës së mbrojtur. Në thelb, është objektivi kryesor i Planit të arrijë "status të mirë" për të gjithë trupat ujqorë dhe zonat e mbrojtura brenda pellgut të lumit brenda afateve të synuara, zakonisht në përfundim të periudhës së zbatueshmërisë së Planit në fund të gjashtë viteve.

Meqenëse OSM-të janë përgjithësisht objektiva jashtëzakonisht të gjera, por "statusi i trupit ujqor" i PMBU është një qasje shumë teknike dhe tejet e detajuar që përdor konceptin e "elementeve" (përfshirë hidrobiologjinë, fiziko-kiminë, regjimin e rrjedhës dhe ndotësit specifikë), VSM ka përcaktuar dhe ka analizuar një grup të ndërmjetëm të thjeshtuar prej gjashtë "komponentësh mjedisorë", që përdoren për të vlerësuar nivelin e përputhshmërisë së PMBU me objektivat strategjike më gjithëpërfshirës dhe afatgjatë. Këta komponentë mjedisorë janë thjeshtuar në: "sasia e ujit", "cilësia e ujit", "regjimi i rrjedhës", "morfologjia e trupave ujqore", "hidrobiologjia e trupave

ujor" dhe "habitatet, biodiversiteti dhe zonat e mbrojtura". Këta komponentë janë të zbatueshëm për të gjitha objektivat strategjike mjedisore të vlerësuara si pjesë e këtij Raporti.

Kapitulli 4 nxjerr në pah kërcënimet kryesore strategjike mjedisore në pellgjet e lumenjve, në nivel rajonal apo edhe kombëtar, që rrjedhin nga efektet e ndryshimeve klimatike dhe që mund të ndikojnë në zbatimin e PMBU në një periudhë afatmesme. Këto kërcënime potencialisht ekzistenciale, janë aq të gjera dhe të përhapura, saqë shpesh konsiderohen përtej fokusit më të ngushtë 6-vjeçar të programit të masave të "statusit të trupit ujqor", por janë çështje themelore në nivelin strategjik.

Me marrëveshje të përbashkët midis agjencive botërore, shkencëtarëve kryesorë dhe IPCC-së (Paneli Ndërqeveritar për Ndryshimet Klimatike), ndikimet e ndryshimeve klimatike, të cilat po përshpejtohen paraqesin kërcënime ekzistenciale për popullsinë, burimet ujore, ekosistemet dhe biodiversitetin në përgjithësi. PMBU-të duhet t'i marrin parasysh këto ndikime nëpërmjet masave strategjike afatgjata. Në mënyrë tipike, këto masa kanë më shumë gjasa të trajtojnë çështjet e mbledhjes së të dhënave, monitorimit, forcimit institucional dhe qeverisjes mjedisore. Çështjet mjedisore të konsideruara në Kapitullin 4 përfshijnë ndikimet e drejtpërdrejta të lidhura me temperaturën, ngritjen e nivelit të detit, burimet ujore, biodiversitetin, përmblytjet dhe thatësitat.

Kapitulli 5 shqyrton në mënyrë kritike masën në të cilën objektivat strategjike mjedisore në pellgun e lumit dhe në nivel kombëtar orientojnë nga fokusi më i ngushtë i objektivave mjedisore të synuara nga Plani. Këto zakonisht quhen "masa" në terminologjinë DKU.

Masat janë efektive veprimet ose propozimet e bëra nga plani dhe në përputhje me Direktivën e BE-së 2001/42/EC dhe është e nevojshme të demonstron se a) të vlerësohen efektet e mundshme të rëndësishme mjedisore të Planit b) gjykimet mjedisore janë pjesë integrale në zhvillimin e planit dhe objektivave e tij c) palëve të interesuara dhe publikut të gjerë u jepet mundësia të komentojnë draftin e PMBU-së dhe Raportit shoqëruar të VSM-së në mënyrë që të sigurohet përmbushja e kushteve e a) dhe b).

Në përgjithësi, duke qenë se PMBU-të janë plane për mbrojtjen e mjedisit, duhet pritur që veprimet (masat) e propozuara zakonisht të mos ndikojnë negativisht në mjedis. Megjithatë, janë identifikuar disa boshllëqe si pjesë e procesit të VSM-së, ku konsiderohet se fokusi i ngushtë i orientuar nga trupat ujqorë i PMBU-së mund të dështojë në arritjen e objektivave të tij specifik, si rezultat i çështjeve "strategjike" më të mëdha dhe afatgjata. Konsiderohet se disa prej këtyre boshllëqeve, duhet të adresohen më tej si pjesë e procesit të konsultimit të draft-eve të PMBU/VSM. Këto "veprime strategjike prioritare të rekomanduara" janë renditur në mënyrë specifike në Kapitullin 8, që është kapitulli përfundimtar.

Kapitulli 6 – PMBU-të nuk kanë mundësi dhe nuk duhet të zbatohen të veçara nga fusha të tjera që lidhen me mjedisin dhe/ose ekonominë. PMBU-të përcaktojnë objektivat për trupat ujqorë dhe zonat e mbrojtura për arritjen e "statusit të mire" brenda një kuadri të përgjithshëm të menaxhimit të integruar të burimeve ujore (MIBU), por Autoriteti kompetent (AMBU), kryesisht, ka vetëm fuqi rregullatore dhe zbatuese. Shumica e masave të propozuara në kuadër të PMBU kërkojnë bashkëpunimin e plotë, koordinimin dhe shpesh përgjegjësinë e zbatimit nga ministritë, agjencitë apo operatorëve të tjerë të mëdhenj.

Identifikimi i këtyre palëve të interesuara që mund të kenë detyrime të drejtpërdrejta në PMBU dhe shtrirja në të cilën planet, strategjitë ose projektet e tyre përkatëse mund të përbëjnë një pengesë për arritjen e objektivave mjedisore të PMBU-së, apo anasjelltas, të mbështesin dhe të përforcojnë objektivat e Planit, është një pjesë themelore e Procesit të VSM-së.

Prandaj është bërë një rishikim i përmbledhur i strategjive kombëtare të zhvillimit të 12 sektorëve ekonomikë: Zhvillimi ekonomik ndërsektorial, Planifikimi Urban, Zhvillimi Bregdetar dhe Turizmi,

Transporti dhe Infrastruktura, Bujqësia dhe Pylltaria, Minierat dhe Guroret, Prodhimi i Energjisë, Furnizimi me Ujë, Ujërat e Zeza Urbane, Ujërat e Zeza Industriale, Mbetjet e Ngurta dhe Menaxhimi i Rrezikut nga Përmbytjet.

Një vlerësim sistematik i ndikimit të bazuar në matricë është kryer për secilin sektor, duke identifikuar aty ku është e mundur kërcënime të rëndësishme ose sinerji nga strategjitë përkatëse që lidhen me objektivat e PMBU. Aty ku konsiderohet e mundur që një strategji e jashtme sektoriale mund të përbëjë një pengesë, kjo identifikohet dhe theksohet nevoja për konsultime dhe koordinim të mëtijshëm, të rëndësishëm ndërmjet Autoritetit propozues dhe AMBU. Këto “veprime strategjike prioritare të rekomanduara” janë renditur në mënyrë specifike në Kapitullin 8, që është kapitulli përfundimtar.

Kapitulli 7 – Monitorimi mjedisor ka një rol vendimtar për politikëbërjen efektive dhe koherente, duke theksuar faktorët kyç në modelin nxitës-presion-gjendje-ndikim-përgjigje (NPGJNP), që shkaktojnë presione mjedisore dhe që politika mund të synojë. Është një kërkesë ligjore në nivel kombëtar dhe në legjislacionin e BE-së që të raportohet në mënyrë rutinore mbi progresin e zbatimit të Planit në lidhje me ndikimin e tij në mjedis.

Treguesit, qofshin të aplikuar në nivel PMBU ose VSM, janë thelbësorë për të siguruar që objektivat e politikave afatgjata janë arritur. Treguesit janë krijuar për të mbështetur të gjitha fazat e përgatitjes së politikave mjedisore, nga hartimi i kornizave të politikave deri te vendosja e objektivave, nëpërmjet monitorimit, vlerësimit të politikave deri te komunikimi me politikëbërësit dhe publikun. Më e rëndësishmja, treguesit shprehin nëse objektivat e politikës shoqërore janë përmbushur ose jo dhe objektivat sasiorë janë arritur.

Kapitulli 7 jep një kornizën e propozuar të raportimit. Kuadri raportues tregon qartë: a) vlerat bazë në fillim të Planit b) vlerat e synuara në fund të Planit c) vlerat afatmesme për të treguar tendencën e pajtueshmërisë. Pritet që në nivel VSM, treguesit të rrjedhin nga programet vjetore mjedisore të disa agjencive, ndërkohë AMBU do të duhet vetëm të raportojë çdo tre vjet për VSM-në.

Kapitulli 8 - Qëllimi i Kapitullit 8 është të mbledhë vëzhgimet dhe gjetjet kryesore të kapitujve 4, 5 dhe 6 për të identifikuar çështjet kryesore strategjike (kërcënimet) që mund të zvogëlojnë efektivitetin e Planit të Menaxhimit të Basenit të Lumit Mat drejtpërdrejt brenda periudhës 6 vjeçare të tij, por edhe afatgjatë. Prandaj, këto çështje strategjike kanë shumë të ngjarë të zbatohen në të gjitha basenet ujore në Shqipëri.

Ndër më kryesoret janë:

- i) nevoja që të gjitha aktivitetet që lidhen me nxjerrjen e ujit të raportojnë në mënyrë rutinore vëllimet e ujit që nxirret tek një autoritet qëndror (AMBU) në mënyrë që të identifikohen burimet ujore dhe të ruhet bilanci uhor i lumit;
- ii) sigurimi i rrjedhës ekologjike në pikat e nxjerrjes kryesore të ujit; kjo do të kërkojë që ata përdorues të ujit të reduktojnë nivelet e tyre të nxjerrjes dhe/ose të ofrojnë zgjidhje efikase, të përmirësuara dhe të konsiderueshme të përdorimit të ujit. Kjo do të zbatohet më tepër për sektorin publik të furnizimit me ujë, bujqësisë dhe hidroenergjisë;
- iii) publikimin formal të një bilanci vjetor të ujit për pellgun e lumit, i cili mund të përdoret si bazë e një “strategjie të shpërndarjes së burimeve ujore”. Kjo strategji duhet të përditësohet vazhdimisht në mënyrë që të marrë parasysh a) ndryshimet në disponueshmërinë e burimeve ujore për shkak të ndryshimeve klimatike b) ndryshimin e kërkesave dhe modeleve të përdorimit sa më ekonomik të ujit, me fokus në përmirësimin e vazhdueshëm të produktivitetit të ujit dhe reduktimin e humbjeve gjatë përdorimit të ujit.

Përmbajtja

1. PËRMBLEDHJE E PROCESIT TË VLERËSIMIT STRATEGJIK MJEDISOR (VSM)	1-1
1.1 Qëllimi dhe kuadri ligjor i këtij dokumenti	1-1
1.1.1 Qëllimi i këtij dokumenti.....	1-1
1.1.2 Planet e Menaxhimit të Baseneve Ujore dhe Autoriteti Kompetent Përkatës.....	1-1
1.2 Vlerësimi Strategjik Mjedisor (VSM) për PMBU-të.....	1-2
1.2.1 Përfitimet e pritshme të një VSM-së.....	1-2
1.2.2 Pozicionimi i VSM-së në Hierarkinë Vendimmarrëse	1-2
1.2.3 Rëndësia e VSM-së në Planet e Menaxhimit të Baseneve Ujore	1-3
2. PËRSHKRIMI I PMBU-SË - “PLANI”	2-1
2.1 Kuadri Ligjor.....	2-1
2.2 Përmbledhje e Koncepteve të PMBU-së sipas DKU-së	2-1
2.2.1 Mbrojtja e Burimeve Ujore Kombëtare dhe Mjedisit Ujor të Varur	2-1
2.2.2 Koncepti i "trupit ujor" dhe "statusit të trupi ujor"	2-1
2.2.3 Objektivat Mjedisore për arritjen e "statusit të mirë " për ujërat sipërfaqësor	2-2
2.2.4 Objektivat Mjedisore për arritjen e "statusit të mirë" për ujërat nëntokësor	2-3
2.2.5 Objektivat Mjedisore për arritjen e "statusit të mirë " për Zonat e Mbrojtura	2-3
2.2.6 Llojet e presioneve mjedisore.....	2-5
2.2.7 Programi i masave (PMBU)	2-5
2.2.8 Përdorimi dhe Monitorimi i Treguesve Kyç	2-7
2.3 Burimi i të dhënave.....	2-7
2.3.1 Programet Kombëtare të Monitorimit dhe Raportimi	2-7
2.3.2 Burimet ndërkombëtare të të dhënave	2-8
2.4 Karakterizimi Mjedisor i Zonës Gjeografike	2-10
2.4.1 Ndarja në Nënbasene.....	2-10
2.4.2 Presionet e ujërave sipërfaqësore	2-10
2.4.3 Presionet e ujërave nëntokësore.....	2-10
2.4.4 Presionet e Zonave të Mbrojtura	2-12
2.5 Statusi aktual i trupave ujorë sipërfaqësorë në basenin e Matit.....	2-16
2.5.1 Trupat ujorë sipërfaqësorë të përvijuar dhe trupat ujorë në rrezik	2-16
2.6 Statusi aktual i trupave ujorë nëntokësorë në pellgun e lumit Mat	2-18
2.6.1 Trupat ujorë nëntokësorë të përvijuar dhe trupat ujorë në rrezik.....	2-18
2.7 Gjendja aktuale e zonave të mbrojtura në basenin e Matit	2-20

2.7.1	Zonat e përcaktuara dhe të destinuara për pirje	2-20
2.7.2	Zonat me rëndësi ekonomike të përcaktuara për specie ujore.....	2-20
2.7.3	Trupa ujore të përcaktuara si ujëra rekreative	2-20
2.7.4	Trupat ujore të përcaktuara si Zona të ndjeshme ndaj nitrateve.....	2-21
2.7.5	Trupat ujore të përcaktuara si Zona të ndjeshme ndaj lëndëve ushqyese	2-21
2.7.6	Zonat e përcaktuara për mbrojtjen e habitateve, specieve dhe shpendëve të egër	2-21
2.8	Masat e propozuara për basenin e lumit Mat	2-22
2.8.1	Masat Shtesë	2-24
2.8.2	Masat e aplikueshme për Zonat e Mbrojtura.....	2-24
3.	METODOLOGJIA E VLERËSIMIT STRATEGJIK MJEDISOR.....	1
3.1	Fazat kryesore në procesin e VSM-së	1
3.1.1	Njoftimi i Ministrisë dhe fazat e shqyrtimit.....	2
3.1.2	Faza e Konsultimit.....	2
3.2	Identifikimi i Objektivave Strategjikë Mjedisor	2
3.3	Përgatitja e Raportit Paraprak të VSM.....	4
3.3.1	Vështrim i përgjithshëm dhe rezultatet	4
3.3.2	Kapitulli 5 - Plani i Vlerësimit Strategjik Mjedisor Specifik	4
3.3.3	Kapitulli 6 - Vlerësimi Strategjik Mjedisor Ndërsektorial	5
3.3.4	Kapitulli 7 - Monitorimi dhe Raportimi	5
3.3.5	Kapitulli 8 – Veprimet strategjike me përparësi të rekomanduara.....	5
3.4	Procedurat e Konsultimit	6
3.4.1	Legjislacioni përkatës i BE-së dhe ai Kombëtar	6
3.4.2	Procesi i konsultimit.....	6
3.5	Përgatitja e Raportit Përfundimtar të VSM-së.....	7
4.	VËSHTRIM I PËRGJITHSHËM I NDIKIMIT TË NDRYSHIMIVE KLIMATIKE	4-1
4.1	Vështrim i përgjithshëm	4-1
4.2	Temperatura	4-1
4.2.1	Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së	4-1
4.3	Rritja e nivelit të detit	4-2
4.3.1	Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së	4-2
4.4	Burimet ujore dhe mungesa e ujit	4-3
4.4.1	Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së	4-3
4.5	Biodiversiteti.....	4-4
4.5.1	Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së	4-4
4.6	Përmbytjet dhe thatësitrat	4-5

4.6.1	Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së	4-5
5.	PLANI I VLERËSIMIT SPECIFIK STRATEGJIK MJEDISOR.....	5-1
5.1	Objektivat për Mbrojtjen e Mjedisit	5-1
5.2	Programet dhe legjislacioni gjithëpërfshirës në nivel BE dhe kombëtar	5-1
5.2.1	Direktiva Kuadër e Ujit 2000/60/EC	5-1
5.2.2	Plani i 8-të i Veprimit Mjedisor (PVM) i BE-së	5-2
5.2.3	Marrëveshja e Gjelbër Evropiane.....	5-2
5.2.4	Axhenda e Gjelbër për Ballkanin Perëndimor (AGjBP).....	5-3
5.2.5	Strategjia Kombëtare për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore.....	5-3
5.2.6	Legjislacioni Kombëtar Primar dhe Dytësor për Menaxhimin e Ujërave	5-3
5.3	Ndërveprimet dhe Përpuethshmëria me Objektivat Mjedisore.....	9
5.4	Ndërveprimet dhe Përputhshmëria me Objektivat Mjedisore.....	11
5.4.1	OSM1 – Përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike.....	12
5.4.2	OSM2 – Mbrojtja e ujit sipërfaqësor.....	14
5.4.3	OSM3 – Mbrojtja e ujërave nëntokësore.....	15
5.4.4	OSM6 – Habitatet, Biodiversiteti dhe Zonat e Mbrojtura.....	16
5.4.5	OSM8 – Menaxhimi i Zonës Bregdetare	16
5.5	Pasojat e mungesës së planit – “Alternativa Zero”.....	17
5.5.1	Masat OSM1 nuk janë zbatuar	17
5.5.2	Masat OSM2 nuk janë zbatuar	17
5.5.3	Masat OSM3 nuk janë zbatuar	17
5.5.4	Masat OSM6 nuk janë zbatuar	17
5.5.5	Masat OSM8 nuk janë zbatuar	18
6.	VLERËSIMI STRATEGJIK MJEDISOR NDËRSEKTORIAL	6-1
6.1	Objektivat e Vlerësimit Ndërsektorial të Mbrojtjes së Mjedisit	6-1
6.1.1	Objektivi 1 – Identifikimi i Sektorëve të Jashtëm me Detyrime Potenciale sipas PMBU-së.....	6-1
6.1.2	Objektivi 2 – Identifikimi i Strategjive të Jashtme Sektoriale që Paraqesin Kërcënim për Objektivat e PMBU-së....	6-2
6.2	Metodologjia e Vlerësimit	6-2
6.2.1	Identifikimi i nevojës për konsultim	6-2
6.2.2	Shqyrtimi i Strategjive të Jashtme.....	6-3
6.2.3	Ndikimi Sektorial dhe Procedura e Vlerësimit.....	6-3
6.2.4	Interpretimi i rezultatit të ndikimit.....	6-5
6.3	Përpilimi i Ndikimeve Sektoriale kundrejt Objektivave Mjedisore	6-6
6.4	Strategjitë Ndërsektoriale të Zhvillimit, Investimeve dhe Mbrojtjes së Mjedisit	6-12
6.4.1	Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së.....	6-12

6.4.2	Vlerësimi i Ndikimit Sektorial	6-12
6.5	Planifikimi dhe Zhvillimi Urban	6-15
6.5.1	Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së.....	6-15
6.5.2	Vlerësimi i Ndikimit Sektorial	6-18
6.6	Zhvillimi bregdetar dhe Turizmi	6-22
6.6.1	Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së.....	6-22
6.6.2	Vlerësimi i Ndikimit Sektorial	6-23
6.7	Infrastruktura e Transportit	6-25
6.7.1	Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së.....	6-25
6.7.2	Vlerësimi i Ndikimit Sektorial	6-26
6.8	Bujqësi dhe Pylltari	6-28
6.8.1	Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së.....	6-28
6.8.2	Vlerësimi i Ndikimit Sektorial	6-29
6.9	Industri, Miniera dhe Gurore	6-31
6.9.1	Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së.....	6-31
6.9.2	Vlerësimi i Ndikimit Sektorial	6-32
6.10	Prodhimi i Energjisë	6-33
6.10.1	Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së.....	6-33
6.10.2	Vlerësimi i Ndikimit Sektorial	6-35
6.11	Furnizimi me ujë i popullsisë	6-37
6.11.1	Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU	6-37
6.11.2	Vlerësimi i Ndikimit Sektorial	6-37
6.12	Ujërat e Ndotura Urbane	6-38
6.12.1	Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së.....	6-38
6.12.2	Vlerësimi i Ndikimit Sektorial	6-39
6.13	Ujërat e Ndotura Industriale	6-40
6.13.1	Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU	6-40
6.13.2	Vlerësimi i Ndikimit Sektorial	6-40
6.14	Menaxhimi i mbetjeve të ngurta	6-42
6.14.1	Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së.....	6-42
6.14.2	Vlerësimi i Ndikimit Sektorial	6-43
6.15	Menaxhimi i rrezikut nga përmytjet	6-44
6.15.1	Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së.....	6-44
6.15.2	Vlerësimi i Ndikimit Sektorial	6-45
6.16	Përmbledhje e Konsoliduar e Ndikimeve Sektoriale	6-47
6.16.1	Ndikimi më i lartë sipas sektorëve	6-47

6.16.2	Ndikimi më i lartë sipas komponentit.....	6-47
7.	PROCEDURAT E MONITORIMIT, RAPORTIMIT DHE VERIFIKIMIT	7-1
7.1	Përputhshmëria Legjislative	7-1
7.1.1	Niveli Kombëtar – Ligji 91/2013 dhe Ligji 111/2012	7-1
7.1.2	Niveli i BE-së – Direktiva 2001/42/EC	7-1
7.1.3	Niveli i BE-së – Korniza e 8-të e Monitorimit të PVM-së	7-1
7.1.4	Shmangia e Dyfishimit të Monitorimit	7-2
7.2	Treguesit e Monitorimit.....	7-3
7.2.1	Gjendja dhe tendencat	7-3
7.2.2	Rëndësia dhe Përputhshmëria e Politikave	7-3
7.3	Korniza e propozuar e monitorimit të VSM-së	7-3
7.3.1	Agjencitë përgjegjëse për mbledhjen e të dhënave.....	7-4
7.3.2	Frekuenca e propozuar e Monitorimit	7-4
7.3.3	Formati i raportimit.....	7-5
8.	VEPRIMET STRATEGJIKE ME PËRPARËSI TË REKOMANDUARA (VSP)	1
8.1	Vështrim i përgjithshëm	1
8.2	VSP1 – Rivendosja e Rrjetit të Monitorimit të Rrjedhës së Basenit Ujor	1
8.3	VSP2 - Monitorimi dhe Raportimi i Operatorit	2
8.4	VSP3 – Publikimi i Bilancit Vjetor të Ujit të Basenit Ujor	3
8.5	VSP4 - Regjistri i Kadastrës dhe Marrjet e Ujit.....	3
8.6	VSP5 – Përgatitja e Metodologjisë Kombëtare të Prurjes Mjedisore të Rishikuar	4
8.7	VSP6 - Rivendosja e regjimeve të prurjes së ndikuar	4
8.8	VSP7 – Përgatitja e një Strategjie për Menaxhimin e Burimeve Ujore të Baseneve Ujore.....	4
8.9	VSP8 – Planifikimi për periudhat e mungesës së ujit.....	5
9.	INFORMACION MBI PROCEDURËN E KONSULTIMIT PUBLIK.....	7
9.1	KONSULTIMI ME GRUPET E INTERESIT PËR ÇËSHTJET QË DO TË TRAJTOHEN NË RAPORTIN E VSM-SË	7
9.2	KONSULTIMI I RAPORTIT PARAPRAK TË VSM	8
	SHTOJCA 1 PROCESI I KONSULTIMIT PUBLIK.....	1
A.	KONSULTIMI ME GRUPET E INTERESIT PËR ÇËSHTJET QË DO TË TRAJTOHEN NË RAPORTIN E VSM-SË	1

Lista e Figurave

Figura1-1 - Hierarkia Vendimmarrëse	1-3
Figura2-1 – Koncepti i Statusit të Trupit Ujor dhe Elementeve të Statusit	2-2
Figura 2-2 -Kategoritë e statusit të ruajtjes së habitateve dhe specieve sipas BE	2-5
Figura 2-3 - Vendndodhjet e përgjithshme, përdorimi i tokës dhe lumenjtë kryesorë	2-14

Figura 2-4 – Përvijimi i Trupit Ujor Nëntokësor, Identifikimi dhe Tipologjia.....	2-15
Figura 2-5 – Vlerësimi Mjedisor i trupave ujqre sipas statusit.....	2-16
Figura 2-6 – Progresi në Regjistrimin e Zonave të Mbrojtura	2-25
Figura 2-7 – Përcaktimi i statusit përfundimtar të trupave ujqre sipërfaqësore	2-26
Figura 2-8 – Përcaktimi i statusit përfundimtar të trupave ujqre nëntokësore	2-27
Figura 2-9– Zonat e mbrojtura të basenit Mat.....	2-28
Figura4-1– Treguesit e Ndryshimeve të Ndryshimeve Klimatike për Evropën Jugore	4-2
Figura4-2– Harta e Potencialit të Mungesës së Ujit 2050 - Rajoni i Mesdheut dhe Shqipëria	4-3
Figura4-3– Statusi i popullsisë së specieve të shpendëve në 2021 për BE	4-4
Figura4-4– Efekti ekonomik katastrofik i thatësirës së lumit Po – Itali 2022	4-6
Figura5-1– Parashikimet e rrjedhës për skenarët e RrPP - Shqipëri	13
Figura5-2– Përdorimi specifik i ujit në Evropë	13
Figura7-1– Arkitektura e Kornizës së 8-të të Monitorimit të PVM-së.....	7-2
Figura 8-1 – Sistemi i rekomanduar i raportimit periodik për Operatorët.....	2
Figura 8-2– Shkalla e thatësirës kontinentale 2022	5

Lista e Tabelave

Tabela 2-1 – Stardartet e Llojeve Kyçe Key të Masave (LKM) në përputhje me sistemin WISE	2-9
Tabela3-1 – Elementet kryesore të procesit të VSM-së.....	1
Tabela 3-2– Identifikimi i Objektivave Strategjike Mjedisore (OSM) dhe çështjeve të ndërlidhura.....	3
Tabela 3-3– Rezultatet e Konsultimit Gjithëpërfshirës	8
Tabela 5-1– Politikat dhe programet kryesore mjedisore në nivel të BE-së dhe në nivel kombëtar	5-5
Tabela 5-2– Objektivat Mjedisore (OM) të lidhura me Objektivat Strategjike Mjedisore (OSM).....	18
Tabela 5-3– Masat e propozuara të PMBU, LKM-të dhe komponentët mjedisorë të hartuar për OSM-të	20
Tabela 6-1– Komponentët Mjedisor të Thjeshtuar të PMBU-së të hartuara në OSM	6-4
Tabela 6-2– Komponentët e thjeshtuar mjedisorë të përdorur për qëllime të pikësimit	6-5
Tabela 6-3– Përmbledhje e politikave, planeve ose strategjive përkatëse ndërsektoriale	6-7
Tabela 6-4– Strategjitë Ndërsektoriale të Zhvillimit, Investimeve dhe Mbrojtjes së Mjedisit.....	6-14
Tabela 6-5– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Planifikimit dhe Zhvillimit Urban	6-21
Tabela6-6– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Zhvillimi Bregdetar & Turizmi	6-24
Tabela 6-7– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Infrastrukturës së Transportit	6-27
Tabela6-8– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Bujqësisë dhe Pylltarisë.....	6-30
Tabela6-9– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Minierave dhe Guroreve	6-33
Tabela6-10– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Prodhimit të Energjisë	6-36
Tabela6-11– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Ujësllësit Publik	6-38
Tabela6-12– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Ujqrave të Ndotura Urbane.....	6-40
Tabela6-13– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Ujqrave të Ndotura Industriale	6-41
Tabela6-14– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Menaxhimit të Mbetjeve të Ngurta	6-44
Tabela6-15– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Menaxhimit të Rrezikut nga Përmbytjet	6-46
Tabela6-16– Vlerësimi i Objektivave Strategjike të PMBU kundrejt ndërveprimeve sektoriale	6-48
Tabela7-1– Elementet dhe Frekuenca e Monitorimit në Nivelin e PMBU-së	7-5
Tabela7-2– Korniza e propozuar e Monitorimit dhe Raportimit të Treguesve për Përpunueshmërinë me VSM-në	7-7

Deklarata e Pajtueshmërisë

Ky dokument është në përputhje me kërkesat e Ligjit kombëtar për Vlerësimin Strategjik Mjedisor (91/2013), Ligjit për Mbrojtjen e Mjedisit (10/431), Ligjit për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore (111/2012).

Ky Dokument është në përputhje me kërkesat e Vendimit të Këshillit të Ministrave (VKM 219 11.03.2015) “Për rregullat dhe procedurat e konsultimit me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjimin publik gjatë procesit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor”.

Ky Dokument është në përputhje me kërkesat e Vendimit të Këshillit të Ministrave (VKM 507 10.06.2015) “Për një listë të detajuar të planeve apo programeve me pasoja të rëndësishme negative në mjedis që do t’i nënshtrohen procesit të VSM”.

Ky Dokument synon të përputhet plotësisht me Direktivën e BE-së 2001/42/EC, Vlerësimi Strategjik Mjedisor dhe Direktivën e BE-së 2000/60/EC – Neni 14 – Konsultimet Publike për zhvillimin e Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore.

1. PËRMBLEDHJE E PROCESIT TË VLERËSIMIT STRATEGJIK MJEDISOR (VSM)

1.1 Qëllimi dhe kuadri ligjor i këtij dokumenti

1.1.1 Qëllimi i këtij dokumenti

Ky dokument ("Raporti paraprak i Vlerësimit Strategjik Mjedisor") ("Raporti i VSM") është pjesë përbërëse e dokumentacionit të përgjithshëm të lëshuar nga autoriteti propozues (Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore (AMBU) që përgatit Planet e Menaxhimit të Baseneve Ujore (PMBU) dhe që do i referohemi "Planit" për basenin e lumit Mat.

Kërkesa për aplikimin i një Vlerësimi Strategjik Mjedisor për një plan apo program të veçantë madhor është përcaktuar në legjislacionin shqiptar, (ligjit 91/2013). Ky ligj transpozon gjerësisht kërkesat e Direktivës së BE-së 2001/42/EC ("Direktiva e Vlerësimit Strategjik Mjedisor").

Drafti i Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor për Basenin e Lumit Mat kaloi në fazën e dytë të konsultimit me publikun në Nëntor 2022, ai u publikua në faqen e internetit të AMBU-së për 6 muaj dhe kjo fazë përfundoi në Maj të 2023. Një përshkrim, si dhe përmbledhje e objektivave të PMBU-së jepet në Seksioni 2. Raporti i plotë i PMBU dhe ky Raport Paraprak i VSM-së duhet të lexohen së bashku.

Në përgjithësi, qëllimi i Vlerësimit Strategjik Mjedisor të "Planit" është të sigurojë nivele të larta të mbrojtjes së mjedisit dhe zhvillimit të qëndrueshëm nëpërmjet shqyrtimit aktiv dhe konsultimit mbi çështjet mjedisore që mund të ndikohen negativisht nga zbatimi i Planit pa masat e duhura zbutëse.

1.1.2 Planet e Menaxhimit të Baseneve Ujore dhe Autoriteti Kompetent Përkatës

Për qëllime të Planit, Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore (AMBU) vepron si Autoriteti përgjegjës sa i përket Baseneve Ujore siç përcaktohet në Ligjin 111/2012. Kompetencat specifike të AMBU rregullohen me nenin 11, Ligji 111/2012.

Sipas ligjit kombëtar 111/2012 (neni 17)¹, planet e menaxhimit të baseneve ujore do të hartohen në përputhje me Strategjinë Kombëtare të Menaxhimit të Burimeve Ujore dhe do të zbatohen për një pellg lumor dhe një periudhë të caktuar kohore. Periudha e përcaktuar e PMBU-së së Matit është gjashtë vjet (2024-2029) dhe përfaqëson ciklin e tretë të PMBU për shtetet që janë Anëtare të BE-së me të cilat Shqipëria synon të harmonizohet. Pasi të miratohet ky dokument në Këshillin Kombëtar të Ujit dhe Këshillin të Ministrave, Programi i Masave (PM) i përcaktuar në PMBU që jep objektivat e deklaruara mjedisore që dalin nga Ligji 111/2012 (neni 25, pika 1) pritet të jetë ligjërishit i detyrueshëm për autoritete kompetente, operatorë ose aktorë të tjerë të caktuar sipas rastit.

"Objektivat mjedisorë për trupat me ujëra sipërfaqësore, nëntokësore, si dhe për zonat e mbrojtura vendosen me qëllim parandalimin e dëmtimit të trupave ujorë, si dhe mbrojtjen, shtimin dhe rehabilitimin e të gjithë trupave ujorë, si sipërfaqësorë dhe nëntokësorë. Ligji 111/2012 (neni 25, pika 1).

Në përgjithësi, dispozitat e ligjit 111/2012 transpozojnë kërkesat e Direktivës së Bashkimit Evropian (BE) 2000/60/EC, e njohur zakonisht si "Direktiva Kuadër e Ujit" (DKU), një nga instrumentet rregullatore më të rëndësishme për mbrojtjen e mjedisit.

¹ Qeveria e Shqipërisë, Ligji Nr. 111/2012 Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore (miratuar më 15.11.2012), i ndryshuar me Ligjin Nr. 6 (08.02.2018)

1.2 Vlerësimi Strategjik Mjedisor (VSM) për PMBU-të

1.2.1 Përfitimet e pritshme të një VSM-së

Qëllimi i Vlerësimit Strategjik Mjedisor (VSM) i aplikuar për një plan ose program madhor kombëtar ose rajonal që mund të ketë efekte të rëndësishme në të ardhmen në mjedis, është të sigurojë një nivel të lartë të mbrojtjes së mjedisit dhe të kontribuojë në integrimin e masave mjedisore. Përgatitja dhe miratimi i planeve dhe programeve të tilla nxit zhvillimin e qëndrueshëm në planin afatgjatë.

Ndërmarrja e një VSM-je paralelisht me zhvillimin e strategjisë ose planit të synuar (në këtë rast një Plani të Menaxhimit të Baseneve Ujore) siguron që të ketë një proces të qartë dhe transparent për angazhimin e palëve të interesuara dhe publikut brenda procesit të zhvillimit të Planit. Gjithashtu, siguron që të përfshihen komentet dhe sugjerimet e tyre duke synuar marrjen e vendimeve dhe rezultateve më të qëndrueshme.

Një VSM informative dhe e dobishme e aplikuar për një plan specifik duhet të sigurojë një bazë të strukturuar provash (të dhëna, informacion të publikuar, modelim dhe/ose konsultime me ekspertë) për të demonstruar se si integrimi i çështjeve mjedisore (përfshirë efektet e ndryshimeve klimatike), brenda planit të propozuar, do të përmirësojë në mënyrë aktive qëndrueshmërinë afatgjatë mjedisore dhe ekonomike.

1.2.2 Pozicionimi i VSM-së në Hierarkinë Vendimmarrëse

Ndërsa vendimmarrja orientohet nga politika në projekte (gjithnjë e më specifike) natyra e vendimmarrjes ndryshon, ashtu si dhe natyra e vlerësimit mjedisor që nevojitet. Vlerësimet e Ndikimit në Mjedis (VNM) janë të ndryshme nga Vlerësimet Strategjike Mjedisore dhe metodologjia që do të zbatohet është gjithashtu e ndryshme.

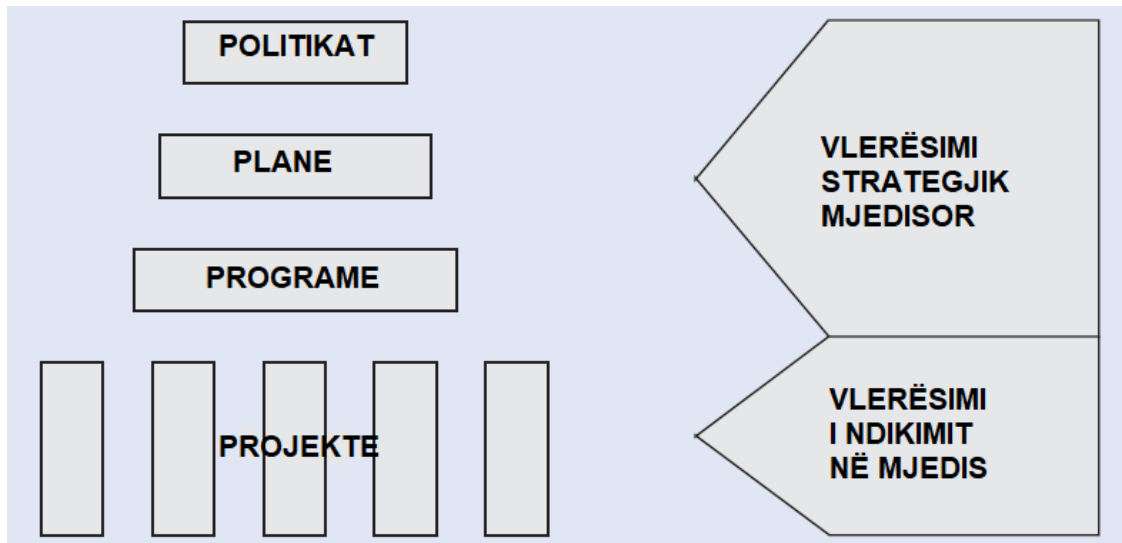
Vlerësimi në nivel projekti zakonisht ka specifikime të mirëpërcaktuara dhe të përshkruara që adresohen përmes Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis (VNM) specifike të skemës. Në Shqipëri, këto vlerësime në nivel projekti mbulohen nga VKM 912/2015.

Anasjelltas, vlerësimi në nivel politikash duhet të trajtojë një shkallë më të gjerë konsultimi p.sh. në shkallën e basenit ujor, ku aplikohet një qasje më fleksibël, trajton një gamë më të gjerë palësh të interesuara, skenarë dhe çështje në afat të gjatë dhe merr parasysh efektet ose ndikimet akumuluese (d.m.th. masat strategjike).

Prandaj, ekziston një ndryshim thelbësor midis Vlerësimit Strategjik Mjedisor (VSM) dhe Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis (VNM)².

² ORGANIZATA PËR BASHKËPUNIM DHE ZHVILLIM EKONOMIK - Zbatimi i Vlerësimit Strategjik Mjedisor - UDHËZUES PËR PRAKTIKA TË MIRA PËR BASHKËPUNIM ZHVILLIMOR. Udhëzimet e OECD DAC dhe seritë e referencës 2006.

Figura1-1 - Hierarkia Vendimmarrëse

Burimi : OECD, 2006³

1.2.3 Rëndësia e VSM-së në Planet e Menaxhimit të Baseneve Ujore

Interpretimi i Ligjit Shqiptar 91/2013 (dhe Direktivës së BE-së 2001/42/KE) është se politika, plani ose programi specifik ka të ngjarë të ketë ndikime negative mjedisore pa konsultimin, koordinimin dhe zbutjen e duhur të ndikimeve mjedisore me palët e interesuara. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për sektorët ekonomikë si zhvillimi urban, furnizimi me ujë dhe ujërat e zeza, bujqësia, prodhimi i energjisë, transporti dhe infrastruktura, zhvillimi bregdetar dhe turizmi.

Megjithatë, disa plane ose strategji sektoriale (si p.sh. PMBU-të që zbatojnë Direktivën Kuadër të Ujit) janë nga natyra e tyre kryesisht “mjedisore pozitive” sepse objektivi kryesor i vetë Planit është mbrojtja dhe qëndrueshmëria e mjedisit. Pavarësisht nga ky dyfishim i qëllimit, rregulloret e VSM-së mund të konsiderohen ende të rëndësishme për PMBU-të sepse ato janë a) duke u përgatitur dhe miratuar nga një autoritet rregullator kombëtar b) ato potencialisht vendosin kuadrin për miratimin e ardhshëm të zhvillimit të projekteve të tjera sektoriale në menaxhimin e ujit.

Kjo pikë e fundit është veçanërisht e rëndësishme në kontekstin strategjik. Qëllimi kryesor i PMBU-ve është të përcaktojë “Objektivat Mjedisore” (OM) për pellgun e lumit, të paktën për çështjet që lidhen me ujin. Këta objektiva mjedisore duhet të respektohen nga të gjitha programet dhe planet e tjera sektoriale dhe për këtë arsye PMBU-të kanë një rol qendror “strategjik” në përcaktimin e qëndrueshmërisë afatgjatë të mjedisit (ujor) në përgjithësi.

Në mënyrë tipike, edhe në shkallën rajonale të pellgut lumor, produkti kryesor i “programit të masave” duhet të zbatohet në mënyrë shumë specifike për grup trupash ujorë ose individualë, edhe nëse masat përfshijnë p.sh. përmirësime të përgjithshme ligjore dhe rregullatore, ndryshime operacionale ose zgjidhje teknike. Në shumë raste, Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis (VNM) do të duhet të zbatohet për këto trupa ujorë të ndikuar nga projekte ose skema specifike (shih Figurën 1-1).

Anasjelltas, Vlerësimi Strategjik Mjedisor nuk duhet të fokusohet në nivelin e trupave ujore. Përkundrazi, ai duhet të jetë një proces i vazhdueshëm, periodik dhe i përshtatur në një qeverisje më të mirë dhe veçanërisht në forcimin e koordinimit ndërmjet institucioneve dhe sektorëve ekonomikë, në mënyrë që të sigurohen rezultatet më të mira afatgjata (mjedisore) për vetë Planin, programet, planet e tjera sektoriale dhe politikat që mund të rregullohen prej tij.

³ Zbatimi i Vlerësimit Strategjik Mjedisor - UDHËZUES PËR PRAKTIKA TË MIRA PËR BASHKËPUNIM PËR ZHVILLIM, OECD 2006

Lidhur me PMBU-të, ky interpretim i rëndësishë së VSM-së dikton dy objektiva kryesore për vijimin e procesit:

- Të shqyrtojë objektivat e Planit (të përcaktuara në PMBU si “masa”), të vlerësojë nëse Plani ka të ngjarë të sjell ose jo pasoja negative mjedisore (pa zbutje) dhe, nëse po, të identifikojë veprime alternative ose lehtësuese për të kompensuar pasoja negative.

Duhet të pritet gjerësisht që ndikimet mjedisore dhe rezultatet nga një plan i menaxhimit të baseneve ujore duhet të jenë përgjithësisht pozitive dhe për këtë arsye nuk ka gjasa që të kërkohen zgjidhje alternative dhe/ose zbutëse për shumicën e masave të propozuara, pasi masat në përgjithësi, orientojnë drejtpërdrejt në mjedis, pra kanë si qëllim përmirësimin e statusit aktual mjedisor të trupave ujorë janë janë objekt studimi.

Megjithatë, mund të ndodhë që mbeten çështje të rëndësishme mjedisore të identifikuar si pjesë e procesit të VSM-së, të cilat, sipas palëve të interesuara, nuk janë adresuar në mënyrë të përshtatshme (d.m.th. ose ka mungesa të çështjeve më rëndësi ose nuk janë trajtuar siç duhet) nga programi i masave dhe këto dobësi të mundshme duhet gjithashtu të identifikohen nga procesi i VSM-së.

Ky rezultat është fokusi i Kapitullit 5 – Plani i Vlerësimit Strategjik Mjedisor Specifik.

- Meqenëse PMBU-të zbatohen në shkallë të gjerë (nivel baseni) dhe kanë të bëjnë thelbësisht me burimin më kritik të Shqipërisë (menaxhimin e ujit), është e vetëkuptueshme që shumë kërkesa legjislative, strategji, sektorë, operatorë, grupe interesi dhe aktorë të tjerë ndërsektorial kanë të ngjarë të ndikohen nga propozimet e Planit (“masa”). Edhe nëse masat e PMBU pritet të jenë përgjithësisht pozitive, duhet të identifikohen dhe vlerësohen ndikimet afatgjata rregullatore ose operacionale mbi aktorët e tjerë të mundshëm që rrjedhin nga PMBU.

Për shembull, masat e PMBU mund të përfshijnë ndryshime rregullatore ose operacionale që imponojnë detyrime ose kosto të reja në sektorë të tjerë. Nëse këto ndryshime nuk kuptohen plotësisht, nuk mund të zbatohen ligjërisht, rrjedhimisht, nuk pranohen ose buxhetohen nga sektori i prekur. Kjo përbën një rrezik të dështimit të PMBU-së dhe objektivave të tij për mbrojtjen e mjedisit.

Teorikisht, masat e propozuara në projekt-dokumentin e planit që prekin sektorët e jashtëm duhet të ishin konsultuar më parë dhe të ishin rënë dakord në parim përmes procedurave të konsultimit të PMBU-së, por ato janë zakonisht dokumente shumë komplekse dhe teknike, dhe si të tillë ndërveprimet dhe implikimet për sektorët e jashtëm ekonomik dhe palët e tjera të interesuara nuk janë gjithmonë të dukshme.

Raporti i VSM-së paralelisht me Raportin e PMBU duhet të ofrojë një vlerësim më të gjerë, të integruar dhe afatgjatë (d.m.th. strategjik) të rrezikut të këtyre konflikteve ose rreziqeve të mundshme dhe një mundësi të dytë për palët e interesuara që të kuptojnë implikimet e masave të PMBU në sektorin e tyre përkatës. Me fjalë të thjeshta: “cilat janë mundësitë ose kërcënimet për mbrojtjen e mjedisit, me qëllim zbatimin e suksesshëm të Planit të Menaxhimit të Baseneve Ujore të ndërlidhura me sektorët e jashtëm që zbatojnë politikën apo strategjitë apo programet e tyre”?

Si rrjedhim, sektorët e jashtëm që propozojnë politika ose strategji që bien ndesh ose nuk mbështesin objektivat mjedisore të përcaktuara në PMBU-të kombëtare kanë të ngjarë të hasin rezistencë të konsiderueshme nga institucionet që kanë në fokus të tyre mjedisin.

Ky rezultat është kryesisht fokusi i Kapitullit 6 – Vlerësimi Strategjik Mjedisor Ndërsektorial.

2. PËRSHKRIMI I PMBU-SË - “PLANI”

2.1 Kuadri Ligjor

Planet e Menaxhimit të Baseneve Ujore (PMBU) janë produkti kryesor i “Direktivës Kuadër të Ujit” të Bashkimit Europian (ËFD, Direktiva 2000/60/EC), e harmonizuar në Ligjin Shqiptar 111/2012. Sipas nenit 17, planet e menaxhimit të pellgjeve lumore do të hartohen në përputhje me Strategjinë Kombëtare të Menaxhimit të Burimeve Ujore dhe do të zbatohen për një pellg lumor brenda një periudhe të caktuar.

Në këtë vlerësim, pellgu i lumit në shqyrtim është **baseni Matit** (shih Figurën 2-3) dhe periudha e zbatimit të Planit është **2024 – 2029**.

2.2 Përmbledhje e Koncepteve të PMBU-së sipas DKU-së

2.2.1 Mbrojtja e Burimeve Ujore Kombëtare dhe Mjedisit Ujor të Varur

Objektivi kryesor i përgjithshëm i çdo PMBU është të mbrojë dhe të sigurojë qëndrueshmërinë afatgjatë të burimeve kombëtare ujore dhe mjedisit ujor. Konkretisht:

- të parandalojë përkeqësimin e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore (sasia dhe cilësia e tyre);
- të sigurojë ruajtjen e habitateve dhe specieve të varura drejtpërdrejt nga uji, nëpërmjet mekanizmit të “zonave të mbrojtura”, por edhe duke përfshirë zonat të dedikuara për nxjerrjen e ujit dhe ujërat e larjes.

PMBU-të bazohen në cikle natyrore hidrologjike dhe vendosin objektiva dhe afate specifike brenda një kuadri metodologjik të mirëpërcaktuar (DKU) në mënyrë që Shtetet Anëtare të BE-së të arrijnë objektiva mjedisore të qëndrueshme për burimet ujore dhe ekosistemet ujore të lidhura me to.

Plani i Menaxhimit të Basenit Ujor duhet të përcaktojë:

- Presionet antropogjene që ndikojnë në mjedisin ujor në përgjithësi dhe trupat ujorë në veçanti;
- Gjendjen aktuale e mjedisit ujor, e përcaktuar përmes konceptit DKU-së të 'trupave ujorë' dhe “statusit” të tyre ekologjik dhe kimik;
- Objektivat mjedisore të deklaruar për mbrojtjen dhe përmirësimin e mjedisit të lidhur me ujin, të cilat do të zbatohen për të gjitha strategjitë e tjera;
- Masat ose veprimet e pritshme, të nevojshme për arritjen e objektivave mjedisore;
- Progresin që nga bërë Plani i mëparshëm, i bazuar në monitorimin dhe raportimin.

2.2.2 Koncepti i "trupit ujor" dhe "statusit të trupi ujor"

Qasja metodologjike e PMBU-ve është të ndajë ujërat e pellgjeve lumore në kategori kryesore, domethënë lumenj, liqene, ujëra kalimtare dhe bregdetare, ujëra artificiale dhe shumë të modifikuar, si dhe trupa ujorë nëntokësorë. Veçanërisht në rastin e lumenjve, ujërave kalimtare dhe bregdetare, përgjatë rrjedhës së tyre, pritet të ndahen në "trupa ujorë" fiktivë, në mënyrë që karakteristikat natyrore dhe gjendja aktuale ekologjike dhe kimike e secilit trup ujor të jetë konsistente në të gjithë gjatësinë e tij.

Si rezultat i këtij ushtrimi, karakterizimi dhe përcaktimi i çdo trupi ujor brenda pellgut të lumit, merr një identifikues unik, i cili mund të përdoret për të gjitha studimet dhe vlerësimet e mëvonshme. (Shih kapitujt 5, 6 dhe 7 të raportit kryesor të PMBU të Matit për karakterizimin e ujërave sipërfaqësore, ujërave nëntokësore dhe zonave të mbrojtura).

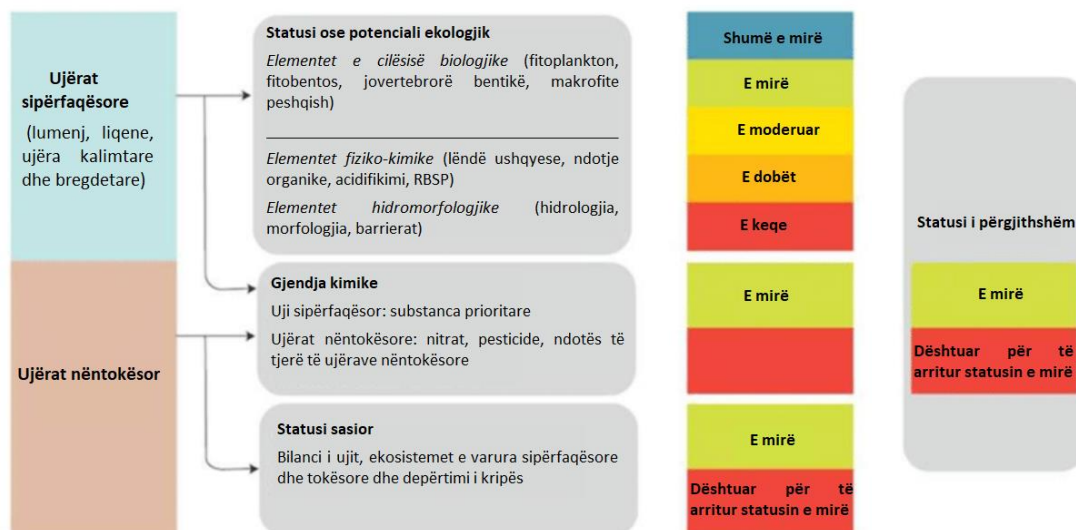
Trupat ujorë nëntokësorë përcaktohen kryesisht nëpërmjet karakteristikave të tyre potenciale akuiferike, përkatësisht kapacitetit të tyre për të ruajtur dhe furnizuar me ujë popullsinë ose për të shkarkuar ujërat nëntokësore në lumenjtë pritës dhe ekosistemet e varura nga ujërat nëntokësore.

Në një nivel strategjik (d.m.th. i gjithë pellgu i lumit) metodologjia e PMBU-së e përdorur në Shqipëri zbaton gjithashtu konceptin e "nën-basene" për të thjeshtuar kërkesat e vlerësimit dhe raportimit. Në përgjithësi, nënbasenet kanë karakteristika të ngjashme të pellgut ujëmbledhës për sa i përket gjeologjisë, lartësisë, meteorologjisë dhe përdorimit të tokës (megjithëse trupat ujorë individualë brenda secilit nënbasen sigurisht që mund të ndryshojnë ndjeshëm në aspektin e gjendjes së tyre ekologjike dhe kimike, si rezultat i fenomeneve antropogjenike.

Çdo trup ujor i përcaktuar (ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore) vlerësohet nga pikëpamja mjedisore sa i përket "statusit të tij të përgjithshëm". Kjo është një procedurë komplekse teknike, e thjeshtuar në Figurën 2-1, por në thelb, statusi përfshin të gjithë "elementët" e ndryshëm të nevojshëm për të mbështetur ekosistemet ujore natyrore dhe plotësisht funksionale dhe burimet e qëndrueshme ujore, duke përfshirë sasinë dhe regjimin e rrjedhës, hidrobiologjinë, elementet kimike dhe hidromorfologjikë. Trupat ujore nëntokësore janë më pak kompleks për sa i përket statusit, duke kërkuar vetëm një vlerësim të statusit të tyre sasior dhe gjendjes kimike.

Statusi është një gjendje relative, e lidhur me gjendjen e referencës ("statusi shumë i mirë") në të cilin mungojnë presionet kryesore antropogjene (p.sh. ndotja, abstraksioni, ndërprerja e regjimit të rrjedhës dhe shkatërimi i habitatit). Sipas përkufizimit të "statusit të mirë", trupat ujorë tregojnë vetëm një nivel të ulët të shtrembërimit të elementeve biologjike nga gjendja plotësisht e patrazuar ose e referencës⁴. Pa zbutjen ose mbrojtjen e duhur, ndërsa presionet antropogjene rriten në nënbasen ose në nivel individual të trupit ujor, zakonisht gjendja ekologjike dhe/ose kimike e trupit ujor do të përkeqësohet dhe statusi i tij, përkateësisht do të ulet.

Figura2-1 – Koncepti i Statusit të Trupit Ujor dhe Elementeve të Statusit

2.2.3 Objektivat Mjedisore për arritjen e "statusit të mirë" për ujërat sipërfaqësor

Objektivi kryesor mjedisor i çdo PMBU është të sigurojë që të gjithë trupat ujorë brenda basenit (si ujërat sipërfaqësore ashtu edhe ato nëntokësore) të arrijnë "status të mirë të përgjithshëm" deri në një datë të caktuar të synuar. Ky objektivi kërkon që të identifikohen presionet që zbatohen për çdo trup ujor ose grup trupash ujorë të lidhur dhe të vlerësohen elementët individualë të gjendjes ekologjike, kimike dhe sasimore.

⁴ Direktiva 2000/60/EC – Direktiva Kuadër e Ujit, Shtojca V, Tabela 1.2

Për shumicën e elementeve brenda këtyre tre komponentëve, ekzistojnë standarde të paracaktuara ndërkombëtare ose kombëtare që përcaktojnë pragjet e mangëta ose të dëmshme të elementeve të veçantë p.sh. raporti i cilësisë ekologjike (EQR) për elementët hidro-biologjikë, standardet e cilësisë mjedisore (EQS) për parametra të ndryshëm fiziko-kimikë, kufijtë e përqendrimit për ndotësit specifikë të pellgjeve lumore (RBSP), kufijtë e ndryshimit në rrjedhën minimale mjedisore (EF) etj.

Që një trup ujqor sipërfaqësor të arrijë "status të mirë të përgjithshëm", të gjithë elementët individualë të statusit (komponentët ekologjikë, kimikë dhe sasiorë) duhet gjithashtu të arrijnë "status të mirë" (Figura 2-1). Prandaj, kur një trup ujqor nuk është me "status të mirë", presionet që veprojnë në atë trup ujqor dhe ndikimet rezultuese mund të kërkojnë vlerësim mjaft të detajuar përmes matjeve, analizave teknike dhe monitorimit, në mënyrë që të përcaktohen saktë masat e duhura që do të përmirësojnë statusin trupin ujqor.

2.2.4 Objektivat Mjedisore për arritjen e "statusit të mirë" për ujërat nëntokësor

Për të arritur "status të mirë të përgjithshëm", trupat ujqorë nëntokësorë duhet të arrijnë "status të mirë kimik" dhe "status të mirë sasior". Për qëllime të vlerësimit të gjendjes kimike të ujërave nëntokësore në përputhje me Direktivën 2006/118/EC⁵, janë përcaktuar dy standarde kryesore të cilësisë, një vlerë kufi prej 50 mg/l nitrat (NO₃) dhe një vlerë kufi prej 0.5 µg/l për pesticidet totale. Zakonisht nga disa Shtete Anëtare përdoret një vlerë e synuar për kripësinë përafërsisht 2,000 - 2,500 µS/cm.

Për sa i përket parametrave të tjerë kimikë, supozohet gjerësisht se ujërat nëntokësore nuk duhet të ndoten fare. Duhet të krijohet një regjim parandalues i menaxhimit, i cili përcakton standardet e cilësisë së ujërave nëntokësore dhe prezanton masa për të parandaluar ose kufizuar hyrjet e ndotësve në ujërat nëntokësore. Duhet të krijohet një regjim monitorimi, i cili të duhet të jetë në gjendje të zbulojë ndryshimet në përbërjen kimike dhe të ndryshojë çdo tendencë të rritjes së ndotjes të shkaktuar në mënyrë antropogjenike.

Për të arritur një status të mirë sasior të ujërave nëntokësore, burimi i disponueshëm i ujërave nëntokësore (d.m.th. norma mesatare afatgjatë e rimbushjes së ujërave nëntokësore minus normën vjetore të shkarkimit të ujërave nëntokësore që kërkohet për të arritur objektivat e cilësisë ekologjike për ujërat sipërfaqësore dhe/ose ekosistemet tokësore të varura nga ujërat nëntokësore), nuk mund të tejkalohet nga norma mesatare vjetore afatgjatë e nxjerrjes së ujit (DKU neni 2/27). "Niveli statik i pandikuar" i ujërave nëntokësore është zakonisht treguesi kryesor i statusit sasior, por kjo matje shpesh tjetërsohet nga efektet hidraulike të regjimeve të pompimit të lokalizuar.

Për këtë arsye, përcaktimi i sasisë vjetore të rimbushjes është një vlerë kritike për shfrytëzimin e qëndrueshëm të burimeve ujore nëntokësore. Përdorimi i burimeve ujore nëntokësore mbi normën e rimbushjes vjetore komprometon a) burimet e disponueshme afatgjata b) regjimet e rrjedhës së ujërave sipërfaqësore dhe statusin e tyre ekologjik.

2.2.5 Objektivat Mjedisore për arritjen e "statusit të mirë" për Zonat e Mbrojtura

PMBU-të janë të detyruara në mënyrë specifike, sipas Direktivës Kuadër të Ujit të identifikojnë, hartojnë dhe monitorojnë Zonat e Mbrojtura (ZM), të përcaktuara si ato zona që kërkojnë mbrojtje të veçantë të ujërave sipërfaqësore ose nëntokësore ose zonave dhe habitateve që varen drejtpërdrejt nga uji. Këto janë:

- Zonat e destinuar për përdorim uji të për konsum njerëzor⁶ ;
- Zonat me specie ujore me rëndësi ekonomike;

⁵ Direktiva 2006/118/EC - Për mbrojtjen e ujërave nëntokësore nga ndotja dhe përkeqësimi.

⁶ Direktiva 75/440/EEC - Lidhur me cilësinë e kërkuar të ujërave sipërfaqësore të destinuar për nxjerrjen e ujit të pijshëm

- Trupa ujore të përcaktuara si ujëra rekreative⁷;
- Trupat ujqorë të prekur nga ndotja me nitrate (zona të cënueshme nga nitrati)⁸;
- Trupat ujqorë të mbrohen nga shkarkimet e ujërave të zeza urbane dhe industriale, duke dalluar zonat e ndjeshme dhe më pak të ndjeshme⁹;
- Zonat e përcaktuara për mbrojtjen e habitateve ose specieve ku uji është një faktor i rëndësishëm¹⁰;
- Zonat e përcaktuara për mbrojtjen dhe ruajtjen e shpendëve të egër¹¹;

Objektivat specifike mjedisore përcaktohen nga legjislacioni i BE-së, sipas të cilit janë krijuar ZM-të. Për shembull:

- Sipas Direktivës së Ujit të Pijshëm, pritet që përqendrimi i nitrateve nga ujërat e burimit të mos kalojë 50 mg/l;
- Sipas Direktivës për Ujërat e Larjes, koliformet fekale nuk duhet të kalojnë 2000/100 ml;
- Sipas Direktivës së Nitrateve, identifikohen zona të cënueshme, ku përqendrimi i nitrateve të ujit që nxirret, mund të kalojë 50 mg/l (NO₃) dhe ku një vlerë pragu prej 35 mg/l është vendosur si kërkesë për veprime korigjuese;
- Sipas Direktivës për Trajtimin e Ujërave të Zeza Urbane, ujërat e trajtuara nuk duhet të kalojnë 25 mg/l BOD₅, 2 mg/l fosfor total (P) për aglomeratet 10,000 – 100,000 (ose 1 mg/l P për > 100,000), 15 mg/l azot total (N) për aglomeratet 10,000 – 100,000 (ose 10 mg/l N për > 100,000);
- Sipas Direktivave për Habitatet dhe Zogjtë, është e nevojshme të ruhen habitatet në “status të favorshëm” në mënyrë që të mbështetet struktura dhe funksionet specifike të ekosistemit mbi një bazë të qëndrueshme dhe afatgjatë. Tre rrjetet më të rëndësishme evropiane të zonave të mbrojtura janë zonat Natura 2000 (brenda BE), rrjeti Emerald (jashtë BE-së) dhe vendet e përcaktuara RAMSAR për mbrojtjen e ligatinave dhe habitateve të shpendëve ujqorë¹².

Qëllimi kryesor i rrjetit Natura 2000 është të mbrojë speciet dhe habitatet më të vlefshme dhe më të kërcënuara të Evropës, siç identifikohen sipas Direktivave për Zogjtë dhe Habitatet. Shtetet Anëtare duhet të hartojnë dhe zbatojnë masat e nevojshme të ruajtjes për të mbrojtur dhe menaxhuar vendet e identikuara: Zonat e Veçanta të Ruajtjes (ZVR) sipas Direktivës së Habitaveve dhe Zonat e Veçanta të Mbrojtjes (ZVM) sipas Direktivës së Zogjve.

Zonat dhe speciet e mbrojtura vlerësohen sipas një sërë kategorish të statusit (shih Figurën 2-2).

⁷ Direktiva 76/160/EEC - Lidhur me Cilësinë e Ujit për Larje

⁸ Direktiva 91/676/EEC - Lidhur me mbrojtjen e ujërave nga ndotja e shkaktuar nga nitratat nga burimet bujqësore

⁹ Direktiva 91/271/EEC - Lidhur me trajtimin e ujërave të zeza urbane

¹⁰ Direktiva 92/43 /EEC - Për ruajtjen e habitateve natyrore dhe të faunës dhe florës së egër

¹¹ Direktiva 79/409/EEC - Për ruajtjen e shpendëve të egër

¹² Konventa për Ligatinat e Rëndësishme Ndërkombëtare – Konventa Ramsar – Plani i 4-të Strategjik 2016-2024

Figura 2-2 -Kategoritë e statusit të ruajtjes së habitateve dhe specieve sipas BE

Statusi i BE	I mire	I dobët	I keq	I panjohur
Kategoritë e statusit të popullsisë së BE-së të shpendëve.	Sigurt	"Pothuajse i kërcënuar" (pranë rrezikut të lartë të zhdukjes në të ardhmen e afërt sipas kritereve të Listës së Kuqe të IUCN), "Në rënie" ose "I varfëruar"	"I kërcënuar" (sipas kritereve të Listës së Kuqe të IUCN)	E panjohur
Kategoritë e statusit të ruajtjes biogeografike sipas BE-së të habitateve dhe llojeve me interes të Komunitetit.	I favorshëm	I pafavorshëm-i papërshtatshëm	E pafavorshme-e keqe	E panjohur

Burimi: Gjendja e Natyrës në BE Rezultatet nga raportimi sipas Direktivave të Natyrës 2013-2018 – Raporti Teknik i EEA 10/2020

2.2.6 Llojet e presioneve mjedisore

Sipas procedurave DKU, presionet formalizohen në kategori ose lloje me kode shoqëruese. Kategoritë kryesore përfshijnë: Tipi 1 - ndotje pikësore, Tipi 2 - ndotje difuze, Tipi 3 - nxjerrja e ujit, Lloji 4.1 & 4.2 – ndryshime morfologjike, Lloji 4.3 - ndryshime hidrologjike, Tipi 4.4 - ndryshime hidromorfologjike, Lloji 5 - ndryshime i llojit të specieve, Tipi 6 – ndryshimet e ujërave nëntokësore, Lloji 7 – presione të tjera të ndryshme.

Madhësia e presionit (në nivelin e trupit dhe/ose nënbasenit ose basenit) jepet nga një **tregues specifik i presionit**. Presionet e veçanta mund të kenë disa tregues të lidhur me to, në varësi të objektivave mjedisore dhe të dhënave të disponueshme.

Shembull-1, presionet e ndotjes së tipit 1 mund të vlerësohen sipas termave e një ngarkese që l referohemi parametri specifik (Kërkesa biokimike për oksigjen (BOD5), Azot (N) ose Fosfor (P), ton/vit), "tregues" që duhet të reduktohet në trupin ujqor, me qëllim arritjen e objektivave mjedisore.

Shembull-2, presionet e nxjerrjes së tipit 3 mund të vlerësohen sipas termave të vëllimit të marrjes së ujit që duhet të reduktohet nga trupi ujqor (Mm^3/vit), "tregues" që ka për qëllim arritjen e objektivave mjedisore.

Shembull-3, presionet e ndryshimeve hidrologjike të tipit 4.3 mund të vlerësohen sipas termave të shkallës së Indeksit të prurjes ekologjike (IPE)¹³, "tregues" që rivendos IPE në trupin ujqor për të arritur objektivat mjedisore.

Kjo analizë e presioneve përbën një pjesë të madhe të dokumentacionit teknik të PMBU. Detajet e mëtejshme jepen në Kapitullin 10 të raportit kryesor të PMBU-së, që mbulon presionet e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore.

2.2.7 Programi i masave (PMBU)

Gjenerata e re e PMBU-ve në Shqipëri (që nga viti 2021) përdor kornizën e mirëpërcaktuar për identifikimin dhe raportimin e presioneve dhe masave, siç përcaktohet nga udhëzuesi WISE¹⁴. Ky kuadër përdor konceptet e "llojeve" standarde të presionit dhe llojeve Kyçe të Masave (LKM). Të gjitha presionet dhe LKM-të kanë një kod specifik dhe tregues të lidhur sipas udhëzimit WISE, i cili

¹³ IPE – indeksi i purjes ekologjike, i përcaktuar si raporti i prurjes mesatare të matur (m^3/s) / rrjedhës teorike të natyralizuar (m^3/s), njësitë: (% brenda një peridhe të caktuar).

¹⁴ Direktiva Kuadër e Ujit 2000/60/EC - Udhëzues Raportimi - Strategjia e Përbashkët e Zbatimit, BE 2016

ofron një kornizë sistematike me të cilën vlerësohet lloji, diapazoni dhe fuqia e masave të mbrojtjes së mjedisit të parashikuara në Plan.

Aty ku trupat ujorë nuk janë me “status të mire”, (teknikisht të përcaktuar si “trupa ujorë në rrezik për të mos arritur objektivat mjedisore”), “masat” e duhura duhet të identifikohen dhe zbatohen gjatë kohëzgjatjes së Planit, në mënyrë që presioni ose të eliminohet ose të menaxhohet. Kjo mënyrë bën të mundur që statusi i secilit trup ujor të përmirësohet në mënyrë të dukshme (ose të mbahet në gjendje të mirë) deri në fund të periudhës së PMBU-së.

Shembuj të këtyre presioneve menaxhohen në mënyrë aktive nëpërmjet të ashtuquajturit Programi i Masave (PoM), rezultati kryesor i një plani efektiv të menaxhimit të baseneve ujore. Masat që janë krijuar për të reduktuar këto presione përcaktohen gjerësisht sipas Llojeve Kyçe të Masave (LKM).

Tabela 2-1 përmbledh 26 LKM-të që janë identifikuar sipas skemës aktuale të raportimit të Sistemit të Informacionit të Ujit për Evropën (WISE).

Shembuj konkretë të masave kyçe përfshijnë:

- Sigurimi i impianteve të trajtimit të ujërave të zeza urbane (ITUNU) për të eliminuar nivelet e larta të kërkesës biokimike për oksigjen (BOD5), e cila përndryshe varfëron sistemet lumore të oksigjenit, që është thelbësor dhe i nevojshëm për të ruajtur faunën dhe florën e ekosistemit ujor (LKM 1);
- Rregullimi dhe furnizimi i përmirësuar i rrjedhave të lumenjve në diga dhe hidrocentrale, bëhet duke siguruar prurjen e mjaftueshme ekologjike dhe vazhdimësinë e regjimeve të rrjedhës natyrore, për të mbështetur ekosistemet ujore në rrjedhën e poshtme (LKM 7);
- Kontrolli i sasive të tepërta të nxjerrjes për furnizimin me ujë të popullsisë, bujqësinë dhe hidrocentralet, gjë që redukton disponueshmërinë e ujit për përdoruesit e rrjedhës së poshtme, ku në rastin e lumenjve mund të çojnë edhe në degradimin e elementëve që lidhen me mungesën e prurjes ekologjike, duke çuar në mbishfrytëzimin e ujërave nëntokësore (LKM 26);
- Promovimi i përdorimit sa më efikas të ujit me përfitime ekonomike dhe reduktimi i humbjeve të ujit për të siguruar sasi të mjaftueshme në të ardhmen në disponueshmërinë e burimeve ujore për shkak të ndryshimeve klimatike (LKM 8, LKM 11).

Masat mbulojnë një gamë të gjerë veprimesh politike, rregullatore dhe teknike. Këto mund të jenë të gjera dhe të përgjithshme, të destinuara për t'u zbatuar për të gjithë trupat ujorë brenda një baseni ujor (p.sh. një politikë e përgjithshme në lidhje me nxjerrjet e ujit), ose mund të zbatohet nga një trup i vetëm ujor ose një grup trupash ujor (p.sh. përcaktimi i një vlere kufiri të shkarkimeve për një dalje të vetme industriale që krijon një presion të konsiderueshëm ndotës kimik.

Ashtu si me presionet, shkalla e masës që kërkohet për të kompensuar presionin (d.m.th. për të arritur objektivin mjedisor) është paracaktuar në DKU përmes një sërë treguesish të masës.

Mund të kërkohen disa masa për të rikuperuar një trup ujor me presione të shumëfishta. Ose anasjelltas, një masë e vetme mund të jetë e dobishme për shumë trupa ujorë.

Shembull-1, një tregues për masën LKM 1 (ndërtimi i ITUNU-ve) është zakonisht ekuivalenti i numrit të popullsisë që kërkohet të trajtohet për të arritur objektivin mjedisor (i cili është zakonisht një standard i cilësisë mjedisore në trupin ujor të p.sh. BOD5 < 3,5 mg/l dhe/ose një nivel amoniumi (NH4 < 0,3 mg/l)) etj.

Shembull-2, një tregues për masën LKM 7 (përmirësime në regjimin e rrjedhës) mund të jetë shkalla e largimit nga 1.00 e Indeksit të Prurjes Ekologjike (IPE), ku 1.00 tregon një regjim rrjedhjeje plotësisht natyrale, pa ndikime të dëmshme antropogjene.

Shembull-3, një tregues për masën LKM 8 (efikasiteti teknik i përmirësuar i përdorimit të ujit) në kontekstin e furnizimit me ujë të popullsisë, është zakonisht për të reduktuar komponentin e “Humbjeve reale” (% ose Mm^3/vit) të operacioneve të shoqërive të ujësjellësave.

2.2.8 Përdorimi dhe Monitorimi i Treguesve Kyç

Nëse çështja është përcaktimi i statusit, niveli i presionit, saktësia e matjes, **monitorimi dhe raportimi** i treguesve është thelbësor për të siguruar që veprimet e sakta korrigjuese janë duke u ndërmarrë dhe se masa(t) do të arrijë objektivin(ët) e nevojshëm brenda afatit të caktuar. Monitorimi i treguesve gjatë periudhës së Planit përbën një pjesë kritike të zbatimit të Planit. Kërkesat e monitorimit për PMBU-në janë përcaktuar në Kapitullin 8 të raportit kryesor të PMBU.

Në nivel VSM, është gjithashtu një kërkesë ligjore që të identifikohen tregues të ndryshëm mjedisorë dhe të përcaktohen kërkesat e monitorimit të tyre, në mënyrë që të konfirmohet nëse Plani është në rrugën e duhur për të arritur “objektivat strategjike mjedisorë”¹⁵ të tij.

Meqenëse “objektivat strategjikë mjedisorë” (OSM) janë një version i thjeshtuar i nivelit të lartë të objektivave mjedisorë (OM) të specifikuar në nivel PMBU, procedurat e monitorimit të PMBU-së dhe VSM-së përdorin në thelb të njëjtët tregues (shih Kapitullin 7).

2.3 Burimi i të dhënave

2.3.1 Programet Kombëtare të Monitorimit dhe Raportimi

PMBU-të në thelb përcaktojnë statusin e trupave ujqorë dhe zonave të mbrojtura (elementët hidrobiologjik, regjimi i rrjedhjes, morfologjia dhe fiziko-kimia) nëpërmjet monitorimit mjedisor. Prandaj, burimet kryesore të të dhënave si për raportet e PMBU-së ashtu edhe për VSM-në rrjedhin kryesisht nga programet e monitorimit të mjedisit të kryera nga këto Agjenci:

- Monitorimi sasior i ujërave sipërfaqësore – Instituti i Gjeoshkencave, Energjisë, Ujit dhe Mjedisit;
- Monitorimi i cilësisë së ujërave sipërfaqësore – Agjencia Kombëtare e Mjedisit;
- Monitorimi hidrobiologjik i ujërave sipërfaqësore - Agjencia Kombëtare e Mjedisit;
- Monitorimi sasior i ujërave nëntokësore - Shërbimi Gjeologjik Shqipëtar;
- Monitorimi i cilësisë së ujërave nëntokësore – Shërbimi Gjeologjik i Shqipërisë;
- Monitorimi i cilësisë së furnizimit me ujë – Instituti i Shëndetit Publik & Shoqëria Ujësjellës Kanalizime Tiranë;
- Monitorimi i cilësisë së ujërave të larjes - Agjencia Kombëtare e Mjedisit;
- Monitorimi i specieve dhe habitateve – Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura;

Raporti i Gjendjes së Mjedisit përgatitet çdo vit nga Agjencia Kombëtare e Mjedisit (AKM) dhe është një detyrim ligjor. Treguesit mjedisorë të përdorur në raport bazohen në të dhënat e siguruar kryesisht nga monitorimi i treguesve mjedisorë dhe nga informacioni me dhënat e siguruar kryesisht nga AKM dhe institucione të tjera publike kërkimore dhe monitoruese në nivel kombëtar.

Raporti i Gjendjes së Mjedisit tregon gjendjen e treguesve kryesorë mjedisorë për ajrin, ujin, biodiversitetin, tokën, ndryshimet klimatike, pyjet etj dhe bazohet kryesisht në kuadrin e Forcave Drejtuese-Presioneve-Statusit-Ndikimeve-Reagimeve.

Një burim i dytë kryesor i të dhënave mjedisorë rrjedh nga Raportet e paraqitura si pjesë e Konventës Kuadër të OKB-së për Ndryshimet Klimatike (UNFCCC). Këto fokusohen zakonisht në ndikimet e

¹⁵ Qeveria e Shqipërisë – Ligji Nr. 91/2013 – Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor – Neni 10

ndryshimeve klimatike në fushat tematike si energjia, bujqësia dhe burimet ujore, por edhe masat e propozuara të përshtatjes dhe zbutjes (veçanërisht të rëndësishme në nivel VSM). Dokumentet kryesore të referencës përfshijnë:

- Komunikimi i Tretë Kombëtar i Republikës së Shqipërisë sipas Konventës Kuadër të Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike, Qershor 2016;
- Konventa Kuadër e OKB-së për Ndryshimet Klimatike (UNFCCC) - Raporti i Parë Përditësues Dyvjeçar i Shqipërisë, Korrik 2021.

Kapitulli 6 veçanërisht ka bërë një vlerësim e përmbledhur të të gjitha strategjive financiare kombëtare, bazuar në strategjitë e publikuara të këtyre sektorëve.

2.3.2 Burimet ndërkombëtare të të dhënave

Si pasojë e marrëveshjes IPA të BE-së, Shqipëria ka marrë një vëmendje të konsiderueshme ndërkombëtare në lidhje me sfidat dhe detyrimet mjedisore. Dokumentet kryesore të referencës që janë referuar si pjesë e VSM-së përfshijnë:

- Komisioni Ekonomik i Kombeve të Bashkuara për Evropën - Rishikime të Performancës Mjedisore në Shqipëri, Përmbledhja e Rishikimit të Tretë, 2018;
- Raporti i Treguesit Mjedisor 2018 - Në mbështetje të monitorimit të Programit të Shtatë të Veprimit për Mjedisin, Agjencia Evropiane e Mjedisit Raporti EEA 19/2018;
- Në mbështetje të monitorimit të Programit të Shtatë Mjedisor të Veprimit;
- Mjedi Evropian - Gjendja dhe Perspektiva 2020 - "Njohuri për tranzicionin në një Evropë të qëndrueshme", Agjencia Evropiane e Mjedisit, 2019;
- Gjendja e natyrës në BE - Rezultatet nga raportimi sipas Direktivave të Natyrës 2013-2018, Agjencia Evropiane e Mjedisit, Raporti Teknik 10/2020, 2020;
- Burimet ujore në të gjithë Evropën — Përballja me stresin e ujit: një vlerësim i përditësuar, Agjencia Evropiane e Mjedisit Raporti EEA 12/2021;
- Statusi i Mjedisit dhe Klimës në Ballkanin Perëndimor, EUR 31077 EN, Komisioni Evropian, 2022;
- Ujërat nëntokësore të Evropës - Një burim kyç nën presion, Agjencia Evropiane e Mjedisit, 2002.

Në lidhje me ndikimet e dëmshme të hidrocentraleve në mjedis, veçanërisht në rajonin e Ballkanit, këto Raporte janë të përshtatur me:

- Lumenjtë e thyer - Ndikimet e hidrocentraleve të vegjël, të financuar nga evropianët në peizazhet e pacënuara të Ballkanit, Rrjeti i Bankës Qendrore të Evropës Qendrore, 2017;
- Hidroenergja në Ballkanin Perëndimor - Kush paguan, kush përfiton? Si e kanë ndikuar burimet të rinovueshme në ndërtimin e hidrocentraleve të vegjël dhe çfarë duhet të ndryshojë, CEE Bankwatch Network, 2019.

Tabela 2-1 – Stardartet e Llojeve Kyçe Key të Masave (LKM) në përputhje me sistemin WISE ¹⁶

LKM	Përshkrimi i LKM-ve
1	Ndërtimi ose përmirësimi i impianteve të trajtimit të ujërave të zeza.
2	Ulja e ndotjes me lëndë ushqyese nga bujqësia.
3	Ulja e ndotjes nga pesticidet nga bujqësia.
4	Rehabilitimi i vendeve të kontaminuara (ndotja historike).
5	Rehabilitimi i lumenjve (p.sh. vendosja e kalimeve të peshkut, prishja e digave të vjetra).
6	Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujqorë.
7	Përmirësimet në regjimin e rrjedhës dhe/ose vendosja e prurjeve ekologjike.
8	Efikasiteti i ujit, masat teknike për ujitje, industri, energji dhe përdorim shtëpiak.
9	Masat e politikës së çmimeve të ujit për mbulimin e kostos së shërbimeve të ujit.
10	Masat e politikës së çmimeve të ujit për mbulimin e kostos së shërbimeve të ujit nga industria.
11	Masat e politikës së çmimit të ujit për mbulimin e kostos së shërbimeve të ujit nga bujqësia.
12	Shërbime këshillimore për bujqësinë.
13	Masat për mbrojtjen e ujit të pijshëm (p.sh. përcaktimi e zonave higjeno-sanitare).
14	Studime për përmirësimi i bazës së njohurive.
15	Masat për heqjen graduale të shkarkimeve dhe humbjeve të substancave të rrezikshme prioritare.
16	Përmirësimet e impianteve të trajtimit të ujërave të zeza industriale (përfshirë fermat).
17	Masat për të reduktuar sedimentet nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore.
18	Masat për të parandaluar ose kontrolluar ndikimet negative të specieve të rrezikshme.
19	Masat për të parandaluar ose kontrolluar ndikimet e pafavorshme të rekreacionit.
20	Masat për të parandaluar ose kontrolluar ndikimet negative të peshkimit dhe shfrytëzimeve të tjera.
21	Masat për kontrollin e ndotjes nga zonat urbane, transportit, infrastruktura të tjera.
22	Masat për të parandaluar ose kontrolluar ndotjen nga pyjet.
23	Masat natyrore të mbrojtjes së ujit.
24	Përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike.
25	Masat për të luftuar acidifikimin.
26	Kontrolli i sasive të tepërta të nxjerrjes së ujit përmes kushteve dhe zbatimit të Lejes Ujqore (LU) ¹⁷
27	Kontrollimi i ndikimit mjedisor të aktiviteteve në zonat buzë lumenjve ¹⁸
28	Krijimi i zonave buferike në sipërfaqet ripariane të lumenjve në zonat e urbanizuara ¹⁹

¹⁶ WISE – Sistemi i Informacionit të Ujit për Evropën - <https://water.europa.eu/>

¹⁷ Shtimi apo modifikimi i një LKM të Shtetit Anëtar lejohet në rrethana të jashtëzakonshme

¹⁸ Shtimi apo modifikimi i një LKM të Shtetit Anëtar lejohet në rrethana të jashtëzakonshme

¹⁹ Shtimi apo modifikimi i një LKM të Shtetit Anëtar lejohet në rrethana të jashtëzakonshme

2.4 Karakterizimi Mjedisor i Zonës Gjeografike

2.4.1 Ndarja në Nënbasene

Rajonet e baseneve ujore, madje edhe vetë basenet shumë rrallë mund të kenë karakter homogjen dhe nuk analizohen ose menaxhohen me efikasitet si njësi të vetme. DKU-ja lejon ndarjen në nën njësi më të vogla dhe më homogjene (basene dhe nënbasene) brenda rajonit të basenit ujqor,²⁰ në përputhje me praktikën më të mirë ndërkombëtare. Për shembull, problematikat menaxheriale të ndotjes së shpërndarë (difuze) analizohen dhe menaxhohen më mirë në nivel nënbaseni, jo në nivel trupi ujqor individual.

Qasja e ndjekur në Shqipëri ka qenë kryesisht ndaja e çdo baseni në jo më shumë se pesë nënbasene, bazuar në një karakteristikë të vetme të përbashkët (p.sh digë e madhe, lloji gjeologjik mbizotërues, lloji mbizotërues i përdorimit të tokës) ose në ndërthurjen e disa karakteristikave të tjera ndikuese, duke përfshirë por pa u kufizuar në:

- Kufij të ndryshëm të formacioneve gjeologjike të mëdha p.sh karboniferik deri në silicor
- Ndryshime në lartësi të konsiderueshme ekologjike ose mbulesë toke p.sh < 200 m ose > 800 m, pyjore në urbane etj.
- Pikat e ndërprerjes së rrjedhës natyrore të krijuara nga degët e mëdha furnizuese, infrastruktura të modifikimeve të lumit p.sh diga të mëdha, kanalizimi i lumenjve etj.
- Përqendrimet e ndikimeve antropogjene p.sh zona me dominim urban ose bujqësor

Duhet vërejtur se këto diferencime kaq të gjera përkojnë në përgjithësi me të njëjtën tipologji caktimi kufijsh që përdoret për trupat ujqorë. Prandaj, karakteristikat e nënbasenit duhet të pasqyrojnë karakteristikat e trupit ujqor. Ndarja në nënbasene është mjaft e vlefshme për të hartuar politikat dhe strategjitë të fokusuara veçanërisht në presionet e përdorimit të tokës si zhvillimi urban apo ndotja e shpërndarë që vjen nga bujqësia.

2.4.2 Presionet e ujërave sipërfaqësore

54% e 61 trupave ujqorë të lumenjve në basen janë identifikuar si në rrezik të mosarritjes të objektivave mjedisore (statusi më pak se i mirë) në kategorinë "Lumenjtë, trupa ujqor tepër të modifikuar dhe Kalimtar". Megjithatë, ky propocion rritet në 83% nëse gjatësia e trupit ujqor është njësia matëse dhe vetëm 17% të gjatësisë totale të trupit ujqor është në gjendje të mirë ose më lart.

Këto presione janë kryesisht për shkak të një përzjerjeje të abstraksionit, dëmtimit morfologjik nga minierat e zhavorrit dhe presioneve të ndotjes nga ujërat e zeza urbane të patrajtuara.

2.4.3 Presionet e ujërave nëntokësore

Ekzistojnë 18 trupa ujqorë nëntokësorë të identifikuar në basenin e lumit Mat, tre akuiferë me origjinë karstike shumë produktive në pjesët e sipërme, gjashtë trupa ranorë-konglomerat në pjesët qendrore dhe dy akuiferë me bazë aluviale në ultësitat bregdetare.

Masivët karbonatikë (Tipi 4) në ujëmbledhësin e mesëm dhe të sipërm janë përgjithësisht subjekt i presioneve të reduktuara me përjashtim të disa fabrikave dhe guroveve. Megjithatë, kapja e burimeve të mëdha për furnizim komunal është e zakonshme në të gjithë basenin. Këto përgjime kapin shkarkimin natyror dhe për këtë arsye nuk rrezikojnë vetë burimin, por zakonisht zvogëlojnë rrjedhën bazë ekologjikisht kritike drejt përrenjve dhe ligatinave dhe për këtë arsye ka të ngjarë të kenë ndikime shkatërruese në ekosistemet e varura.

²⁰ Agjencia Evropiane e Mjedisit, Direktiva Kuadër e Ujit, burimet raportuese, Fondi Qendror i të Dhënave të EIONET, (Skema SWB: EUSubUnitCode). http://cdr.eionet.europa.eu/help/WFD/WFD_521_2016

Urbanizimi po fut një presion të konsiderueshëm sasiore nga reduktimi i rimbushjes për shkak të shndërrimit të sipërfaqeve natyrore në sipërfaqe të forta.

Aktualisht, supozohet se të gjitha trupat ujore nëntokësore në basen janë në 'status të përgjithshëm të mirë' për sa i përket gjendjes sasiore dhe kimike. Megjithatë, tre prej këtyre trupave ujorë supozohet se janë potencialisht 'në rrezik' nga dështimi i objektivave mjedisore për shkak të presioneve të nxjerrjes.

Trupi ujqor nëntokësor **35120101 (Laç)** është trupi ujqor nëntokësor nga i cili është nxjerrë më shumë ujë në basen. Ai ndahet në dy horizonte drejt bregdetit me pasiguri për përqindjet e nxjerrjes nga secili. Nxjerrja dominohet fusha e puseve në Fushë Kuqe, e cila është një burim jetik dhe i cenueshëm. Nuk ka monitorim të përshtatshëm (në një pus) të nivelit të ujërave nëntokësore në TUN, prandaj është e pamundur të përcaktohet me siguri statusi. Ka disa evidenca për depërtim të kripës nga rajoni i Patokut në të cilin ka edhe një sugjerim të pakonfirmuar të fundosjes së tokës nën lagunë. Ka kërcënime në rritje për ndotje nga aktivitetet njerëzore, si mbetjet shtëpiake, plehëruesit dhe pesticidet, dhe depozitat e naftës, plus dy pika të nxehta të identifikuara: uzina e shkrirjes së bakrit në Laç dhe uzina e superfosfatit në Laç. Duke marrë parasysh balancën e evidencave të disponueshme, gjykohet se TUN Laç ka status të mirë sasiore dhe kimik, por me besueshmëri të ulët dhe me risk për mospërbushje të objektivave të vet në periudhën e planit të radhës.

Trupi ujqor nëntokësor i Llojit 1 **35120103 (Shënkoll)**. Ky TUN është i ngjashëm në aspektin hidrogeologjik me TUN-in e Laçit, por me më pak nxjerrje. Ai ndahet në dy horizonte drejt bregdetit me pasiguri për përqindjet e nxjerrjes nga secili, si dhe nga prurjet ndërkufitare nga jugu dhe veriu. Ka evidenca për pak prani të ujit të kripur në veri, por masa e tij nuk dihet. Pavarësisht pasigurisë së konsiderueshme, gjykohet se TUN-i ka status të mirë sasiore dhe kimik, por besueshmëri të ulët dhe ndoshta risk për mospërbushje të objektivave të tij.

Trupi ujqor nëntokësor i Llojit 1 **35120105 (Kanali i Matit)**. Pothuajse nuk ka informacion për statusin, por ka presione të ndotjes. Gjykohet se TUN-i ka status të mirë sasiore dhe kimik, por besueshmëri shumë të ulët dhe risk për mospërbushje të objektivave të tij.

Raportimi për trupat ujorë nëntokësorë të Llojit 3 **Grupi A: Shkëmbinjtë ultrabazikë perëndimorë (35120301/05)** Pothuajse nuk ka informacion për statusin, por ka presione të ndotjes lokale. Gjykohet se Grupi ka status të mirë sasiore dhe kimik, por besueshmëri të ulët dhe ndoshta nuk ka risk për mospërbushje të objektivave të tij.

Trupi ujqor nëntokësor i Llojit 3 **35120303 (Krastë)**. Pothuajse nuk ka informacion për statusin, por ka presione të ndotjes lokale. Gjykohet se TUN-i ka status të mirë sasiore dhe kimik, por besueshmëri të ulët dhe ndoshta nuk ka risk për mospërbushje të objektivave të tij.

Raportimi për trupat ujorë nëntokësorë të Llojit 3 **Grupi B: Shkëmbinj bazikë dhe ultrabazikë lindorë (35120307/09)**. Pothuajse nuk ka informacion për statusin, por ka presione të ndotjes lokale. Gjykohet se Grupi ka status të mirë sasiore dhe kimik, por besueshmëri të ulët dhe ndoshta nuk ka risk për mospërbushje të objektivave të tij.

Trupi ujqor nëntokësor i Llojit 4 **35120401 (Makaresh)**

Ka shumë puse të paligjshme dhe të paregjistruara që përdoren për ujë të pijshëm, bujqësi, blegtori dhe aktivitete të vogla industriale. Ujërat e ndotura të këtyre aktiviteteve janë faktor për ndotjen e trupave ujorë nëntokësorë. Disa ujëra hidrotermale shkarkohen direkt në sistemin kryesor të ujitjes/kullimi duke ndotur trupin ujqor nëntokësorë dhe ajrin

Raportimi për trupat ujorë nëntokësorë të Llojit 4 **Grupi C: Masivi verior i Dajtit (35120403/15)**

Mbinxjerrja nga puse të paligjshme të panumërta që përdoren për ujitje dhe bujqësi.

Presionet e ndotjes. Kryesisht nga përmbajtja nitrite e aktivitetit njerëzor dhe bujqësisë. Në rast të reshjeve të mëdha gjatë një kohe të shkurtër rritet turbullira.

Raportimi për trupat ujqorë nëntokësorë të Llojit 4 **Grupi G: Të emërtohen masivet** (35120405/19)

Raportimi për trupat ujqorë nëntokësorë të Llojit 4 **Grupi D: Masivët karstikë verilindorë** (35120407/11/13)

Ky grup përbëhet nga blloqe gjysmë të ngjashme gëlqerorësh të karstifikuar që i përkasin periudhës kretake (Cr) me produktivitet të lartë. Akuiferi është 700-800 m i trashë dhe mjaft i pasur në ujëra nëntokësore. Gëlqerorët janë mjaft të karstifikuar si në sipërfaqe, ashtu edhe në thellësi me shumë hinka 40-80 m të thella. Të gjitha hinkat së bashku kanë krijuar një plate me lartësi rreth 1900m. Burimet kanë shkarkime të ndryshme nga 1l/s deri në 250l/s, si burimi i Shutrit dhe Vinjollit (të cilat burojnë nga konglomerate, por ushqehen nga gëlqerorët)

Presioni krijohet pikësisht nga mbinxjerrja e burimeve dhe mungesa e reshjeve të shiut për shkak të ndryshimeve klimatike. Përdorimi i ujit nga HEC-et është një tjetër arsye e reduktimi të sasisë së ujërave të burimeve.

TUN-i cenohet nga ujërat sipërfaqësore të cilat mund të ndoten nga stallet e bagëtive dhe turbullira që shkaktohet nga ujërat e larjes së formacioneve sipërfaqësore.

Trupi ujqor nëntokësor i Llojit 4 **35120409** (Selit i Malit)

Ujërat nëntokësore përdoren për ujë të pijshëm, ujitje dhe aktivitete të vogla industriale, si gurorë për gurët gëlqerorë pa kontroll të sasisë së përdorur dhe të shkarkimeve teknologjike në sipërfaqe. Gropat septike, aktiviteti bujqësor, si dhe aktivitetet industriale për nxjerrjen e gurëve gëlqerorë janë një tjetër faktor që ushtron presion mbi TUN-in.

Trupi ujqor nëntokësor i Llojit 4 **35120417** (për t'u emërtuar) .

Raportimi për trupat ujqorë nëntokësorë të Llojit 5 **Grupi E: Gurë ranorë dhe konglomerate** (35120501/03)

35120501- Një nga presionet në këtë TUN është mbinxjerrja e shkaktuar nga pusët e paligjshme të paregjistruara për aktivitetet bujqësore dhe industriale.

Ka shumë puse të gërmuara që janë jashtë standardeve sanitare. Aktiviteti industrial i gurorëve dhe minierave, si dhe aktivitetet bujqësore dhe blegtorale.

35120503- Në këtë TUN ka industri minerare dhe mbinxjerrje nga shumë puse të paligjshme që nuk janë të regjistruara, veprimtari bujqësor dhe të fermave, të cilat shkaktojnë presionin e ditëve të sotme. Në këtë TUN ka edhe mbetje nga minierat dhe vendgrumbullimet e mbetjeve si dhe mbinxjerrje.

Raportimi për trupat ujqorë nëntokësorë të Llojit 5 **Grupi F: Vullkanikët veriorë** (35120505/07)

Ujërat nëntokësore përdoren gjerësisht për të pirë, në bujqësi dhe në veprimtaritë e fermave.

35120505-*Presionet e ndotjes*. Kryesisht nga bujqësia dhe industria për paketimin e ujit në shishe, por edhe nga veprimtaria e fermave. Nga ana tjetër, ka edhe miniera të braktisura dhe disa HEC-e të cilat disa janë ekzistuese dhe disa në ndërtim e sipër.

35120507- Ujërat nëntokësore përdoren kryesisht për të pirë, për veprimtaritë e fermave dhe bujqësi.

Presionet e ndotjes. Kryesisht nga veprimtaritë e fermave dhe minierave. Formacionet magmatike me përmbajtje të lartë minerali lahen nga ujërat sipërfaqësore.

2.4.4 Presionet e Zonave të Mbrojtura

Zonat e Mbrojtura (ZM) klasifikohen sipas kategorizimit të IUCN (Bashkimi Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës). ZM-të kanë vlerat më të mëdha ekologjike, ekonomike, kulturore dhe të

trashëgimisë natyrore të vendit. Prandaj mbrojtja dhe ruajtja e tyre është e një rëndësie të madhe. Një nga prioritetet kryesore të Qeverisë gjatë viteve të fundit ka qenë përcaktimi i ZM-ve të reja.

Kjo është artikuluar edhe në Strategjinë Kombëtare të Biodiversitetit. Në vitin 2004 sipërfaqja totale e ZM ishte 9% e të gjithë vendit, ndërsa në vitin 2013 mbulonte 16%. Përcaktimi i ZM-ve të reja ka ndikuar në ruajtjen dhe mbrojtjen e biodiversitetit brenda dhe rreth këtyre zonave, të cilat në përgjithësi duket se janë të mbrojtura mirë. Pavarësisht ndikimit pozitiv të ZM-ve të reja në biodiversitet, aktualisht ato ende përballen me probleme dhe sfida të ndryshme²¹.

- Degradimi i habitatit nga erozioni bregdetar;
- Ndërhyrjet e paligjshme;
- Peshkimi, gjuetia e shpendëve dhe kafshëve të egra në mënyrë të paligjshme;
- Menaxhimi joefikas i aktiviteteve rekreative.

Këto janë çështje kritike ku duhen adresuar përpjekje shtesë.

Shqipëria është lider në rajon për numrin e hidrocentraleve të ndërtuara dhe të planifikuara (HEC). Megjithatë, asnjë vlerësim kumulativ i ndikimit të HEC-eve në vend, dhe veçanërisht në zonat e mbrojtura, nuk është ndërmarrë. Instalimet e përhapura dhe të vlerësuara në mënyrë jo të duhur të hidrocentraleve në të gjithë lumenjtë natyrorë të Shqipërisë kanë krijuar dëme të konsiderueshme në regjimet e rrjedhës dhe biodiversitetin në shumë vende.

Migrimi drejt zonave bregdetare i kombinuar me zhvillimin e shpejtë dhe kryesisht të parregulluar urban, turizmi dhe industria kanë çuar në ndotjen e ujit, erozionin e tokës dhe mbipeshkimin, duke kërcënuar biodiversitetin detar dhe bregdetar dhe qëndrueshmërinë e mallrave dhe shërbimeve të ekosistemit. Kjo ka rezultuar në një nga normat më të larta të humbjes së biodiversitetit në Evropë²².

Ndotja e ujërave detare dhe bregdetare është në rritje, veçanërisht në laguna. Pjesa më e madhe e ndotjes vjen nga mbetjet urbane dhe industriale, ujërat e zeza dhe kimikatet e përdorura në bujqësi; Përveç kësaj, ndikimi i ndryshimeve klimatike shihet në rritjen e nivelit të detit, ndryshimin e ekosistemeve në laguna, rritjen e frekuencës dhe intensitetit të përmytjeve, futjen e specieve të migratore nga rajonet më të ngrohta dhe një rënie në disa popullata detare dhe bregdetare të peshqve dhe jovertebrorëve.

Shqipëria ka përparuar me krijimin e kuadrit ligjor dhe institucional për monitorimin dhe raportimin për biodiversitetin dhe pylltarinë. Megjithatë, zbatimi ende mbetet prapa, kjo për shkak të mungesës së fondeve dhe mbivendosjes së përgjegjëseve monitoruese, duke penguar analizën e tendencave²³.

Megjithëse nxjerrja e ujërave nëntokësore siguron një burim të rëndësishëm uji të pijshëm në shumë zona në basenin e Matit, ende nuk janë krijuar dhe përcaktuar zona të mbrojtura (zonat higjieno-sanitare) të ujit të pijshëm në përputhje me legjislacionin e BE-së (DKU, Neni 7)²⁴.

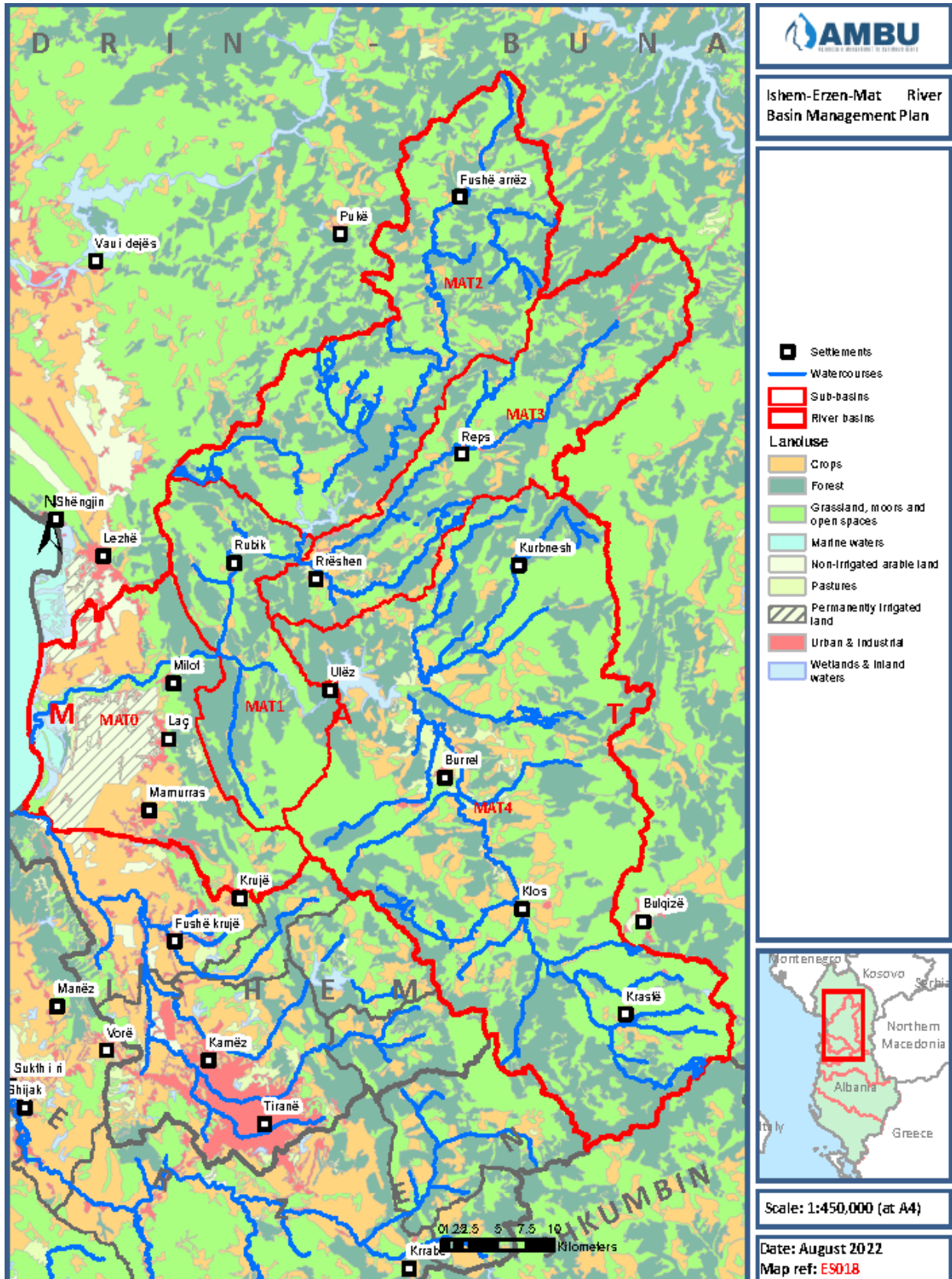
²¹ Përmbledhje për Shqipërinë - Mjedisi Evropian — gjendja dhe perspektiva 2015

²² Projekti i PNUD - Zonat e Mbrojtura Detare dhe Bregdetare 2 - <https://www.undp.org/albania/projects/marine-and-coastal-protected-areas-2>

²³ SHQYRTIMET E PERFORMANCËS SË MJEDISIT – SHQIPËRI - Përmbledhja e Rishikimit të Tretë, UNECE 2018

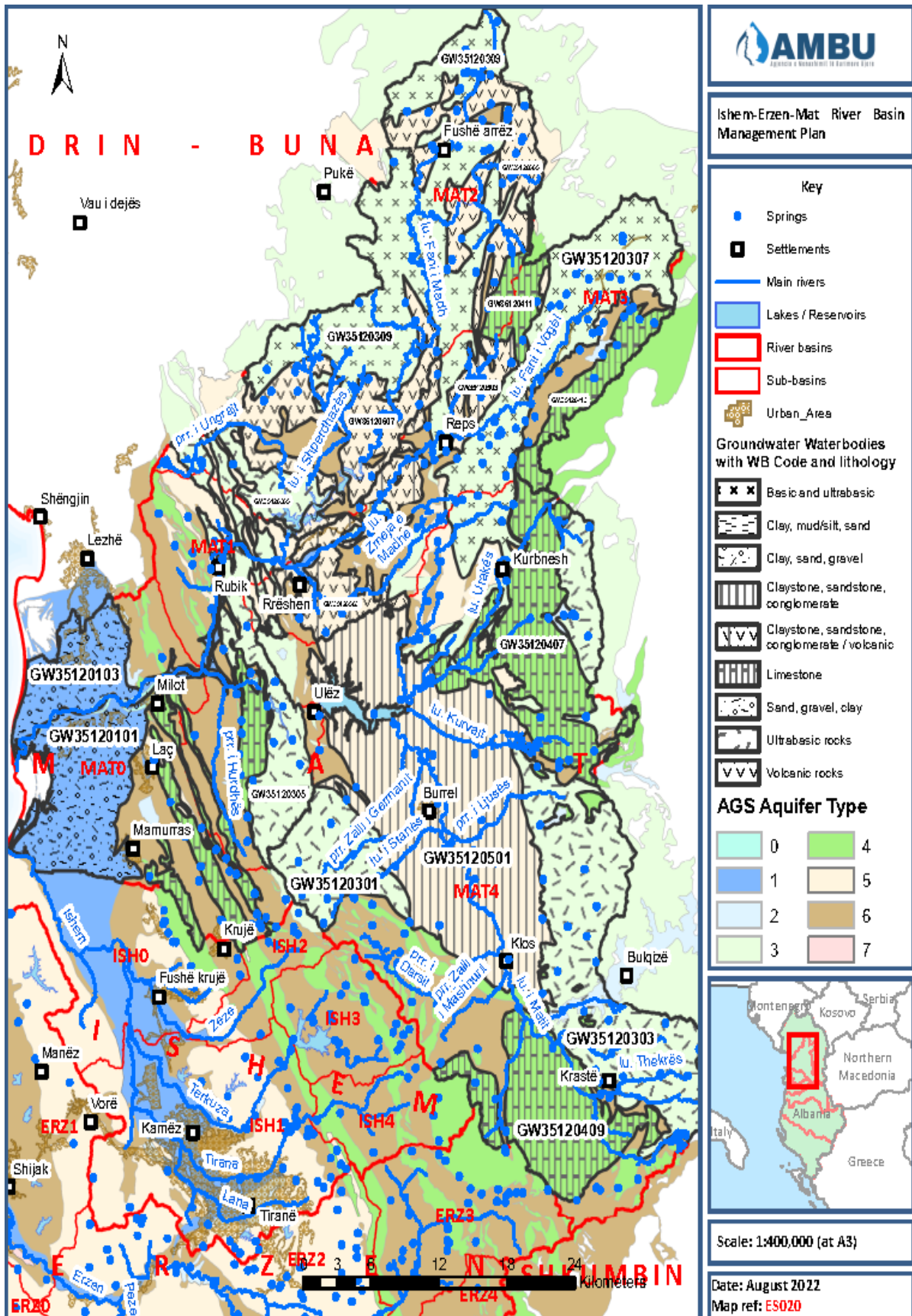
²⁴ Komisioni Evropian - Udhëzues për ujërat nëntokësore në zonat e mbrojtura të ujit të pijshëm.

Figura 2-3 - Vendndodhjet e përgjithshme, përdorimi i tokës dhe lumenjtë kryesorë

Ky projekt është bashkëfinancuar nga BE-ja dhe Agjencia Austriake për Zhvillim

Figura 2-4 – Përvijimi i Trupit Ujor Nëntokësor, Identifikimi dhe Tipologjia

Ky projekt është bashkëfinancuar nga BE-ja dhe Agjencia Austriake për Zhvillim

2.5 Statusi aktual i trupave ujqorë sipërfaqësorë në basenin e Matit

Për një shpjegim të plotë teknik të karakterizimit, përcaktimit dhe tipologjisë së trupave ujqorë në pellgun e lumit Mat, referojuni Kapitullit 5 të raportit kryesor të PMBU të Matit për ujërat sipërfaqësore, Kapitullit 6 për ujërat nëntokësore dhe Kapitullit 7 për Zonat e Mbrojtura. Për vlerësimin e presioneve dhe gjendjes së përgjithshme, referojuni seksionit 10.4 për ujërat sipërfaqësore dhe 10.6 për ujërat nëntokësore në raportin kryesor.

Siç përshkruhet në seksionin 2.2, objektivi kryesor i PMBU është të mbrojë dhe përmirësojë ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore dhe ekosistemet e varura nga uji brenda zonës gjeografike të Planit. Këto objektiva mjedisore vlerësohen kryesisht nëpërmjet a) identifikimit të trupave ujqorë të veçantë brenda basenit sipas tipit b) statusit ekologjik, kimik dhe sasior të çdo trupi ujqor.

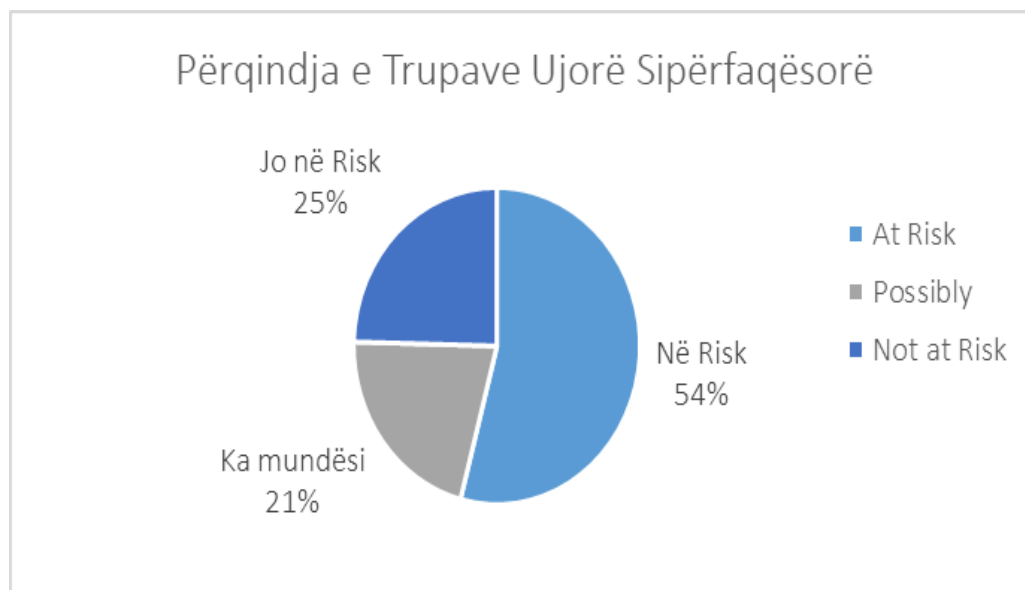
2.5.1 Trupat ujqorë sipërfaqësorë të përvijuar dhe trupat ujqorë në rrezik

Në basenin e Matit ka 61 trupa ujqorë të tipit LUMOR, (nga të cilët 8 janë Ujqorë TEPËR TË MODIFIKUAR (TUTM) 4 trupa ujqorë liqenorë, 1 trup ujqor KALIMTARE dhe 1 trup ujqor BREGDETAR. Vendndodhja dhe identifikuesi i kodit të të gjithë këtyre trupave ujqorë është paraqitur në Figurën 2-4.

Figura 2-5 ilustron përcaktimin e statusit përfundimtar të trupave ujqorë të lumenjve brenda pellgut, të treguar nga një diagramë ngjyrash që korrespondon me statusin e trupit ujqor nga Blu “status shumë i mirë” deri në të kuq “status i keq”. Megjithatë nivele të ndryshme të statusit të përgjithshëm janë evidente në basen, (në varësi të shkallës së presionit antropogjen në atë vend), sipas procedurave të Direktivës Kuadër të Ujit, çdo trup ujqor që nuk është në “status të mirë” quhet “një trup ujqor në rrezik për të mos arritur objektivat mjedisore”.

Mbi këtë bazë, 54% e 61 trupave ujqorë të lumenjve janë identifikuar si në rrezik për të mos përmbushur objektivat mjedisore (statusi më i ulët se “i mirë”). Megjithatë, kjo përqindje rritet në 85% nëse gjatësia e kombinuar e trupave ujqorë merret si njësi matëse, ku vetëm 15% e gjatësisë totale të të gjithë trupave ujqorë është në gjendje të mirë ose më lart.

Figura 2-5 – Vlerësimi Mjedisor i trupave ujqorë sipas statusit

Është më se e qartë se statusi i përgjithshëm i pjesës më të madhe të trupave ujorë rrjedh nga të dhëna tejet të kufizuara për “elementet e cilësisë” (EC) individuale, të cilat janë kryesisht fiziko-kimike. Për pasojë, niveli i besueshmërisë (NB) ka një shkallë të lartë pasigurie.

Supozimi metodologjik është se trupi ujor duhet të klasifikohet me “status të mirë” (klasa 2) ose “status shumë të mirë” (klasa 1) vetëm nëse a) nuk ka prova për presione domethënëse në trupin ujor ose në rrjedhën e sipërme dhe b) statusi i matur i trupit ujor konfirmohet nga të dhënat për elementet e cilësisë. Për pasojë, 61 trupave ujorë lumorë në basen u është caktuar statusi “i moderuar” (klasa 3), pasi nuk ka të dhëna të mjaftueshme për të mbështetur vlerësimin dhe duket se mund të ketë presione domethënëse që mund të ndikojnë në statusin e tyre të panjohur.

Trupat e tjerë ujorë, ku kushtet e vrojtuar dhe/ose statusi i matur janë më të sigurta, supozohet të jenë klasifikuar ose me “status të keq” (klasa 5), ose me “status të dobët” (klasa 4).

Trupi ujor lumor **3512231** – rrjedha e poshtme e Digës së Lezhës. Ky lumë është plotësisht i mbrojtur me digë për të siguruar kapacitetin e rezervuarit. Mesa duket nuk ka pasur parashikim për prurjet mjedisore, dhe virtualisht i gjithë uji i grumbulluar është devijuar nëpërmjet kanalit dhe tubacionit jofunksional të HEC-eve, duke e lënë rrjedhën plotësisht pa pjesën më të madhe të prurjeve të saj deri në pikën e bashkimit. Diga ka formuar edhe një pengesë të madhe për speciet migratore; pra, trupi ujor është vlerësuar me statusin ‘i keq’ (klasa 5) (presion i konsiderueshëm 3.3, 4.2.1, 4.3.3). Ka mundësi që rrjedha sipër digës e trupit ujor (LW351204) të jetë ndikuar ndjeshëm nga kjo pengesë fizike, për sa i përket elementeve hidrobiologjike, por nuk ka të dhëna për ta mbështetur këtë gjë.

Trupi ujor lumor **3512333** – rrjedha e poshtme e Digës së Ulzës. Ky lumë është plotësisht i mbrojtur me digë për të siguruar kapacitetin e rezervuarit. Mesa duket nuk ka pasur parashikim për prurjet mjedisore, dhe virtualisht i gjithë uji i grumbulluar është devijuar nëpërmjet kanalit dhe tubacionit jofunksional të HEC-eve, duke e lënë rrjedhën plotësisht pa pjesën më të madhe të prurjeve të saj deri në pikën e bashkimit. Diga ka formuar edhe një pengesë të madhe për speciet migratore; pra, trupi ujor është vlerësuar me statusin ‘i keq’ (klasa 5) (presion i konsiderueshëm 3.3, 4.2.1, 4.3.3). Ka mundësi që rrjedha sipër digës e trupit ujor (LW351202) të jetë ndikuar ndjeshëm nga kjo pengesë fizike, për sa i përket elementeve hidrobiologjike, por nuk ka të dhëna për ta mbështetur këtë gjë.

Trupi ujor lumor **3512773** – ka dukshëm disa presione, përfshi ujërat e ndotura urbane të patrajtuara dhe nxjerrjet e zhavorrit. Kjo rrjedhë kalon përmes tokave bujqësore, ku mund të ketë disa nxjerrje ujërash nëntokësore, që me shumë gjasë ndikojnë te prurjet e rrjedhës. Megjithatë, presioni parësor supozohet se vjen nga marrjet e ujit që bëhen kryesisht për ujitje dhe sistemi i kanaleve që ndodhet në bregun verior të lumit dhe që shtrihet në drejtim të perëndimit. Ndryshimi fizik në trupin ujor lidhur me ndërtimin e digave në lumë, pra trupi ujor është vlerësuar me status “i keq” (klasa 5).

Trupi ujor lumor **3512771** - Presione në basenin e rrjedhës së sipërme, kryesisht në HEC-e të vogla dhe nxjerrje zhavorri. Presion minimal në ujërat e ndotura.

Trupi ujor lumor **351275** – ky trup ujor ndërthur lumenjtë në qendër të qytetit, pranë bashkisë Klos. Ndonëse në formë natyrore, ujërat urbane të patrajtuara sjellin nivele tepër të larta të BOD₅ në ujërat pritëse. Gjithashtu, situata në Bashkinë e Klosit është vërtetë alarmuese, pasi në të dyja anët e tij ka mbetje plastike që kanë ngecur në bimësi. Një pjesë e madhe e këtyre mbetjeve qëndron në bimësinë përgjatë shtratit të Lumit Mat.

Trupi ujor lumor **3512343** – ky trup ujor është përfaqësues i 90% të gurëve gëlqerorë në rrjedhën e sipërme të basenit të lumit me presione të vogla, kryesisht nga veprimtari bujqësore.

Trupi ujor lumor **3512225** - ky trup ujor lumor ndikohet nga disa presione, përfshi edhe pikun hidrik nga efektet e HEC-it në rrjedhën e sipërme dhe praninë e ujërave të ndotura urbane. Megjithatë,

presioni më domethënës duket se vjen nga ndikimet hidromorfologjike të shpërndara përgjatë lumit. Statusi aktual supozohet të jetë statusi “I dobët”.

Trupi ujqor lumor **3512226** - Minierë bakri 6.0 km në pjesën e sipërme të minierës Balkan Basalt, statusi aktual i supozuar ‘i dobët’.

Trupi ujqor lumor **3512221** - Pika e shkarkimit të ujërave të ndotura nga Rrësheni. Ndonëse në formë natyrore, ujërat urbane të patrajuara sjellin nivele tepër të larta të BOD₅ në ujërat pritëse.

Trupi ujqor lumor **351231** - Presione në basenin e rrjedhës së sipërme, kryesisht në HEC-e të vogla dhe nxjerrje zhavorri. Presion minimal në ujërat e ndotura.

Trupi ujqor lumor **351213 dhe 3512211** – rrjedha e fundit e basenit të Lumit të Matit. Supozohet se presionet më të rëndësishme lokale janë ato të ndotjes së shpërndarë nga praktikat bujqësore dhe me gjasë nga marrja e ujit në kanalin ujitës dhe nxjerrja e zhavorrit. Ndryshimi fizik i trupit ujqor për shkak të ndërtimit të digës së lumit. Supozohet se ndryshimet kanë bërë që ky trup ujqor të ketë “status të dobët”.

2.6 Statusi aktual i trupave ujqorë nëntokësorë në pellgun e lumit Mat

2.6.1 Trupat ujqorë nëntokësorë të përvijuar dhe trupat ujqorë në rrezik

Trupi ujqor nëntokësor **35120101 (Laç)** është trupi ujqor nëntokësor nga i cili është nxjerrë më shumë ujë në basen. Ai ndahet në dy horizonte drejt bregdetit me pasiguri për përqindjet e nxjerrjes nga secili. Nxjerrja dominohet fusha e puseve në Fushë Kuqe, e cila është një burim jetik dhe i cenueshëm. Nuk ka monitorim të përshtatshëm (në një pus) të nivelit të ujërave nëntokësore në TUN, prandaj është e pamundur të përcaktohet me siguri statusi. Ka disa evidenca për depërtim të kripës nga rajoni i Patokut në të cilin ka edhe një sugjerim të pakonfirmuar të fundosjes së tokës nën lagunë. Ka kërcënime në rritje për ndotje nga aktivitetet njerëzore, si mbetjet shtëpiake, plehëruesit dhe pesticidet, dhe depozitat e naftës, plus dy pika të nxehta të identifikuar: uzina e shkrires së bakrit në Laç dhe uzina e superfosfatit në Laç. Duke marrë parasysh balancën e evidencave të disponueshme, gjykohet se TUN Laç ka status të mirë sasior dhe kimik, por me besueshmëri të ulët dhe me risk për mospërbushje të objektivave të vet në periudhën e planit të radhës.

Trupi ujqor nëntokësor i Llojit 1 **35120103 (Shënkoll)**. Ky TUN është i ngjashëm në aspektin hidrogjeologjik me TUN-in e Laçit, por me më pak nxjerrje. Ai ndahet në dy horizonte drejt bregdetit me pasiguri për përqindjet e nxjerrjes nga secili, si dhe nga prurjet ndërkufitare nga jugu dhe veriu. Ka evidenca për pak prani të ujit të kripur në veri, por masa e tij nuk dihet. Pavarësisht pasigurisë së konsiderueshme, gjykohet se TUN-i ka status të mirë sasior dhe kimik, por besueshmëri të ulët dhe ndoshta risk për mospërbushje të objektivave të tij.

Trupi ujqor nëntokësor i Llojit 1 **35120105 (Kanali i Matit)**. Pothuajse nuk ka informacion për statusin, por ka presione të ndotjes. Gjykohet se TUN-i ka status të mirë sasior dhe kimik, por besueshmëri shumë të ulët dhe risk për mospërbushje të objektivave të tij.

Raportimi për trupat ujqorë nëntokësorë të Llojit 3 **Grupi A: Shkëmbinjtë ultrabazikë perëndimorë (35120301/05)** Pothuajse nuk ka informacion për statusin, por ka presione të ndotjes lokale. Gjykohet se Grupi ka status të mirë sasior dhe kimik, por besueshmëri të ulët dhe ndoshta nuk ka risk për mospërbushje të objektivave të tij.

Trupi ujqor nëntokësor i Llojit 3 **35120303 (Krahtë)**. Pothuajse nuk ka informacion për statusin, por ka presione të ndotjes lokale. Gjykohet se TUN-i ka status të mirë sasior dhe kimik, por besueshmëri të ulët dhe ndoshta nuk ka risk për mospërbushje të objektivave të tij.

Raportimi për trupat ujorë nëntokësorë të Llojit 3 **Grupi B: Shkëmbinj bazikë dhe ultrabazikë lindorë (35120307/09)**. Pothuajse nuk ka informacion për statusin, por ka presione të ndotjes lokale. Gjykohet se Grupi ka status të mirë sasior dhe kimik, por besueshmëri të ulët dhe ndoshta nuk ka risk për mospërmbushje të objektivave të tij.

Trupi ujor nëntokësor i Llojit 4 **35120401 (Makaresh)**

Ka shumë puse të paligjshme dhe të paregjistruara që përdoren për ujë të pijshëm, bujqësi, blegtori dhe aktivitete të vogla industriale. Ujërat e ndotura të këtyre aktiviteteve janë faktor për ndotjen e trupave ujorë nëntokësorë. Disa ujëra hidrotermale shkarkohen direkt në sistemin kryesor të ujitjes/kullimi duke ndotur trupin ujor nëntokësorë dhe ajrin

Raportimi për trupat ujorë nëntokësorë të Llojit 4 **Grupi C: Masivi verior i Dajtit (35120403/15)**

Mbinxjerrja nga puse të paligjshme të panumërta që përdoren për ujitje dhe bujqësi.

Presionet e ndotjes. Kryesisht nga përmbajtja nitrite e aktivitetit njerëzor dhe bujqësisë. Në rast të reshjeve të mëdha gjatë një kohe të shkurtër rritet turbullira.

Raportimi për trupat ujorë nëntokësorë të Llojit 4 **Grupi G: Të emërtohen masivet (35120405/19)**

Raportimi për trupat ujorë nëntokësorë të Llojit 4 **Grupi D: Masivët karstikë verilindorë (35120407/11/13)**

Ky grup përbëhet nga blloqe gjysmë të ngjashme gëlqerorësh të karstifikuar që i përkasin periudhës kretake (Cr) me produktivitet të lartë. Akuiferi është 700-800 m i trashë dhe mjaft i pasur në ujëra nëntokësore. Gëlqerorët janë mjaft të karstifikuar si në sipërfaqe, ashtu edhe në thellësi me shumë hinka 40-80 m të thella. Të gjitha hinkat së bashku kanë krijuar një plate me lartësi rreth 1900m. Burimet kanë shkarkime të ndryshme nga 1l/s deri në 250l/s, si burimi i Shutrit dhe Vinjollit (të cilat burojnë nga konglomerate, por ushqehen nga gëlqerorët)

Presioni krijohet pikësisht nga mbinxjerrja e burimeve dhe mungesa e reshjeve të shiut për shkak të ndryshimeve klimatike. Përdorimi i ujit nga HEC-et është një tjetër arsye e reduktimi të sasisë së ujërave të burimeve.

TUN-i cenohet nga ujërat sipërfaqësore të cilat mund të ndoten nga stallat e bagëtive dhe turbullira që shkaktohet nga ujërat e larjes së formacioneve sipërfaqësore.

Trupi ujor nëntokësor i Llojit 4 **35120409 (Selit i Malit)**

Ujërat nëntokësore përdoren për ujë të pijshëm, ujitje dhe aktivitete të vogla industriale, si gurore për gurët gëlqerorë pa kontroll të sasisë së përdorur dhe të shkarkimeve teknologjike në sipërfaqe. Gropat septike, aktiviteti bujqësor, si dhe aktivitetet industriale për nxjerrjen e gurëve gëlqerorë janë një tjetër faktor që ushtron presion mbi TUN-in.

Trupi ujor nëntokësor i Llojit 4 **35120417**

Raportimi për trupat ujorë nëntokësorë të Llojit 5 **Grupi E: Gurë ranorë dhe konglomerate (35120501/03)**

35120501- Një nga presionet në këtë TUN është mbinxjerrja e shkaktuar nga puset e paligjshme të paregjistruara për aktivitetet bujqësore dhe industriale.

Ka shumë puse të gërmuara që janë jashtë standardeve sanitare. Aktiviteti industrial i guroveve dhe minierave, si dhe aktivitetet bujqësore dhe blegtorale.

35120503- Në këtë TUN ka industri minerare dhe mbinxjerrje nga shumë puse të paligjshme që nuk janë të regjistruara, veprimtari bujqësor dhe të fermave, të cilat shkaktojnë presionin e ditëve të

sotme. Në këtë TUN ka edhe mbetje nga minierat dhe vendgrumbullimet e mbetjeve si dhe mbinxjerrje.

Raportimi për trupat ujorë nëntokësore të Llojit 5 **Grupi F: Vullkanikët veriorë** (35120505/07)

Ujërat nëntokësore përdoren gjerësisht për të pirë, në bujqësi dhe në veprimtaritë e fermave.

35120505-*Presionet e ndotjes*. Kryesisht nga bujqësia dhe industria për paketimin e ujit në shishe, por edhe nga veprimtaria e fermave. Nga ana tjetër, ka edhe miniera të braktisura dhe disa HEC-e të cilat disa janë ekzistuese dhe disa në ndërtim e sipër.

35120507- Ujërat nëntokësore përdoren kryesisht për të pirë, për veprimtaritë e fermave dhe bujqësi.

Presionet e ndotjes. Kryesisht nga veprimtaritë e fermave dhe minierave. Formacionet magmatike me përmbajtje të lartë minerali lahen nga ujërat sipërfaqësore.

2.7 Gjendja aktuale e zonave të mbrojtura në basenin e Matit

Progres i arsyeshëm është bërë nga agjenci të ndryshme (autoritete kompetente) në lidhje me zhvillimin e Regjistrave të Zonave të Mbrojtura. Këto janë të përmbledhura në Raportin kryesor të PMBU-së, Shtojca Teknike VIII – Zonat e Mbrojtura. Përrjashtim i dukshëm është përcaktimi i Zonave Higjeno-Sanitare për Ujë të Pijshëm. Zonat e Mbrojtura të përcaktuara aktualisht janë paraqitur në Figurën 2-10.

2.7.1 Zonat e përcaktuara dhe të destinuar për pirje

Aktualisht, ka mangësi të konsiderueshme në menaxhimin aktual të Zonave Higjeno-Sanitare në të gjithë Shqipërinë. Shumë burime kryesore të nxjerrjes së ujit janë pa Leje dhe vendndodhjet e tyre nuk janë të përcaktuara me saktësi. Janë identifikuar pak Zona Higjeno-Sanitare për Ujë të Pijshëm, veçanërisht për burimet e ujërave nëntokësore. Mbeten shumë mospërputhje dhe mungojnë të dhëna për shkak të cilësisë së dobët të raportimit të të dhënave.

Është përgatitur një regjistër bazë me nëntë burime kryesore, por është një masë e nevojshme urgjente për të zhvilluar hartat e Zona Higjeno-Sanitare për Ujë të Pijshëm dhe më pas të përgatitet baza ligjore për mbrojtjen dhe parandalimin e ndotjes së tyre.

2.7.2 Zonat me rëndësi ekonomike të përcaktuara për specie ujore

Është përgatitur një regjistër bazë që identifikon tetë zona me rëndësi ekonomike, kryesisht sisteme lumore ku shfrytëzohen rezervat e peshkut qiprinide ose salmonide. Një përmbledhje e hartës e zonave të identifikuar ligjërisht ose të identifikuar përkohësisht, që janë ekonomikisht të rëndësishme (ESPA) është paraqitur në Shtojcën Teknike VIII të Raportit kryesor të PMBU Mat.

2.7.3 Trupa ujore të përcaktuara si ujëra rekreative

Të dhënat e cilësisë së ujit merren në mënyrë rutinore këtu si pjesë e programit të kampionimit të AKM. Cilësia e ujit për larje klasifikohet e dobët, moderuar, mirë ose shumë e mirë, në varësi të nivelit të intensitetit të koliformit të mostrës. Agjencia Kombëtare e Mjedisit ka përgjegjësinë kryesore për monitorimin e ujërave të larjes.

Sipas raportit të fundit të EEA-s për Vendin, ujërat e banjës klasifikohen cilësore sipas dy parametrave mikrobiologjikë (*Escherichia coli* dhe enterokoket e zorrëve), siç përcaktohet në

Direktivën për Ujërat e Larjes. 93% e të gjithë ujërave të raportuara të larjes janë në përputhje me standardet minimale të cilësisë të Direktivës, pra klasifikohen si "të moderuar" ose "status të mirë"²⁵.

2.7.4 Trupat ujore të përcaktuara si Zona të ndjeshme ndaj nitrateve

ZNN-të janë zona të përcaktuara si të rrezikuara nga ndotja bujqësore me nitrate. Ujërat do të përcaktohen dhe klasifikohen brenda Direktivës së Nitrateve dhe Rregulloreve të Nitrateve si të ndotur nëse:

- përmbajnë ose mund të përmbajnë, nëse nuk ndërmerren masa parandaluese, përqendrimet e nitrateve më të mëdha se 50 mg/l.
- janë eutrofikë, ose bëhen eutrofikë, nëse nuk ndërmerren masa parandaluese.

Për të përcaktuar ZNN-në është e nevojshme që fermerët të mbajnë të dhëna për burimet e lëndëve ushqyese në fermë dhe plehëruesit e aplikuar.

Asnjë regjistër apo hartë nuk është përgatitur për identifikimin e zonave të cënueshme nga nitrati. Hartimin e Regjistrit, është një kërkesë sipas Direktivës 91/676/EEC, Shtojca II, për të përgatitur plane veprimi që hetojnë dhe reduktojnë burimet e nitrateve në ujërat pritëse.

2.7.5 Trupat ujore të përcaktuara si Zona të ndjeshme ndaj lëndëve ushqyese

Identifikimi i zonave të ndjeshme ndaj lëndëve ushqyese në basenin e Matit nuk është përfunduar dhe nuk ka një hartë për të identifikuar për këto zona. Pasurimi i ujërave me lëndë ushqyese (veçanërisht nga fosfatet dhe nitratat), që çon në eutrofikim të ujërave, është një nga çështjet kryesore për statusin e trupave ujorë.

Mungesa e një programi gjithëpërfshirës të monitorimit të cilësisë së ujit për Matin e bën të pamundur vlerësimin e lëndëve ushqyese në këtë kohë.

2.7.6 Zonat e përcaktuara për mbrojtjen e habitateve, specieve dhe shpendëve të egër

Tre zona të mbrojtura të caktuara në përputhje me ligjin shqiptar ndodhen përgjatë kufijve të basenit të lumit Mat. Qasja për caktimin dhe menaxhimin e zonave të mbrojtura në Shqipëri përshkruhet në Ligjin për Zonat e Mbrojtura. Rezervati Natyror i Menaxhuar i Kune-Vain-Tale-Patok-Fushekuqeshem (Kategoria IV) në deltën e Drinit-Matit-Ishmit është një zonë e rëndësishme për speciet e shpendëve. Habitata të tjera të rëndësishme përfshijnë Park Natyror "Mali me Gropa-Bize-Martanesh", Rezervati Natyror i Menaxhuar Berzane, Zona e Mbrojtur e burimeve të menaxhuara "Bjeshket e Oroshit", Parkun Natyror "Liçeni i Ulzes" dhe Parkun Natyror "Lure-Maji i Dejes".

Planet e menaxhimit janë të nevojshme për të gjitha habitatet dhe ZM-të e specieve. Zhvillimi dhe monitorimi i planeve të tilla është përgjegjësi e Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura (AKZM). Roli primar i PMBU-ve në lidhje me zonat e mbrojtura të habitatit është të sigurojë që elementët që varen nga uji (sasia, cilësia, regjimi i rrjedhës) të menaxhohen në mënyrë që të jenë ekologjikisht mbështetës.

Vetëm kohët e fundit ka filluar puna për menaxhimin e zonave Natura 2000. Në kuadër të projektit NaturAL u identifikua shpërndarja e mundshme e zonave Natura 2000, me interes të komunitetit, në basenin e lumit Mat.

²⁵ Agjencia Evropiane e Mjedisit - Cilësia e ujërave të larjes në Shqipëri në 2021 – Raporti i vendit, EEA 2022

Planet e menaxhimit janë të nevojshme për të gjitha habitatet dhe ZM-të të specieve. Zhvillimi dhe monitorimi i planeve të tilla është përgjegjësi e Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura (AKZM). Roli primar i PMBU-ve, në lidhje me zonat e mbrojtura të habitatit, është të sigurojë që elementët e varur nga uji (sasia, cilësia, regjimi i rrjedhës) të menaxhohen në mënyrë që të jenë ekologjikisht të pranueshme.

2.8 Masat e propozuara për basenin e lumit Mat

PMBU-ja përcakton Programin e Masave që kërkohet për periudhën 2024-2029 për arritjen e “objektivave mjedisore” të përshkruara në Kapitullin 3, në përputhje me nenin 4 të Direktivës Kuadër të Ujit. PiM-ja nuk synon të trajtojë të gjitha problematikat që lidhen me menaxhimin dhe përdorimin e ujërave brenda basenit ujqor, përfshi për shembull mungesën e kapaciteteve monitoruese të burimeve ujore në nivel kombëtar, mangësitë strukturore lidhur me kompetencat dhe koordinimin ndër-institucional, furnizimin me ujë të zonave rurale, nevojën për skemat e mbrojtjes nga përmbytjet, planet e menaxhimit të riskut nga thatësitat etj., ndonëse të gjitha sa më lart janë të përfshira në mënyrë të gabuar në PiM.

Këto problematika jostrukturore dhe/ose strukturore gjejnë zbatim vetëm për sa kohë që ndikojnë në qëllimin kryesor të arritjes së objektivave mjedisore në basenin ujqor. “Masat” synojnë të sigurojnë vetëm mbrojtjen dhe përdorimin e qëndrueshëm të ujit në nivelin e basenit ujqor. Synimi i DKU-së është të ruajë dhe përmirësojë mjedisin ujqor, ndaj “masat” trajtojnë kryesisht menaxhimin e cilësisë së trupave ujqorë, dhe sasinë e tyre, kur i shërben objektivit të cilësisë së mirë.

Pikërisht për shkak të këtij interpretimi kaq të gjerë midis ShA-ve dhe përfshirjes së papërshtatshme të “objektivave jomjedisore” në shumë PMBU, Dokumenti Udhëzues WISE i DKU-së 2016 ka identifikuar një listë të Masave të Llojit Kyç (LIMK), të cilat duhen ndjekur gjatë hartimit të PiM-ve. LIMK-të janë grupe masash të identifikuara nga Shtetet Anëtare në PiM, të cilat synojnë të njëjtin presion ose qëllim. Pritet që pjesa më e madhe e Shteteve Anëtare t’i raportojnë masat e tyre në kuadër të LIMK-ve të paracaktuara. Përdorimi i LIMK-ve “të reja” shtesë duhet të jetë tejet i kufizuar për të lehtësuar krahasueshmërinë dhe konsolidimin e informacionit në nivel BE-je.²⁶ Pritshmëria për Shtetet Anëtare është që t’i “grupojnë” masat e tyre të veçanta kombëtare (zakonisht më të detajuara se LIMK-të për t’i raportuar në mënyrë të përmbledhur si LIMK.²⁷

Për sa i përket kërësve të tjerë në këtë raport PMBU-je, qëllimi është të zhvillohen formatet standarde të raportimit që të jenë të përafuara me kërkesat e raportimit WISE të BE-së. Kur Kadastra Kombëtare e Burimeve Ujqore të bëhet plotësisht funksionale, rëndësia jetike e kësaj qasjeje të strukturuar dhe të përafuar ndaj mbledhjes së të dhënave dhe raportimit do të dalë edhe më në pah.

Masat duhet të përcaktohen në mënyrë të rreptë dhe të shënjestruar për sa i përket llojit dhe shkallës së tyre për t’u siguruar që presionet e identifikuara në basen, nënbasen ose në nivelin e trupit ujqor të menaxhohen si duhet dhe të sjellin vërtet përmirësime të matshme kundrejt arritjes së statusit ose potencialit të mirë në trupa ujqorë individualë ose në grupe trupash ujqorë.

Error! Reference source not found. përmbledh Masat e Llojit Kyç (LIMK) në përputhje me WISE-n e BE-së që janë miratuar në këtë raport PMBU-je Duhet vërejtur se Shqipëria po prezanton këtë radhë një LIMK shtesë mjaft të veçantë në rang kombëtar, përkatësisht LIMK-në 26 “Kontrolli i nxjerrjeve të tepërta përmes kushteve dhe zbatimit të lejeve për përdorimin e ujërave”.

²⁶Në raste të jashtëzakonshme, Masa e Llojit Kyç mund të raportohet nga ShA-ja nëse lista është e pamjaftueshme, sipas elementit të skemës WISE “Masat e Reja të Llojit Kyç”.

²⁷Komisioni Evropian, Dokumenti Udhëzues WISE për Raportimin 2016, Kapitulli 10. Skema “RBMPPOM”

Kjo gjë reflekton situatën aktuale në Shqipëri ku shumë operatorë nuk disponojnë asnjë lloj leje për nxjerrjen e ujit dhe nxjerrjet janë kryesisht të parregulluara dhe në sasi të tepërta. Hapi i parë i masave do të ishte identifikimi i këtyre nxjerrjeve, kuantifikimi i niveleve të përshtatshme të shfrytëzimit të ujit dhe zbatimi i tyre përmes përmirësimit të lejeve dhe regjimit të inspektimit.

Kontrolli i nxjerrjeve në sasi të tepërta nga bashkia, bujqësia apo industria (përmes kufizimeve të lejes dhe/ose politikave të vendosjes së çmimeve) mund të sjellë përfitime të shumëfishta për sa i përket përmirësimit të disponueshmërisë së burimeve ujore për sektorët e tjerë, rimëkëmbjes nga ndryshimet klimatike, përmirësimit të përputhshmërisë me prurjen mjedisore dhe përmirësimit të potencialit hollues për ngarkesat e ndotësve.

Është më tej e rëndësishme të theksohet se shumë nga LIMK-të e përmendura në Tabelën 13-1 mund të zbatohen si Zgjidhje të Bazuara në Natyrë (ZBN). Përtej LIMK 24 "Përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike", masat e mëposhtme mund të zbatohen veçanërisht si ZBN:

- LIMK 6 “Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike të trupave ujorë përveç vazhdimësisë gjatësore (p.sh. restaurimi i lumenjve, përmirësimi i zonave bregore, heqja e argjinaturave të forta, rilidhja e lumenjve me fushat e përmytjes, përmirësimi i gjendjes hidromorfologjike të ujërave kalimtare, etj.)”;
- LIMK 7 “Përmirësimi në regjimin e prurjeve dhe/ose vendosjen e prurjeve ekologjike. Investimet për restaurimin e ekosistemeve të dëmtuara nga ndërhyrja njerëzore në mjediset lumore (devijimet e rrjedhave natyrore nga HEC-et apo qëllime të tjera, degradimi i ekosistemit)”;
- LIMK 12 “Shërbimet këshillimore për bujqësinë” – nëpërmjet qasjeve përshtatëse të bazuara në ekosistem që rrisin elasticitetin e sektorit të bujqësisë, duke prodhuar njëkohësisht përfitime nga biodiversiteti;
- LIMK 13 “Mbrojtja e ujit të pijshëm. 1. Përcaktimi i Zonave Mbrojtëse dhe përfshirja në kontrollin e planifikimit”;
- LIMK 17 “Masat për reduktimin e sedimenteve nga erozioni i tokës dhe rrjedhja sipërfaqësore. 1. Ruajtja dhe reduktimi i shkallës së erozionit për të mbrojtur tokat me rrezikshmëri të lartë. Rehabilitimi i infrastrukturës ekzistuese për mbrojtjen nga erozioni (argjinaturat, brushat e lumenjve). 3. Pyllëzimi i ri dhe shtimi i vegjetacionit.”

Ndërsa disa nga LIMK -të e përmendura në Tabelën 13.1 mund të kualifikohen si ZBN, nuk është domosdoshmërisht rasti që do të kualifikohen, pasi kjo varet nga specifikat e dizajnit dhe kontekstit të masës. Standardi global i IUCN për zgjidhjet e bazuara në natyrën duhet të zbatohet për të dizajnuar LIMK që plotësojnë kriteret e kërkuara ZBN. Në të vërtetë, Standardi Global mbështet financuesit, investitorët dhe vendimmarrësit për të hartuar iniciativa NbS që janë efektive dhe të shkallëzueshme, të parandalojnë keqpërdorimet dhe të marrin në konsideratë ndikimet e jashtme të mundshme. Respektimi i kriterëve dhe treguesve siguron hartimin, zbatimin dhe monitorimin dhe vlerësimin e NbS që ofrojnë zgjidhje me kosto efektive për arritjen e objektivave mjedisore në menaxhimin e ujërave, si dhe sigurimin e aksesit në rritjen e fondeve për këto masa.

Në lidhje me përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike në Menaxhimin e Baseneve Ujore, ekzistojnë një sërë llojesh masash ZBN për adresimin e përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike. Përveç masave tradicionale, lloje të ndryshme ZBN që mund të aplikohen për të adresuar ndikimet e ndryshimeve klimatike në menaxhimin e pellgjeve lumore janë renditur në Tabelën 13.1 bazuar në Raportin AR6 të Grupit II të Punës të IPCC (Pörtner et al., 2024). IPCC WGII (2024) vëren se qasjet ZBN në lumenj dhe

ligatina për të reduktuar rrezikun e përmbytjeve pranohen gjithnjë e më shumë dhe kanë parë investime të konsiderueshme vitet e fundit. Qasje të tilla përfshijnë menaxhimin e përmbytjeve natyrore (NFM), i cili përfshin një sërë teknikash në sistemet e lumenjve dhe në bregdet.

Në pellgun e lumit Mat, masat ZBN mund të zbatohen si për menaxhimin e ujëmbledhësve ashtu edhe për menaxhimin e kanalit (IPCC 2024). Për shembull, rivendosja e gjarpërinjve natyrorë në rrjedhat ujore të kanalizuar dhe lejimi i grumbullimit të mbeturinave drusore është efektiv në ngadalësimin e ritmeve të rrjedhave, ndërsa rivendosja e ligatinave në rrjedhën e sipërme ose krijimi i tyre në situata urbane dhe peri-urbane mund të mundësojë ruajtjen e ujit gjatë ngjarjeve të përmbytjeve (Acreman dhe Holden , 2013; Ameli dhe Creed, 2019; Wu et al., 2020).

Një lloj tjetër ZBN përfshin mbrojtjen dhe restaurimin e sistemeve natyrore të lumenjve dhe mbulesës natyrore të bimësisë brenda ujëmbledhësve. Për më tepër, ZBN mund të përfshijë teknikat e integritit agro-ekologjik në sistemet bujqësore. Të gjitha masat e tilla mund të ndihmojnë në menaxhimin e rrezikut të thatësisë dhe rritjen e sigurtisë së furnizimit me ujë, veçanërisht në kushtet e ndryshimeve klimatike, pasi ato rrisin ruajtjen e ujit në ujëmbledhës dhe përmirësojnë cilësinë e ujit (Taffarello et al., 2018; Agol et al., 2021; Khaniya et al., 2021).

2.8.1 Masat Shtesë

Koncepti i “masave shtesë” të identifikuar në nenin 11(5) të DKU-së shpeshherë keqkuptohet. Nëse objektivat mjedisore të identifikuar në nenin 4 të DKU-së (Kapitulli 3 i këtij raporti) nuk mund të arrihen për një trup ujqor specifik, brenda fazës së parë të PMBU-së, atëherë kjo gjë sjell dështimin e të gjitha masave bazë dhe/ose plotësuese.

Nëse presionet kuptohen siç duhet dhe masat zbatohen me përpikëri, kjo situatë nuk ka gjasa të ndodhë. Megjithatë, mund të ketë disa arsye shumë specifike që duhen hetuar më tej dhe “masa shtesë” që duhen formuluar, pra masa që nuk janë zbatuar ende në kuadër të qasjeve bazë dhe/ose plotësuese të DKU-së.

Sipas konventës WISE 2016 për raportimin, nëse zbatimi i një mase shtesë zgjat më shumë se një cikël i planifikimit të menaxhimit të basenit ujqor, atëherë kjo masë kthehet ose në masë bazë, ose në masë plotësuese. Prandaj, marrja e masave shtesë shihet si e panevojshme që duhet konsideruar si mundësia e fundit.

2.8.2 Masat e aplikueshme për Zonat e Mbrojtura

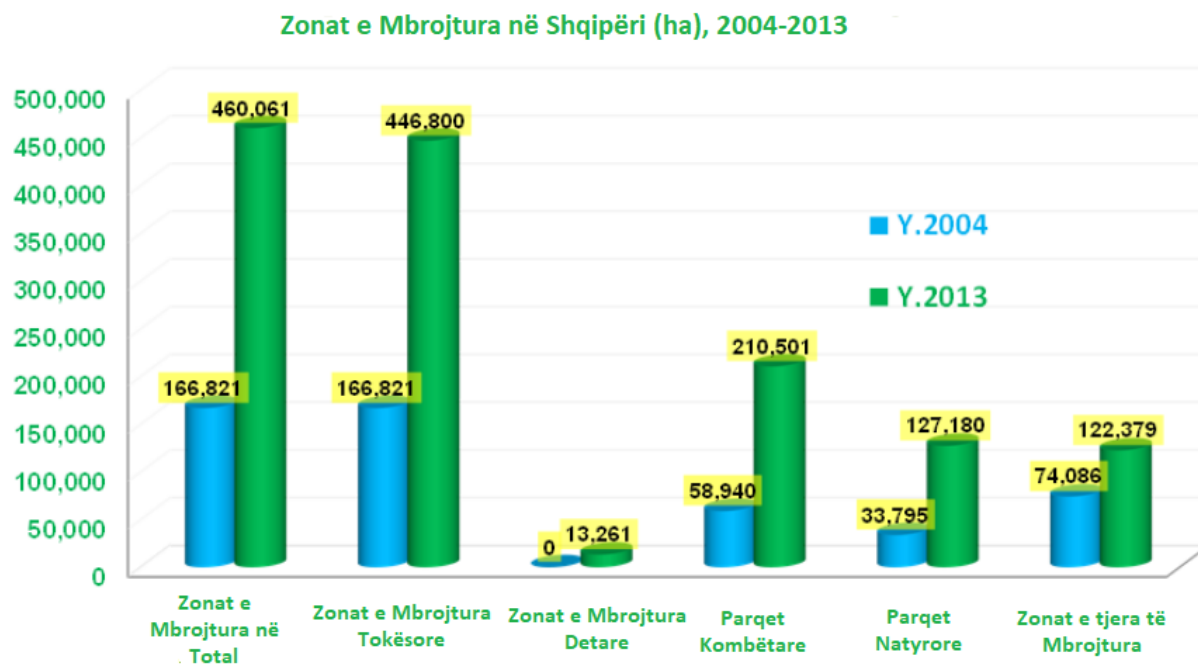
Aktualisht, në kuadër të draftit të PMBU-së së Matit, nuk ka masa konkrete të identifikuar për Zonat e Mbrojtura. Me sa duket, kontrollet “parandaluese dhe kufizuese” do të zbatoheshin veçanërisht për ujërat nëntokësore, por këto nuk janë identifikuar në mënyrë të detajuar dhe as procedura me të cilën do të përcaktohen zonat higjeno-sanitare për ujërat nëntokësore. Kjo ka të ngjarë të jetë një çështje strategjike për AMBU.

Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura (AKZM) është autoriteti kompetent për zbatimin e planeve të veprimit të menaxhimit të përgjithshëm dhe specieve për zonat e mbrojtura në përputhje me Direktivat për jetën e egër. Roli parësor i PMBU-ve, në lidhje me zonat e mbrojtura të habitatit, është vetëm të sigurojë që elementët e varur nga uji (sasia, cilësia, regjimi i rrjedhës) të menaxhohen në mënyrë që të jenë ekologjikisht të pranushme.

I nisur në vitin 2015, Programi Natyral i BE-së ofroi mbështetje për përmirësimin e menaxhimit të zonave të mbrojtura në vend dhe nisi ngritjen e rrjetit Natura 2000 në Shqipëri. Nga viti 2015 deri në

vitin 2019, efektiviteti i menaxhimit të zonave të mbrojtura u rrit nga 34 në 58%, ndërsa zbatimi i planeve të menaxhimit u përmirësua nga 19 në 53%²⁸.

Figura 2-6 – Progresi në Regjistrimin e Zonave të Mbrojtura

²⁸ IUCN - <https://www.iucn.org/neës/eastern-europe-and-central-asia/201905/towards-natura-2000-albania>, May 2019

Figura 2-7 – Përcaktimi i statusit përfundimtar të trupave ujorë sipërfaqësore

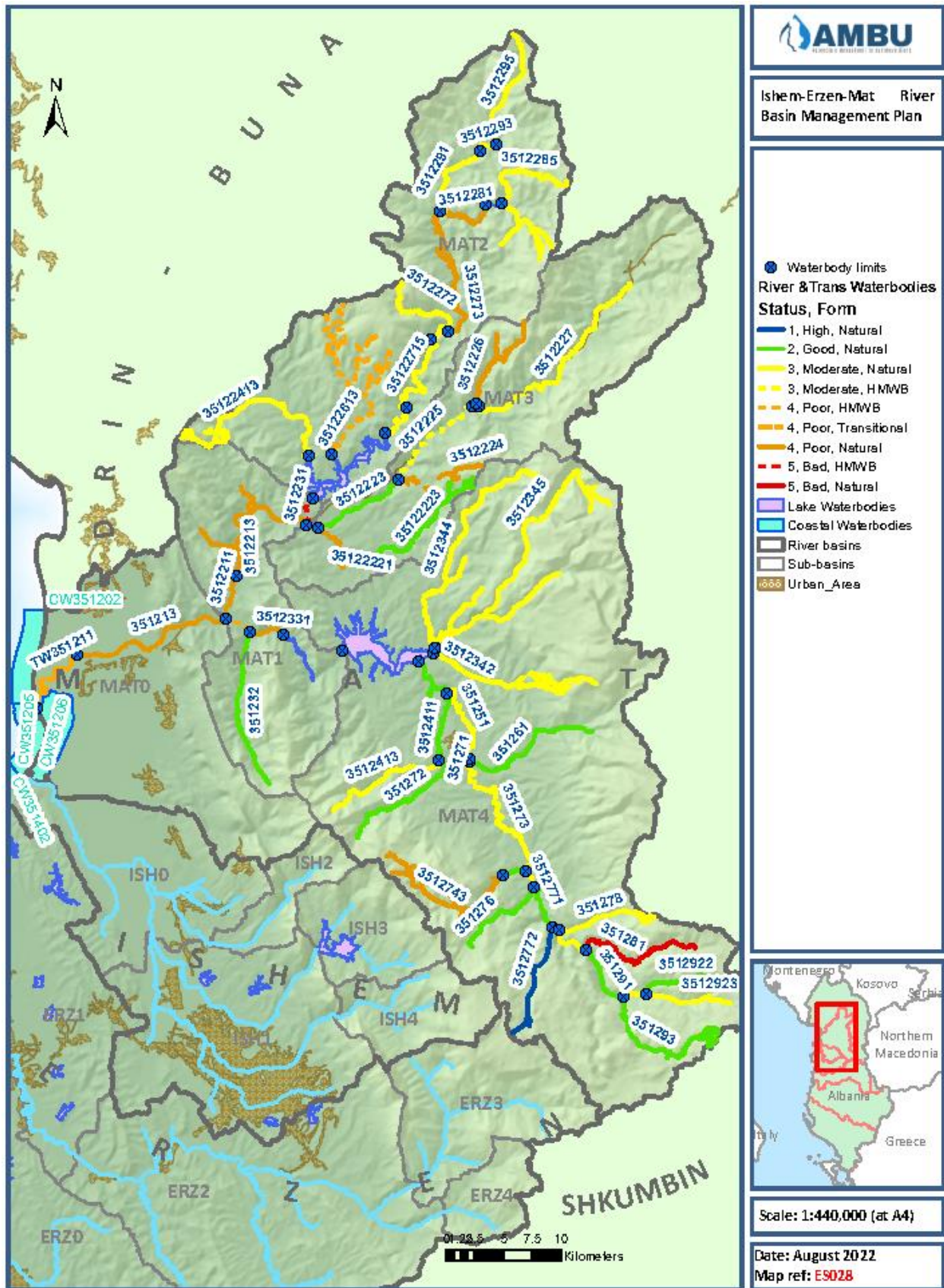

Figura 2-8 – Përcaktimi i statusit përfundimtar të trupave ujorë nëntokësorë

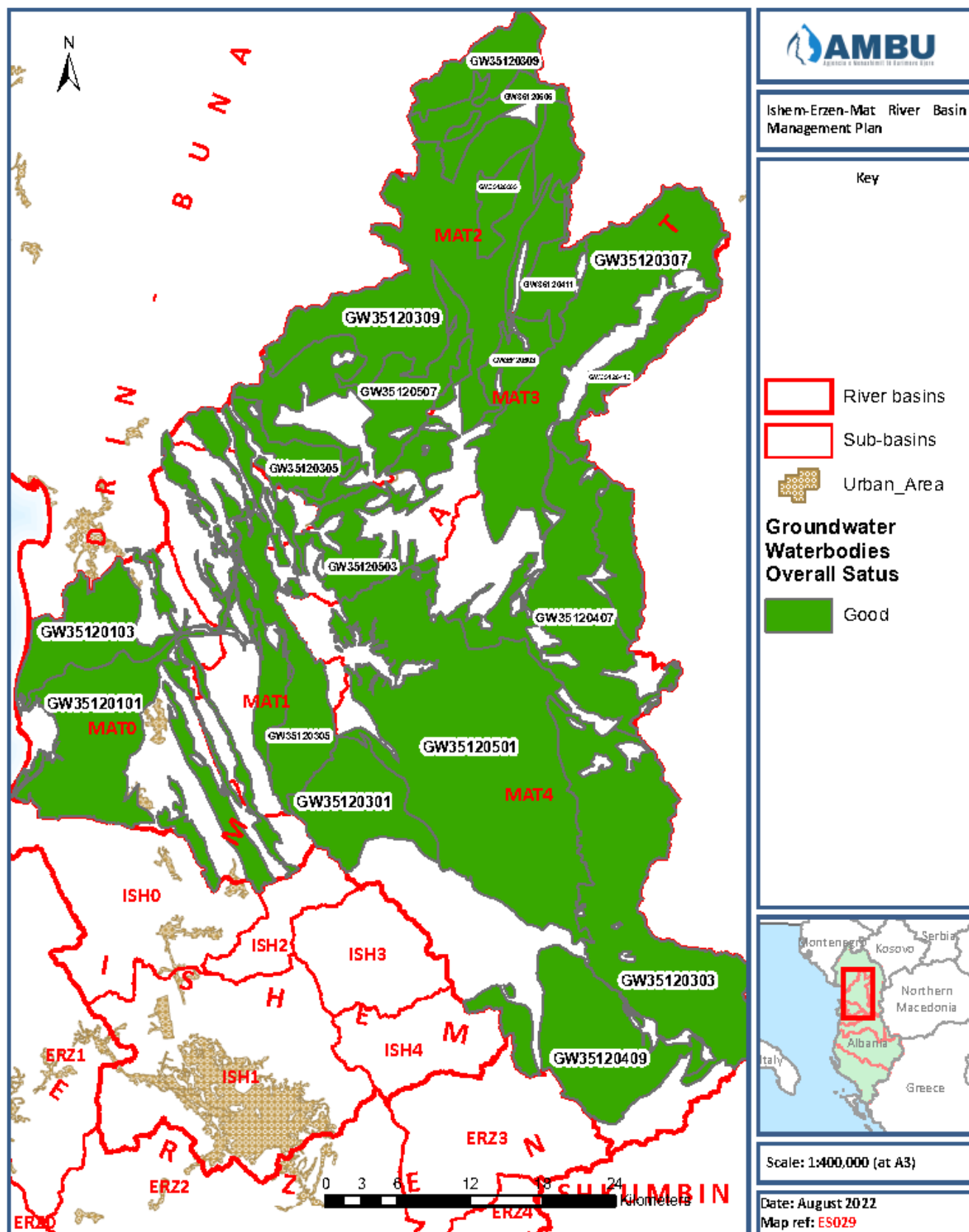
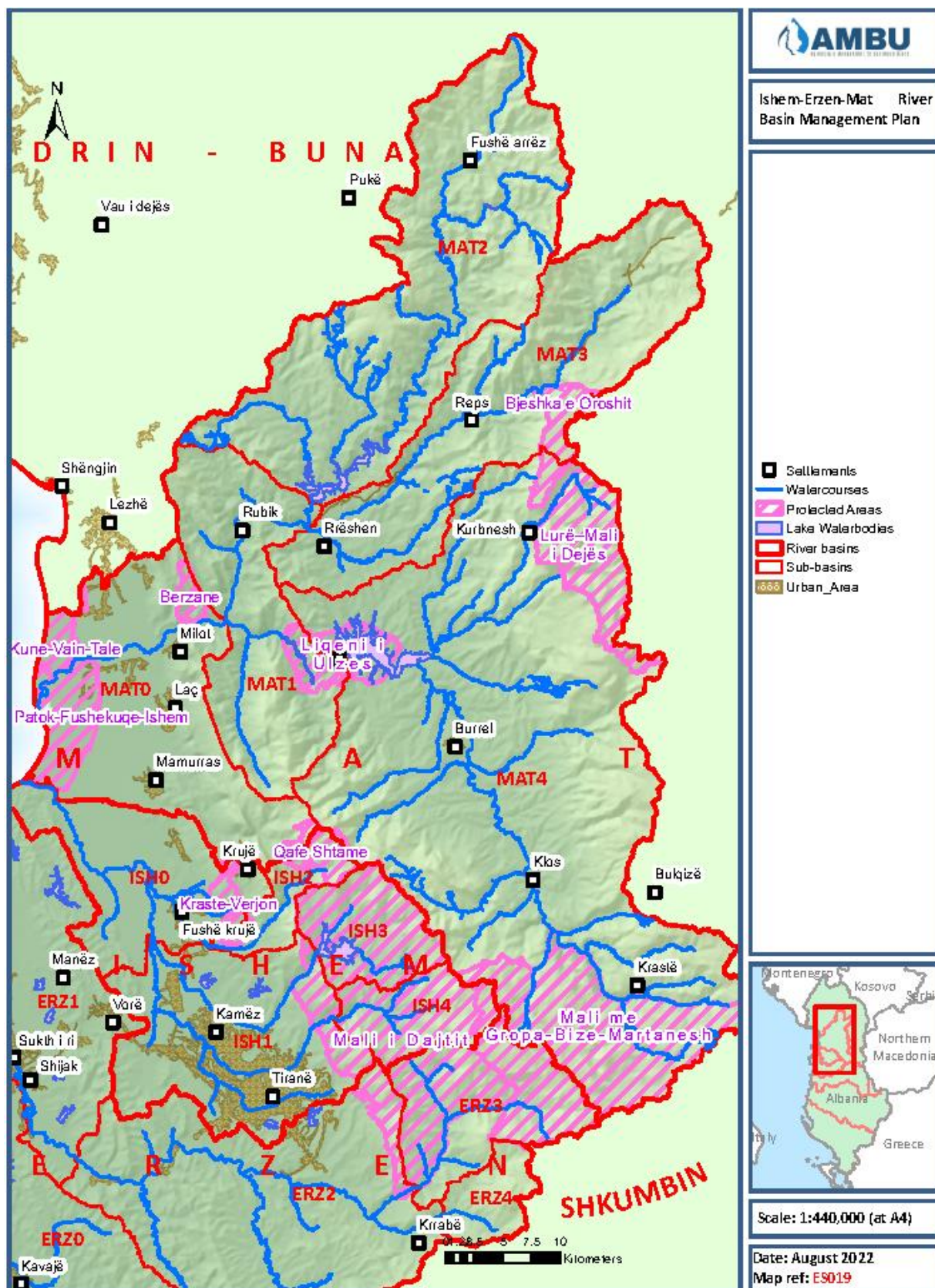

Figura 2-9– Zonat e mbrojtura të basenit Mat

Ky projekt është bashkëfinancuar nga BE-ja dhe Agjencia Austriake për Zhvillim

3. METODOLOGJIA E VLERËSIMIT STRATEGJIK MJEDISOR

3.1 Fazat kryesore në procesin e VSM-së

Fazat kryesore të procesit të VSM-së përcaktohen në Ligjin 91/2013, përkatësisht në nenet 8, 9, 10, 11 dhe 12. Këto janë përmbledhur në tabelën 3-1, së bashku me datat përkatëse.

Tabela3-1 – Elementet kryesore të procesit të VSM-së

Fazat e Përcaktuara 91/2013	OBJEKTIVAT
Njoftimi i Ministrisë dhe faza e shqyrtimit (Neni 8)	Vendimi nëse kërkohet një VSM për PMBU dhe kriteret mbi të cilat duhet të bazohet Njoftimi për Ministrinë i lëshuar më 17 qershor 2022 Përgjigja nga Ministria është marrë më 7 korrik 2022
Konsultimi (Neni 9)	Shtrirja dhe përcaktimi i detajeve që duhet të merren parasysh për VSM-në Lista e palëve kryesore të interesuara dhe masat koordinuese Takimi konsultativ i përmbajtjes së VSM-së, i mbajtur më 5 Maj 2023
Përgatitja dhe finalizimi e Raportit Paraprak të VSM-së (Neni 10)	Përmbajtja e planit. Përkufizimi i Objektivave Strategjike Mjedisore (OSM). Vlerësimi i ndikimeve të rëndësishme në mjedis që rrjedhin nga zbatimi i PoM të PMBU-së dhe shqyrtimi i alternativave të arsyeshme. Vlerësimi i implikimeve ndërsektoriale të PMBU-së, duke përfshirë mundësitë dhe kërcënimet e politikave, programeve dhe planeve të jashtme sektoriale. Kërkesë për komente dhe sugjerime nga palët e interesuara Draft Raporti paraprak i VSM-së duhet të shoqërojë draft PMBU-në.
Periudha e konsultimit dhe seancës publike në përputhje me VKM nr. 2019, datë 11.03.2015	Publikimi i Raportit Paraprak i VSM-së në 31 Maj 2023 Njoftimi për palët e interesuara më 1 Qershor 2023 Forumi i dëgjimit publik i mbajtur më 15 Qershor 2023 në Lezhë Periudha e konsultimit për Raportin Paraprak të VSM-së u mbyll më 30 Qershor 2023
Vlerësimi mjedisor, konsultimi, rishikimi dhe finalizimi i Raportit Përfundimtar të VSM-së (Neni 11)	Rishikimi dhe vlerësimi i përgjigjeve të konsultimit. Përcaktoni nëse Programi i Masave në PMBU kërkon ndryshime ose plotësime. Arsyetime për përzgjedhjen përfundimtare të masave Raporti Përfundimtar i VSM-së duhet të shoqërojë Raportin Përfundimtar të PMBU-së Raporti Përfundimtar i VSM i publikuar në .....
Deklarata e Pajtueshmërisë me VSM-në nga autoriteti kompetent (Ministria e Turizmit dhe Mjedisit) (Neni 12)	Dhënia e një Deklarate për VSM-në nga Ministri i Turizmit dhe Mjedisit për të shoqëruar publikimin dhe miratimin e Raportit Përfundimtar të PMBU-së. Deklarata e Përputhshmërisë së procesit të VSM-së marrë nga MTM në .....

3.1.1 Njoftimi i Ministrisë dhe fazat e shqyrtimit

Referuar ligjit 91/2014 (neni 8), autoriteti propozues duhet të njoftojë Ministrinë e Turizmit dhe Mjedisit (MTM) për statusin dhe qëllimin e 'Planit' dhe MTM-ja duhet të përgjigjet brenda 30 ditëve me një udhëzim për a) nëse kërkohet ose jo VSM. b) në bazë të kriterëve ndihmëse sipas Shtojcës I, do përcaktohen çështjet që do të përfshihen në raportin e VSM-së.

Njoftimi zyrtar i Planit të PMBU iu dha Ministrisë së Turizmit dhe Mjedisit nga autoriteti i propozuar (AMBU) më 14 qershor 2022.

MTM u përgjigj sipas pikave kryesore si më poshtë:

- mbrojtjen e natyrës dhe zonat e mbrojtura;
- mbrojtja e faunës, florës së egër dhe habitatet me rëndësi, si dhe llojeve endemike të specieve në territorin e Shqipërisë;
- menaxhimi i mbetjeve;
- ndotja e ujit;
- ndryshimet klimatike.

3.1.2 Faza e Konsultimit

Sipas ligjit 91/2013 (neni 9), pritet që autoriteti propozues, përpara se të fillojë hartimin e Raportit Paraprak të VSM-së, të konsultohet me palët e interesuara, përgjegjësitë e të cilëve mund të lidhen me planin ose programin, ku më pas kërkohet i duhet të dorëzojnë sugjerime për çështjet që do të trajtohen në Vlerësimin Strategjik Mjedisor, sipas rastit:

- institucionet që lidhen me mbrojtjen e shëndetit publik;
- njësitë e qeverisjes vendore;
- institucionet që lidhen me mbrojtjen e tokës bujqësore;
- organizata të njohura ligjërish aktive në fushën e mbrojtjes së mjedisit;
- institucione të tjera që mund të jenë lidhura me vendimmarrjet mjedisore.

Veprimtaria e konsultimit u zyrtarizua më 5 Maj 2023, dhe u mbyll më 19 Maj 2023. Palët e interesuara të identifikuar dhe komentet e tyre për fushën e fushës janë përmbledhur në Tabelën 1-3.

3.2 Identifikimi i Objektivave Strategjikë Mjedisor

Duhet marrë parasysh sfera e gjerë të “çështjeve mjedisore me rëndësi” të përmendur në Direktivën e BE-së 2001/42/BC²⁹ dhe Ligjin 91/2013, neni 10, por edhe “çështjet” që sugjerojnë palët e interesuara të përmendura në 3.1.2, në mënyrë që të sigurohet një referencë e qëndrueshme kornizë për:

- a) objektivat ndërkombëtare dhe kombëtare për mbrojtjen së mjedisit;
- b) rëndësinë e PMBU dhe si lidhet me këto objektiva;
- c) ndikimet e sektorëve të jashtëm në këto objektiva;
- d) procedurat e konsultimit.

Është përcaktuar një listë kryesore e OSM kryesore, të cilat përdoren gjatë pjesës së mbetur të Raportit të VSM-së. Këto SEO kanë të bëjnë vetëm me çështjet e menaxhimit të ujit.

²⁹ DIREKTIVA 2001/42/BE Për vlerësimin e efekteve të planeve dhe programeve të caktuara në mjedis, Shtojca I

Këto janë përmbledhur në tabelën 3-2.

Tabela 3-2– Identifikimi i Objektivave Strategjike Mjedisore (OSM) dhe çështjeve të ndërlidhura

Objektivat Strategjikë Mjedisore	Fusha Tematike	Çështjet me rëndësi ndërkombëtare dhe kombëtare
OSM1	Përshtatja ndaj Ndryshimeve Klimatike	<ul style="list-style-type: none"> • Rritja globale të temperaturës dhe emetimeve të CO2 • Rritja e valëve e të nxehtit dhe zjarreve në pyje • Rritja e ndryshueshmërisë së reshjeve, përmytjeve dhe thatësirave • Rritja të nivelit të detit dhe përmytjeve në bregdet
OSM2	Mbrojtja e ujërave sipërfaqësore	<ul style="list-style-type: none"> • Prishja e regjimit të rrjedhës natyrore për shkak të digave, hidrocentraleve • Rreziqet shëndetësore që vinë nga ndotja e ujit të pijshëm • Reduktime të sasi së ujit për shkak të ndryshimeve klimatike • Humbja e qëndrueshmërisë së burimeve ujore sipërfaqësore për shkak të ndotjes urbane
OSM3	Mbrojtja e ujërave nëntokësore	<ul style="list-style-type: none"> • Rreziqet shëndetësore për ujin e pijshëm nga ndotja pikësore dhe difuze • Rritja e nivelit të lëndëve ushqyese në ujërat nëntokësore për shkak të bujqësisë • Reduktime të disponueshmërisë të ujit për shkak të ndryshimeve klimatike • Zvogëlimi i qëndrueshmërisë së burimeve ujore nëntokësore për shkak të ndotjes urbane
OSM4	Cilësia e Ajrit	NUK LIDHET DIREKT ME OBJEKTIVAT E PMBU-së
OSM5	Shëndeti Publik	• NUK LIDHET DIREKT ME OBJEKTIVAT E PMBU-së
OSM6	Habitatet, Biodiversiteti dhe Zonat e Mbrojtura	<ul style="list-style-type: none"> • Ndikimet në biodiversitet për shkak të devijimeve të rrjedhës dhe/ose ndryshimeve të regjimit të rrjedhës • Ndikimet në biodiversitet për shkak të dëmtimit morfologjik dhe ndërprerjes së zonave buferike • Ekosistemet tokësore të varura nga ujërat nëntokësore të ndërprera për shkak të rimbushjes së reduktuar të tyre
OSM7	Tokat dhe burimet tokësore	<ul style="list-style-type: none"> • NUK LIDHET DIREKT ME OBJEKTIVAT E PMBU-së • Shpyllëzimi dhe praktika të këqija bujqësore që çojnë në rritjen e ngarkesave të sedimenteve • Aplikimi i tepërt i plehrave kimike, që çon në rritjen e ngarkesës së lëndës ushqyese në lumenj
OSM8	Menaxhimi i Zonës Bregdetare	<ul style="list-style-type: none"> • Ndikimet në habitatet bregdetare për shkak të rritjes së nivelit të detit • Ndikimet në habitatet dhe speciet bregdetare për shkak të ndotjes së lumenjve
OSM9	Trashegimi kulturorë & Peisazhet	NUK LIDHET DIREKT ME OBJEKTIVAT E PMBU-së

3.3 Përgatitja e Raportit Paraprak të VSM

3.3.1 Vështrim i përgjithshëm dhe rezultatet

Rezultatet e Raportit Paraprak të VSM-së (ky Raport) përcaktohen sipas Ligjit 91/2013, neni 10. Raporti Paraprak i VSM-së së pari duhet të përshkruajë qëllimin e përgjithshëm dhe objektivat kryesore të planit ose programit dhe përputhshmërinë e tij me planet ose programet e tjera që lidhen me atë, aty ku është e rëndësishme. Plani, objektivat e tij dhe masat e propozuara i ka të përshkruara në Kapitullin 2.

Kapitulli 3 përshkruan fazat dhe qasjen metodologjike të procesit të VSM-së (ky Kapitull).

Kapitulli 4 paraqet një përmbledhje të nivelit të lartë të presioneve mbizotëruese mjedisore duke përdorur raporte kryesore nga burime ndërkombëtare dhe të BE-së, por që janë veçanërisht të rëndësishme në kontekstin shqiptar. Kjo pasqyrë nuk është një kërkesë specifike e Ligjit 91/2013, por kërcënimi aktual i paraqitur nga ndryshimet klimatike, humbja e biodiversitetit global dhe shkalla në të cilën PMBU-të mund të kontribuojnë në kompensimin e këtyre ndikimeve, është një kërkesë thelbësore në nivel strategjik.

Kapitulli 5 kryen një “vlerësim të përputhshmërisë” strategjike të dokumentit të PMBU-së, veçanërisht në lidhje me legjislacionin përkatës dhe objektivat strategjike mjedisore.

Kapitulli 6 kryen një rishikim të strategjive të jashtme sektoriale dhe çdo ndikimi të mundshëm, kërcënim ose mundësi në lidhje me zbatimin e PMBU-së.

Kapitulli 7 identifikon çështjet kryesore, parametrat dhe treguesit që do të përdoren për të monitoruar përputhshmërinë e VSM-së të Planit, nën ombrellën e “monitorimit”.

Kapitulli 8 është një rishikim përmblyës i çdo mangësie ose dobësie në përputhshmërinë legjislative ose objektivave mjedisore të identifikuara si në Kapitullin 5 ashtu edhe në Kapitullin 6. Këto mangësi (të mbështetura edhe nga komentet e mëvonshme nga procesi i konsultimit) përbëjnë bazën e Veprimeve Strategjike me Përparësi të rekomanduara (VSP).

Është një kërkesë e procedurave të PMBU-së dhe VSM-së që këto VSP dhe përgjigjet e konsultimit të rishqyrtohen siç duhet në Programin e Masave të PMBU-së dhe/ose të pranohen ose refuzohen së bashku me arsyetimet.

3.3.2 Kapitulli 5 - Plani i Vlerësimit Strategjik Mjedisor Specifik

Vlerësimi i përputhshmërisë së Planit ka dy seksione kryesore:

- a) Rëndësia e Planit dhe përputhshmëria me legjislacionin e BE-së dhe atë kombëtar;
- b) Shkalla në të cilën Plani adreson mjaftueshëm kërkesat e “Objektivave Strategjike Mjedisore” (OSM) siç janë përcaktuar në Tabelën 3-2.

Pjesa b) trajton në mënyrë specifike çështjen se si Objektivat Mjedisore (OM) të përcaktuara në PMBU janë “hartuar” (dmth. të lidhura me) me objektivat më të gjera strategjike mjedisore (OSM). Meqenëse PMBU-të janë vetë Plane që përcaktojnë Objektiva Mjedisore, përgjithësisht pritet që të ketë sinergji të drejtpërdrejtë ndërmjet këtyre dy niveleve. Me fjalë të thjeshta, PMBU-të janë plane që nuk ndikojnë në mjedis, ato synojnë ta mbështesin atë.

Megjithatë, ndërveprimet në shkallë më të gjerë të PMBU-ve, (përtej masave të fokusuara teknikisht në trupat ujorë) nuk janë gjithmonë të qarta nga dokumentacioni i PMBU-së. Duke marrë parasysh presionet dhe masat brenda basenit ujor në përgjithësi, qëllimi i përgjithshëm i Kapitullit 5 është të identifikojë problematikat afatgjata të grumbulluara, koordinimin ndërsektorial, problemet e

mundshme me raportimin dhe pajtueshmërinë, qeverisjen dhe në përgjithësi të dërgojë mesazhe të drejtpërdrejta te sektorët e tjerë ekonomikë në lidhje me detyrimet specifike mjedisore afatgjata.

Më të rëndësishmet prej tyre në lidhje me zbatimin e PMBU-së janë:

- Ndikimet e ndryshimeve klimatike në biodiversitet e në burimet ujore dhe masat e lidhura me “mbrojtjen e ujit”;
- Presionet mbi sasi të burimeve ujore që lindin nga nxjerrjet e tepërta dhe joefikase për përdorim ekonomik;
- Presionet mbi regjimet e rrjedhës së ujërave sipërfaqësore që lindin nga instalimet e rregulluara në mënyrë të pamjaftueshme bujqësore dhe hidroenergjetike;
- Presionet mbi ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore që vijnë nga ndotja urbane dhe industriale;
- Presionet mbi habitatet e varura nga uji dhe biodiversitetin që lindin nga aktiviteti ekonomik i parregulluar.

3.3.3 Kapitulli 6 - Vlerësimi Strategjik Mjedisor Ndërsektorial

Një objektivi kryesor i kapitullit 6 (vlerësimi ndërsektorial) është të rishikojë të gjitha strategjitë e tjera ekonomike të rëndësishme aktualisht në fuqi në Shqipëri dhe të nxjerrë në pah (duke përdorur konceptin e OSM-ve) nëpërmjet një sistemi të thjeshtë vlerësimi, aty ku strategjitë e jashtme sektoriale ekonomike mund të mbështesin objektivat e gjera të PMBU-së dhe ku mund të përbëjnë “kërcënime” për zbatimin e suksesshëm të tij.

Njëllonj, kjo analizë shërben për të informuar palët e interesuara për detyrimet e tyre afatgjata dhe ndoshta detyrimet e grumbulluara mjedisore brenda PMBU-së.

Aty ku ndikimi sektorial në objektivat mjedisore të PMBU-së pritet të jetë i lartë dhe nëse strategjia sektoriale ose Vlerësimi i saj Strategjik Mjedisor nuk duket se e adreson në mënyrë të kënaqshme mënyrën se si do të menaxhohen këto ndikime, veprimet e mundshme dhe/ose masat bashkëpunuese që kërkohen nga ai sektor janë nënvizuar për konsultim të mëtejshëm nën Kapitullin 8 - Veprimet strategjike me përparësi të rekomanduara.

3.3.4 Kapitulli 7 - Monitorimi dhe Raportimi

Është një kërkesë ligjore e ligjit 91/2013 për të paraqitur procedurat për monitorimin e përputhshmërisë mjedisore të Planit në nivel strategjik. Kjo përfshin analizën teknike dhe elementet e raportimit.

Monitorimi dhe raportimi i bazuar në tregues është një aktivitet kyç kryesor i detyrimeve mjedisore të shteteve anëtare.^{30 31}

3.3.5 Kapitulli 8 – Veprimet strategjike me përparësi të rekomanduara

Duke marrë parasysh ndërlidhjet më të gjera, grumbulluese, afatgjata ose institucionale të Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor, rezultati kryesor i Raportit Paraprak të VSM-së është të përmbledhë një sërë “veprimesh strategjike me përparësi” të cilat, megjithëse bien jashtë kufijve të qëllimit të arritjes së “statusit të përgjithshëm të mirë” të trupave ujorë dhe zonave të mbrojtura (objektivi kryesor mjedisor i DKU), janë thelbësore për ofrimin efikas dhe të integruar të mbrojtjes së mjedisit në përgjithësi.

³⁰ <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps>

³¹ <https://www.eea.europa.eu/ims>

Një dobësi e qasjes së DKU-së është se theksi kryesor i saj është thjesht në “gjendjen” ekologjike dhe kimike të trupave ujorë. Infrastruktura e gjerë mbështetëse e monitorimit, veprimet e politikave, udhëzimet teknike për operatorët, përputhshmëria dhe zbatimi ligjor dhe kërkesat e bashkëpunimit/koordinimit ndërmjet agjencive rregullatore janë të gjitha çështje themelore institucionale dhe/ose qeverisëse që gjithashtu duhet të jenë “të përshtatshme për qëllimin” në mënyrë që të ofrohet një Mjedis i Qëndrueshëm. Aty ku këto aktivitete nuk janë të përshtatshme për qëllimin, ka të ngjarë që do të kërkojnë ndryshime apo përmirësime të rëndësishme në një nivel strategjik.

Veprimet strategjike me përparësi të rekomanduara janë identifikuar në një listë të shkurtër midis kapitullit 4 deri në kapitullin 7 dhe janë veçanërisht të rëndësishme për konsultimin e palëve të interesuara.

3.4 Procedurat e Konsultimit

Raporti Paraprak i VSM-së është kryesisht një raport konsultimi, duke u dhënë palëve të interesuara mjedisore, agjencive të tjera përgjegjëse qeveritare dhe publikut të gjerë një mundësi për të komentuar nëse objektivat ndërkombëtare, kombëtare ose rajonale të mbrojtjes së mjedisit janë adresuar në mënyrë të kënaqshme në Plan dhe gjithashtu për të komentuar mbi ndërlidhjen e PMBU-së me strategjitë e tyre sektoriale.

Procedurat e konsultimit (mekanizmat, palët e interesuara të konsultuara, datat) të Raportit Paraprak të VSM-së janë paraqitur më poshtë.

3.4.1 Legjislacioni përkatës i BE-së dhe ai Kombëtar

Në kontekstin e Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore, Acquis-të përkatëse të BE-së që kërkojnë pjesëmarrjen e publikut janë Direktiva Kuadër e Ujit 2000/60/KE, Direktiva e Vlerësimit Strategjik Mjedisor 2001/42/BE, Direktiva 2003/4/KE për aksesin publik në informacionin mjedisor dhe shfuqizimi i Direktivës së Këshillit 90/313/KEE, Direktiva 2003/35/KE që parashikon pjesëmarrjen e publikut në lidhje me hartimin e planeve dhe programeve të caktuara në lidhje me mjedisin dhe ndryshimin në lidhje me pjesëmarrjen e publikut dhe aksesin në drejtësi Direktivat e Këshillit 85/337/KEE dhe 96/61/KE si dhe Konventa për aksesin në informacion, pjesëmarrjen e publikut në vendimmarrje dhe aksesin në drejtësi për çështjet mjedisore.

Pjesëmarrja e publikut luan një rol kyç në Direktivën Kuadër të Ujit dhe kontribuon në zbatimin me sukses të DKU-së. Rëndësia e informimit të saktë dhe në kohë të publikut është një parakusht për të siguruar pjesëmarrjen e tyre në të gjithë procesin e planifikimit.

Në nivel kombëtar, ekziston detyrimi për të kryer një vlerësim strategjik mjedisor dhe për të përgatitur një raport të VSM-së për PMBU-në. Procedura e informimit dhe konsultimit të publikut zhvillohet në përputhje me Ligjin Nr. 91/2013 për Vlerësimin Strategjik Mjedisor dhe me Vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 219, datë 11.3.2015 “Për përcaktimin e rregullave e të procedurave për konsultimit me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjuesën publike gjatë procesit të vlerësimit strategjik mjedisor”.

Ligjet përkatëse janë Ligji nr. 119/2014 për të drejtën e informimit dhe “Kodi i Procedurave Administrative të Republikës së Shqipërisë”.

3.4.2 Procesi i konsultimit

Përfshirja e publikut dhe e palëve të interesit zbatohet në faza të ndryshme të vlerësimit strategjik mjedisor. Në këtë aspekt, në përputhje me nenin 8, kreu II i Ligjit për VSM-në përcakton njoftimin

dhe konsultimin me palët e interesit për çështjet e VSM-së, që paraqet hapin e parë në përfshirjen e palëve të ndryshme të interesuara në hartimin e Raportit të VSM-së.

Për më tepër, neni 9 i Ligjit për VSM-në thekson konsultimin për çështjet që duhet të adresohen në raportin e VSM-së dhe, nëse palët e interesuara kanë kërkesa ose sugjerime për çështje që duhet të adresohen në raportin e VSM-së, ato merren parasysh nga autoriteti kompetent (AMBU) gjatë hartimit të Raportit Paraprak. Hartimi dhe konsultimi i Raportit Paraprak të VSM-së me publikun dhe palët e interesit parashihet në nenin 10 të Ligjit të VSM-së. Pas publikimit të Raportit Paraprak të VSM-së, AMBU kryen konsultimin me publikun dhe palët e interesuara, përfshirë edhe OJQ-të.

Komentet e marra nga të gjitha palët e interesuara dhe publiku i gjerë shqyrtohen nga autoriteti kompetent dhe aty ku është e përshtatshme, mund të bëhen ndryshime ose përforcime për objektivat mjedisore dhe/ose masat e përshkruara në PMBU.

Të dhënat e konsultimit dhe veprimet që propozohen do të jenë dokumentuar në Raportin Përfundimtar të VSM-së.

Raporti Paraprak VSM-së u publikua për konsultim në datën *31 Maj 2023*, periudha e konsultimit zgjat 30 ditë.

3.5 Përgatitja e Raportit Përfundimtar të VSM-së

Kërkesat e Raportit Përfundimtar të VSM-së përcaktohen sipas Ligjit 91/2013, neni 11. Në thelb, Raporti Përfundimtar i VSM-së duhet të përmbledhë përgjigjet e konsultimit ndaj Raportit Paraprak të VSM-së dhe nëse kërkohen apo jo ndryshime/shtesa në Programin e Masave.

Shkalla në të cilën këto përgjigje kanë shkaktuar ndryshime në draftin e Programit të Masave të Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor duhet të dokumentohen. Po kështu, nëse disa përgjigje ose rekomandime nga konsultimi janë refuzuar nga Autoriteti Propozues (AMBU), këto duhet të arsyetohen në Raportin Përfundimtar të VSM-së.

Është e mundur që disa/të gjitha Veprimet Strategjike me Përparësi (VSP) të Raportit Paraprak të VSM-së që janë identifikuar nëpërmjet:

- Vlerësimit specifik strategjik i Planit të Raportit Paraprak – Kapitulli 5;
- Vlerësimit specifik strategjik sektorial i Raportit Paraprak – Kapitulli 6;
- Konsultimeve me palët e interesuara që i përgjigjen Raportit Paraprak – Konsultimet;

të mos jenë pasqyruar plotësisht në draftin e Programit të Masave.

Në këtë rast, VSP-të e identifikuar si pjesë e procesit të VSM-së duhet të përfshihen si shtesë në Programin e Masave të PMBU-së. Kjo siguron që çështjet e gjera strategjike të natyrës legislative, institucionale, koordinuese ose grumbulluese të mos anashkalohen nga Plani, (i cili përgjithësisht në përputhje me procedurat e Direktivës Kuadër të Ujit tenton të fokusohet në nivelin e trupit ujor, jo në nivelin e basenit të lumit).

Tabela 3-3– Rezultatet e Konsultimit Gjithëpërfshirës

Ministria / Agjencia / Institucioni	Temat më të rëndësishme mjedisore	Çështjet e përmendura si të rëndësishme
Ministria e Turizmit dhe Mjedisit	Biodiversiteti	mbrojtja e natyrës dhe qasja që ky plan do të ketë ndaj zonave që do të identifikohen si të rëndësishme për habitatet, florën dhe faunën
	Zonat e mbrojtura	qasja që do të ketë ky plan ndaj zonave të mbrojtura dhe atyre që mund të miratohen në të ardhmen
	Uji	plani duhet të identifikojë pikat më të nxehta të ndotjes së ujit dhe të propozojë masa për të minimizuar këtë ndotje.
	Mbetjet	plani duhet të analizojë situatën aktuale të mbetjeve dhe të identifikojë problemet pas kryerjes së analizës, si dhe të vendosë disa masa që duhen zbatuar.
	Ndryshimi i klimës	plani duhet të marrë në konsideratë ndikimet që lidhen me ndryshimet klimatike

4. VËSHTRIM I PËRGJITHSHËM I NDIKIMIT TË NDRYSHIMIVE KLIMATIKE

4.1 Vështrim i përgjithshëm

Qëllimi i Kapitullit 4 është të nxjerrë në pah kërcënimet kryesore strategjike mjedisore në basenin e lumit, në nivel rajonal apo edhe kombëtar që rrjedhin nga ndikimet e ndryshimeve klimatike që mund të ndikojnë në zbatimin afat të gjatë të PMBU-së. Këto kërcënime potencialisht ekzistuese janë aq të gjera dhe të përhapura sa që shpesh konsiderohen përtej fokusit më të ngushtë 6-vjeçar të masave të “statusit të trupit uhor”.

Megjithatë, me marrëveshje të përbashkët midis agjencive botërore, shkencëtarëve kryesorë dhe IPCC-së, ndikimet e ndryshimeve klimatike po përshpejtohen dhe paraqesin kërcënime ekzistenciale për popullsinë, burimet ujore, ekosistemet dhe biodiversitetin në përgjithësi. PMBU-të duhet t'i marrin parasysh këto ndikime nëpërmjet masave strategjike afatgjata. Në mënyrë më të thjeshtuar, këto kanë më shumë gjasa të trajtojnë çështjet e mbledhjes së të dhënave, të monitorimit, të forcimit institucional dhe qeverisjes mjedisore.

4.2 Temperatura

4.2.1 Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së

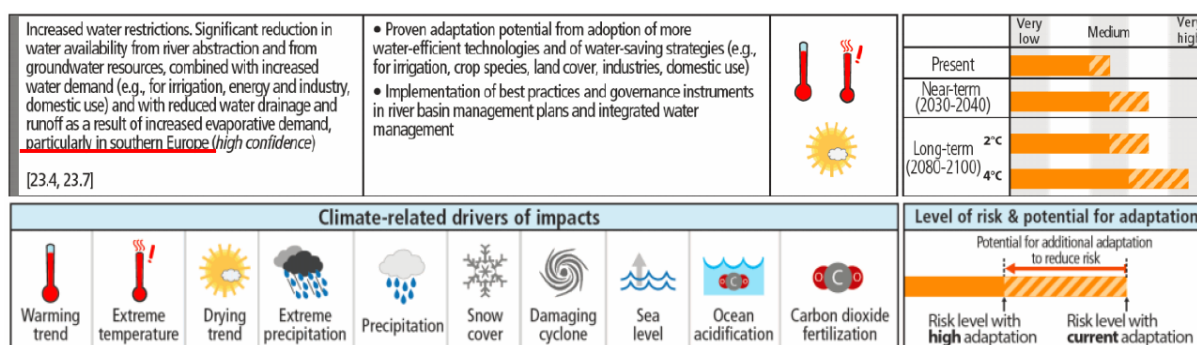
Ballkani Perëndimor është një nga rajonet në Evropë më të prekura nga ndikimi i ndryshimeve klimatike dhe ky trend parashikohet të vazhdojë, me vlerësime të rritjes së temperaturës prej 1,7 – 4°C deri në vitin 2100. Një rritje prej +3°C+ në nivel global të temperaturave mbi nivelet para-industriale deri në vitin 2100 mund të jenë katastrofike në rajonet më të cënueshme.³² Valët e zgjatura të të nxehtit, thatësitat dhe ngjarjet ekstreme të motit mund të bëhen gjithnjë e më të zakonshme e më të rënda.

Projeksionet kombëtare të ndryshimeve klimatike janë ulur në nivel kombëtar nga “Rrugët e Përqendrimit Përfaqësues” (RrPP) globale për vlerësimin e shkencës klimatike të Raportit të Gjashtë të Vlerësimit (IPCC, 2022). Përsa i përket temperaturës, të gjithë skenarët sugjerojnë se basenet e lumenjve në Shqipëri ka të ngjarë të ngrohen. Priten tendenca në rritje të temperaturave vjetore dhe sezonale, duke përfshirë vlerat minimale dhe maksimale, me pasojë një rrezik më të lartë për intensifikimin e reshjeve të dendura që krijojnë rritje të shpeshtësisë së përmytjeve dhe thatësisë.³³

³²Fundi i lojës së klimës: Eksplorimi i skenarëve katastrofikë të ndryshimit të klimës". Punimet e Akademisë Kombëtare të Shkencave (PAKSh), Vol. 119|Nr 34, korrik 2022

³³Raporti i Parë Përditësues Dyvjeçar i Shqipërisë - Konventa Kuadër e Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike (UNFCCC), Ministria e Turizmit dhe Mjedisit, korrik 2021

Figura4-1– Treguesit e Ndikimeve të Ndryshimeve Klimatike për Evropën Jugore³⁴

Source: IPCC 5th Assessment Report, Working Group II, 2014

Raporti i 6-të i Vlerësimit i IPCC-së identifikon katër rreziqe kyçe të lidhura me temperaturën (RrK) për Evropën.³⁵

- **RrK1-** Ngrohja **do të zvogëlojë hapësirën e përshtatshme të habitatit për ekosistemet aktuale tokësore dhe detare dhe do të ndryshoj në mënyrë të pakthyeshme përbërjen e tyre**, duke u rritur me ashpërsi mbi 2°C nga Niveli i Ngrohjes Globale (NNG) (besim shumë i lartë).
- **RrK2-** Për shkak të një kombinimi të nxehtësisë dhe thatësisë, **humbje të konsiderueshme të prodhimit bujqësor janë parashikuar për shumicën e zonave evropiane** gjatë shekullit të 21-të, e cila nuk do të kompensohet nga fitimet në Evropën Veriore (besim i lartë).
- **RrK3-** **Rreziku i mungesës së ujit do të bëhet i lartë në 1.5°C dhe shumë i lartë në 3°C mbi NNG-në në Evropën Jugore** (besim i lartë) dhe rritja nga mesatarja në të lartë në Evropën Qendrore Perëndimore (besim i mesëm).
- **RrK4-** Për shkak të ngrohjes, **ndryshimet në reshje dhe ngritja e nivelit të detit, rreziku për njerëzit dhe infrastrukturën nga përmbytjet bregdetare, lumore dhe pluviale do të rriten në Evropë** (besim i lartë).

4.3 Rritja e nivelit të detit

4.3.1 Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së

Nga Raporti i 6-të i Vlerësimit të IPCC-së, RrK4 tregon se ndryshimet e mundshme në nivelin e detit do të ndikojnë shumë në bujqësi në zonat e ulëta bregdetare për shkak të përmbytjeve, depërtimit të ujit të kripur në tokat bujqësore dhe humbjes së tokës nga erozioni bregdetar.

Mbi 3°C nga NNG-ja, kostot e dëmeve dhe njerëzit e prekur nga reshjet dhe përmbytjet e lumenjve mund të dyfishohen. Dëmi nga përmbytjet bregdetare parashikohet të rritet të paktën 10-fish deri në fund të shekullit të 21-të dhe akoma më shumë ose më herët me përshtatjen aktuale dhe nivelet e zbutjes (besim i lartë). Rritja e nivelit të detit përfaqëson një kërcënim ekzistencial për komunitetet bregdetare dhe trashëgiminë e tyre kulturore, veçanërisht pas vitit 2100.

PMBU-ja ka identifikuar në mënyrë të qartë rreziqet e përmbytjeve bregdetare në Shqipëri, të përfshira në basenin e Matit, dhe këto rreziqe duhet të adresohen nga strategjitë e mbrojtjes

³⁴Paneli Ndërqeveritar për Ndryshimet Klimatike (IPCC) – Raporti i 5-të i Vlerësimit. <https://www.ipcc.ch/assessment-report/ar5/>

³⁵IPCC WGII Raporti i Gjashtë i Vlerësimit, Drafti Përfundimtar, Kapitulli 13: Evropa, IPCC 2022

bregdetare dhe detare të zhvilluara nën Autoritetet kompetente përkatëse. Kjo konfirmohet nga harta e rrezikut të përmytjeve bregdetare e nxjerrë nga analizat e fundit (Figura 4-2).³⁶

Përveç kërcënimeve të drejtpërdrejta të rrezikut nga përmytjet, rritja e nivelit të detit në zonat me ujitje pranë bregdetit pritet gjerësisht të rrisë nivelet e kripësisë së ujërave nëntokësore, duke ndikuar drejtpërdrejt në prodhimin bujqësor.

4.4 Burimet ujore dhe mungesa e ujit

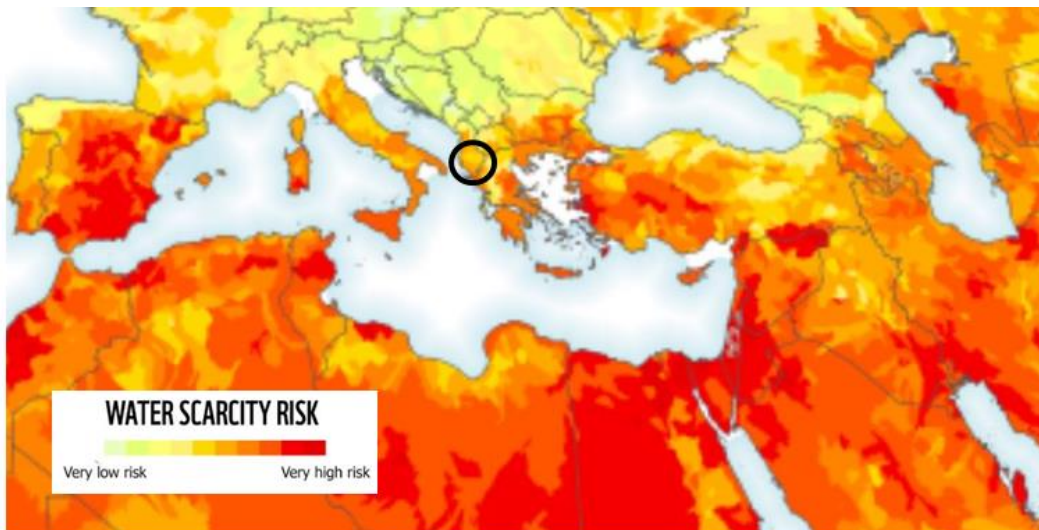
4.4.1 Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së

Burimet ujore janë një nga faktorët mjedisorë më të cenueshëm përse i përket ndikimit të ndryshimeve klimatike. Rrjedha e lumit varet kryesisht nga totali i reshjeve të basenit të lumit (+ prurjet e jashtme), nga shpërndarja e tij brenda vitit dhe nëse reshjet bien si borë apo shi. Të gjithë këta faktorë ndikohen nga ndryshimet klimatike. Rritja e temperaturës do të ndikojë në procesin e avullimit në basen i cili gjithashtu do të ndikojë në rrjedhat e lumenjve edhe në shkallën e nënbasenit.

Mungesa e ujërave të ëmbla perceptohet gjithnjë e më shumë si një rrezik në sistemin global. Në raportin e tij më të fundit vjetor të rrezikut, Forumi Ekonomik Botëror rendit krizat e ujit si rrezikun më të madh global për sa i përket ndikimit të mundshëm³⁷. Rritja e popullsisë, përmirësimi i standardeve të jetesës, ndryshimi i modeleve të konsumit dhe zgjerimi i bujqësisë me ujitje janë forcat kryesore lëvizëse për rritjen e kërkesës globale për ujë.

Vlerësimet e mëparshme globale, që matin mungesën e ujit çdo vit, kanë nënvlerësuar përvojën e mungesës së ujit duke dështuar në kapjen e luhatjeve sezonale në konsumin dhe disponueshmërinë e ujit.³⁸

Figura4-2– Harta e Potencialit të Mungesës së Ujit 2050 - Rajoni i Mesdheut dhe Shqipëria

Burimi: Science Advances, Volume 2, Issue 2, Shkurt 2016

³⁶Klima qendrore - E Ardhmja E Përmytur: Vulnerabiliteti global ndaj rritjes së nivelit të detit më keq se sa ishte kuptuar më parë, 2019

³⁷Forumit Ekonomik Botëror, Rreziqet Globale 2015, Botimi i 10-të, WEF, Gjenevë, Zvicër, 2015.

³⁸Mekonnen, M. & Hoekstra, A., 'Katër miliardë njerëz përballen me mungesë të rëndë të ujit', Science Advances, Volume 2, Issue 2, Shkurt 2016

Nga këto "IPCC RrK3: Rreziku i mungesës së ujit" do të bëhet i lartë në 1.5°C dhe shumë i lartë në 3°C mbi NNG-në në Evropën Jugore (besueshmëri e lartë) dhe do të rritet nga mesatarja në të lartë në Evropën Qendrore Perëndimore (besueshmëri e mesme). Në Evropën Jugore, më shumë se një e treta e popullsisë do të ekspozohet ndaj mungesës së ujit në 2°C NNG; nën 3°C NNG, ky rrezik do të dyfishohet dhe mund të shfaqen humbje të konsiderueshme ekonomike në sektorët e varur nga uji dhe energjia (besimi mesatar).

Rreziku i mungesës së ujit po rritet fuqishëm për Evropën Qendrore dhe Jugore Perëndimore dhe në shumë qytete nën 3°C NNG. Përshtatja bëhet gjithnjë e më e vështirë në 3°C NNG e lart, për shkak të kufijve gjeofizikë dhe teknologjikë; ku këto "kufi limit" kanë të ngjarë të arrihen fillimisht në pjesë të Evropës Jugore.³⁹

Bujqësia do të ndikohet ndjeshëm nga ndryshimet klimatike. Një rritje në frekuencën dhe intensitetin e thatësirës dhe përmbytjeve do të shkaktojë stres të rëndë fiziologjik për bimët dhe kafshët, si dhe ndryshimin e kohës së disponueshmërisë së ujit. Këto ndryshime mund të kërkojnë ndryshime të rëndësishme në praktikatat aktuale bujqësore dhe do të vendosin stres të madh në burimet ujore të baseneve lumore.

Vendosja e kufijve të konsumit të ujit nga basenet e lumenjve, rritja e efikasitetit të përdorimit të ujit dhe mjetet e përmirësuara për shpërndarjen e burimeve të kufizuara të ujërave të ëmbla do të jenë thelbësore për reduktimin e kërcënimit që vjen nga mungesa e ujit për biodiversitetin dhe mirëqenien njerëzore.

Këto objektiva strategjike janë çështje kyçe për PMBU-në në formën e OSM2 – Mbrojtja e ujërave sipërfaqësore dhe OSM3 – Mbrojtja e ujërave nëntokësore.

4.5 Biodiversiteti

4.5.1 Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së

Raporti i 6-të i Vlerësimit të IPCC identifikon një rrezik të madh RrK1– **"Ngruhja do të zvogëlojë hapësirën e përshtatshme të habitatit për ekosistemet aktuale tokësore dhe detare dhe do të ndryshoj në mënyrë të pakthyeshme përbërjen e tyre, duke u rritur me ashpërsi mbi 2°C nga Niveli i Ngruhjes Globale (NNG) (besim shumë i lartë)"**

Të dhënat më të fundit shkencore për shtetet anëtare të BE-së në lidhje me tendencat e popullatave të shpendëve konfirmojnë se vetëm 47% e specieve kanë "status të mirë të popullsisë" dhe kjo është 5% më pak se për vitet 2008-2012. Anasjelltas, përqindja e specieve me status të dobët dhe të keq është rritur me 7% në 6 vitet e fundit dhe ka arritur në një total prej 39% (Figura 4-4).⁴⁰

Figura4-3– Statusi i popullsisë së specieve të shpendëve në 2021 për BE

Sasia e ujit dhe regjimi i rrjedhës është një mbështetës i rëndësishëm i biodiversitetit. Një numër i madh provash kanë treguar se regjimi i rrjedhës luan një rol parësor në strukturën dhe funksionimin e ekosistemeve ujore. Pothuajse të gjithë lumenjtë, liqenet, ligatinat dhe ekosistemet e varura nga ujërat nëntokësore kontrollohen kryesisht nga regjimi hidrologjik.⁴¹

³⁹IPCC WGII Raporti i Gjashtë i Vlerësimit, Drafti Përfundimtar, Kapitulli 13: Evropa

⁴⁰Agjencia Evropiane e Mjedisit - Gjendja e natyrës në BE Rezultatet nga raportimi sipas Direktivave të Natyrës 2013-2018, Raporti i EEA Nr 10/2020

⁴¹Dokument udhëzues 31 - Rrjedhat ekologjike në zbatimin e Direktivës Kuadër të Ujit, Strategjia e Përbashkët e Zbatimit, Raporti Teknik 2015-086

Ndryshimi i origjinës dhe sasisë së ujit që rrjedh në një lumë siguron habitate dhe ndikon ndjeshëm në cilësinë e ujit, temperaturën, ciklin e lëndëve ushqyese, disponueshmërinë e oksigjenit dhe proceset gjeomorfike që formojnë kanalet e lumenjve dhe fushat e përmytjeve.⁴²

Rrjedhimisht, ndryshimet në sasinë e burimeve ujore dhe/ose regjimin e rrjedhës si rezultat i ndryshimeve klimatike ka shumë të ngjarë të ndikojnë drejtpërdrejt në ekosistemet ujore.

Mbrojtja e biodiversitetit është një masë thelbësore e përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike. Ekosistemet e shëndetshme do të jenë më elastike ndaj ndryshimeve klimatike dhe kështu do të jenë më të afta për të ruajtur furnizimin e shërbimeve të ekosistemit. Qasjet e bazuara në ekosistem duhet të jenë një pjesë integrale e përpjekjeve të përgjithshme të përshtatjes dhe zbutjes. Menaxhimi efektiv dhe restaurimi i zonave të Natura 2000 është një mbrojtës thelbësor kundër humbjes së biodiversitetit. Presionet “konvencionale” që shkaktojnë fragmentimin, degradimin, mbishfrytëzimin dhe ndotjen e ekosistemeve duhet të reduktohen.⁴³

Këto objektiva strategjike janë çështje kyçe për PMBU-në në formën e OSM2 – Mbrojtja e ujërave sipërfaqësore, OSM6 – Habitatet dhe zonat e mbrojtura dhe OSM8 – Menaxhimi i bregdetit.

4.6 Përmytjet dhe thatësitrat

4.6.1 Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së

Raporti i 6-të i Vlerësimit i IPCC-së identifikon një rrezik kyç të rritjes së përmytjeve në të ardhmen. Menaxhimi i rrezikut nga përmytjet dhe thatësira konsiderohen si elementë të menaxhimit të integruar të burimeve ujore. Përmytjet dhe thatësirat janë të rëndësishme në kontekstin e PMBU-së vetëm për atë sa pranohet se Planet e Menaxhimit të Rrezikut nga Përmytjet (PMRrP) duhet të marrin parasysh në mënyrë qartë objektivat më të gjera mjedisore të përcaktuara nga PMBU-ja sipas Direktivës Kuadër të Ujit⁴⁴(Direktiva 2007/60/KE, neni 7, neni 9).

Burimet ujore në përgjithësi dhe menaxhimi i rrezikut të mungesës së ujit dhe thatësirës në veçanti janë subjekt i publikimit të udhërrëfyesit të Komisionit Evropian “Një plan për të mbrojtur burimet ujore të Evropës”⁴⁵. Komisioni Evropian (KE) arrin në përfundimin se përdorimi i qëndrueshëm i ujërave të Evropës, veçanërisht sipas aspekteve të tij sasiore, është një sfidë e rëndësishme dhe në rritje për menaxherët e ujit. Raporti i Agjencisë Evropiane të Mjedisit për gjendjen e ujit thekson tendencat përkeqësuese në rritjen dhe përhapjen më të gjerë të mungesës së ujit dhe stresit, që pritet të prekë gjysmën e baseneve të lumenjve të BE-së deri në vitin 2030.

Për t’iu përgjigjur kësaj, përveç përmirësimit të shpërndarjes së ujit duke përfshirë masat për prurjen ekologjike, masat e efikasitetit të ujit, politikat e çmimeve dhe masat e mbulimit të kostos, të gjitha kërkojnë zbatim.

Është identifikuar veçanërisht se *“Për të përmirësuar efikasitetin e përdorimit të ujit, objektivat e efikasitetit të ujit duhet të zhvillohen nga autoritetet e baseneve ujore për basenet e lumenjve që janë - ose parashikohen të jenë - të stresuara nga uji, në bazë të treguesve të stresit ujor të zhvilluar në procesin CIS dhe të aplikohet në nivelin e basenit të lumit. Objektiva të tillë duhet të adresojnë të gjithë sektorët kryesorë të përdorimit të ujit (industria, prodhimi i energjisë, bujqësia, familjet, etj.) dhe duhet të jenë të lidhura ngushtë me objektivin e statusit të mirë”*. (Plani për Ujin, seksioni 2.3).

⁴²Dokument udhëzues 31 - Rrjedhat ekologjike në zbatimin e Direktivës Kuadër të Ujit, Strategjia e Përbashkët e Zbatimit, Raporti Teknik 2015-086

⁴³Komisioni Evropian – Udhëzimet për Ndryshimet Klimatike dhe Natura 2000, 2015

⁴⁴Komisioni Evropian - Direktiva 2007/60/EC për vlerësimin dhe menaxhimin e rreziqeve nga përmytjet

⁴⁵Komisioni Evropian - Një plan për të mbrojtur burimet ujore të Evropës, COM(2012) 673

Planet e Menaxhimit të Rrezikut nga Përmbytjet (PMRrP), Planet e Menaxhimit të Rrezikut nga Thatësira (PMRrTh) dhe Strategjitë e Shpërndarjes së Burimeve Ujore janë si rrjedhim strategjitë e menaxhimit të kërkuara në mënyrë të qartë në udhëzimet e ndryshme të BE-së, megjithatë këto plane konsiderohen si vartëse dhe integrale ndaj objektivave më të gjera mjedisore të përcaktuara në Planin e Menaxhimit të Basenit Ujor. Është udhëzim ligjor që Direktiva Kuadër për Ujërat (DKU) duhet të përdoret si kornizë metodologjike bazë për të arritur përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike në zonat me mungesë uji dhe për të reduktuar ndikimet e thatësirës.⁴⁶

Si shembull i drejtpërdrejtë i thatësirës së madhe rajonale të shkaktuar nga ndryshimet klimatike, lumi Po (lumi më i gjatë në Itali dhe që mbështet 30% të prodhimit bujqësor të Italisë) po përballet me thatësirën e tij më të keqe në 70 vjet.

Figura4-4– Efekti ekonomik katastrofik i thatësirës së lumit Po – Itali 2022

Italy's Drought Worsens as Salty Sea Creeps Further Into Vital River

The lack of rain has already become a disaster for crops in northern Italy and now the Adriatic sea is raising the salinity of the region's main irrigation source.

The exposed bed of the Po river in Boretto, Italy on June 17. Photographer: Francesca Volpi/Bloomberg

Një pasojë komplekse, e paparashikuar e thatësirës së lumit Po është për shkak të presionit të reduktuar hidraulik të lumit në lidhje me rritjen e nivelit të detit, duke rezultuar në një depërtim të ujit të detit 31 km në brendësi të tokës, duke rritur në mënyrë katastrofike nivelet e kripësisë së ujërave nëntokësore dhe të tokës.

Thatësirat, (potencialisht më katastrofike dhe më të gjera se ndikimet e përmbytjeve) janë të sigurta se do të rriten për sa i përket kohëzgjatjes, shpeshtësisë dhe ashpërsisë në vitet e ardhshme.

Nevoja për këto strategji ndihmëse njihet brenda kuadrit të PMBU-së së Matit (seksioni 1.5.2), por aktualisht asnjë nga këto strategji nuk është zhvilluar dhe publikuar zyrtarisht për basenin e lumit Mat.

Menaxhimi i burimeve ujore, menaxhimi i përmbytjeve dhe thatësirës nuk janë përcaktuar në mënyrë specifike si objektiva strategjike mjedisore në këtë Raport. Megjithatë, në shkallën e basenit të lumit, është e qartë nga të gjitha udhëzimet e BE-së se zbatimi i strategjive të tilla bie në kompetencën më të gjerë të DKU-së dhe për këtë arsye këto strategji nuk duhet të ndikojnë negativisht në objektivat e përgjithshme të OSM2 - Mbrojtja e Ujërave Sipërfaqësore , OSM6 – Habitatet & Zonat e Mbrojtura dhe OSM8 – Menaxhimi i Bregdetit, dhe elementëve përbërës të tyre.

⁴⁶Komisioni Evropian - Menaxhimi i pellgjeve lumore në një klimë në ndryshim, Dokumenti udhëzues i CIS nr. 24, Raporti Teknik 2009-040.

5. PLANI I VLERËSIMIT SPECIFIK STRATEGJIK MJEDISOR

5.1 Objektivat për Mbrojtjen e Mjedisit

Është një kërkesë e ligjit 91/2013 neni 10 që të paraqiten objektivat për mbrojtjen e mjedisit (të përcaktuara në nivel ndërkombëtar dhe kombëtar) dhe si janë marrë parasysh në propozim.

Kapitulli 5 e zberthen këtë në dy komponentë kryesorë:

- Programet ose legjislacioni kryesor gjithëpërfshirës në nivel BE dhe kombëtar (përputhja ligjore)
- Përpunueshmëria me objektivat specifike mjedisore të basenit ujor (përputhshmëria teknike)

5.2 Programet dhe legjislacioni gjithëpërfshirës në nivel BE dhe kombëtar

5.2.1 Direktiva Kuadër e Ujit 2000/60/EC

Legjislacioni kryesor në nivel të BE-së në lidhje me mbrojtjen e mjedisit është Direktiva Kuadër për Ujin (DKU). Kjo siguron mbrojtjen e mjedisit nëpërmjet mekanizmit të Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore (PMBU)⁴⁷. PMBU-të synojnë të jenë një qasje gjithëpërfshirëse e bazuar në parimet e menaxhimit të integruar të burimeve ujore në mënyrë që të arrihet një status i mirë sasior, ekologjik dhe kimik i të gjitha ujërave dhe zonave të mbrojtura të varura nga uji brenda basenit të lumit.

DKU-ja është legjislacion ombrellë, dhe bashkë-zbatohet nëpërmjet një sërë “direktivash bija” dhe udhëzimeve teknike të cilat fokusohen në fushat me përparësi. Më kryesoret ndër to janë:

- Direktiva e BE-së për trajtimin e Ujërave të Ndotura Urbane - 91/271/KEE
- Direktiva e BE-së për nitratet - 91/676/KEE
- Direktiva e BE-së për Habitatet Natyrore, Florën dhe Faunën e Egër - 92/43/KEE
- Direktiva e BE-së për ujin e pijshëm - 98/83/KE
- Direktiva e BE-së për ujërat nëntokësore – 2006/118/KE
- Direktiva e BE-së për Zogjtë - 2009/147/KE
- Direktiva e BE-së për Emetimet Industriale - 2010/75/BE

Në mënyrë tipike, këto direktiva vendosin standarde ose kushte specifike për të siguruar mbrojtjen mjedisore të trupave ujorë (ose zonave të mbrojtura) në përgjithësi. Objektivat e tyre për mbrojtjen e mjedisit duhet të koordinohen dhe integrohen brenda "Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor" gjithëpërfshirës.

Plani si subjekt i këtij dokumenti VSM-je përputhet plotësisht me/dhe zbaton kërkesat për PMBU-të të përcaktuara në Nenin 13 të DKU dhe Aneksin VII. Më e rëndësishmja është Kapitulli 10 – Presionet e trupave ujorë, Vlerësimi i Statusit dhe Ndikimit, dhe Kapitulli 13 – Programi i Masave për Basenin e Matit të Raportit kryesor të PMBU-së.

Është e rëndësishme, në kontekstin strategjik, që PMBU-ja duhet të përcaktojë “objektivat (mbrojtjen) mjedisore” për basenin e lumit në tërësi, (duke përfshirë si objektivat e kërkuara të përcaktuara në Direktivat shtesë), të cilat, pas miratimit zyrtar të Planit në nivelin e Këshillit të Ministrave, duhet të

⁴⁷Direktiva e BE-së 2000/60/EEC (WFD) – Neni 13

konsiderohet ligjërisht të detyrueshme për strategjitë dhe planet e tjera sektoriale, operatorët dhe projektet specifike.

5.2.2 Plani i 8-të i Veprimit Mjedisor (PVM) i BE-së

Që nga maji 2022, PVM i 8-të i Mjedisit hyri në fuqi, si axhenda e përbashkët e miratuar ligjërisht e BE-së për politikën mjedisore deri në vitin 2030. Janë gjashtë objektiva me përparësi:

- Për të arritur objektivin e reduktimit të emetimeve të gazeve serrë për vitin 2030 dhe neutralitetin e klimës deri në vitin 2050.
- Për të rritur kapacitetin adaptues, duke forcuar elasticitetin dhe duke reduktuar cenueshmërinë ndaj ndryshimeve klimatike.
- Për të avancuar drejt një modeli rigjenerues të rritjes, duke shkëputur rritjen ekonomike nga përdorimi i burimeve dhe degradimi i mjedisit, ndaj përsheptimit të tranzicionit drejt një ekonomie rrethore.
- Për të ndjekur një ambicie për ndotje zero, duke përfshirë ajrin, ujin dhe tokën dhe mbrojtjen e shëndetit dhe mirëqenies së evropianëve.
- Për të mbrojtur, ruajtur dhe rivendosur biodiversitetin dhe për të rritur kapitalin natyror.
- Për të reduktuar presionet mjedisore dhe klimatike në lidhje me prodhimin dhe konsumin (veçanërisht në fushat e energjisë, industrisë, ndërtesave dhe infrastrukturës, lëvizshmërisë, turizmit, tregtisë ndërkombëtare dhe sistemit ushqimor).

Prandaj, Plani (PMBU) është një instrument i rëndësishëm për adresimin e drejtpërdrejtë (nëpërmjet identifikimit të presioneve të trupave ujorë dhe masave zbutëse), të elementëve të mësipërm të kapacitetit adaptues, degradimit të mjedisit, ndotjes zero të ujit dhe ruajtjes së biodiversitetit.

5.2.3 Marrëveshja e Gjelbër Evropiane

Siç përshkruhet në Kapitullin 4, ndryshimet klimatike dhe degradimi i mjedisit janë një kërcënim ekzistencial për biodiversitetin shqiptar, evropian, global dhe burimet ujore. Për të kapërcyer këto sfida, Marrëveshja e Gjelbër Evropiane (MGjE) propozon "transformimin e BE-së në një ekonomi moderne, efikase nga burimet dhe konkurruese".⁴⁸

Kryesorja ndër veprimet e MGjE-së janë strategjitë për të rivendosur ekosistemet e dëmtuara dhe për të rikthyer natyrën në të gjithë Evropën, nga toka bujqësore dhe detet, pyjet dhe mjediset urbane.^{49 50 51} Komisioni propozon një Ligj Evropian për Klimën, i cili përcakton një objektiv më ambicioz për reduktimin e emetimeve të gazeve serrë neto prej të paktën -55% deri në vitin 2030. Gjithashtu propozohet të reduktohet përdorimi dhe rreziku i pesticideve kimike me 50% deri në vitin 2030. Prioritetet mjedisore sipas MGjE përfshin:

- Mbrojtja e biodiversitetit dhe ekosistemeve.
- Reduktimi i ndotjes së ajrit, ujit dhe tokës.
- Lëvizja drejt një ekonomie rrethore.
- Përmirësimi i menaxhimit të mbetjeve.

⁴⁸Komunikimi nga Komisioni - Marrëveshja e Gjelbër Evropiane (COM(2019) 640 përfundimtar, 11.12.2019)

⁴⁹Strategjia e BE-së për Biodiversitetin për vitin 2030 - https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030_en

⁵⁰Strategjia e re e pyjeve të BE-së për vitin 2030

⁵¹Veprimi i BE-së për Klimën dhe Marrëveshja e Gjelbër

- Qëndrueshmëria e sektorëve të ekonomisë blu dhe të peshkimit.

Prandaj, Plani (PMBU) është një instrument i rëndësishëm për adresimin e drejtpërdrejtë (nëpërmjet identifikimit të presioneve të trupave ujorë dhe masave zbutëse), të elementeve të mësipërm të biodiversitetit dhe ndotjes së ujit.

5.2.4 Axxhenda e Gjellbër për Ballkanin Perëndimor (AGjBP)

Axxhenda e Gjellbër për Ballkanin Perëndimor është një strategji e re e rritjes për rajonin, duke kaluar nga një model ekonomik tradicional në një ekonomi të qëndrueshme, në përputhje me Marrëveshjen e Gjellbër Evropiane. Ai është i përfshirë në Planin Ekonomik dhe Investues për Ballkanin Perëndimor.⁵² AGjBP-ja identifikon pesë shtylla kryesore: (1) veprimin klimatik (2) ekonominë rrethore, trajtimin e mbetjeve, riciklimin, prodhimin e qëndrueshëm dhe përdorimin efikas të burimeve (3) biodiversitetin, duke synuar mbrojtjen dhe rivendosjen e pasurisë natyrore të rajonit (4) lufta ndotja e ajrit, ujit dhe tokës dhe (5) sistemet e qëndrueshme të ushqimit dhe zonat rurale.

Nga këto, shtyllat 2, 3 dhe 4 kanë lidhje të drejtpërdrejtë me objektivat e PMBU-së.

5.2.5 Strategjia Kombëtare për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore

Qeveria e Shqipërisë e ka identifikuar ujin si një çështje me përparësi, me nevojën për një strategji gjithëpërfshirëse të burimeve ujore për të qenë në gjendje të menaxhojë në mënyrë efektive cilësinë, sasinë dhe rreziqet e ujit në një mënyrë të qëndrueshme.⁵³ Kjo është për të siguruar:

- Qasjen e aksesueshme në ujë në sasi dhe cilësi të mjaftueshme për konsum njerëzor dhe për kafshët.
- Sigurinë e prodhimit të ushqimit.
- Përdorimin e balancuar të burimeve ujore për prodhimin e energjisë dhe qëllimeve të tjera industriale.
- Mbrojtjen e habitateve, ekosistemeve dhe biodiversitetit të varur nga uji.
- Mbrojtjen nga ndotja e ujit, përmytjet dhe thatësitrat.
- Zbutjen dhe përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike.

AMBU është institucioni kryesor përgjegjës për zbatimin e kësaj strategjie dhe ndërtimin e sinergjive me ministrinë e tjera të linjës. Në përgjithësi, PMBU-të e përgatitura nga AMBU trajtojnë drejtpërsëdrejti çështjet strategjike kombëtare në lidhje me burimet ujore dhe shpërndarjen e ujit, mbrojtjen e ekosistemeve dhe biodiversitetit, parandalimin e ndotjes dhe zbutjen e përmytjeve dhe thatësisë, por në nivel të basenit të lumit individual.

5.2.6 Legjislacioni Kombëtar Primar dhe Dytësor për Menaxhimin e Ujërave

Menaxhimi kombëtar i burimeve ujore është zhvilluar në përputhje me instrumentet kryesore legjislative të mëposhtme:

- Ligji 10/431 – Për Mbrojtjen e Mjedisit
- Ligji 111/2012 – Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore

⁵²Komisioni Evropian - Udhëzime për Zbatimin e Agjendës së Gjellbër për Ballkanin Perëndimor, SWD(2020) 223 final

⁵³VKM VENDIM Nr. 73, 07.2.2018 Për Miratimin e Strategjisë së Menaxhimit Kombëtar të Burimeve Ujore të Integruar, 2018–2027

- VKM nr.1015 dt.16.12.2020 për Përbajtjen, Zhvillimin dhe Zbatimin e Strategjive Kombëtare të Ujit, të Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore dhe të Planeve të Menaxhimit të Rrezikut nga Përmbytjet.

Ligji 111/2012 kërkon në mënyrë specifike që planet e menaxhimit të baseneve ujore të përgatiten në përputhje me strategjinë kombëtare të burimeve ujore (neni 17, neni 24). Përkufizimi dhe miratimi i “objektivave mjedisore” ligjërisht të detyrueshme kërkohet në mënyrë detyruese sipas nenit 25.

VKM-ja për zhvillimin e strategjive kombëtare të ujit dhe PMBU-ve është akti nënligjor më i rëndësishëm që del nga Ligji Nr.111/2012.

Tabela 5-1– Politikat dhe programet kryesore mjedisore në nivel të BE-së dhe në nivel kombëtar

Legjislacion gjithëpërfshirës, politika ose programe në nivel të BE-së	Legjislacioni, politikat dhe programet përkatëse ose të harmonizuara në nivel kombëtar
<p>1991 – Direktiva 91/271/KEE – Direktiva për trajtimin e Ujërave të Ndotura urbane (DUNU) Synon të mbrojë mjedisin nga efektet negative të shkarkimeve të Ujërave të Ndotura urbane</p>	<p>Ligji nr. 8102, datë 28.03.1996 “Për Kuadrin Rregullator të Furnizimit me Ujë, Kanalizimeve dhe Trajtimin të Ujërave të Ndotura”, i ndryshuar.</p> <p>Ligji nr. 9115, datë 24.07.2003 “Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura”, i ndryshuar.</p> <p>VKM nr. 177, datë 31.03.2005 “Për kufijtë e shkarkimit të Ujërave të Ndotura dhe kriteret e lokalizimit të zonave të ndjeshme”</p> <p>VKM nr.958 datë 06.05.2009 “Për miratimin e kategorive të licencimit dhe procedurave të aplikimit për licencim për operatorët që punojnë në sistemet e furnizimit me ujë, kanalizimeve dhe trajtimin të ujërave të ndotura”</p> <p>Ligji nr. 10463, datë 22.09.2011 “Për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve”, i ndryshuar.</p> <p>Ligji nr. 111, datë 15.12.2012 “Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”, i ndryshuar.</p> <p>VKM nr. 127, datë 11.02.2015 “Për Kërkesat për ripërdorimin e llumit të Ujërave të Ndotura në bujqësi”</p> <p>Vendimi i KKU nr. 2, datë 17.2.2015 "Për propozimin për miratim në Këshillin e Ministrave të projektvendimit "Për trajtimin e ujërave ndotëse urbane" (Projekt VKM “Për trajtimin e ujërave të ndotura urbane”)</p> <p>VKM nr. 431, datë 11.07.2018 “Për krijimin, organizimin dhe funksionimin e Agjencisë Kombëtare të Infrastrukturës së Ujësjetës Kanalizimeve dhe Mbetjeve”</p>
<p>1991 – Direktiva 91/676/KEE– Direktiva e nitrateve (DN) Direktiva kërkon që shtetet anëtare të zbatojnë masat e programit bujqësor në të gjithë territorin e tyre ose brenda zonave të cënueshme nga nitrati (ZCN) për të promovuar përdorimin e qëndrueshëm të plehrave me nitrate, në mënyrë që të minimizohet ndotja e ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore.</p>	<p>Ligji nr. 111, datë 15.12.2012 “Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”, i ndryshuar.</p>
<p>2000 - Direktiva 2000/60/KE – Direktiva Kuadër e Ujit (DKU) Themeloi parimin e menaxhimit të integruar të burimeve ujore (MIBU) përmes mekanizmit të Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore (PMBU).</p>	<p>Ligji nr. 8102, datë 28.03.1996 “Për kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe largimit dhe trajtimin të ujërave të ndotura”, i ndryshuar.</p> <p>Ligji Nr. 8905, datë 06.06.2002 “Për Mbrojtjen e Mjedisit Detar nga ndotja dhe përkeqësimi”</p> <p>Ligji nr. 9103, datë 10.7.2003 “Për mbrojtjen e liqeneve ndërkuftare”, i ndryshuar.</p> <p>Ligji Nr.9347, datë 24.02.2005 “Për marrëveshjen ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Republikës së Maqedonisë për mbrojtjen dhe zhvillimin e qëndrueshëm të liqenit të Ohrit dhe basenit ujëmbledhës të tij”.</p>

VKM Nr. 177, datë 31.03.2005 “Për normat e lejuara të shkarkimeve ujore dhe kriteret e zonimit të tyre në mjedisin ujor pritës”

VKM Nr.1189, datë 18.11.2009 “Për Rregullat dhe Procedurat e Hartimit dhe Zbatimit të Programit Kombëtar të Monitorimit të Mjedisit”

Ligji Nr. 10448, datë 14.7.2011 “Për Lejet Mjedisore”, i ndryshuar.

Ligji nr. 111, datë 15.12.2012 “Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”, i ndryshuar.

VKM Nr. 246, datë 30.04.2014 “Për përcaktimin e standardeve të cilësisë mjedisore për ujërat sipërfaqësore”

VKM nr. 177, datë 26.03.2014 “Për krijimin dhe përbërjen, funksionet, rolet dhe përgjegjësitë e Komisionit të Posaçëm të Administrimit të Ujërave Ndërkufitare”, i ndryshuar.

VKM Nr. 267, datë 7.5.2014 “Për miratimin e listës me përparësi të substancave të mjedisve ujore”

Vendimi i Këshillit Kombëtar të Ujërave Nr.1, datë 17.2.2015, “Për Përmbajtjen, Zhvillimin dhe Zbatimin e Strategjive Kombëtare të Ujit, të Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore dhe të Planeve të Menaxhimit të Rrezikut nga Përmytjet”.

VKM Nr. 866, datë 10.12.2014 “Për miratimin e listave të habitateve natyrore, bimëve, kafshëve dhe shpendëve, me interes të Bashkimit Europian”

VKM Nr. 416, datë 13.5.2015 “Për Kushtet e Përgjithshme dhe të Veçanta miratimin, dokumentet shoqëruese, afatet e vlefshmërisë, formularët e aplikimit për autorizime dhe leje, të përdorimit të burimeve ujore”

Vendim i Komisionit të ERRU, nr. 39, datë 09.12.2015 “Për metodologjinë e llogaritjes së tarifave të shërbimeve të grumbullimit, largimit dhe trajtimit të ujit të pijshëm dhe ujërave të ndotura”.

VKM Nr. 63, datë 27.1.2016 “Për riorganizimin e operatorëve që ofrojnë shërbimet e furnizimit me ujë të pijshëm, grumbullimit, trajtimit dhe largimit të ndotura”

VKM Nr. 342, datë 4.05.2016 “Për miratimin e kufijve territorialë dhe hidrografikë të baseneve ujore në Republikën e Shqipërisë dhe vendndodhjen e selisë dhe përbërjen e këshillit të tyre përkatës”, i ndryshuar.

VKM Nr. 379, datë 25.05.2016 “Rregullorja e Cilësisë së Ujit të Pijshëm”

VKM Nr. 662, datë 21.09.2016 “Për miratimin e tarifave të përdorimit të ujit dhe shkarkimeve të lëngshme”

VKM Nr. 876, datë 14.12.2016, “Për tarifat e miratimit të shpenzimeve administrative”

Vendimi i Këshillit Kombëtar të Ujit nr. 5, fq 16.2.2016, “Për Miratimin e Rregullores së Organizimit dhe Funksionimit të Këshillit të Basenit Ujor”

Ligji nr. 24, datë 09.03.2017 “Për administrimin e ujit dhe kullimit”

	<p>Ligji nr. 81, datë 04.05.2017 “Për Zonat e Mbrojtura”</p> <p>VKM Nr. 501, datë 13.9.2017, “Për përcaktimin e rolit dhe përgjegjësisë shtetërore të Ministrisë së Mbrojtjes”</p> <p>VKM Nr. 221, datë 26.4.2018 “Për organizimin dhe funksionimin e Agjencisë Kombëtare të Administrimit të Burimeve Ujore”</p> <p>VKM Nr.431, datë 11.7.2018 “Për krijimin, organizimin dhe funksionimin e Infrastrukturës Kombëtare të Ujësjellës Kanalizimeve dhe Mbetjeve”</p> <p>VKM Nr. 505, datë 29.8.2018 “Për miratimin e planit kombëtar të veprimit për heqjen nga përdorimi dhe eliminimin e ndotësve organikë të qëndrueshëm”</p>
<p>2006 - Direktiva 2006/118/KE - Mbrojtja e ujërave nëntokësore nga ndotja dhe përkeqësimi - Direktiva për ujërat nëntokësore (DUN)</p>	<p>Ligji nr. 111, datë 15.12.2012 “Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”, i ndryshuar.</p> <p>Vendimi i Këshillit Kombëtar të Ujit Nr.1, datë 17.2.2015, “Për Përmbajtjen, Zhvillimin dhe Zbatimin e Strategjive Kombëtare të Ujit, të Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore dhe të Planeve të Menaxhimit të Rrezikut nga Përmytjet”.</p> <p>Ligji nr.27, datë 17.03.2016 “Për menaxhimin e kimikateve”</p> <p>VKM Nr. 1015, datë 16.12.2020 “Për kontekstin, zhvillimin dhe zbatimin e strategjisë kombëtare të ujërave, Planeve të Menaxhimit të Baseneve Ujore dhe planeve të menaxhimit të rrezikut nga përmytjet”.</p>
<p>2007 – Direktiva 2007/2/KE – Një infrastrukturë për informacionin hapësinor në KE (INSPIRE) Direktiva INSPIRE synon të krijojë një infrastrukturë të të dhënave hapësinore të Bashkimit Evropian (IDhH) për qëllimet e politikave dhe politikave mjedisore të BE-së ose aktiviteteve që mund të kenë një ndikim në mjedis. IDhH mundëson ndarjen e informacionit hapësinor mjedisor dhe ndihmon në hartimin e politikave përtej kufijve.</p>	<p>VKM nr.147, datë 20.02.2013 “Për organizimin dhe funksionimin e ShGjSh”</p> <p>VKM nr. 1077, datë 23.12.2015 “Rregullat për krijimin, mirëmbajtjen dhe përditësimin e meta të dhënave dhe strukturën e katalogimit të tyre”</p> <p>VKM nr. 38, datë 18 janar 2017 “Rregullorja e ndërveprimit të grupeve dhe shërbimeve të të dhënave hapësinore”</p> <p>VKM nr. 399, datë 19.06.2019, “Rregullat e Shkëmbimit të Grupeve dhe Shërbimeve të të Dhënave Gjeohapësinore ndërmjet Autoriteteve Publike”</p> <p>Urdhri nr. 42/2, datë 20 shtator 2016 “Rregullorja e Shërbimeve të Rrjetit”</p>
<p>2010 – Korniza e Përshtatjes së Kankunit - Ky protokoll prezantoi konceptin e Planeve Kombëtare të Përshtatjes (PKP) për të zbutur ndikimet e ndryshimeve klimatike dhe për të zhvilluar strategji përshtatjeje. PKP-të e vendit kryesisht mbështeten dhe dorëzohen në Programin e Kombeve të Bashkuara për Mjedisin (PKBM).</p>	

2012 - Komunikimi 2012/673 – Një plan për të mbrojtur burimet ujore të Evropës.
Temat kryesore të cilat përfshijnë: përmirësimin e përdorimit të tokës, adresimin e ndotjes së ujit, rritjen e efikasitetit dhe elasticitetit të ujit dhe përmirësimin e qeverisjes nga ata që janë të përfshirë në menaxhimin e burimeve ujore.

2014 – Programi i 7-të i Veprimit Mjedisor i Bashkimit Evropian deri në vitin 2020
Miratoi prioritetet kryesore të mëposhtme (a) për të mbrojtur, ruajtur dhe rritur kapitalin natyror të Bashkimit (b) për ta kthyer BE në një ekonomi me burime efikase, të gjelbër dhe konkurruese me karbon të ulët (c) për të mbrojtur qytetarët e BE nga presionet dhe rreziqet për shëndetin lidhur me mjedisin dhe mirëqenien.

2015 – Axhenda e OKB-së 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm-17 Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZhQ), të miratuara gjerësisht në politikat dhe programet mjedisore të BE-së.

Programi i Bashkëpunimit për Zhvillim të Qëndrueshëm Korniza e OKB-së për Zhvillimin e Qëndrueshëm 2017-2021 ndërmjet OKB-së dhe Qeverisë Shqiptare

2015 – Axhenda e Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike – Marrëveshja e Parisit 2015

Marrëveshja e Parisit është një traktat ndërkombëtar ligjërish i detyrueshëm për ndryshimet klimatike. Qëllimi i tij është të kufizojë ngrohjen globale nën 2.0°, mundësisht në 1.5°, krahasuar me nivelet para-industriale. Deri në vitin 2020, vendet duhet të dorëzojnë planet e tyre për veprimin klimatik, të njohur si Kontributet e Përcaktuara Kombëtare (KPK).

Ligji nr. 75/2016 “Për ratifikimin e marrëveshjes së Parisit, në kuadër të Konventës Kuadër të Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike”

Dokumenti Strategjik dhe Planet Kombëtare për Reduktimin e Gazeve Serrë dhe Përshtatjen Klimatike (Strategjia dhe Plani i Veprimit për Ndryshimet Klimatike) (VKM nr. 466/2019)

Ligji Nr. 155/2020 “Për ndryshimet klimatike”

2022 - Programi i 8-të i Veprimit për Mjedisin i Bashkimit Evropian deri në vitin 2030
Evropa aktualisht përballlet me sfida të paprecedentë mjedisore, klimatike dhe qëndrueshmërie. Këto përfshijnë humbjen e biodiversitetit, ndryshimet klimatike, përdorimin e burimeve dhe ndotjen.

Propozimi mbështet objektivat e veprimit mjedisor dhe klimatik të Marrëveshjes së Gjelbër Evropiane.

Dokumenti Strategjik dhe Planet Kombëtare për Reduktimin e Gazeve Serrë dhe Përshtatjen Klimatike (Strategjia dhe Plani i Veprimit për Ndryshimet Klimatike) (VKM nr. 466/2019)

2022 - Veprimi i Marrëveshjes së Gjelbër Evropiane për Klimën -

Marrëveshja e Gjelbër Evropiane— një paketë masash që variojnë nga ulja e emetimeve të gazeve serrë, tek investimi në kërkimin dhe inovacionin më të avancuar, deri te ruajtja e mjedisit natyror të Evropës. Ai përfshin një sërë iniciativash politikash nga **Komisioni European** me qëllimin gjithëpërfshirës për të bërë **Bashkimin European** (BE) neutrale ndaj klimës në vitin 2050.

5.3 Ndërveprimet dhe Përpuethshmëria me Objektivat Mjedisore

Që Planet e Menaxhimit të Baseneve Ujore të jenë efektive, jo vetëm që duhet të ketë përputhshmëri të synuar dhe të matshme me objektivat e identifikuar mjedisore për pellgun e lumit (shih seksionin 5.4), por gjithashtu, kuadri ligjor, institucional dhe i politikave mbështetëse duhet gjithashtu të jetë i përshtatshëm për qëllimin.

Kjo kërkon:

a) Ligjet dhe vendimet e duhura të Këshillit të Ministrave (VKM) të respektohen dhe zbatohen.

b) Autoriteti Kompetent përgjegjës për Planin të ketë burime të përshtatshme, teknikisht kompetent dhe me kapacitet për të identifikuar dhe zbatuar politikat dhe rregulloret e duhura për të mbështetur zbatimin e planit në një nivel strategjik.

PMBU Mat ka identifikuar nën Kapitullin 13 me një gamë gjithëpërfshirëse politikash strategjike ose ndërhyrjesh teknike (së bashku me kuadrin ligjor mbështetës) për të mbështetur zbatimin e PMBU. Këto politika lidhen me fushat kryesore të mëposhtme:

- **Ndërhyrjet politike ose strategjike për monitorimin e sasive së ujërave sipërfaqësore**

Ekziston një kërkesë urgjente strategjike që të paktën dy stacione monitorimi të rrjedhës në pellgun e lumit Mat duhet të rehabilitohen në periudhën 2022-2027, në mënyrë që këto stacione të ofrojnë të dhëna afatgjata, në kohë dhe të besueshme për të gjithë aktorët përkatës.

Kjo politikë përputhet drejtpërdrejt me OSM2 - Mbrojtja e ujit sipërfaqësor

- **Ndërhyrjet politike ose strategjike për monitorimin e ujërave nëntokësore**

Për sa i përket monitorimit të ujërave nëntokësore, rrjeti i monitorimit të tyre është i mangët në shumë aspekte. Është një prioritet strategjik përmirësimi i rrjetit të monitorimit të ujërave nëntokësore në mënyrë që të jetë në përputhje me kërkesat e raportimit të gjendjes kimike dhe sasore të Direktivës 2006/118/EC.

Kjo politikë përputhet drejtpërdrejt me OSM3 - Mbrojtja e ujërave nëntokësore

- **Ndërhyrje politike ose strategjike për monitorim hidrobiologjik**

Aktualisht nuk ka pothuajse asnjë kapacitet teknik brenda Agjencive rregullatore të Shqipërisë për të identifikuar siç duhet kushtet e referencës hidrobiologjike të ujërave sipërfaqësore dhe në këtë mënyrë të identifikojë statusin ekologjik të trupave ujorë. Mbështetja për agjencitë e duhura monitoruese kërkohet urgjentisht për të mbështetur këtë element kyç të monitorimit siç kërkohet nga Direktiva Kuadër e Ujit 2000/60/EC.

Kjo politikë përputhet drejtpërdrejt me OSM6 – Habitatet dhe Zonat e Mbrojtura.

- **Ndërhyrjet e politikave ose strategjike për kontrollet e nxjerrjes së ujit**

Një numër i madh i nxjerrjeve ujore (potencialisht mijëra) ekzistojnë brenda pellgut të lumit pa asnjë formë lejeje apo kontrolli rregullator. Kjo përbën një kërcënim për qëndrueshmërinë afatgjatë të burimeve ujore në përgjithësi. Mungesa e të dhënave në lidhje me nxjerrjet ujore paraqet vështirësi në zhvillimin e treguesve të menaxhimit të burimeve ujore si burimi mesatar vjetor i rinovueshëm, indeksi i shfrytëzimit të ujit dhe indeksi i prurjes ekologjike. Ndikimet e ardhshme të ndryshimeve klimatike nuk mund të identifikohen me saktësi. Synimi i politikës do të jetë që në mënyrë aktive të identifikojë, regjistrojë dhe rregullojë të gjithë Operatorët në lidhje me nxjerrjet e ardhshme të ujit.

Kjo politikë përputhet drejtpërdrejt me OSM1 – Përshtatja ndaj Ndryshimeve Klimatike

• **Ndërhyrjet politike ose strategjike për efikasitetin e përdorimit të ujit**

Përdorimi efikas i burimeve ujore nga të gjithë operatorët është një kërkesë themelore e Planit të 8-të të Veprimit Mjedisor të Komisionit Evropian. Kontrolli rregullator i përdoruesve të ujit, në nivel vendi dhe baseni ujor përsa i përket procedurave të aplikimit dhe dhënies së lejeve apo autorizimeve, parashikohen konkretisht në VKM nr. 550, datë 15.07.2020. Megjithatë, duhet bërë më shumë për të zhvilluar një strategji formale të përdorimit dhe shpërndarjes së ujit për të fuqizuar përdorimin efikas dhe ekonomikisht efektiv të burimeve ujore të basenit. Gjatë periudhës së Planit, synohet të zhvillohet dhe publikohet një Strategji plotësuese e Burimeve Ujore dhe Alokimit për pellgun e lumit, për të përcaktuar më saktë burimet në nivelin e basenit dhe se si këto mund të përdoren në mënyrë të qëndrueshme në afat të gjatë.

Kjo politikë përputhet drejtpërdrejt me OSM1 – Përshtatja ndaj Ndryshimeve Klimatike

• **Politikat ose Ndërhyrjet Strategjike për Pajtueshmërinë e Prurjes Ekologjike**

Përcaktimi dhe mirëmbajtja e saktë e prurjes ekologjike është krejtësisht kritike për arritjen e statusit të mirë ekologjik për shumicën e sistemeve të lumenjve. Sipas praktikës më të mirë, prurja ekologjike nuk konsiderohet të jetë një rrjedhë e vetme minimale ose e pandryshueshme në kohë, mbi të cilën çdo shfrytëzim mund të lejohet pa dëmtuar ekosistemet ujore (siç nënkuptohet nga ligji aktual për përkufizimet e MIBU sipas nenit 4 - "prurja tejkalonte 355 ditë në vit (Q97) Përkundrazi, Prurja ekologjike duhet të pasqyrojë të gjithë regjimin e rrjedhës natyrore të lumit, duke ndryshuar sipas stinëve.

Përkufizimi aktual i "prurjes ekologjike" sipas ligjit aktual për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore (Ligji nr. 111/1012) aktualisht nuk është i përshtatshëm për qëllimin dhe do të kërkohej një metodologji teknike tërësisht e re dhe gjithëpërfshirëse, e mbështetur nga një VKM.

Kjo politikë përputhet drejtpërdrejt me OSM6 – Habitatet dhe Zonat e Mbrojtura.

• **Politika ose Ndërhyrje Strategjike për Raportim të Rritur nga Operatorët e Përdorimit të Ujit**

Sipas VKM-së së sapomiruar nr. 550 (15.07.2020), ka detyrime të shtuara për të raportuar sasinë e ujit të përdorur, pikat e shkarkimit dhe sasinë. Përmbushja e këtyre detyrimeve dhe raportimi periodik do të sillte përmirësime dhe kontroll më efikas të burimeve ujore. Gjatë periudhës së Planit, AMBU propozon zbatimin e të paktën një studimi pilot në lidhje me raportimin e vazhdueshëm të përdorimeve të ujit nga operatorët.

Kjo politikë përputhet drejtpërdrejt me OSM1 – Përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike dhe OSM2 – Mbrojtja e ujit sipërfaqësor

• **Ndërhyrjet politike ose strategjike për kontrollin e ndotjes në vend**

Ndotja nga ujërat e zeza urbane, industria dhe sektori i bujqësisë janë problemet më të mëdha në Shqipëri, sepse ujërat e zeza përmbajnë përqendrimet të larta të patogjenëve, nitrateve, fosfateve, amonit, metaleve të rënda dhe hidrokarbureve. Hedhja e drejtpërdrejtë e mbetjeve të ngurta urbane, apo industriale në lumenj, apo zona pranë bregdetit është gjithashtu një problem madhor dhe krijon ndotje.

Ekziston një nevojë e politikës për të forcuar detyrimet ligjore të operatorëve për a) të vetë-monitorojnë shkarkimet e tyre b) të kontrollojnë dhe trajtojnë shkarkimet e dëmshme në trupat ujorë, siç përcaktohet në ligjin 9115 (Për trajtimin mjedisor të ujërave të zeza).

Kjo politikë përputhet drejtpërdrejt me OSM2 - Mbrojtja e ujit sipërfaqësor

• **Ndërhyrjet e politikave ose strategjike për vetë-monitorimin e operatorit**

Shumë (shumica) operatorë aktualisht nuk raportojnë as kthimin e sasisë së ujit dhe/ose të rrjedhës në ndonjë sistem të standardizuar. Për të identifikuar në mënyrë të shpejtë presionet mbi burimet ujore, si për sa i përket sasisë dhe cilësisë së ujit, është thelbësore që Kadastra Kombëtare e Burimeve Ujore të rishikohet dhe përditësohet në mënyrë që të përmbajë "regjistrat" e duhur në të cilët të gjitha këto të dhëna janë të dixhitalizuara dhe të aksesueshme për një gamën të gjerë të qëllimeve të informimit teknik dhe publik.

Kjo politikë përputhet drejtpërdrejt me OSM2 – Mbrojtja e ujit sipërfaqësor dhe OSM3 – Mbrojtja e ujërave nëntokësore.

• **Ndërhyrjet politike ose strategjike për kontrollet e shkarkimit të lëndëve ushqyese dhe ndotjes difuze**

Gjithnjë në lumenjtë shqiptarë, kryesisht si rezultat i ujërave të zeza urbane të patrajtuara, por edhe i aplikimit të plehrave inorganike në zonat bujqësore, nivelet e lëndëve ushqyese po rriten ndjeshëm. Ujërat e zeza urbane kërkojnë qartë ndërtimin e impianteve kryesore urbane të trajtimit të ujërave të zeza (ITUNU), por ekziston një kërkesë e politikës për të monitoruar dhe kontrolluar përdorimin e tepërt të plehrave organike në zonat me bujqësi intensive komerciale.

Kjo politikë përputhet drejtpërdrejt me OSM2 – Mbrojtja e ujit sipërfaqësor dhe OSM3 – Mbrojtja e ujërave nëntokësore.

• **Ndërhyrjet politike ose strategjike për restaurimin e strukturave lumore përgjatë rrjedhës së tyre**

Historikisht në Shqipëri, pak vëmendje i është kushtuar vazhdimësisë ekologjike të sistemeve lumore. Janë ndërtuar një sërë digash, devijime dhe objekte hidroenergjetike pa asnjë parashikim për kalimet e peshkut apo ruajtjen e habitatit. Ka shembuj të panumërt të instalimeve hidroenergjetike ku e gjithë rrjedha e lumit devijohet për përdorimin e ujit ose prodhimin e energjisë, duke mos lënë asnjë rrjedhje të mbetur për nevojat e ekosistemit.

Ekziston një nevojë e politikës për të siguruar që Vlerësimet e Ndikimit në Mjedis (VNM) të kryhen siç duhet dhe që në të ardhmen asnjë strukturë e re buzë lumit ose brenda lumit të mos krijojë këto ndërprerje të vazhdimësisë. Për më tepër, aty ku është teknikisht e mundur, AMBU do të kërkojë në mënyrë aktive të përmirësojë në mënyrë retrospektive strukturat ekzistuese të dëmshme që paraqesin pengesë për migrimin e specieve.

Kjo politikë përputhet drejtpërdrejt me OSM6 – Habitatet dhe Zonat e Mbrojtura

5.4 Ndërveprimet dhe Përputhshmëria me Objektivat Mjedisore

Është një kërkesë ligjore e ligjit 91/2013 (neni 10, e, ë) që çdo plan sektorial të shqyrtojë ndërveprimet e mundshme të mjedisin me Planin dhe të identifikojë ndikimet negative (ose përfitimet pozitive) të veprimeve të propozuara.

Seksioni 5.3 shqyrton dhe konfirmon shkallën në të cilën objektivat strategjike mjedisore (OSM) siç janë përcaktuar në seksionin 3.2 janë adresuar përmes ndikimeve mjedisore të Planit. Siç u shpjegua më parë, në lidhje me PMBU-të, ky është një ushtrim paksa i tepërt, pasi PMBU-të janë vetë instrumentet e përcaktimit të "mbrojtjes së mjedisit". Megjithatë, nëpërmjet kompetencave rregullatore të AMBU-së, Programi i Masave mund të kërkojë ende veprime dhe/ose aktivitete të agjencive dhe/ose operatorëve të jashtëm që mund të kenë ndikim strategjik në mjedis.

Kjo kërkesë arrihet në mënyrë më efikase duke ilustruar se cilat Lloje Kyçe të Masave (LIK) siç propozohen në PMBU lidhen me objektivat kryesore strategjike mjedisore të përcaktuara në Ligjin 91/2013. Për të shpjeguar më tej rëndësinë mjedisore të një LIK të veçantë, ato janë të dobishme "të hartuara" (d.m.th. të lidhura me) "komponentët mjedisorë" (shpjeguar në seksionin 6.2.3.). Komponentët mjedisorë janë në thelb një grup i thjeshtuar i attributeve mjedisore të marra nga detajet më të mëdha teknike të "elementeve të trupit ujqor" të PMBU që mund të lidhen më lehtë me objektivat strategjike mjedisore.

Ndërveprimet e drejtpërdrejta të Planit me mjedisin janë përmbledhur në Tabelën 5-3.

Seksioni 5.3 mbetet një ushtrim i dobishëm si a) një 'kontroll auditimi' i rezultateve të PMBU për të konfirmuar se masat e PMBU-së janë në përputhje me OSM-të b) një proces konsultimi me palët e interesuara të sektorit të jashtëm, të cilët në veçanti duhet të rishikojnë elementet specifike të Tabelës 3-2 dhe Tabela 5-1, e cila harton çështjet kyçe mjedisore që shqetësojnë OSM-të më të gjera. Prandaj, tabela 3-2 dhe tabela 5-1 zbatohen si për vetë rezultatet e PMBU-së ashtu edhe për ndërveprimet e sektorit të jashtëm me Planin.

5.4.1 OSM1 – Përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike

Siç është përmbledhur në Kapitullin 4, ndryshimi i klimës pritet të ndikojë në mënyrë dramatike në diferencat e temperaturës vjetore dhe sezonale, të cilat do të ndikojnë drejtpërdrejt në shpërndarjen e reshjeve, shkallën e avullimit dhe rrjedhjen e rrjedhjes. Prandaj, rimbushja e ujërave nëntokësore do të ndikohet në mënyrë të ngjashme. Disponueshmëria e ujit në Mesdhe është shumë e ndjeshme ndaj ndryshimeve në kushtet klimatike. Në shekullin e kaluar baseni i Mesdheut ka pësuar ulje deri në 20% të reshjeve dhe një tendencë e tillë pritet të përkeqësohet me rritjen e kërkesës për ujë dhe uljen e reshjeve në rajon.

Figura 5-1 paraqet parashikimet tipike të skenarit të rrjedhjes për basenet e lumenjve në Shqipëri,⁵⁴ ku rrjedhja e ujërave sipërfaqësore mund të reduktohet deri në 11% deri në vitin 2050 (pas 27 vitesh) dmth. një reduktim total në burimet ujore të disponueshme me 11%. Kjo ulje ndodh njëkohësisht me një rritje të mundshme të kërkesës si rezultat i rritjes së popullsisë, rritjes industriale, bujqësore dhe hidrocentrale.

Sa më e madhe të jetë kërkesa për ujë në një sektor të caktuar, aq më i cenushtë është ai sektor ndaj ndryshimeve të ndryshimeve klimatike. Për shembull, zakonisht në Evropë 58% e burimit vjetor të ujit përdoret nga bujqësia, 18% nga sektori i energjisë (Figura 5-2). Këta sektorë janë veçanërisht të prekshëm ndaj ndryshimeve klimatike, por ata nuk mund të presin që të kërkojnë sasi gjithnjë në rritje të ujit për të mbështetur nivelet e prodhimit përballë reduktimit potencial të burimeve ujore në të ardhmen.

⁵⁴Raporti i Parë Përditësues Dyvjeçar i Shqipërisë, Konventa Kuadër e Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike (UNFCCC), UNDP, korrik 2021

Figura5-1– Parashikimet e rrjedhës për skenarët e RrPP⁵⁵ - Shqipëri⁵⁶

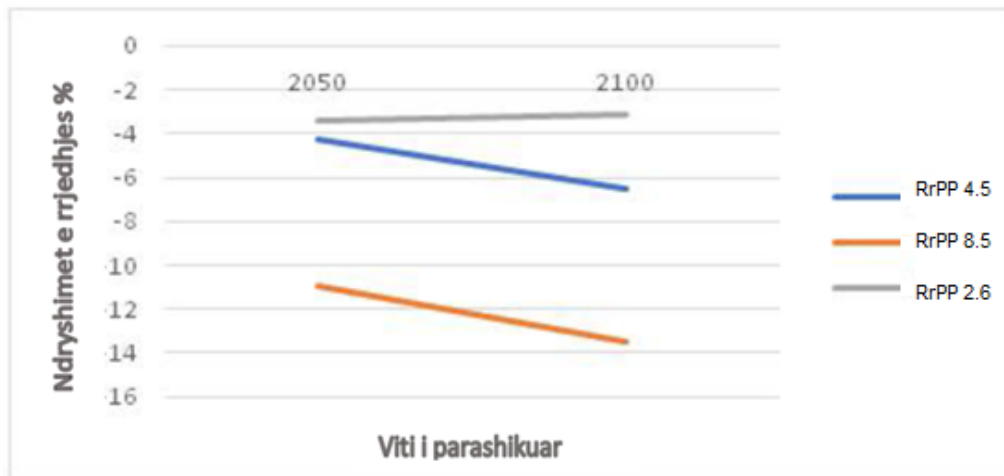
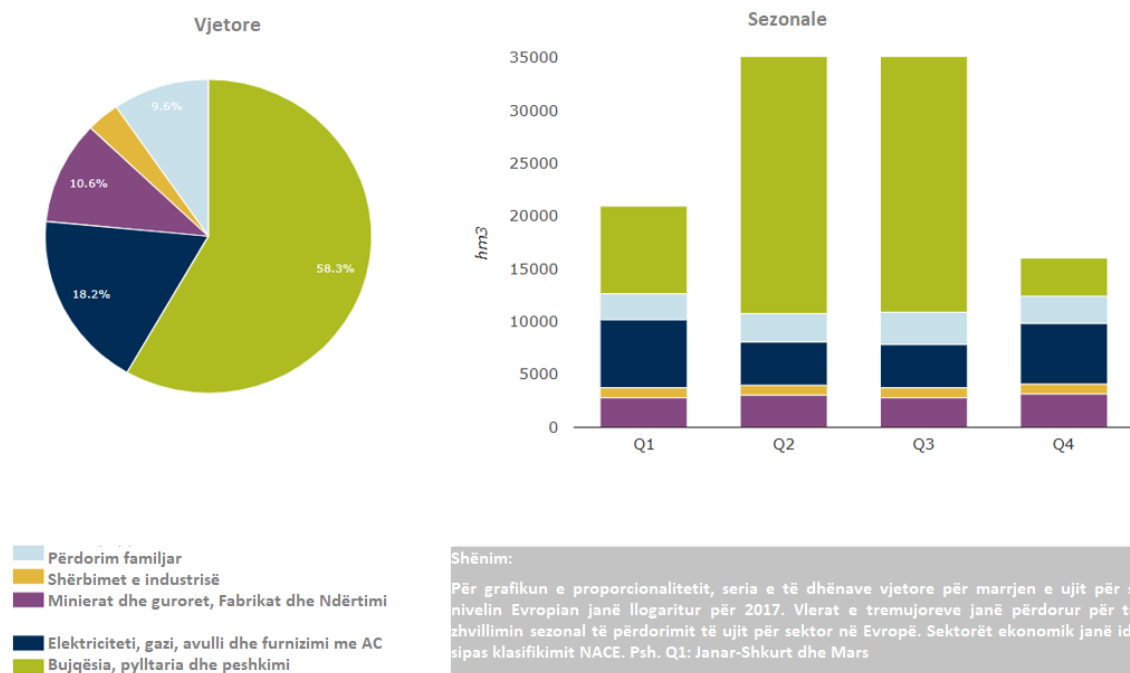

Figura5-2– Përdorimi specifik i ujit në Evropë

Burimi: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/use-of-freshwater-resources-3/assessment-4>

Përmbytjet dhe thatësitat janë ngjarje ekstreme, që zakonisht kërkojnë masa emergjente që nuk janë drejtpërdrejt nën kontrollin e kornizës së PMBU-së. Megjithatë, infrastruktura dhe/ose procedurat e emergjencës që kërkohen për të zbutur ndikimet e këtyre ngjarjeve duhet të projektohen në mënyrë të tillë që të sigurojnë ruajtjen e qëndrueshmërisë së ekosistemit edhe gjatë emergjencave. Këto masa për mbrojtjen e mjedisit duhet të bëhen të qarta në strategjitë përkatëse të menaxhimit të rrezikut nga përmbytjet dhe thatësira.

⁵⁵ Skenarët RrPP- Një skenar për Rrugën e Përqendrimit Përfaqësues (RrPP) që është një trajektore e përqendrimit të gazit serrë (jo emetimeve) e miratuar nga IPCC.

⁵⁶Raporti i Parë Përditësues Dyvjeçar i Shqipërisë 2021, UNFCC/UNDP, 2021

Tabela 5-3 përmbledh masat individuale të propozuara kundër objektivit strategjik mjedisor OSM1.

Mënyrat specifike në të cilat ndryshimi i klimës mund të ndikojë në objektivin mjedisor OSM1 brenda kompetencës së PMBU-ve përmbledhen në Tabelën 5-2. Për t'u përgatitur për reduktimet e mundshme në të ardhmen në disponueshmërinë e burimeve ujore, është një rëndësie strategjike kritike që *bilanci ujqor* i basenit ujqor të matet, monitorohet dhe rregullohet saktë.

Pa një bilanc të përcaktuar saktë të ujit (dhe strategji të sakta të shpërndarjes së ujit për t'u përshtatur), ekziston një rrezik i rëndësishëm strategjik që burimet vjetore të ripërtëritshme të ujit do të mbi-shfrytëzohen, p.sh. kërkesa > oferta, duke çuar në periudha të mundshme të shpeshta dhe në rritje të mungesës së ujit, e cila është një strategji krejtësisht e paqëndrueshme. Mungesa e ujit i referohet një situatë të përdorimit të pabalancuar të ujit, ku kërkesa për ujë për aktivitetet njerëzore tejkalon sistematikisht ujin e furnizuar nga sistemi natyror.

Rritja afatgjatë e mungesës së ujit si rezultat i ndryshimeve klimatike mund të përballohet vetëm nga reduktimi i konsumit absolut të ujit dhe masat e efikasitetit relativ të tij.

Menaxhimi i duhur i bilancit të ujit të basenit kërkon Burimin Vjetor të Rinovueshëm të Ujit të ëmbël (BVRU)⁵⁷ të përcaktuar me saktësi dhe të ndahet në përbërësit e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore në bilancin ujqor të basenit ujqor. Vetëm kur të përcaktohet saktë bilanci i ujit do të përcaktohen saktë politikat korrekte dhe efektive të përdorimit të ujit, strategjitë e ndarjes sektoriale dhe kushtet e lejeve.

PMBU-ja propozon zbatimin e masave të përshtatjes ndaj ndryshimeve klimatike përmes Masës 4 të Programit të Masave (Masa kryesore e Llojit 26 - Kontrolli i sasive të marrjes së tepërt), e cili kërkon të përcaktojë dhe kontrollojë më saktësi të gjitha nxjerrjet e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore. Shumë nxjerrje ujore në Shqipëri janë plotësisht të parregulluara në këtë kohë. Pa këtë kontroll, burimet ujore nuk mund të menaxhohen siç duhet.

Marrjet e reduktuara të ujit nga mjedisi do të mbështesin gjithashtu edhe regjimet e përmirësuara të rrjedhës, që nënkupton hidrobiologjinë e mundshme të trupave ujqorë, prandaj Masa 4 zbatohet për disa komponentë mjedisorë.

Prandaj, ekziston një kërkesë urgjente strategjike për të identifikuar të gjitha marrjet/nxjerrjet e ujit brenda basenit ujqor, qofshin të lejuara apo jo dhe për të përcaktuar saktësisht sasi dhe flukset e kthimit që lidhen me çdo aktivitet ekonomik. Këto sasi duhet të raportohen në mënyrë të vazhdueshme nga të gjithë Operatorët tek AMBU, për analiza të vazhdueshme të bilancit të ujit dhe një sistem të përmirësuar të shpërndarjes së ujit.

5.4.2 OSM2 – Mbrojtja e ujit sipërfaqësor

Mbrojtja e ujërave sipërfaqësore është një objektiv qendror i PMBU-ve, por ky përkufizim shumë i gjerë kërkon ndarjen në disa komponentë kryesorë, siç përcaktohet në Tabelën 5-2. Mbrojtja e ujërave sipërfaqësore mund t'i caktohet në mënyrë specifike komponentëve si “sasia”, “regjimi rrjedhës”, “cilësia”, “morfologjia”, “biodiversiteti” dhe “zona e mbrojtur”.

Masa 4 (LIK26) është projektuar për të ruajtur sasi dhe ujit në përgjithësi mbi bazën e shumë përdoruesve. Nëse sasi dhe nxjerrjes, kohëzgjatja dhe oraret e tyre kontrollohen siç duhet nëpërmjet sistemit të Lejeve të Ujit, atëherë duhet të përfitojë edhe komponenti i “regjimit të fluksit” dhe ETVUN-ve.

PMBU propozon disa masa në lidhje me përmirësimin e cilësisë së ujit në zonat urbane, veçanërisht Masa kryesore e Llojit 1 – Ndërtimi i Impianteve të Trajtimit të Ujërave të ndotura Urbane (ITUN) (Masa 1). Këto kanë të bëjnë konkretisht me përmirësimet e ITUN -ve në Lezhe (Nëse funksionalisht janë në

⁵⁷Përkufizohet si vëllimi i përgjithshëm i rrjedhjes së ujit sipërfaqësor + shkarkimi i ujërave nëntokësore që rrjedhin nga reshjet brenda basenit të lumit + prurjet nga pellgjet e jashtme të lumenjve

përputhje me Direktivën e BE-së 91/271/KEE⁵⁸, standardet e rrjedhës së shkarkimit duhet të përmirësohen ndjeshëm në shumicën e trupave ujqorë në rrjedhën e poshtme, me një rritje të statusit të trupave ujqorë (shih Figurën 2-9).

Masa 2 propozon zbatimin aktiv të proceseve të trajtimit të ujërave të ndotura industriale në nivel operatori.

Cilësia e ujit urban pritet të përfitojë përgjithësisht nga Masat 1, 2, 3 dhe 4. (LIK1 – Trajtimi i Ujërave të ndotura Urbane, LIKM 16 – Përmirësimet në trajtimin e ujërave të ndotura industriale, LIKM 15 – Heqja graduale e shkarkimeve dhe substancave prioritare).

Regjimi i rrjedhës pritet të përmirësohet për trupat ujqorë të përzgjedhur si rezultat i Masave 3 dhe 10 (LIK26 – Kontrolli i sasive të tepërta të shfrytëzimit dhe LIKM 7 – Përmirësimi i regjimit të rrjedhës dhe vendosja e prurjeve ekologjike).

Dëmet e përhapura dhe të konsiderueshme të shkaktuara në habitatet buzë lumenjve dhe morfologjinë e kanaleve lumore, si rezultat i nxjerrjes së parregulluar të zhavorrit, janë një presion i konsiderueshëm në pellgun e Matit. Kjo do të adresohet nëpërmjet Masave 11, 12, 13 dhe 14 (LIK6 – Përmirësimi i kushteve hidromorfologjike) për trupat ujqorë të përzgjedhur).

Për shkak të mungesës së konsiderueshme të kapaciteteve teknike në vlerësimin hidrobiologjik në Shqipëri në këtë kohë (kushtet e referencës hidrobiologjike nuk janë vendosur ende në përputhje me parimet e DKU), masat e PMBU-së për të adresuar drejtpërdrejt hidrobiologjinë janë minimale. Megjithatë, supozohet se Masa 10 (LIK7 - Përmirësimi i regjimit të rrjedhës dhe vendosja e prurjeve ekologjike) do të përmirësojë natyrshëm kushtet për biodiversitetin ujqor në Përroin poshte diges së Lezhes të ndikuar nga operimet hidroenergjetike (por kjo do të kërkojë verifikim në terren gjatë periudhës së Planit).

Dëme të konsiderueshme dhe të përhapura janë shkaktuar në lumenjtë shqiptarë në 25 vitet e fundit, kryesisht si rezultat i nxjerrjes së pakontrolluar të zhavorrit (morfologjisë) dhe instalimeve të parregulluara të hidrocentraleve (regjimi i rrjedhës). Prandaj, ekziston një kërkesë urgjente strategjike për a) kontrollin dhe restaurimin e habitateve të dëmtuara pranë bregut të lumit, b) rivendosjen e regjimeve të rrjedhës mbështetëse ekologjike në rrjedhën e poshtme të të gjitha digave dhe instalimeve hidrocentrale.⁵⁹

5.4.3 OSM3 – Mbrojtja e ujërave nëntokësore

Mbrojtja e ujërave nëntokësore është gjithashtu një objektivi qendror i PMBU-ve, por ky përkufizim shumë i gjerë kërkon zbrëthimin në disa komponentë kryesorë, siç përcaktohet në Tabelën 5-2. Mbrojtja e ujërave nëntokësore përgjithësisht kufizohet në komponentët “sasi” dhe “cilësi” dhe aty ku është e nevojshme, ruajtja e ekosistemeve tokësore të varura nga ujërat nëntokësore (ETVUNs).

Masa kryesore për mbrojtjen e statusit të sasisë së ujërave nëntokësore në kuadër të PMBU është Masa 3 (LIK26 – Kontrolli i sasive të tepërta të nxjerrjes përmes kushteve të lejes). Kjo do të kërkojë një fushatë të gjerë nga AMBU në mënyrë që të identifikojë dhe regjistrojë potencialisht shumë dhjetëra nxjerrje të ujërave nëntokësore të paregjistruara dhe të pakontrolluara. Kjo përfshin për shembull shumicën e puseve kryesore të furnizimit me ujë të popullsisë në pellgun e Mat.

Aktualisht, të gjithë trupat ujqorë nëntokësorë në pellgun e Matit raportohen si në “status të mirë”. Megjithatë, nga 18 TUN-të e identifikuara, tre janë identifikuar si “në rrezik për të mos përmbushur objektivat mjedisore” për shkak të nivelit të tepërt të nxjerrjes ose ndotjes së mundshme, veçanërisht nga ujërat sipërfaqësore shumë të ndotura.

⁵⁸Komisioni Evropian - Direktiva e Këshillit 91/271/KEE në lidhje me trajtimin e ujërave të ndotura urbane

⁵⁹Presioni i hidrocentraleve në lumenjtë evropianë - Historia në numra, Fondi Botëror i Kafshëve të Egra, 2019

Masa 6 e RBMP (LIK 12 – Shërbimet këshillimore për bujqësinë) synon të promovojë rritjen e ndërgjegjësimit dhe kontrollit të aplikimeve të plehrave inorganike brenda zonave vulnerabël ndaj nitrarit të pellgut të lumit Mat. Zakonisht këto janë në zonat bujqësore që gjithashtu mbivendosen mbi akuiferët kryesorë të furnizimit me ujë publik (shih Figurën 2-10).

Ekziston një kërkesë urgjente strategjike për të identifikuar çdo pikë të marrjes së ujërave nëntokësore private dhe publike brenda basenit të lumit dhe sasinë e nxjerrjes, si edhe përcaktimin e përdorimit ekonomik të ujit. Kjo është e nevojshme për shkak se akuiferët aluvialë janë afër shfrytëzimit maksimal dhe ekziston një rrezik i madh që në të ardhmen e afërt nxjerrjet mund të kalojnë nivelin e rimbushjes natyrore.

Si pjesë e përcaktimit të saktë të bilancit të ujit të basenit të lumit, ekziston një kërkesë urgjente strategjike për të siguruar monitorim piezometrik të rritur të niveleve të ujërave nëntokësore në basenin e lumit në mënyrë që të vendoset niveli statik natyror i tabelës së ujërave nëntokësore. Këto matje janë thelbësore për të përcaktuar shkallën aktuale të shfrytëzimit të ujit në ujërat nëntokësore.

5.4.4 OSM6 – Habitatet, Biodiversiteti dhe Zonat e Mbrojtura

Planet specifike të veprimit për kafshët e egra dhe speciet janë kryesisht përgjegjësi e Agjencisë Kombëtare për Zonat e Mbrojtura. Megjithatë, brenda Direktivës Kuadër të BE-së për Ujërat 2000/60/KE, Autoriteti kompetent (AMBU) duhet të sigurojë status të mjaftueshëm të trupave ujqorë në përgjithësi kur regjimi ujqor është integral me qëndrueshmërinë ekologjike të habitatit ose trupi ujqor konsiderohet zonë e mbrojtur në terma të përdorimit të tij të furnizimit me ujë rekreativ, ekonomik ose publik.

Masat 9, 10 (LIK 26, LIK 7) synojnë të mbështesin/përmirësojnë statusin ekologjik të trupave ujqorë sipërfaqësorë kryesisht nëpërmjet përmirësimit të morfologjisë së trupave ujqorë ose rehabilitimit të lokalizuar të zonave të dëmtuara buferike dhe/ose përmirësimit të vazhdimësisë së sistemit lumor.

Masa 10 (LIK 7 – Përmirësimet në regjimin e rrjedhës) trajton në mënyrë specifike çështjen e mungesës së rrjedhës mjedisore nga rezervuarët e hidrocentraleve në basenin e lumit Mat (shih Figurën 2-9, trupi ujqor 351661, 351663 dhe 35165).

Ekziston një kërkesë urgjente strategjike për të përgatitur një metodologji kombëtare të standardizuar për të identifikuar regjimin e prurjes natyrore mjedisore për të gjitha vendet ku aktualisht janë ndërmarrë nxjerrje ose devijime të rëndësishme të ujit. Kjo është për të siguruar që përdorimi ekonomik i ujit të mos rrezikojë statusin ekologjik të trupit.

Ekziston një kërkesë urgjente strategjike për të përcaktuar, hartuar dhe zbatuar masat mbrojtëse rreth të gjithë puseve të rëndësishme të ujërave nëntokësore që përdoren për furnizim publik me ujë.

5.4.5 OSM8 – Menaxhimi i Zonës Bregdetare

Planet e Menaxhimit të Vijës Bregdetare janë kryesisht kompetenca e Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura (AKZM), në formën e Zonave Mbrojtëse Detare dhe Bregdetare. Rezultati kryesor është sigurimi i mbrojtjes afatgjatë të biodiversitetit unik bregdetar dhe detar të Shqipërisë, duke mbrojtur të paktën 30% të habitateve përfaqësuese detare dhe bregdetare.

Brenda PMBU-së Mat nuk ka masa të propozuara për ekosistemet bregdetare.

5.5 Pasojat e mungesës së planit – “Alternativa Zero”

Është një kërkesë ligjore e Ligjit 91/2013 (neni 10 pika c) për të identifikuar alternativat e mundshme ndaj planit të propozuar, në përgjithësi për të siguruar që janë miratuar opsionet më të qëndrueshme për mjedisin (në varësi të Direktivës Kuadër të Ujit, shmangia e masave që janë teknikisht të pamundura ose në mënyrë joproporcionalisht të shtrenjta (neni 14 (5)).

Meqenëse PMBU-të janë plane për përmirësimin e mjedisit, kjo dispozitë nuk është plotësisht e rëndësishme. Në thelb, çdo masë që përmirëson statusin e një trupi uJOR ose një zone të mbrojtur do të jetë e dobishme për mjedisin edhe më gjerë.

Në të kundërt, pasojat e “Pa Plan – Alternativa Zero” dmth. masat e Planit të mos zbatohen mund të përbëjnë dëm të konsiderueshëm për mjedisin. Ndër këto rreziqe kryesore janë:

5.5.1 Masat OSM1 nuk janë zbatuar

Siç përshkruhet në 5.3.1, masat OSM1 kërkohen kryesisht për të përcaktuar më saktë burimet ujore të disponueshme të basenit uJOR dhe për të nxitur efikasitetin e rritur të përdorimit të ujit. Nëse këto masa nuk zbatohen, atëherë periudhat e dëmshme ekologjike dhe shoqërore të mungesës së ujit janë të mundshme brenda 15-20 viteve të ardhshme.

5.5.2 Masat OSM2 nuk janë zbatuar

Siç përshkruhet në 5.3.2, masat OSM2 kanë për qëllim kryesisht mbrojtjen e sasisë dhe cilësisë së ujërave sipërfaqësore për përdorim të qëndrueshëm afatgjatë. Cilësia e disa prej trupave uJOR sipërfaqësore në basenin e Mat është degraduar ndjeshëm aktualisht, shumë nën standardet e pranueshme ndërkombëtare, kryesisht për shkak të ndotjes fiziko-kimike nga Ujërat e Ndotura Urbane të patrajuara te vendbanimeve urbane dhe rurale.

Ndërprerja e konsiderueshme e regjimeve të rrjedhës lind nga devijimet e ujërave sipërfaqësore pa ofruar kompensimin e duhur për prurjen mjedisore.

Nëse masat e OSM2 nuk zbatohen plotësisht, degradimi i konsiderueshëm i cilësisë së trupave ujore në të gjithë basenin ka të ngjarë të ndodhë në 15-20 vitet e ardhshme.

5.5.3 Masat OSM3 nuk janë zbatuar

Siç përshkruhet në 5.3.3, masat e OSM3 kanë për qëllim kryesisht mbrojtjen e sasisë dhe cilësisë së ujërave nëntokësore për përdorim të qëndrueshëm afatgjatë. Ka të ngjarë që sasi të mëdha të nxjerrjes së ujërave nëntokësore mund të arrijnë kufirin e rikarikueshëm në disa akuiferë. Ka të ngjarë që disa akuiferë, veçanërisht ato në bazë të qytetit të Tiranës, po ndoten gjithnjë e më shumë si rezultat i niveleve shumë të larta të ndotjes në ujërat sipërfaqësore.

Nëse masat e OSM3 nuk zbatohen plotësisht, akuiferët kryesorë në basenin e Matit, të cilët furnizojnë sasi të konsiderueshme uji të pijshëm për popullsinë në basen dhe për ujitjen e zonave, mund të arrijnë kufijtë e tyre të qëndrueshëm të nxjerrjes në 10-15 vitet e ardhshme. Aplikimet e pakontrolluara të plehrave në tokat bujqësore të ujitura mund të rrisin nivelet e nitrateve në ujërat nëntokësore.

5.5.4 Masat OSM6 nuk janë zbatuar

Siç përshkruhet në 5.3.4, masat e OSM6 kanë për qëllim mbrojtjen dhe përmirësimin e zonave të kafshëve të egra ose zonave me rëndësi ekonomike ose rekreative të lidhura me ujin. Duke pasur parasysh kërcënimet globale ndaj diversitetit, është e një rëndësie të madhe që mjedisi shqiptar të mbrohet urgjentisht. Dëmtimi i gjerë i ekosistemeve ujore ka ardhur si rezultat i ndërprerjes së papërshtatshme të regjimeve të rrjedhjes për shkak të instalimeve hidrocentrale.

Dështimi për të rivendosur prurjen mjedisore në veçanti nën të gjitha Digat dhe HEC-et do të përshpejtojë rënien e biodiversitetit në shumë habitate të vlefshme, me zhdukjen e mundshme të specieve të “Listës së Kuqe”. Në Shqipëri, 411 lloje bimësh dhe 1206 lloje kafshësh janë të listuara në Listën e Kuqe të Llojeve të Kërcënuara të IUCN.⁶⁰

5.5.5 Masat OSM8 nuk janë zbatuar

Siç përshkruhet në 5.3.5, masat e OSM8 kanë për qëllim mbrojtjen dhe zgjerimin e zonave bregdetare. Kjo përfshin si morfologjinë bregdetare ashtu edhe habitatet e lidhura me kafshët e egra. Në funksion të rritjeve të caktuara të rritjes së nivelit të detit në 20-30 vitet e ardhshme, duke rritur ndjeshëm rrezikun e përmbytjeve bregdetare, menaxhimi aktiv i zonave bregdetare për t’iu përshtatur ndryshimeve të rëndësishme në nivelin e detit dhe rritjes së përmbytjeve të ujërave të kripura është një prioritet.

Tabela 5-2– Objektivat Mjedisore (OM) të lidhura me Objektivat Strategjike Mjedisore (OSM)

Objektivi Strategjik Mjedisor	Fusha tematike	Çështjet me rëndësi brenda Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor <i>Objektivat mjedisore të përcaktuara në nivelin e elementit të statusit</i>
OSM1	Përshtatja ndaj Ndryshimeve Klimatike	<ul style="list-style-type: none"> Duhet të maten ndikimet hidrometeorologjike të ndryshimeve klimatike Bilanci ujor i sistemeve ujore sipërfaqësore duhet të ruhet Bilanci ujor i sistemeve ujore nëntokësore duhet të ruhet Uljët e mundshme të burimeve ujore duhet të kompensohen me masa eficiente
OSM2	Mbrojtja e ujërave sipërfaqësore	<ul style="list-style-type: none"> Regjimet e rrjedhës natyrore të trupave ujorë sipërfaqësorë duhet të ruhen Sasitë e marrjes së ujit nuk duhet të kalojnë potencialin e rimbushjes Nivelet e oksigjenit të tretur në lumenj duhet të mbahen në nivele të larta Substancat fiziko-kimike dhe NSBU-të ⁶¹ nga Ujërat e Ndotura Urbane duhet të kontrollohen nga trajtimi i ujërave të ndotura Nivelet e lëndëve ushqyese nga Ujërat e Ndotura Urbane duhet të kontrollohen nga trajtimi i ujërave të ndotura Nivelet e lëndëve ushqyese nga bujqësia duhet të kontrollohen nga kufijtë e plehrave inorganike
OSM3	Mbrojtja e ujërave nëntokësore	<ul style="list-style-type: none"> Sasitë e marrjes së ujit nuk duhet të kalojnë potencialin e rimbushjes Bilanci ujor i sistemeve ujore nëntokësore duhet të ruhet Substancat fiziko-kimike dhe NSBU-të nga Ujërat e Ndotura Urbane duhet të kontrollohen nga trajtimi i ujërave të ndotura Nivelet e lëndëve ushqyese nga bujqësia duhet të kontrollohen nga kufijtë e plehrave inorganike
OSM4	Cilësia e ajrit	<ul style="list-style-type: none"> Nuk lidhet drejtpërdrejt me objektivat e PMBU

⁶⁰“BioNNA: Rrjeti Kombëtar i Biodiversitetit të Shqipërisë”, Pacifici, M et al. Në “Rruajtja e Natyrës”, 25: 77-88 (2018).

⁶¹ Ndotës Specifikë të Baseneve Ujore

OSM5	Shëndeti Publik	<ul style="list-style-type: none"> Përcaktimi i Zonave të Mbrojtura të Ujit të Pijshëm (ZMUP)
OSM6	Habitatet, Biodiversiteti dhe Zonat e Mbrojtura	<ul style="list-style-type: none"> Zonat me habitate dhe specie të varura nga uji duhet të identifikohen dhe mbrohen Regjimet e rrjedhës natyrore të trupave ujorë sipërfaqësorë duhet të ruhen Ekosistemet tokësore të varura nga ujërat nëntokësore (ETVUN) duhet të identifikohen dhe mbrohen Zonat përgjatë bregut të lumenjve duhet të ruhen dhe të mbrohen Thyerjet e vazhdimësisë gjatësore duhet të rikthehen
OSM7	Tokat dhe burimet tokësore	<ul style="list-style-type: none"> Nuk lidhet drejtpërdrejt me objektivat e PMBU
OSM8	Menaxhimi i Zonës Bregdetare	<ul style="list-style-type: none"> Zonat me habitate dhe specie të varura nga uji duhet të identifikohen dhe mbrohen Zonat që i nënshtrohen përmbytjeve, përmbytjeve ose erozionit në nivelin e detit duhet të identifikohen dhe mbrohen
OSM9	Trashëgimia Kulturore dhe Peizazhet	<ul style="list-style-type: none"> Nuk lidhet drejtpërdrejt me objektivat e PMBU

Tabela 5-3– Masat e propozuara të PMBU, LIKM-të dhe komponentët mjedisorë të hartuar për OSM-të

OSM	Komponenti i trupit ujqor	Sasia e ujqit	Cilësia e ujqit	Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN	Morfologjia e trupit të ujqit	Hidrobiologjia e trupit të ujqit	Habitatet, Speciet, ZM
OSM1	Përshtatja ndaj Ndryshimeve Klimatike	M9 (LLKM26) – US/UN		M9 (LIKM 26) – US/UN			
OSM2	Mbrojtja e ujërave sipërfaqësore	M9 (LIKM26) – US/UN	M1 (LIKM 1) – US M2 (LIKM 1) – US M4 (LIKM 8) – US M5 (LIKM 6) - US	M10 (LIKM 7) – US	M11 (LIKM 7) – US M12 (LIKM 7) – US M13 (LIKM 5) –US M14 (LIKM 7&12) - US		
OSM3	Mbrojtja e ujërave nëntokësore	M9 (LIKM26) – US/UN	M5 (LIKM 6) – UN				
OSM6	Habitatet dhe Biodiversiteti			M10 (LIKM 7) – US	M11 (LIKM 7) – US M12 (LIKM 5) – US M13 (LIKM 5) – US M14 (LIKM 7&12) - US		M10 (LIKM 7) – US M11 (LIKM 7) - US
OSM8	Menaxhimi i Zonës Bregdetare						

SHPJEGIMI I TABELËS 5-3

- M1, M2, M3 etj. është Masa e Numëruar e propozuar brenda PMBU-së për të adresuar një komponent specifik mjedisor. Referojuni Kapitullit 13 të PMBU-së.
- Disa masa të PMBU-së mund të zbatohen për disa komponentë mjedisorë dhe/ose objektiva strategjikë mjedisorë
- LLKM1, LLKM2, LLKM3 etj. është Lloji Kryesor i Masës sipas procedurave të raportimit WISE. Mund të ketë disa aplikacione të së njëjtës LLKM.
- US, UN, ZM tregon nëse masa zbatohet për ujërat sipërfaqësore, ujërat nëntokësore ose zonat e mbrojtura.

6. VLËRËSIMI STRATEGJIK MJEDISOR NDËRSEKTORIAL

6.1 Objektivat e Vlerësimit Ndërsektorial të Mbrojtjes së Mjedisit

6.1.1 Objektivi 1 – Identifikimi i Sektorëve të Jashtëm me Detyrime Potenciale sipas PMBU-së

PMBU-të janë kryesisht plane rregullatore dhe përcaktuese të synimeve, që përcaktojnë objektivat mjedisore për trupat ujorë dhe/ose zonat e mbrojtura dhe si duhet të arrihen këto. Autoriteti Kompetent për përgatitjen e PMBU-ve (AMBU) ka vetëm një rol të kufizuar në zbatimin fizik të këtyre masave, përveç përcaktimit të politikave të reja ose të përditësuara, rregullimit të praktikave të funksionimit ose dhënies së lejeve ujore.

Kryesisht “masat” e PMBU-së do të kërkojnë bashkëpunimin aktiv dhe/ose përfshirjen e drejtpërdrejtë të shumë autoriteteve të tjera kompetente, ministrive, agjencive dhe/ose operatorëve. Këto “lidhje” me masat e PMBU-së (dhe specifikimet e tyre teknike, rregullatore dhe financiare të nënkuptuara) natyrisht që duhet të ishin vlerësuar dhe rënë dakord ndërmjet palëve përkatëse si pjesë e procesit të konsultimit të PMBU-së.

Megjithatë, ky mund të mos jetë rasti për të gjitha masat. Pasojat strategjike (dmth. në shkallë të gjerë, afatgjatë, grumbulluese) të një “mase” të veçantë mund të mos jenë gjithmonë plotësisht të qarta brenda detajeve komplekse teknike të Planit. Një objektivi kryesor i Kapitullit 6 të Vlerësimit Strategjik Mjedisor është që të shërbejë si një “kontroll auditimi” në një nivel të gjerë, (duke marrë parasysh ndoshta afate kohore më të gjata se vetë periudha e PMBU-së (2022-2027), dhe të tjera dytësore dhe/ose specifikimet e masave), që palët e tjera të interesit të jenë plotësisht të vetëdijshëm për detyrimet e tyre mjedisore brenda PMBU-së.

Për shembull, reduktimi i Ujërave të Ndotura Urbane të patrajtuara në trupat ujorë të lumenjve, (psh. që ulja e kërkesës biokimike të oksigjenit (BOD₅) dhe ngarkesave ndotëse fiziko-kimike, një masë kyçe e shumicës së PMBU-ve) mund të arrihet vetëm nëpërmjet ndërtimit të impianteve të trajtimit të Ujërave të Ndotura Urbane (ITUNU) në përputhje me Direktivën e BE-së 91/271/KEE. Në mënyrë specifike, ITUNU-të kërkojnë planifikim dhe financim të konsiderueshëm në nivel rajonal dhe kërkojnë bashkëpunim aktiv të autoritetit vendor të planifikimit, AKUM-it, Ministrisë së Infrastrukturës etj.

Një shembull tjetër, përmirësimi i lejimit të prurjeve ekologjike në rrjedhën e poshtme të hidrocentraleve është një çështje kritike dhe urgjente për Shqipërinë (dhe është injoruar deri tani). Sigurimi i prurjeve ekologjike të identifikuara saktë është një masë kyçe brenda gjeneratës së re të PMBU-ve në Shqipëri. Megjithatë, zbatimi i kësaj mase do të kërkojë zbatimin rregullator nga Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, si dhe nga AMBU, në bashkëpunim dhe pajtueshmëri me operatorët e hidrocentraleve.

Për shembull, kontrolli i plehëruesve kimik të tepërta që aplikohen, rezulton të ketë lëndë të lartë ushqyese në lumenj, përcaktimi i zonave të cënueshme ndaj nitrateve (ZCN) ose Zona të ndjeshme ndaj lëndëve ushqyese (ZNLU), një tjetër masë tipike e PMBU-ve, do të kërkojë bashkëpunimin aktiv dhe zbatimin rregullator të Ministrisë së Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural dhe fermerëve individualë.

Për shembull, strategjitë kryesore bujqësore ose energjetike që propozojnë rritje të konsiderueshme të prodhimit pa referuar në mënyrë specifike ndikimet ose kufizimet e mundshme në të ardhmen në disponueshmërinë dhe përdorimin e ujit të vendosura nga AMBU, pasi Autoriteti Lejues sugjeron që ata sektorë mund të mos kenë vlerësuar plotësisht ose kuptuar detyrimet e tyre të ardhshme për mbrojtjen e mjedisit.

6.1.2 Objektivi 2 – Identifikimi i Strategjive të Jashtme Sektoriale që Paraqesin Kërcënim për Objektivat e PMBU-së

Ekziston një çështje e dytë paralele që shërben nga Kapitulli 6. Edhe nëse një Agjenci/Ministri/Operator nuk ka detyrime të drejtpërdrejta mjedisore sipas PMBU-së, ka të ngjarë që shumë strategji, plane dhe/ose projekte të mëdha të sektorëve të tjerë ekonomikë mund të përbëjnë një rrezik të konsiderueshëm për zbatimin e suksesshëm të PMBU-së pa masa mbrojtëse të përshtatshme strategjike mjedisore.

Këto ndikime të mundshme sigurisht që duhet të identifikohen dhe adresohen nga Vlerësimi Strategjik Mjedisor (VSM) i strategjisë sektoriale përkatëse, por aktualisht shumë VSM në Shqipëri (ku ato ekzistojnë) duket se jo gjithmonë i kuptojnë plotësisht ndërlidhjet dhe objektivat mjedisore të Direktivës Kuadër të Ujit 2000/60/KE të BE-së, zbatuar përmes Ligjit shqiptar 111/2012 – Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore, pjesët më të rëndësishme të legjislacionit në lidhje me mbrojtjen e mjedisit në përgjithësi.

Prandaj, kapitulli 6 shërben gjithashtu për të identifikuar (nëpërmjet një sistemi të thjeshtë dhe transparent të vlerësimit të bazuar në një vlerësim jo teknik të strategjisë sektoriale përkatëse), ku AMBU konsideron se strategjia e sektorit të jashtëm, pa zbutjen e duhur mjedisore, mund të përbëjë një kërcënim për objektivat mjedisore specifike të PMBU-së. Prandaj, ky objektivi integrimi përputhet me kërkesën e Ligjit Shqiptar 10 341/2011, neni 9.⁶²

Për qartësi dhe transparencë, çdo sektor kryesor i jashtëm shqyrtohet dhe vlerësohet individualisht në seksionin e tij të veçantë. Autoritetet dhe agjencitë përkatëse rekomandohen të lexojnë dhe komentojnë vlerësimin që i përket sektorit të tyre ekonomik.

6.2 Metodologjia e Vlerësimit

6.2.1 Identifikimi i nevojës për konsultim

Për të vlerësuar ndikimet e mundshme nga sektorët e jashtëm që mund të komprometojnë zbatimin e Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor, është kryer një identifikim i përmbledhur i strategjive aktuale, kryesore sektoriale të jashtme (dhe Vlerësimet e tyre Strategjike Mjedisore kur ka).

Theksohet se ky rishikim nuk është një auditim teknik i detajuar i atyre strategjive sektoriale. Përkundrazi, Kapitulli 6 shërben thjesht për të theksuar se ku mund të ekzistojnë ndërveprimet (si pozitive ashtu edhe negative) ndërmjet objektivave të PMBU-së dhe asaj strategjie të veçantë sektoriale në mënyrë që të përmirësohen mekanizmat e koordinimit ndërmjet sektorëve.

Aty ku ndërveprimi pritet të jetë pozitiv, p.sh. si AMBU ashtu edhe Sektori X kanë objektiva të ngjashme në një zonë apo rajon të caktuar të trupave ujorë, atëherë nevojitet bashkëpunim dhe koordinim i qartë për të shmangur dyfishimin dhe për të arritur rezultate sinergjike.

Aty ku ndërveprimi pritet të jetë negativ, dmth Sektori X ka një strategji që mund të përbëjë kërcënime të rëndësishme për objektivat e PMBU-së, atëherë si pjesë e procesit të konsultimit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor, është e nevojshme që ai sektor të komentojë në mënyrë specifike mbi ndërveprimet e Strategjisë së tij në lidhje me mbrojtjen e mjedisit, në thelb për të konfirmuar se objektivat e PMBU-së janë njohur dhe nuk do të rrezikohen.

⁶²Qeveria e Shqipërisë, Ligji 10 431/2011, Neni 9 - Parimi i Qasjes së Integruar

6.2.2 Shqyrtimi i Strategjive të Jashtme

Raporti Paraprak i VSM-së fokusohet në “objektivat strategjikë mjedisorë” që rrjedhin nga Ligji 91/2013 dhe Direktiva e BE-së 2001/42/KE, të formalizuar në këtë metodologji VSM-je si p.sh: OSM1 - Përshtatja klimatike, OSM2 - Mbrojtja e ujërave sipërfaqësore, OSM3 - Mbrojtja e ujërave nëntokësore etj. (shih Tabelën 3-2). Jo të gjitha këto OSM kanë lidhje të drejtpërdrejtë me PMBU-të. PMBU-të janë në thelb vetëm plane të menaxhimit të trupave ujorë dhe zonave të mbrojtura.

OSM4 (Cilësia e ajrit), OSM5 (Shëndeti Publik) dhe OSM9 (Trashëgimia Kulturore) janë përjashtuar nga vlerësimi i mëtejshëm për shkak se këto objektiva mjedisore janë jashtë kompetencave të PMBU-ve dhe pritet që këto strategji sektoriale gjithashtu të mos ndikojnë drejtpërdrejt në masat sipas fushëveprimit të PMBU-ve.

Një listë gjithëpërfshirëse e strategjive dhe/ose planeve të sektorit të jashtëm që lidhen me OSM-të e përzgjedhura është dhënë në Tabelën 6-3. Për më tepër, projektet e mëdha mund të përfshihen në listë ku “Projekti” ka ndikime potenciale të rëndësishme mjedisore lidhur me ujin në nivelin e basenit të lumit.

Një proces shqyrtimi u krye për të reduktuar listën në nivele të menaxhueshme, bazuar në këto kritere përjashtimi:

- Strategjia/plani/projekti shtrihet jashtë basenit të lumit Mat;
- Strategjia/plani/projekti nuk do të ketë ndikim të drejtpërdrejtë në trupat ujorë, habitatet apo zonat e mbrojtura;
- Planet ose strategjitë në nivel lokal mund të grupohen si pjesë e një strategjie rajonale të supozuar, dmth çdo plan/strategji vendore individuale do t'i nënshtrohej të njëjtave detyrime për mbrojtjen e mjedisit.

Për të ofruar një kuadër lehtësisht të kuptueshëm për vlerësimin strategjik, strategjitë/planet/projektet e listës së ngushtë janë grupuar më tej në dhjetë sektorët kryesorë të cilët zakonisht krijojnë shumicën e ndikimeve në mjedis (Tabela 6-4) dhe të cilat PMBU-të i adresojnë drejtpërdrejt .

6.2.3 Ndikimi Sektorial dhe Procedura e Vlerësimit

Ujërat sipërfaqësore, ujërat nëntokësore dhe zonat e mbrojtura janë potencialisht subjekt i një game të madhe presionesh antropogjene. Në mënyrë që të vlerësohen ndikimet e mundshme të një sektori të jashtëm në “objektivat mjedisore” të PMBU-së (një përkufizim teknik i saktë sipas Direktivës së BE-së 2000/60/KE që përfshin “elementë të statusit” të shumtë të trupave ujor, i cili është shumë i detajuar në nivel VSM), është e dobishme të përcaktoni një grup të ndërmjetëm objektivash që përfaqësojnë një lidhje midis OSM-ve në nivel strategjik dhe OM-ve në nivel PMBU-je. Për një përshkrim të plotë se cilët elementë të statusit të trupave ujorë ose zonave të mbrojtura përbëjnë komponentët e thjeshtuar mjedisorë, referojuni Tabelës 5-1.

Kjo lidhje e ndërmjetme është e rëndësishme për të siguruar që a) VSM-ja merr një qasje të përshtatshme strategjike b) por që vlerësimi ndërsektorial i VSM-së është mjaftueshëm i ndarë në “komponentët mjedisorë” në mënyrë që të jetë ende kuptimplotë në një nivel teknik c) dhe VSM kufizohet në fushëveprimin e PMBU-ve, përkatësisht "mbrojtja dhe përmirësimi i trupave ujorë sipërfaqësorë, ujërave nëntokësore dhe zonave të mbrojtura".

Hartëzimi i komponentëve mjedisorë si një fazë e ndërmjetme ndërmjet OSM-ve dhe elementeve të statusit të trupave ujorë është përmbledhur në Tabelën 6-1.

Për shembull, OSM2 – Mbrojtja e Ujit sipërfaqësor, ndonëse qartësisht një “çështje strategjike” e rëndësishme, kërkon përkufizim të mëtejshëm dhe duhet të ndahet në pjesët përbërëse të tij, p.sh. sasia

e ujit, cilësia e ujit, morfologjia, regjimi i rrjedhës dhe hidrobiologjia në mënyrë që të ofrohet një kuptim më i gjerë i vlerësimit të ndikimit ndërsektorial, pasi këta pesë komponentë kanë ndërveprime të ndryshme të menaxhimit mjedisor.

Ky grup i komponentëve të ndërmjetëm është baza e sistemit të vlerësimit dhe vlerësimit të përdorur në VSM për të vlerësuar lidhjet ndërsektoriale ose ndikimet e mundshme, siç përmbledhet në shembullin model të Tabelës 6-2.

Tabela 6-1– Komponentët Mjedor të Thjeshtuar të PMBU-së të hartuara në OSM

OSM	Komponenti i trupit ujor	Sasia e ujit	Cilësia e ujit	Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN	Morfologjia e trupit të ujit	Hidrobiologjia e trupit të ujit	Habitatet, Speciet, ZM
OSM1	Përshtatja ndaj Ndryshimeve Klimatike	✓	✓	✓		✓	✓
OSM2	Mbrojtja e ujërave sipërfaqësore	✓	✓	✓	✓	✓	✓
OSM3	Mbrojtja e ujërave nëntokësore	✓	✓	✓			
OSM6	Habitatet dhe Biodiversiteti	✓	✓	✓	✓	✓	✓
OSM7	Burimet e tokës dhe tokës		✓				✓
OSM8	Menaxhimi i Zonës Bregdetare		✓		✓		✓

Kriteret e përdorura për të përcaktuar nëse një sektor i jashtëm mund të ndërveprojë drejtpërdrejt ose jo me objektivat e PMBU-së janë si më poshtë:

- Sektori është një përdorues i drejtpërdrejtë i burimeve ujore, qoftë nëpërmjet operacioneve të nxjerrjes apo shkarkimit, p.sh. furnizimi publik me ujë, industria, bujqësia dhe hidrocentralet.
- Sektori nuk është përdorues i drejtpërdrejtë i burimeve ujore, por strategjia e tij mund të rrisë presionet mbi mjedisin, veçanërisht nëpërmjet ndotjes, ndërtimit ose dëmtimit të morfologjisë së trupave ujore ose dëmtimit të zonave të mbrojtura (p.sh. infrastruktura e re e transportit, rritja e aktivitetit ekonomik, zgjerimi urban).

Vlerësimi sasior i rrezikut të shkallës së ndikimit të mundshëm në objektivat mjedisore të PMBU-së përdor një rezultat të thjeshtë grumbullues bazuar në këto kriteret:

- Nëse parashikohet ndonjë shkallë ndikimi, kjo theksohet me shënjes nën komponentin e duhur mjedisor. Komponentët individualë përmbledhen për të siguruar një rezultat të thjeshtë total.
- Nëse strategjia sektoriale përmend në mënyrë të qartë ndonjë nga komponentët mjedisorë të tabelës 6-1, qoftë në strategjinë sektoriale drejtpërdrejt, ose aty ku ajo ekziston, në VSM-në

shoqëruese dhe tregon (në një farë forme) që komponenti është identifikuar si një çështje e rëndësishme dhe do të trajtohet si pjesë e strategjisë, atëherë pika theksohet **jeshile▲** dhe konsiderohet si rezultat pozitiv (+).

- Në këtë rast mund të supozohet se objektivat sektoriale janë mbështetëse dhe të harmonizuara me objektivat e PMBU-së. (Kjo mund të kërkojë ende bashkëpunim të vazhdueshëm midis AMBU dhe agjencisë përkatëse sektoriale për të siguruar rezultate të koordinuara).
- Anasjelltas, kur strategjia sektoriale pritet të krijojë presione mbi burimet ujore ose mjedisin ujor ose zonat e mbrojtura, por nuk shpjegon se si do të llogariten këto, qoftë në vetë strategjinë ose në VSM-në shoqëruese, atëherë pika theksohet **e kuqe ▼** dhe konsiderohet si rezultat negativ (-).

6.2.4 Interpretimi i rezultatit të ndikimit

Komponentët individualë përmbledhen për të siguruar një rezultat të thjeshtë total, me pikët jeshile që supozohen të jenë pozitive dhe rezultatet e kuqe supozohen të jenë negative. Prandaj, për çdo strategji specifike sektoriale, rezultati maksimal mund të jetë ose +6 ose -6.

Me fjalë të thjeshta, një rezultat -6 për sektorin specifik që vlerësohet do të tregonte se priten të ketë rreziqe shumë të rëndësishme për arritjen e të gjithë objektivave mjedisore të PMBU-së dhe nuk është e qartë nga strategjia sektoriale se si do të menaxhohet këto rreziqe. Këto rreziqe mund të jenë përtej kontrollit të drejtpërdrejtë të kompetencave rregullatore të AMBU-së dhe për këtë arsye përbëjnë një kërcënim të mundshëm për zbatimin e suksesshëm të PMBU-së.

Në modelin e Tabelës 6-2, hidroenergja është sektori shembull i supozuar. Pa zbutjen e duhur të ndikimit mjedisor, skemat hidroenergjetike zakonisht prishin në masë të madhe sasinë e rrjedhës së poshtme, regjimet e prurjes dhe morfologjinë e zonës të trupave ujore (OSM2) me ndikime të rëndësishme në habitat dhe hidrobiologjikë (OSM6). Prandaj, pesë ndikime negative, rezultati total -5.

Anasjelltas, një strategji tjetër ose projekt madhor mund të përfshijë ndikime negative dhe pozitive, në të cilin rast rezultatet pozitive dhe negative kombinohen, p.sh. Projekti i madh 1 (+3 -1 = +2).

Tabela 6-2– Komponentët e thjeshtuar mjedisorë të përdorur për qëllime të pikësimit

p.sh. Sektori “Hidroenergja”

Komponenti Mjedisor Strategjia ose Programi	Sasia e ujit	Cilësia e ujit	Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN	Morfologjia e trupit të ujit	Hidrobiologjia e trupit të ujit	Habitatet, Speciet, ZM	Rezultati i ndikimit
PLANI I KONSOLIDUAR KOMBËTAR TË VEPRIMIT PËR BURIMET E ENERGJISË TË RITËRITUESHME (VKM nr. 580/2019)	▼ ⁶⁴		▼	▼	▼	▼	-5
STRATEGJIA E ENERGJISË 2							
PROJEKTI KRYESOR 1			▲ ⁶⁵	▼	▲	▲	+2
PROGRAMI RAJONAL 1						▲	
NËNTOTALI	-1		0	-2	0	1	

6.3 Përpilimi i Ndikimeve Sektoriale kundrejt Objektivave Mjedisore

Një matricë e rezultateve të ndikimit mjedisor nga secila prej strategjive ekonomike sektoriale të vlerësuara kundrejt secilit prej "objektivave të thjeshtuar mjedisor" (komponentët) është paraqitur nga tabelat 6-4 deri në 6-15. Çdo strategji sektoriale vlerësohet në thelb sipas "kredencialeve të saj mjedisore".

Një pikë totale negative nuk tregon domosdoshmërisht se sektori do të ketë ndikime negative. Përkundrazi, tregon se praktika më e mirë sugjeron që zakonisht priten ndikime negative, por Strategjia (ose Raporti i VSM-së i saj) nuk i trajton apo përmend në mënyrë të kënaqshme këto ndikime nëpërmjet një politike, mase apo veprimi të përcaktuar lehtësues.

Nga kjo rrjedh se çdo rezultat negativ sugjeron vështirësi të mundshme në arritjen e objektivave strategjike mjedisore siç synohet nga PMBU-ja dhe për këtë arsye pritet që sektori i veçantë duhet të komentojë në përputhje me rrethanat përmes procesit të konsultimit si pjesë e këtij vlerësimi të VSM-së.

Së fundi, me anë të një përmbledhjeje të përgjithshme, rezultatet sektoriale transferohen në një matricë të përgjithshme (Tabela 6-15), e cila paraqet rezultatet totale të ndikimit për sektorë të veçantë. Kjo qasje " bazuar në rrezik" lehtëson një fokus të përqendruar në cilat objektiva mjedisore dhe nga cilët sektorë janë objektivat strategjike mjedisore të PMBU-së (OSM) të ngjarë të mbështeten ose të komprometohen.

Ky rishikim i Kapitullit 6 dhe rishikimi specifik i Kapitullit 5 të Planit ofrojnë bazën e përmbajtjes së synuar të Kapitullit 8 – Veprimet Strategjike me Përparësi të Rekomanduara. Meqenëse ky është një Raport Paraprak i VSM-së, këto veprime dhe rekomandime janë në vetvete subjekt i shqyrtimit dhe komentimit nga palët e interesuara. Veprimet e finalizuara të preferuara dhe të miratuara më pas dokumentohen në Raportin Përfundimtar të VSM-së.

Tabela 6-3– Përmbledhje e politikave, planeve ose strategjive përkatëse ndërsektoriale

Sektori	Titulli i politikës, planit ose strategjisë	Autoriteti/Operatori Përgjegjës	VSM-ja e kryer	Çështjet përkatëse mjedisore
NDËR-SEKTORIAL	1. STRATEGJIA E ZHVILLIMIT DHE INVESTIMEVE TË BIZNESIT, 2021–2027, DHE PLANI I VEPRIMIT (VKM nr. 466/2021)	Ministria e Financave dhe Ekonomisë	Nr	<ul style="list-style-type: none"> Ndotja e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore për shkak të ndërtimit dhe funksionimit të zonave të lira dhe parqeve industriale Shqetësimi i habitateve dhe ekosistemeve natyrore
	2. STRATEGJIA KOMBËTARE PËR ZHVILLIM DHE INTEGRIM (SKZHI-II 2015–2020)	Qeveria e Republikës së Shqipërisë	Nr	
	3. STRATEGJIA KOMBËTARE PËR MENAXHIM TË INTEGRUAR TË BURIMEVE UJORE 2018-2027 (VKM nr. 73/2018)	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore, Ministria e Financave dhe Ekonomisë	Nr	
NDRYSHIMET KLIMATIKE	1. DOKUMENTI STRATEGJIK DHE PLANET KOMBËTARE PËR REDUKTIMIN E GAZIT SERË DHE PËRSHTATJA KLIMATIKE (Strategjia dhe Plani i Veprimit për Ndryshimet Klimatike) (VKM nr. 466/2019)	Ministria e Turizmit dhe Mjedisit, Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, Ministria e Brendshme, Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë, Ministria e Financave dhe Ekonomisë dhe njësitë e vetëqeverisjes vendore	po	
	2. PLANI KOMBËTAR I VEPRIMIT PËR HEQJEN E PËRDORIMIT DHE ELMINIMIN E NDOTËSVE ORGANIKË QËNDRUESHËM (Plani i Veprimit për NOQ) (VKM nr. 505/2018)	Ministria e Turizmit dhe Mjedisit dhe të gjitha ministrinë dhe institucionet e përcaktuara në Planin Kombëtar të Veprimit	Nr	
	3. PLANI KOMBËTARE I MENAXHIMIT TË CILËSISË SË AJRIT (VKM nr. 412/2019)	Ministria e Turizmit dhe Mjedisit, Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë, Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, Ministria e Financave dhe Ekonomisë, Ministria e Brendshme, Inspektorati Shtetëror i Mjedisit dhe Pyjeve, Ujërvë dhe iTurizmit, Agjencisë Kombëtare të Mjedisit	Nr	

Sektori	Titulli i politikës, planit ose strategjisë	Autoriteti/Operatori Përgjegjës	VSM-ja e kryer	Çështjet përkatëse mjedisore
		dhe njësite të vetëqeverisjes vendore		
ZHVILLIMI URBAN	1. PLANI I PËRGJITHSHËM KOMBËTAR (PPK) "SHQIPËRI 2030" (PLANI TERRITORIAL)		po	<ul style="list-style-type: none"> Ndërtimet infrastrukturore shkaktojnë dëme në korridoret e habitateve; Ulja e cilësisë së ujit për shkak të rritjes urbane; Shpyllëzimi dhe degradimi i ujëmbledhësve në basenet e lumenjve; Rritja e llumëzimit dhe sedimentimit të lumenjve; Rreziku i ndotjes së baseneve të lumenjve (mbetje inerte) nga ndërtimi/zhvillimi i infrastrukturës pranë shtretërve të lumenjve; Zhvillimi i projekteve/aktiviteteve lokale që dëmtojnë morfologjinë e shtratit të lumenjve (hidrocentralet, nxjerrja e lëndëve inerte, aktivitetet bujqësore, aktivitetet industriale etj.); Ndotja nga hedhja e mbetjeve nga shtëpitë në afërsi të shtretërve të lumenjve;Përzjerje e Ujërave të Ndotura në lumenj (ujëra të ndotura urbane të patrajtuara); Nxjerrja e materialeve inerte nga shtretërit e lumenjve; Zhvillimi ekonomik i parregulluar, pa marrë parasysh vlerësimin e rrezikut mjedisor; Degradimi i tokës për shkak të përdorimit të tepërt, duke rezultuar në sedimente dhe ndotje difuze.
	2. PLANI I PËRGJITHSHËM VENDOR BASHKIA BULQIZË, miratuar 2021		po	
	3. PLANI I PËRGJITHSHËM VENDOR BASHKIA MAT, miratuar 2018		po	
	4. PLANI I PËRGJITHSHËM VENDOR BASHKIA KLOS, miratuar 2018		po	
	5. PLANI I PËRGJITHSHËM VENDOR BASHKIA KURBIN, miratuar 2017		po	
	6. PLANI I PËRGJITHSHËM VENDOR BASHKIA LEZHË, miratuar 2017, rishikuar 2020		po	
	7. PLANI I PËRGJITHSHËM VENDOR BASHKIA MIRDITË, miratuar 2018, rishikuar 2020		po	
	8. PLANI I PËRGJITHSHËM VENDOR BASHKIA PUKË, miratuar 2018		po	
ZHVILLIMI I BREGDETIT DHE TURIZMI	1. PLANI KOMBËTAR I INTEGRUAR NDËRSEKTORIAL PËR BREGDETIN 2015 – 2030	Agjencia Kombëtare e Planifikimit të Territorit dhe të gjitha ministrinë dhe institucionet e tjera të ngarkuara me përgjegjësi nga plani	po	<ul style="list-style-type: none"> shqetësimi dhe largimi i organizmave bentik, dëmtimi i zonave të vezëve për peshqit ndryshimi i shtratit të detit, destabilizimi i brigjeve të cekëta erozioni i rritur rritja e shkarkimeve të ujërave të ndotura
	2. PLANI KOMBËTAR I TRANSPORTIT DETAR DHE INFRASTRUKTURËS PORTALE (Vendim KKT nr. 1, 2020)	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë	Nr	

Sektori	Titulli i politikës, planit ose strategjisë	Autoriteti/Operatori Përgjegjës	VSM-ja e kryer	Çështjet përkatëse mjedisore
	3. STRATEGJIA KOMBËTARE PËR ZHVILLIMIN E QËNDRUESHËM TË TURIZMIT 2019 – 2023	Ministria e Turizmit dhe Mjedisit	Nr	<ul style="list-style-type: none"> • rritja e mbetjeve të cilat ndikojnë në cilësinë e ujit
TRANSPORTI dhe INFRASTRUKTURA	1. STRATEGJIA DHE PLANI I VEPRIMIT TË SEKTORIT TË TRANSPORTIT 2016–2020 (VKM nr. 811/2016)	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë	po	<ul style="list-style-type: none"> • Autostradat dhe lidhjet e tjera të transportit shkaktojnë dëme në korridoret e habitatit bregdetare • Urat dhe strukturat e tjera krijojnë ndërprerje gjatësore për sistemet e lumenjve
	2. SHQYRTIMI I DYTË PESË VJEÇAR I PLANIT KOMBËTAR TË TRANSPORTIT SHQIPTAR (PKT3) (Draft)	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë	PO	
	3. PLANI I TRANSPORTIT TË QËNDRUESHËM 10/06/2016	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë	Nr	
BUJQËSIA + PYLLTARIA	1. STRATEGJIA KOMBËTARE PËR UJITJE, DHE KULLIM 2019 – 2031 DHE PLAN VEPRIMI (VKM nr. 345/2019)	Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural		<ul style="list-style-type: none"> • rritja e përqendrimit të lëndëve ushqyese në trupat ujorë • uji për ujitje ndikon në sasinë e ujërave
	2. STRATEGJIA NDËRKOMBËTARE PËR ZHVILLIMIN RURAL DHE BUJQËSOR 2014–2020 (VKM NR. 709/2014)	Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural		
	3. STRATEGJIA KOMBËTARE E PESHKIMIT 2016–2021 (VKM NR. 701/2016)	Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural		
	4. STRATEGJIA KOMBËTARE PËR KONSOLIDIMIN E TOKËS NË SHQIPËRI (VKM nr. 700/2016)	Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural		
INDUSTRIA + MINIERA + GURORËT	1. DOKUMENTI STRATEGJIK I POLITIKAVE TË INDUSTRIËS JO USHQIMORE (2016-2025) (i pa miratuar)	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë	po	<ul style="list-style-type: none"> • Aktivitetet e ligjshme dhe të paligjshme të nxjerrjes së zavorrit dëmtojnë ekosistemet ujore pranë bregut. • Lëshimi i pakontrolluar i sedimentit rrit ngarkesat e sedimentit në sistemet e lumenjve. • Ujërat e pakontrolluara të rrjedhave të minierave lëshojnë metale të rënda, RBSP ose substanca prioritare në sistemet e lumenjve ose ujërat nëntokësore.
	2. PLAN VEPRIMI 3 VJETOR, PËR VITET 2022–2024, ZBATIMI I STRATEGJISË MINERARE (VKM nr. 380/2022)	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë		
	3. PLANI ZHVILLIMOR I SEKTORIT TË GAZIT NATYROR NË SHQIPËRI DHE IDENTIFIKIMI I PROJEKTEVE ME PËRPARËSI	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë	po	

Sektori	Titulli i politikës, planit ose strategjisë	Autoriteti/Operatori Përgjegjës	VSM-ja e kryer	Çështjet përkatëse mjedisore
PRODHIMI I ENERGISJË	1. STRATEGJIA KOMBËTARE E ENERGISJË 2018–2030 (VKM nr. 480/2018)	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë	po	<ul style="list-style-type: none"> Devijimi i prurjeve të lumenjve nga HEC-et me sasi të reduktuara në rrjedhën e poshtme. Prishje morfologjike e digave dhe barrazheve. Prishje e prurjeve mjedisore për shkak të hidrocentraleve.
	2. PLANI I KONSOLIDUAR KOMBËTAR TË VEPRIMIT PËR BURIMET E ENERGISJË TË RIPËRTËRITSHME 2019-2021 (VKM nr. 580/2019)	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë	Nr	
	3. PLANI KOMBËTAR I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË PËR ENERGINË DHE KLIMINË 2020-2030 (VKM nr. 872/2021)	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, Ministria e Turizmit dhe Mjedisit dhe institucionet e përcaktuara në shtojcën 9 të dokumentit.	??	
FURNIZIMI PUBLIK ME UJË	1. PROGRAMI I SEKTORIT KOMBËTAR UJOR 2018-2030	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore, Ministria e Financave dhe Ekonomisë dhe institucionet e përcaktuara në dokument	Nr	<ul style="list-style-type: none"> Devijimi/ruajtja e rrjedhave lumore me sasi të reduktuara në rrjedhën e poshtme. Rrjedhat e varfëruara të lumenjve ndikojnë tek përdoruesit e rrjedhës së poshtme. Rrjedhat e varfëruara të lumenjve që ndikojnë në rrjedhën mjedisore. Nxjerrja e paqëndrueshme e ujërave nëntokësore duke ulur nivelin e UN. Rritja e Ujërave të Ndotura të patrajtuara që ndikon
	2. STRATEGJIA KOMBËTARE E FURNIZIMIT TË UJËSJELLËS KANALIZIMEVE, 2020-2030	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë	po	

Sektori	Titulli i politikës, planit ose strategjisë	Autoriteti/Operatori Përgjegjës	VSM-ja e kryer	Çështjet përkatëse mjedisore
UJËRAT E NDOTURA INDUSTRIALE	3. STRATEGJIA KOMBËTARE E FURNIZIMIT TË UJËSJELLËS KANALIZIMEVE, 2020-2030			<p>në statusin e trupave ujore.</p> <ul style="list-style-type: none"> Rritja e ndotjes së Ujërave të Ndotura në ujërat nëntokësore. Nivele të larta të ndotësve fiziko-kimikë në lumenj dhe ujëra nëntokësore për shkak të Ujërave të Ndotura të patrajuara, veçanërisht BOD5, NH4. Nivele të larta të lëndëve ushqyese në ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore për shkak të Ujërave të Ndotura të patrajuara, veçanërisht PO4, NO3. Nivelet e RBSP-ve ose substancave prioritare që tejkalojnë vlerat e pragut në ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore.
MENAXHIMI I MBETJEVE TË NGURTA	1. DOKUMENTI I POLITIKËS STRATEGJIKE TË MENAXHIMIT TË MBETJEVE DHE PLANI KOMBËTAR		po	<ul style="list-style-type: none"> Grumbullimi i pakontrolluar i mbetjeve urbane dhe dampat/hotspotet të mbetjeve që ndotin sistemet e lumenjve. Menaxhim i kontrolluar i mbetjeve në Bashkinë Lezhë
	2. PLANI SEKTORAL KOMBËTAR PËR MENAXHIMIN E MBETJEVE TË NGURTA		po	
	3. PLANI PËR MENAXHIMIN E INTEGRUAR TË MBETJEVE 2021 – 2025, BASHKIA LEZHË			
MBROJTJA NGA PËRMBYTJA	1. STRATEGJIA KOMBËTARE PËR MENAXHIM TË INTEGRUAR TË BURIMEVE UJORE 2018-2027	AMBU		<ul style="list-style-type: none"> Punimet e mbrojtjes nga përmbytjet dëmtojnë korridoret e habitatit pranë bregut. Mbrojtjet nga përmbytjet izolojnë/kufizojnë fushat e përmbytjeve nga sistemet e lumenjve
	2. STRATEGJIA PËR ZVOGËLIMIN E RISKUT TË FATKEQËSIVE NË BASHKINË LEZHË	BASHKIA LEZHË		<ul style="list-style-type: none"> Mbrojtja nga risqet dhe fatkeqësitë natyrore në Bashkinë Lezhë.

6.4 Strategjitë Ndërsektorale të Zhvillimit, Investimeve dhe Mbrojtjes së Mjedisit

6.4.1 Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së

Nga Tabela 6-3, janë identifikuar 3 strategji kombëtare që lidhen me çështjet ndërsektorale të Zhvillimit, Investimeve ose Mbrojtjes së Mjedisit.

- **Strategjia e Zhvillimit të Biznesit dhe Investimeve, 2021–2027 dhe Plani i Veprimit**

Bazuar në një qasje koherente dhe të zbatueshme, Strategjia e Zhvillimit të Biznesit dhe Investimeve përbën orientimin kryesor të Qeverisë Shqiptare për zhvillimin ekonomik afatmesëm, duke u fokusuar kryesisht në zhvillimin e sipërmarrjeve mikro, të vogla dhe të mesme, si dhe në investime.

Qëllimi i politikës ndahet në tre objektiva:

- Tërheqja e investimeve dhe ndërkombëtarizimi
- Zhvillimi i NVM⁶³-ve, sipërmarrja dhe inovacioni
- Zhvillimi i kapitalit njerëzor

dhe me një vizion të qartë: Një ekonomi konkurruese shqiptare, e drejtuar nga inovacioni dhe e bazuar në njohuri, e cila krijon vende pune të reja dhe cilësore, duke përfutur nga mundësitë që ofron transformimi dixhital dhe transformimi i zinxhirit ndërkombëtar të vlerës, me theksin në zhvillim të qëndrueshëm, integrim evropian dhe rajonal.

- **Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI-II) 2015-2020.**

SKZHI-II përfshin katër shtylla kryesore sektoriale, nga të cilat “rritja nëpërmjet përdorimit të qëndrueshëm të burimeve natyrore” është më e drejtpërdrejta e rëndësishme për objektivat mjedisore të PMBU-së. Sipas SKZHI-II, vizioni dhe prioritetet e qeverisë në drejtim të rritjes ekonomike merr në konsideratë vizionin për anëtarësimin në BE për të garantuar zhvillimin e një ekonomie shqiptare produktive dhe konkurruese të bazuar në një përdorim të balancuar dhe të qëndrueshëm të burimeve.

- **Strategjia Kombëtare për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore 2018-2027.**

Objektivat strategjike përfshijnë përdorimin e qëndrueshëm të burimeve ujore, arritjen e cilësisë së mirë të ujit në të gjitha burimet ujore deri në vitin 2027, reduktimin dhe menaxhimin e rrezikut nga fatkeqësitë për thatësinë dhe përmytjet, rritjen e njohurive të qëndrueshme shkencore mbi çështjet e ujit dhe klimës dhe aplikimin e praktikave gjithëpërfshirëse dhe të qëndrueshme të menaxhimit të ujit. Planet e Menaxhimit të Baseneve Ujore janë pjesë përbërëse e zbatimit të strategjisë kombëtare të MIBU-së.

6.4.2 Vlerësimi i Ndikimit Sektorial

Tabela 6-4 përmbledh rishikimin objektiv të strategjive ndërsektorale të publikuara të investimeve, zhvillimit ose mbrojtjes së mjedisit. Strategjia vlerësohet në bazë të një liste kontrolli të komponentëve kyç mjedisorë. Nëse pritet që strategjia zakonisht do të ndikojë negativisht në ndonjë nga komponentët e listuar, ai komponent është shënuar negativisht si parazgjedhje. Megjithatë, çdo përmendje e ndonjë prej gjashtë komponentëve në strategji, duke u njohur si “një çështje”, ose që kërkon pajtueshmëri dhe/ose veprime korrigjuese është e mjaftueshme për të kthyer rezultatin negativ në një rezultat pozitiv.

⁶³ Ndërmarrje të vogla dhe të mesme

- **Strategjia e Zhvillimit të Biznesit dhe Investimeve, 2021–2027, dhe Plani i Veprimit**

Nuk ka asnjë lidhje të drejtpërdrejtë me PMBU-në, por ka disa masa ose objektiva të përgjithshme që lidhen me zhvillimin e bizneseve inovative të gjelbra ose ekonomisë së gjelbër dhe rrethore.

Në këtë strategji parashikohet të krijohen zona të lira dhe parqe industriale (TEDA⁶⁴), por nuk parashikohet që gjatë krijimit të tyre të merret në konsideratë mbrojtja e burimeve natyrore, përfshirë burimet ujore, apo mbrojtja e mjedisit, ose distanca nga Zonat e Mbrojtura etj.

Sasia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Cilësia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Habitatet, Speciet, ZM-të: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

- **Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI-II) 2015-2020.**

Në SKZHI-II përcaktohen parimet bazë dhe ndër këto parime i pari është "Parimet e qëndrueshmërisë", ku theksi vihet tek "Ruajtja e mjedisit, nëpërmjet promovimit të prodhimit dhe konsumit të qëndrueshëm, parandalimi i degradimit të mjedisit, varfërimi i burimeve ujore, integrimi i çështjeve mjedisore në të gjitha strategjitë sektoriale, dhe në nocionin e përgjegjësisë sociale të korporatës, dhe në zbatimin e parimit të parandalimit në të gjitha aktivitetet e planifikuara". Çdo projekt, program dhe/ose aktivitet duhet të planifikohet dhe zbatohet në mënyrë të tillë që të ketë ndikim sa më të vogël negativ në mjedis, ose përndryshe duhen të zbuten çdo ndikim të tillë negativ nëpërmjet masave korigjuese dhe/ose parandaluese.

Qeveria është duke hartuar SKZHI-III, i cili përfshin objektivat dhe prioritetet e përcaktuara në Marrëveshjen e Gjelbër Evropiane, Planin e Veprimit të Axhendës së Gjelbër për Ballkanin Perëndimor dhe OZhQ 2030. Integrimi i OZhQ-ve në Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI-III) të hartuar në Vitin 2022, duke përfshirë strategjitë sektoriale përkatëse dhe politikat dhe planet kombëtare, do të ishte thelbësor për zbatimin e suksesshëm të OZhQ-ve në Shqipëri. SKZHI-III është në fazën e konsultimeve dhe pritet të miratohet brenda vitit 2022.

Menaxhimi i integruar i ujit është prioritet i SKZHI-II, si dhe në SKZHI-III të përditësuar të hartuar nga Qeveria e Shqipërisë. Prioritet janë edhe ruajtja e biodiversitetit dhe habitateve, duke iu referuar edhe objektivave dhe prioritetëve të BE-së.

Sasia e ujit: theksohet në prioritetin "Menaxhimi i integruar i ujit" dhe Shtylla IV.

Cilësia e Ujit: theksohet në prioritetin "Menaxhimi i integruar i ujit" dhe Shtylla IV.

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Habitatet, Speciet, ZM-të: theksohet në prioritetin "Menaxhimi i integruar i ujit" dhe Shtylla IV.

⁶⁴ zonave të teknologjisë dhe zhvillimit ekonomik

- **Strategjia Kombëtare për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore 2018-2027.**

Ky dokument ka një objektiv strategjik, i cili ka të bëjë me sasinë e ujit dhe rrjedhimisht me shpërndarjen e ujit ndërmjet përdoruesve. Menaxhimi i burimeve ujore në nivel baseni kërkon kapacitetet për të përgatitur dhe zbatuar Planet e Menaxhimit të Baseneve Ujore për përmirësimin e infrastrukturës së shpërndarjes së ujit dhe marrjen e masave të ruajtjes.

Një objektiv tjetër strategjik i këtij dokumenti ka të bëjë me cilësinë e ujit, i cili ndikon në përdorimin e ujit dhe si i tillë ka ndikime socio-ekonomike.

Sasia e ujit: është një nga objektivat kryesore të politikës.

Cilësia e ujit: është një nga objektivat kryesore të politikës.

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Hidrobiologjia e trupave ujore: përmendet në një nga objektivat kryesore të politikës.

Habitatet, Speciet, ZM-të: përmendet në një nga objektivat kryesore të politikës.

Tabela 6-4– Strategjitë Ndërsektoriale të Zhvillimit, Investimeve dhe Mbrojtjes së Mjedisit

Komponenti Mjedisor Strategjia ose Programi	Sasia e ujit	Cilësia e ujit	Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN	Morfologjia e trupit të ujit	Hidrobiologjia e trupit të ujit	Habitatet, Speciet, ZM
Parazgjedhjet	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Strategjia e Zhvillimit të Biznesit dhe Investimeve, 2021–2027, dhe Plani i Veprimit	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2015-2020	▲	▲	▼	▼	▼	▲
Strategjia Kombëtare për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore 2018-2027	▲	▲	▼	▼	▲	▲
Rezultati i ndikimit sipas komponentit	+1	+1	-3	-3	-1	+1

6.5 Planifikimi dhe Zhvillimi Urban

6.5.1 Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së

Nga Tabela 6-3, janë identifikuar 8 strategji/plane kombëtare në lidhje me planifikimin dhe zhvillimin urban.

- **Plani i Përgjithshëm Kombëtar (PPK), Shqipëri 2030**

PPK-ja përfaqëson një qasje të integruar të qëndrueshme ndaj zhvillimit urban, me sektorë të tjerë strategjikë të vendit si turizmi, bujqësia, energjia, transporti, strehimi dhe aspekte të tjera. Disa nga objektivat kryesore të planit janë administrimi i rrezikut të përmytjeve dhe erozionit të vijës bregdetare dhe inkurajimi i ripërdorimit të burimeve ekzistuese.

Objektivat e PPK-së:

- Promovon kohezionin territorial nëpërmjet zhvillimit të balancuar ekonomik dhe social rajonal dhe rrit konkurrencën.
- Mbështet zhvillimin e krijuar nga funksionet e përziera urbane dhe përmirëson marrëdhëniet midis zonave urbane dhe rurale.
- Promovon aksesueshmërinë.
- Rrit aksesin në njohuri dhe informacion.
- Redukton dëmtimet mjedisore.
- Mbron dhe forcon burimet natyrore dhe trashëgiminë kulturore, (duke iu referuar ligjit nr.9048, datë 04.07.2003 “Për trashëgiminë kulturore”, i ndryshuar.
- Rrit trashëgiminë kulturore si faktor zhvillimi.
- Zhvillon burimet e energjisë, duke ruajtur sigurinë.
- Promovon turizmin cilësor dhe të qëndrueshëm.
- Kufizon ndikimin e fatkeqësive natyrore.

- **Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Bulqizë**

Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Bulqizë është miratuar me vendimin nr.3, datë 15.04.2021 të Këshillit Kombëtar të Territorit.

PPV e Bashkisë Kavajë përmban informacion të plotë në lidhje me temat si më poshtë vijon:

- Analiza e zhvillimit territorial dhe urban;
- Plani i mbrojtjes së mjedisit;
- Plani i shërbimeve dhe infrastrukturave publike;
- Plani i veprimeve për zbatimin e PPV-së;
- Indikatorët për monitorimin e zbatimit të PPV-së;
- Evidentimi i faktorëve që mund të shkaktojnë një rishikim të pjesshëm të PPV-së;
- Kapacitetet institucionale.

Në plan përshkruhet gjendja ekzistuese e mjedisit, zhvillimi urban dhe demografik i bashkisë, si dhe jepen masa zbutëse specifike për mbrojtjen e tokës, mbrojtjen e ajrit dhe ndryshimet klimatike; mbrojtjen e ujrave; mbrojtjen e biodiversitetit dhe mjedisit natyror; mbetjet; ndikimin në popullsi etj. Megjithatë, në masat specifike për secilin prej sektorëve të përmendur nuk përmenden institucionet kompetente për mbikëqyrjen e zbatimit të masave apo mënyrat e monitorimit të zbatimit të tyre. Në

buxhetin e bashkisë për vitet 2021-2023 përfshihen projekte për ngritjen e pritave për sedimentet përgjatë rrjedhave ujore, pastrimin e lumenjve, vendosjen e pritave pritëse të mbetjeve urbane etj.

- **Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Mat**

Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Mat është miratuar me vendimin nr.1, datë 02.02.2018 të Këshillit Kombëtar të Territorit.

Plani i Përgjithshëm i Bashkisë Mat ndjek strukturën tipike të planit të përgjithshëm vendor, duke përfshirë informacionin për gjendjen aktuale të bashkisë (ekonomia, demografia, infrastruktura, menaxhimi i mbetjeve, mbrojtja e mjedisit etj.), identifikon problematikat aktuale në mënyrë të detajuar dhe sygjeron projekte të mundshme për t'u zbatuar.

PPV merr në konsideratë 5 sistemet e përcaktuara në VKM Nr. 671/ 29.7.2016.

Në objektivat dhe projektet prioritare të planit (të ndara në 3 faza) përfshihet gjithashtu edhe objektivi O3: "Mbrojtja e burimeve natyrore dhe përmirësimi i kushteve të mjedisit si baza për zhvillimin e turizmit dhe përmirësimin e jetës qytetare në Mat", ku janë listuar një sërë projektesh që marrin në konsideratë menaxhimin e mbetjeve, promovimin e gjelbërimit dhe ndërtimin e impiantit të pastrimit të ujrave të ndotura.

- **Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Klos**

Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Klos është miratuar me vendimin nr.1, datë 27.04.2018 të Këshillit Kombëtar të Territorit.

Në PPV përfshihet plani i mbrojtjes së mjedisit, por gjithsesi analiza nuk është e detajuar. Në objektivat strategjike merret në konsideratë mjedisi, por nuk përfshihen afate për implementimin e objektivave dhe pjesa më e madhe e objektivave janë të fokusuar në hartimin e planeve (psh. plani i menaxhimit të mbetjeve, plani për mbrojtjen e mjedisit nga ujrat e ndotura, identifikimi i aktiviteteve ekonomike që shkaktojnë ndotjen më të lartë) dhe nuk sygjerohen projekte konkrete për realizimin e këtyre objektivave. Për sa i përket baseneve ujore, objektivi që merr në konsideratë aspektin hidrologjik është "Hartimi i një plani në rast përmbytje".

- **Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Kurbin**

Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Kurbin është miratuar me vendimin nr.6, datë 08.02.2017 të Këshillit Kombëtar të Territorit.

Në planin e mbrojtjes së mjedisit të PPV të Bashkisë Kurbin përfshihen komponentë të mjedisit si:

- Ndikimet në tokë;
- Ndikimet në ajër dhe faktorët klimatikë;
- Ndikimet në ujra;
- Ndikimet në biodiversitet dhe mjedisin natyror;
- Mbetjet në zonat hot-spot;
- Mjedisi akustik;
- Peizazhi;
- Zonat e mbrojtura.

Në plan merren në konsideratë ndikimet në mjedis të projekteve të parashikuara në PPV dhe masa të propozuara të trajtimit të tyre (masa zbutëse të ndikimeve). Në listën e projekteve afatmesme është përfshirë dhe sistemi biologjik i trajtimit të ujrave të zeza, i cili ndikon pozitivisht në basenin e lumit Mat pasi nuk do të ndoten trupat ujore të këtij baseni.

- **Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Lezhë**

Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Lezhë është miratuar me vendimin nr.6, datë 16.10.2017 të Këshillit Kombëtar të Territorit dhe është rishikuar me anë të Vendimit nr. 8, datë 14.10.2020 të KKT.

Në plan merren në konsideratë ndikimet në mjedis të projekteve të parashikuara në PPV dhe masa të propozuara të trajtimit të tyre (masa zbutëse të ndikimeve). Në listën e projekteve afatmesme është përfshirë dhe plani për rekuperimin mjedisor dhe promovimin turistik të liqenit të Kënallës, i cili ndikon pozitivisht në basenin e lumit Mat pasi nuk do të ndoten trupat ujore të këtij baseni.

Megjithatë, plani përfshin dhe projekte afatmesme për shfrytëzimin turistik të lagunës së Kune-Vainit dhe plazhit të Talës dhe bregdetit të Shëngjinit, çka do të ndikonte negativisht në trupat ujore të basenit të lumit Mat. Shfrytëzimi i këtyre trupave ujore do të sillte ndotje nga mbetjet dhe gjithashtu ndotje të ajrit, ujit, tokës e akustike gjatë fazës së ndërtimit dhe fazës operacionale të projekteve (më së shumti nga mjetet transportuese), për të cilat zhvilluesit e projekteve duhet të marrin masa parandaluese dhe zbutëse të ndikimeve.

- **Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Mirditë**

Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Mirditë është miratuar me vendimin nr.2, datë 20.06.2018 të Këshillit Kombëtar të Territorit dhe është rishikuar me anë të Vendimit nr. 9, datë 14.10.2020 të KKT.

Në strukturën e planit janë përfshirë dhe ndikimet në mjedis nga implementimi i tij, duke evidentuar masat e propozuara të trajtimit të ndikimeve, treguesit e monitorimit, shpeshësinë e raportimit dhe autoritetet kompetente për programin e monitorimit. Në tabelën përmbledhëse të ndikimeve e masave janë përfshirë komponentët mjedisorë: toka, ajri, ujrata, biodiversiteti, mbetjet, mjedisi akustik/ zhurma dhe peizazhi.

Masat e propozuara jepen në vija të përgjithshme, pa specifikuar projekte konkrete me ndikimet e tyre dhe monitorimin adekuat (psh.: “Ndërtim i rezervuarëve e digave”; “Kontrolli i shpimeve të shpërndara të fermerëve”, pa lokalizuar zonat apo trupat ujore ku synohen të implementohen këto projekte).

- **Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Fushë - Arrëz**

Aktualisht Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Fushë - Arrëz nuk është hartuar ende. Për më tepër, nuk ka dëshmi të një vendimi të miratuar për fillimin e hartimit të PPV.

- **Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Pukë**

Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Pukë është miratuar me vendimin nr.1, datë 20.06.2018 të Këshillit Kombëtar të Territorit.

Ashtu sikurse PPV i Bashkisë Mirditë, në strukturën e PPV Pukë janë përfshirë dhe ndikimet në mjedis nga implementimi i tij, duke evidentuar masat e propozuara të trajtimit të ndikimeve, treguesit e monitorimit, shpeshësinë e raportimit dhe autoritetet kompetente për programin e monitorimit. Në tabelën përmbledhëse të ndikimeve e masave janë përfshirë komponentët mjedisorë: toka, ajri, ujrati, biodiversiteti, mbetjet, mjedisi akustik/ zhurma dhe peizazhi.

Gjithashtu, masat e propozuara jepen në vija të përgjithshme, pa specifikuar projekte konkrete me ndikimet e tyre dhe monitorimin adekuat (psh.: “Ndërtim i rezervuarëve e digave”; “Kontrolli i shpimeve të shpërndara të fermerëve”, “Ndërtim i rrjeteve kolektive të ujitjes” pa lokalizuar zonat apo trupat ujore ku synohen të implementohen këto projekte).

6.5.2 Vlerësimi i Ndikimit Sektorial

Tabela 6-5 përmbledh rishikimin objektiv të strategjive të publikuara të Planifikimit dhe Zhvillimit Urban. Strategjia vlerësohet në bazë të një liste kontrolli të komponentëve kyç mjedisorë. Nëse pritet që strategjia zakonisht do të ndikojë negativisht në ndonjë nga komponentët e listuar, ai komponent është shënuar negativisht si parazgjedhje. Megjithatë, çdo përmendje e ndonjë prej gjashtë komponentëve në strategji, duke u njohur si “një çështje”, ose që kërkon pajtueshmëri dhe/ose veprime korigjuese është e mjaftueshme për të kthyer rezultatin negativ në një rezultat pozitiv.

- **Plani i Përgjithshëm Kombëtar (PPK), Shqipëri 2030**

Ky plan përfshin masa zbutëse në nivel kombëtar dhe lokal për të adresuar ndryshimet klimatike (p.sh. përmbytjet). Megjithatë, këto masa janë të përgjithshme dhe jo shumë specifike, për sa i përket përcaktimit të qëllimeve të përshtatura për një fushë të caktuar.

Nga ana tjetër, PPK-ja përfshin shumë masa që ndikojnë pozitivisht në përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike (të cilat në mënyrë indirekte janë të lidhura me PMBU-në):

Spektori i ujit: rehabilitimi, zgjerimi dhe krijimi i infrastrukturës për furnizimin me ujë duke përfshirë skenarët e ndryshimeve klimatike në këtë sektor. Menaxhimi i kërkesës për ujë nëpërmjet ripërdorimit, sigurimit të rezervave të reja ujore, ujërave të shiut, shkripëzimit etj.

Spektori i bujqësisë: përmirësimi i efikasitetit të ujit, infrastrukturës së ujitjes, varieteteve të bimëve, sistemit të kullimit, plehërimit dhe ruajtjes së lagështisë së tokës duke marrë parasysh ndikimet e rritjes së temperaturës për shkak të ndryshimeve klimatike.

Bregdeti: monitorimi i dinamikës së vijës bregdetare dhe nivelit të detit; monitorimi i cilësisë së ujit në ligatinat dhe ujërat nëntokësore; menaxhimi i erozionit bregdetar si dhe masat e përshtatjes për të përballuar rritjen e pritshme të nivelit të detit.

Sasia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Cilësia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Habitatet, Speciet, ZM-të: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

- **Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Bulqizë**

Ky dokument merr parasysh gjendjen aktuale mjedisore, por në fakt nuk sugjeron ndonjë projekt konkret me synime të përcaktuara që do të zbatohen në bashki për të përmirësuar gjendjen aktuale.

Sasia e ujit: Mbrojtja dhe menaxhimi i burimeve ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore (rekomandime)

Cilësia e Ujit: Mbrojtja dhe menaxhimi i burimeve ujore nëntokësore dhe sipërfaqësore; Menaxhimi i mbetjeve, ujërave të ndotura (Politika)

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv

Habitatet, Speciet, ZM-të: Mbrojtja e biodiversitetit dhe mjedisit natyror (rekomandime)

- **Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Mat**

Në këtë dokument përfshihen rekomandime në lidhje me ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore, rrjetin e ujërave të zeza dhe sistemin e ujësjellësit në Bashkinë e Matit.

Sasia e ujit: Mbrojtja dhe menaxhimi i burimeve ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore (pjesë e Programit për Mbrojtjen e Burimeve Ujore)

Cilësia e Ujit: Mbrojtja dhe menaxhimi i burimeve ujore nëntokësore dhe sipërfaqësore; Menaxhimi i mbetjeve, ujërave të ndotura (Politika)

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv

Habitatet, Speciet, ZM-të: Objektivi i PPV O3: "Mbrojtja e burimeve natyrore dhe përmirësimi i kushteve të mjedisit si baza për zhvillimin e turizmit dhe përmirësimin e jetës qytetare në Mat"

- **Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Klos**

PPV e Bashkisë Klos përfshin një plan të mbrojtjes së mjedisit, ku pjesa më e madhe e objektivave të vendosura fokusohen në hartimin e planeve dhe strategjive. Megjithatë, nuk ka afate të përfundimit të programit dhe nuk ka masa zbutëse specifike që adresojnë një çështje të përshtashme në një fushë të caktuar, pasi masat trajtojnë çështjet tashmë të njohura në nivel bashkie.

Sasia e ujit: Mbrojtja dhe menaxhimi i burimeve ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore (pjesë e Programit për Mbrojtjen e Burimeve Ujore)

Cilësia e Ujit: Mbrojtja dhe menaxhimi i burimeve ujore nëntokësore dhe sipërfaqësore; Menaxhimi i mbetjeve, ujërave të ndotura (Politika)

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Hidrobiologjia e trupave ujore: Hartimi i një plani në rast përmbetje (rekmandim)

Habitatet, Speciet, ZM-të: Ruajtja dhe zgjerimi i hapësirave të gjelbra

- **Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Kurbin**

Në plan merren në konsideratë ndikimet në mjedis të projekteve të parashikuara në PPV dhe masa të propozuara të trajtimit të tyre (masa zbutëse të ndikimeve).

Sasia e ujit: Mbrojtja dhe menaxhimi i burimeve ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore (pjesë e Programit për Mbrojtjen e Burimeve Ujore)

Cilësia e Ujit: Mbrojtja dhe menaxhimi i burimeve ujore nëntokësore dhe sipërfaqësore (politika); Menaxhimi i mbetjeve, ujërave të zeza (Projekt)

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv

Habitatet, Speciet, ZM-të: Ruajtja dhe zgjerimi i hapësirave të gjelbra

- **Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Lezhë**

PPV e Bashkisë Lezhë përfshin një program të mbrojtjes së burimeve ujore, me objektiva si: përmirësimi i sistemit të ujërave të zeza; Zgjerimi i rrjetit ekzistues të ujësjellësit dhe filtrimi i ujërave të ndotura dhe përmirësimi i cilësisë së ujit në të gjitha trupat ujore. Megjithatë, nuk ka afate të përfundimit të programit dhe nuk ka masa zbutëse specifike që adresojnë një çështje të përshtashme në një fushë të caktuar, pasi masat trajtojnë çështjet tashmë të njohura në nivel komunal bashkie.

Sasia e ujit: Mbrojtja dhe menaxhimi i burimeve ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore (pjesë e Programit për Mbrojtjen e Burimeve Ujore)

Cilësia e Ujit: Mbrojtja dhe menaxhimi i burimeve ujore nëntokësore dhe sipërfaqësore; Menaxhimi i mbetjeve, ujërave të ndotura (Politika); Shfrytëzimi turistik të lagunës së Kune-Vainit dhe plazhit të Talës dhe bregdetit të Shëngjinit (projekt me ndikim negativ)

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv

Habitatet, Speciet, ZM-të: Mbrojtja e mjedisit (rekomandim); Shfrytëzimi turistik të lagunës së Kune-Vainit dhe plazhit të Talës dhe bregdetit të Shëngjinit (projekt me ndikim negativ)

- **Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Mirditë**

Në PPV e Bashkisë Mirditë përfshihen ndikimet në mjedis nga faza e zbatimit të planit, masat e propozuara të trajtimit të ndikimeve dhe monitorimin e tyre. Megjithatë, projektet dhe rekomandimet janë trajtuar në mënyrë të përgjithshme, pa përmendur specifikime apo zona ku mund të implementohen projektet apo afate për përmbushjen e tyre.

Sasia e ujit: Mbrojtja dhe menaxhimi i burimeve ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore (pjesë e Programit për Mbrojtjen e Burimeve Ujore)

Cilësia e Ujit: Mbrojtja dhe menaxhimi i burimeve ujore nëntokësore dhe sipërfaqësore; Menaxhimi i mbetjeve, ujërave të ndotura (Politika)

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv

Habitatet, Speciet, ZM-të: Ruajtja dhe zgjerimi i hapësirave të gjelbra

- **Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Fushë – Arrëz**

Aktualisht Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Fushë - Arrëz nuk është hartuar ende. Për më tepër, nuk ka dëshmi të një vendimi të miratuar për fillimin e hartimit të PPV.

- **Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Pukë**

Edhe pse PPV e Bashkisë Pukë përmban informacion të gjerë në lidhje me situatën aktuale dhe problematikat e identifikuara, nuk ka asnjë informacion të veçantë që adreson projektet/investimet e ardhshme, apo politikat për përmirësimin e situatës aktuale.

Sasia e ujit: Mbrojtja dhe menaxhimi i burimeve ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore (pjesë e Programit për Mbrojtjen e Burimeve Ujore)

Cilësia e Ujit: Mbrojtja dhe menaxhimi i burimeve ujore nëntokësore dhe sipërfaqësore; Menaxhimi i mbetjeve, ujërave të ndotura (Politika)

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv

Habitatet, Speciet, ZM-të: Ruajtja dhe zgjerimi i hapësirave të gjelbra

Tabela 6-5– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Planifikimit dhe Zhvillimit Urban

Komponenti Mjedisor Strategjia ose Programi	Sasia e ujit	Cilësia e ujit	Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN	Morfologjia e trupit të ujit	Hidrobiologjia e trupit të ujit	Habitatet, Speciet, ZM
Parazgjedhjet	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Plani i Përgjithshëm Kombëtar (GNP), Shqipëri 2030	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Plani i Përgjithshëm Vendor Bashkia Bulqizë, miratuar 2021	▲	▲	▼	▼	▼	▲
Plani i Përgjithshëm Vendor Bashkia Mat, miratuar 2018	▲	▲	▼	▼	▼	▲
Plani i Përgjithshëm Vendor Bashkia Klos, miratuar 2018	▲	▲	▼	▼	▼	▲
Plani i Përgjithshëm Vendor Bashkia Kurbin, miratuar 2017	▲	▲	▼	▼	▼	▲

Komponenti Mjedisor Strategjia ose Programi	Sasia e ujit	Cilësia e ujit	Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN	Morfologjia e trupit të ujit	Hidrobiologjia e trupit të ujit	Habitatet, Speciet, ZM
Plani i Përgjithshëm Vendor Bashkia Lezhë, miratuar 2017, rishikuar 2020	▲	▼	▼	▼	▼	▼
Plani i Përgjithshëm Vendor Bashkia Mirditë, miratuar 2018, rishikuar 2020	▲	▲	▼	▼	▼	▲
Plani i Përgjithshëm Vendor Bashkia Pukë, miratuar 2018	▲	▲	▼	▼	▼	▲
Rezultati i ndikimit sipas komponentit	+6	+4	-8	-8	-8	+4

6.6 Zhvillimi bregdetar dhe Turizmi

6.6.1 Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së

Nga Tabela 6-3, janë identifikuar 3 strategji/plane kombëtare në lidhje me zhvillimin bregdetar dhe turizmin.

- **Plani Kombëtar i Integruar Ndërsektorial për Vijën Bregdetare 2015 – 2030**

Ky plan synon gjithashtu të krijojë një marrëdhënie më të mirë midis kërkesave për investime private dhe zhvillimit të qëndrueshëm territorial, në mbrojtjen dhe ruajtjen e trashëgimisë historike, kulturore, të zonave të mbrojtura të natyrës dhe njëkohësisht në parandalimin e disa investimeve në zonat që konsiderohen si të rrezikshme për jetën, natyrën dhe mjedisin.

Mbrojtja e mjedisit dhe zhvillimi i sistemeve ujore dhe natyrore është një nga vizionet e këtij plani, në të cilin përfshihen disa objektiva në lidhje me ZM-të, ekosistemet natyrore dhe sistemet ujore gjithashtu.

- **Plani Kombëtar i Transportit Detar dhe Infrastrukturës Portale**

Ky plan u miratua në zbatim të Planit të Përgjithshëm Kombëtar të Territorit, në përmbushje të detyrimeve sektoriale në fushën e planifikimit të territorit, por mbi të gjitha për t'i paraprirë zhvillimit të mundshëm dhe të nevojshëm të sektorit të transportit detar, i cili lidhet me shumë sektorë të ekonomisë së vendit, si tregtia, transporti në tërësi, përpunimi i lëndëve të para, turizmi dhe zhvillimi urban.

Objektivat strategjike:

- Zhvillimi i qëndrueshëm i infrastrukturës detare dhe integrimi me rrjetet alternative të transportit.
- Zhvillimi i qëndrueshëm i ekonomisë portuale nëpërmjet rivitalizimit, zgjerimit, diversifikimit dhe specializimit të zonave portuale.
- Uji dhe Mbrojtja e Mjedisit.

- **Strategjia Kombëtare për Zhvillimin e Qëndrueshëm të Turizmit 2019 – 2023**

Kjo strategji ka katër qëllime strategjike:

1. Krijimi i industrive dhe grupimeve të reja zhvillimore si dhe konsolidimi i ofertës turistike dhe krijimi i produkteve të reja.

2. Rritja e vlerës së shtuar dhe ndikimit të sektorit në ekonomi dhe punësim.
3. Zhvillimi i produkteve dhe shërbimeve të reja në turizëm, si dhe përmirësimi i cilësisë së tyre.
4. Përmirësimi i imazhit të vendit dhe promovimi i produkteve autentike vendase.

Ky dokument nuk ka lidhje të drejtpërdrejtë me objektivat e PMBU-së. Me përjashtim të disa pjesëve ku i referohet natyrës si alternativë për të zhvilluar turizmin natyror, ose bregdetit për të zhvilluar turizmin bregdetar. Megjithatë, rreziku për të pasur një ndikim negativ në ekosistemet natyrore, trupat ujorë dhe veçanërisht në zonat e mbrojtura mbetet i lartë.

6.6.2 Vlerësimi i Ndikimit Sektorial

Tabela 6-6 përmbledh rishikimin objektiv të strategjive për zhvillimin bregdetar dhe të turizmit. Strategjia vlerësohet në bazë të një liste kontrolli të komponentëve kyç mjedisorë. Nëse pritet që strategjia zakonisht do të ndikojë negativisht në ndonjë nga komponentët e listuar, ai komponent është shënuar negativisht si parazgjedhje. Megjithatë, çdo përmendje e ndonjë prej gjashtë komponentëve në strategji, duke u njohur si “një çështje”, ose që kërkon pajtueshmëri dhe/ose veprime korigjuese është e mjaftueshme për të kthyer rezultatin negativ në një rezultat pozitiv.

- **Plani Kombëtar i Integruar Ndërsektorial për Vijën Bregdetare 2015 – 2030**

Prioriteti për çdo njësi të qeverisjes vendore që ka akses në det, ose që ka burime të tjera ujore, duhet të jetë mirëmenaxhimi i integruar i burimeve ujore, ku thelbësore mbeten masat specifike të marra për përmirësimin e sistemeve të trajtimit të ujërave të ndotura. Konkluzion i këtij dokumenti dhe rekomandim gjithashtu.

Ky plan synon rritjen e zonave të mbrojtura mjedisore dhe rritjen e kategorisë së statusit të mbrojtjes së tyre.

Sasia e ujit: Mbrojtja dhe menaxhimi i burimeve ujore nëntokësore dhe sipërfaqësore (Politika).

Cilësia e Ujit: Mbrojtja dhe menaxhimi i burimeve ujore nëntokësore dhe sipërfaqësore; Menaxhimi i mbetjeve, ujërave të ndotura (Politika)

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Habitatet, Speciet, ZM-të: Zhvillimi i zonave të mbrojtura mjedisore (Politika).

- **Plani Kombëtar i Transportit Detar dhe Infrastrukturës Portale**

Në kuadër të objektivit “Mbrojtja e Ujit dhe Mjedisit”, është parashikuar programi “Monitorimi i veprimtarisë portuale për mbrojtjen e ujit dhe mjedisit”, i cili është në përputhje me objektivat e PMBU-së.

Sasia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Cilësia e ujit: vetëm monitorim.

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Habitatet, Speciet, ZM-të: promovon mbrojtjen e biodiversitetit dhe mjedisit në përgjithësi.

- **Strategjia Kombëtare për Zhvillimin e Qëndrueshëm të Turizmit 2019 – 2023**

Madje se qëllimi i kësaj strategjie është “Mbrojtja dhe zhvillimi i rregullt i gjeohapësirave në aspektin e natyrës, ekosistemeve, zhvillimit demografik dhe urban në të gjitha zonat me potencial në zhvillimin e turizmit”. Ky dokument nuk merr parasysh dhe nuk vlerëson ndikimin në mjedis nga zhvillimi i turizmit, i cili është një nga sektorët me ndikimin më të madh në mjedis dhe trupat ujorë, veçanërisht në zonat natyrore ose bregdetare, përveç zonave të mbrojtura dhe zonat e mbrojtura detare.

Sasia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Cilësia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Habitatet, Speciet, ZM-të: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Tabela6-6– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Zhvillimi Bregdetar & Turizmi

Komponenti Mjedisor Strategjia ose Programi	Sasia e ujit	Cilësia e ujit	Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN	Morfologjia e trupit të ujit	Hidrobiologjia e trupit të ujit	Habitatet, Speciet, ZM
Parazgjedhjet	▼	▼	▼	▼	▼	▼
PLANI KOMBËTAR I INTEGRUAR NDËRSEKTORIAL PËR RRIPIB BREGDETAR 2015 – 2030	▲	▲	▼	▼	▼	▲
PLANI KOMBËTAR I TRANSPORTIT DETAR DHE INFRASTRUKTURËS PORTALE	▲	▼	▼	▼	▼	▲
STRATEGJIA KOMBËTARE PËR ZHVILLIMIN E QËNDRUESHËM TURIZMIT 2019 – 2023	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Rezultati i ndikimit sipas komponentit	+1	-1	-3	-3	-3	+1

6.7 Infrastruktura e Transportit

6.7.1 Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së

Nga tabela 6-3, 3 strategji/plane kombëtare janë identifikuar në lidhje me infrastrukturën e transportit.

- **Strategjia e Sektorit të Transportit dhe Plani i Veprimit 2016–2020**

Strategjia Kombëtare e Transportit dhe Plani i Veprimit 2016-2020 u publikua në vitin 2016 dhe përbën politikën më të rëndësishme të transportit në vitet e fundit që nga vazhdimi i programeve të mëparshme kombëtare, është në përputhje me objektivat dhe prioritetet e BE-së dhe bazohet në një situatë gjithëpërfshirëse dhe të detajuar të Sektorit Shqiptar të transportit, duke marrë parasysh rrjetet e infrastrukturës, rregulloret dhe instrumentet e financimit. Strategjia e Transportit përcakton një sërë vizionesh, prioritetesh strategjike dhe qëllime që do të materializohen përfundimisht përmes një plani veprimi me 43 veprime me përparësi.

Objektivi i përgjithshëm i Strategjisë Kombëtare të Transportit dhe Planit të Veprimit 2016-2020 është:

- zhvillimi i mëtejshëm i sistemit kombëtar të transportit të Shqipërisë dhe përveç kësaj.
- të përmirësojë ndjeshëm qëndrueshmërinë, ndërlidhjen, ndërveprueshmërinë dhe integrimin e tij me sistemin dhe rajonin e transportit ndërkombëtar dhe evropian.

Zhvillimi i infrastrukturës së transportit pa masa zbutëse mund të ndikojë negativisht në lumenj, trupa ujorë, ekosistemet natyrore dhe zonat e mbrojtura etj. Nuk janë parashikuar objektiva apo prioritetet për transportin rrugor, hekurudhor dhe ajror për të zbutur ndikimet në mjedis, vetëm sa i përket transportit detar. SST-ja 2016-2020 sugjeron ngritjen e një strategjie të zhvillimit të Sistemit të Informacionit dhe Monitorimit të Trafikut të Mjeteve dhe Përmirësimit të Infrastrukturës së Porteve për rritjen e sigurisë dhe sigurisë detare dhe mbrojtjen e mjedisit detar.

- **Rishikimi i Dytë Pesëvjeçar i Planit Kombëtar të Transportit Shqiptar (PKTSh3) (Draft)**

Objektivi i përgjithshëm i Rishikimit të Dytë Pesëvjeçar të Planit Kombëtar të Transportit Shqiptar (PKTSh3) është "të rrisë zhvillimin ekonomik dhe social të Shqipërisë, i nxitur nga një sektor transporti efikas brenda një kuadri politikash gjithëpërfshirëse". Megjithëse ky dokument PKTSh3 është një përditësim i drejtpërdrejtë i PKTSh2, prioritetet strategjike të përcaktuara në Strategjinë e Transportit 2016-2020 janë adresuar dhe përbëjnë pikënisjen për zhvillimin e veprimeve me përparësi për periudhën e ardhshme të planifikimit 20-vjeçar.

PKTSh-ja ka zhvilluar një sërë objektivash apo synimesh kryesore qeverisëse dhe një prej tyre është krijimi i një sistemi transporti të qëndrueshëm për mjedisin, por gjithsesi, ky objektivi përmendet vetëm shkurt, pa u detajuar.

- **Plani i Transportit të Qëndrueshëm**

Plani është një dokument që ndihmon Ministrinë përgjegjëse për infrastrukturën në arritjen e kursimeve të pritshme të energjisë në sektorin e transportit në Shqipëri, duke mbuluar objektivat e mëposhtëm:

- Kuantifikimi i niveleve të kaluara, aktuale dhe të parashikuara të përdorimit të energjisë dhe ndotjes së gazeve serrë (GS) sipas mënyrës së transportit, duke iu referuar të dhënave aktuale.
- Bazuar në rishikimin e praktikave më të mira ndërkombëtare në politikën e qëndrueshmërisë, duke identifikuar ato që janë më të përshtatshme për Shqipërinë (marrja e instrumenteve financiare, rregullatore, të planifikimit të transportit dhe politika të tjera);

- Përgatitja e një plani veprimi për zbatimin e këtyre politikave

Objektivat e planit nuk janë shumë të lidhura me objektivat e PMBU-së, pasi ai fokusohet më shumë në reduktimin e konsumit të energjisë dhe minimizimin e emetimeve të GS.

6.7.2 Vlerësimi i Ndikimit Sektorial

Tabela 6-7 përmbledh rishikimin objektiv të strategjive të publikuara të infrastrukturës së transportit. Strategjia vlerësohet në bazë të një liste kontrolli të komponentëve kyç mjedisorë. Nëse pritet që strategjia zakonisht do të ndikojë negativisht në ndonjë nga komponentët e listuar, ai komponent është shënuar negativisht si parazgjedhje. Megjithatë, çdo përmendje e ndonjë prej gjashtë komponentëve në strategji, duke u njohur si “një çështje”, ose që kërkon pajtueshmëri dhe/ose veprime korrigjuese është e mjaftueshme për të kthyer rezultatin negativ në një rezultat pozitiv.

- **Strategjia e Sektorit të Transportit dhe Plani i Veprimit 2016–2020**

Referuar raportit të VSM-së për këtë strategji, rezulton se përputhshmëria ndërmjet objektivave mjedisore (OE) dhe objektivave të strategjisë në përgjithësi është si më poshtë:

- objektivat përputhen pjesërisht (2 objektiva)
- lidhja midis objektivave është e dobët (13 objektiva)
- nuk ka asnjë lidhje ndërmjet objektivave (6 objektiva) – obj. i butë
- Asnjë objektiv nuk ka arritur rezultatin maksimal të përputhshmërisë së plotë.

Ndër objektivat mjedisorë (OE) të VSM-së janë uji, sistemet natyrore dhe zonat e mbrojtura, por shumica e objektivave të strategjisë nuk kanë përputhshmëri me këto tre objektiva që lidhen edhe me objektivat e PMBU-së.

Sasia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Cilësia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Habitatet, Speciet, ZM-të: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

- **Rishikimi i Dytë Pesëvjeçar i Planit Kombëtar të Transportit Shqiptar (PKTSh3) (Draft)**

VSM-ja për PKTSh3 ka përcaktuar një grup prej 12 objektivash mjedisore dhe 3 objektivat e mëposhtëm mjedisorë janë të rëndësishëm për PMBU-në:

- Kufizimi i ndikimeve të infrastrukturës së transportit në ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore, ujërat e ëmbla, ujërat bregdetare dhe burimet e ujit të pijshëm.
- Reduktimi i ndikimeve të infrastrukturës së transportit në biodiversitet dhe peizazh.
- Sigurimi i mbrojtjes së zonave me interesa të veçanta ruajtjeje nga aktivitetet me ndikim të lartë.

Por plani nuk parashikon qartë mbrojtjen e habitateve, apo trupave ujorë, nuk ka objektiva që janë në përputhje me objektivat e PMBU-së ose masa të përcaktuara me qëllim mbrojtjen ose shmangien e ndikimeve negative në trupat ujorë, në përputhje me objektivat e PMBU-së.

Sasia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Cilësia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Habitatet, Speciet, ZM-të: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

- **Plani i Transportit të Qëndrueshëm**

Plani i Transportit të Qëndrueshëm nuk parashikon objektiva që janë në përputhje me objektivat e PMBU-së ose masat e përcaktuara me qëllim mbrojtjen ose shmangien e ndikimeve negative në trupat ujorë, në përputhje me objektivat e PMBU-së.

Mund të interpretohet se duke qenë se objektivi i planit është reduktimi i konsumit të energjisë, ai mund të ketë një ndikim pozitiv në përdorimin racional të burimeve ujore për prodhimin e energjisë, por është e vështirë të përcaktohen treguesit për të verifikuar këtë marrëdhënie midis objektivave. E njëjta gjë vlen edhe për objektivin e planit për reduktimin e emetimeve të GS-së, të cilat mund të kenë një ndikim pozitiv në cilësinë e ujërave sipërfaqësore, dhe jo vetëm, apo edhe në ekosistemet natyrore.

Sasia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Cilësia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Habitatet, Speciet, ZM-të: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Tabela 6-7– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Infrastrukturës së Transportit

Komponenti Mjedisor Strategjia ose Programi	Sasia e ujit	Cilësia e ujit	Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN	Morfologjia e trupit të ujit	Hidrobiologjia e trupit të ujit	Habitatet, Speciet, ZM
Parazgjedhjet	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Strategjia e Sektorit të Transportit dhe Plani i Veprimit 2016–2020	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Rishikimi i Dytë Pesëvjeçar i Planit Kombëtar të Transportit Shqiptar (PKTSh3)	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Plani i Transportit të Qëndrueshëm	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Rezultati i ndikimit sipas komponentit	-3	-3	-3	-3	-3	-3

6.8 Bujqësi dhe Pylltari

6.8.1 Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së

Nga tabela 6-3,4 Strategji kombëtare janë identifikuar në lidhje me bujqësinë dhe asnjë me pylltarinë.

- **Strategjia Kombëtare për Ujitjen dhe Kullimin 2019 – 2031 dhe Plani i Veprimit**

Strategjia ka 4 Komponentë Strategjik (Ujitje; Kullim; Siguria dhe Funkcionimi i digave; Mbrojtja nga përmytjet) dhe për secilin prej tyre janë përcaktuar Objektivat e Politikës dhe Masat Strategjike.

Referuar Objektivit Strategjik të Ujitjes, është parashikuar një veprim në lidhje me matjen e prurjeve, por që i referohet kanaleve kryesore dhe dytësore dhe jo prurjeve natyrore të ujit.

Strategjia nuk parashikon qartë mbrojtjen e habitateve, ekosistemeve natyrore, cilësisë së ujit dhe kontrollin e burimeve të ndotjes nga aktivitetet bujqësore. Objektivat e Strategjisë mund të ndikojnë gjithashtu në mbrojtjen e ujërave sipërfaqësore/nëntokësore dhe habitatet.

- **Strategjia Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësor 2014–2020**

Objektivi kryesor i strategjisë është përcaktimi i kornizës strategjike për përballimin e sfidave me të cilat përballlet sektori i bujqësisë dhe agro-përpunimit, si dhe zhvillimi i zonave rurale në një mënyrë të qëndrueshme ekonomike, mjedisore dhe sociale. Vizioni i strategjisë është për zhvillimin e bujqësisë dhe zonave rurale, duke theksuar objektivat për të garantuar rritjen ekonomike dhe uljen e varfërisë, bazuar në rritjen e konkurrencës, përdorimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore dhe rritjen e përgjithshme dhe të balancuar territoriale në zonat rurale.

Ndër objektivat specifike të strategjisë është edhe objektivi për rinovimin, ruajtjen dhe përmirësimin e ekosistemeve që varen nga bujqësia dhe pylltaria, i cili synon të arrijë një menaxhim të qëndrueshëm të burimeve natyrore dhe të ndërmarrë veprime për klimën nëpërmjet menaxhimit të pyjeve dhe burimeve ujore, si dhe zbatimin e metodave të prodhimit bujqësor që mbrojnë mjedisin dhe zbutin ndikimin në klimë.

Referuar këtij objektivi strategjik, një vëmendje e veçantë në afat të shkurtër do t'i kushtohet zhvillimit të bujqësisë organike dhe aktiviteteve bujqësore, uljes së presionit mbi mjedisin, erozionit të tokës dhe ndotjes së ujit. Në planin afatmesëm fokusi do të rritet drejt integritimit të politikave të BE-së, duke përfshirë masat për rinovimin dhe ruajtjen e biodiversitetit, respektimin e kërkesave të "Natura 2000", zhvillimin e bujqësisë me vlera të larta natyrore dhe përmirësimin e ujit dhe administrimi i tokës.

Për sektorë të ndryshëm të bujqësisë dhe industrisë ushqimore, përmendet në përgjithësi se standardet mjedisore duhet të arrihen, por pa i detajuar ato dhe pa iu referuar objektivave strategjike mjedisore.

- **Strategjia Kombëtare e Peshkimit 2016–2021**

Qëllimi i strategjisë është të prezantojë një strategji gjithëpërfshirëse për zhvillimin afatmesëm të këtyre sektorëve. Kjo strategji zbatohet nëpërmjet një plani veprimi, si një riorientim madhor për përmirësimin e kontekstit social dhe ekonomik të sektorit. Në veçanti, kjo Strategji synon të rregullojë sektorët e mëposhtëm: kuadri ligjor, administrativ dhe institucional; lagunat bregdetare dhe ujërat e brendshme; akuakulturë; përpunimi, tregtimi dhe shpërndarja e peshkut etj.

Objektivat e strategjisë nuk përputhen me objektivat e PMBU-së, megjithëse në disa objektiva specifike të zhvillimit të kësaj strategjie përmendet mirëmenaxhimi i mjedisit detar dhe bregdetar, duke mbështetur një sektor të qëndrueshëm të peshkimit artizanal. Gjithashtu, kur i referohet

peshkimit në lagunat bregdetare dhe në ujërat e brendshme, parashikon zhvillimin e peshkimit bazuar në studimet shkencore lidhur me rezervat e peshkut, ose vendosjen e peshkimit të qëndrueshëm dhe rekreativ në laguna, lumenj dhe liqene.

- **Strategjia Kombëtare për Konsolidimin e Tokës në Shqipëri 2014 – 2028**

Strategjia promovon krijimin e fermave familjare ekonomikisht të qëndrueshme, konkurruese dhe të qëndrueshme. Qëllimi i përgjithshëm është të kontribuojë në zhvillimin e qëndrueshëm dhe të përmirësojë sektorin bujqësor në një mënyrë gjithëpërfshirëse dhe të barabartë gjinore dhe shoqërore, në mënyrë që të garantohet siguria ushqimore, zbutja e varfërisë dhe përdorimi racional i burimeve natyrore. Strategjia vendos një lidhje ndërmjet konsolidimit të tokës dhe politikave të zhvillimit rural. Vlerësohet se programet e zhvillimit rural do të fokusohen gjithashtu në ruajtjen e mjedisit dhe zhvillimin e qëndrueshëm.

Mbrojtja dhe qëndrueshmëria e mjedisit është një nga parimet kryesore të konsolidimit të tokës “Projektet e konsolidimit të tokës duhet të mbrojnë mjedisin dhe të sigurojnë qëndrueshmërinë e tij dhe nuk duhet të çojnë në ndikime të pafavorshme mjedisore”.

Megjithëse mbrojtja e mjedisit është një nga parimet kryesore të kësaj strategjie, ky parim nuk është i detajuar dhe nuk jepen objektiva apo masa konkrete. Përveç kësaj, aspekti i mbrojtjes së trupave ujqorë ose ekosistemeve natyrore nuk përfshihet në këtë dokument. Strategjia nuk parashikon qartësisht mbrojtjen e habitateve dhe menaxhimin e burimeve ujore.

6.8.2 Vlerësimi i Ndikimit Sektorial

Tabela 6-8 përmbledh rishikimin objektiv të strategjive të publikuara të bujqësisë dhe zhvillimit rural.

- **Strategjia Kombëtare për Ujitjen dhe Kullimin 2019 – 2031 dhe Plani i Veprimit**

Objektivat e strategjisë nuk janë në përputhje me komponentët mjedisorë të PMBU-së dhe nuk parashikojnë dispozita të qarta për mbrojtjen e habitateve, apo trupave ujqorë. Vetëm objektivat dhe masat e Strategjisë për mbrojtjen nga përmytjet mund të ndërveprojnë disi në mënyrë indirekte me objektivat e PMBU-së.

Sasia e ujit: ndërmarrja e veprimeve për klimën nëpërmjet menaxhimit të burimeve ujore (objektivi).

Cilësia e ujit: zhvillimi i bujqësisë organike dhe aktiviteteve bujqësore, reduktimi i ndotjes së ujit (objektivi).

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Habitatet, Llojet, ZM-të: masat për rinovimin dhe ruajtjen e biodiversitetit, respektimin e kërkesave të "Natura 2000", zhvillimin e bujqësisë me vlera të larta natyrore (objektiv).

- **Strategjia Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësor 2014–2020**

Strategjia parashikon investime në infrastrukturën rurale për menaxhimin e ujit dhe konsolidimin e tokës, por vetëm në drejtim të zhvillimit bujqësor dhe nuk parashikon zbutjen e ndikimeve në ekosistemet natyrore ujore që mund të ndikohen nga kjo infrastrukturë.

Ndër objektivat specifike të strategjisë është edhe objektivi për rinovimin, ruajtjen dhe përmirësimin e ekosistemeve që varen nga bujqësia dhe pylltaria, i cili synon të arrijë një menaxhim të qëndrueshëm të burimeve natyrore dhe të ndërmarrë veprime për klimën nëpërmjet menaxhimit të pyjeve dhe burimeve ujore, si dhe zbatimin e metodave të prodhimit bujqësor që mbrojnë mjedisin dhe zbutin ndikimin në klimë. Referuar këtij objektivi strategjik, një vëmendje e veçantë në afat të shkurtër do t'i kushtohet zhvillimit të bujqësisë organike dhe aktiviteteve bujqësore, uljes së presionit mbi mjedisin, erozionit të tokës dhe ndotjes së ujit.

Sasia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektivi.

Cilësia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektivi.

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektivi.

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektivi.

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektivi.

Habitatet, Speciet, ZM-të: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektivi.

- **Strategjia Kombëtare e Peshkimit 2016–2021**

Sektori i peshkimit dhe akuakulturës varet nga cilësia e ekosistemit ujqor. Por në të shumtën e rasteve, është pikërisht ky sektor që ndikon negativisht në ekosistemin ujqor, si shkak i mbipeshkimit, humbjes së habitateve, apo shkarkimeve të ujërave të ndotura apo gazrave.

Sasia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektivi.

Cilësia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektivi.

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektivi.

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektivi.

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektivi.

Habitatet, Speciet, ZM-të: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektivi.

- **Strategjia Kombëtare për Konsolidimin e Tokës në Shqipëri**

Çështja e menaxhimit të ujit dhe mbrojtjes së burimeve ujore është përmendur në përgjithësi në këtë dokument. Nuk ka objektiva apo masa të përcaktuara që janë në përputhje me objektivat e PMBU-së.

Sasia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektivi.

Cilësia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektivi.

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektivi.

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektivi.

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektivi.

Habitatet, Speciet, ZM-të: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektivi.

Tabela6-8– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Bujqësisë dhe Pylltarisë

Komponenti Mjedisor Strategjia ose Programi	Sasia e ujit	Cilësia e ujit	Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN	Morfologjia e trupit të ujit	Hidrobiologjia e trupit të ujit	Habitatet, Speciet, ZM
Parazgjedhjet	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Strategjia Kombëtare për Ujitjen dhe Kullimin 2019 – 2031 dhe Plani i Veprimit	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Strategjia Ndërsektoriale për Zhvillimin Rural dhe Bujqësor 2014–2020	▲	▲	▼	▼	▼	▲
Strategjia Kombëtare e Peshkimit 2016–2021	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Strategjia Kombëtare për Konsolidimin e Tokës në Shqipëri 2014 – 2028	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Rezultati i ndikimit nga komponenti	-2	-2	-4	-4	-4	-2

6.9 Industri, Miniera dhe Gurore

6.9.1 Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së

Nga Tabela 6-3, 3 strategji/plane kombëtare janë identifikuar në lidhje me industrinë, minierat dhe guroret.

- **Dokumenti Strategjik i Politikave të Industrisë Joushqimore (2016-2025) (i pa miratuar)**

Ky dokument nuk është miratuar nga Qeveria dhe nuk do të miratohet, pasi është përfshirë në Strategjinë e Zhvillimit të Biznesit dhe Investimeve, 2021–2027, dhe Planin e Veprimit, i cili është vlerësuar në Kapitullin 6.

- **Plani 3-vjeçar i Veprimit, për vitet 2022–2024, Zbatimi i Strategjisë së Minierave**

Ky plan 3-vjeçar bazohet në Strategjinë e Minierave, e cila është miratuar me VKM nr. 479 në vitin 2011. Në këtë plan nuk është përcaktuar asnjë objektiv apo masë për mbrojtjen e mjedisit në përgjithësi, apo për burimet ujore në veçanti. Në këtë dokument përcaktohen vetëm zonat minerare që propozohen për shfrytëzim. Në Strategjinë Minerare të miratuar në 2011, zhvillimi i qëndrueshëm dhe mbrojtja e mjedisit përmenden në përgjithësi, por nuk ka një objektiv apo masë specifike se si do të mbrohet mjedisi apo përbërësit e tij, veçanërisht në rastin tonë, burimet ujore.

Për më tepër, asnjë proces VSM-së nuk është zhvilluar për këtë Plan, as për Strategjinë e Minierave.

- **Plani i zhvillimit të sektorit të gazit natyror në Shqipëri dhe identifikimi i projekteve me përparësi**

Masterplani i Gazit Natyror për Shqipërinë dhe Identifikimi i Projekteve Përparore përfshin:

- Identifikimi i kërkesave për gaz dhe skenarëve të mundshëm për furnizim me gaz;

Ky projekt është bashkëfinancuar nga BE-ja dhe Agjencia Austriake për Zhvillim

- Politikat e çmimeve, tarifat dhe rregulloret e gazit;
- Promovimi i përdorimit të gazit natyror në Shqipëri;
- Zhvillimi i njohurive në fushën e gazit dhe aftësimi i kapaciteteve njerëzore të administratës;
- Hartimi i një plani projekti prioritar në fushën e gazit natyror, duke përfshirë një analizë parafizibiliteti të projekteve të mundshme të infrastrukturës së gazit, së bashku me strategjitë për tërheqjen e investimeve nga të gjitha palët e interesuara, por veçanërisht nga sektori privat.

Plani nuk ka objektiva specifike që janë relevante për objektivat mjedisore të PMBU-së. Përveç objektivit specifik që ka të bëjë me dhënien e rekomandimeve për projektet me përparësi (PP), të gjithë objektivat e tjerë të tij nuk përputhen ose nuk lidhen me objektivat mjedisore.

6.9.2 Vlerësimi i Ndikimit Sektorial

Tabela 6-9 përmbledh rishikimin objektiv të strategjive/plane të publikuara për minierat dhe industrinë.

- **Plani 3-vjeçar i Veprimit, për vitet 2022–2024, Zbatimi i Strategjisë së Minierave**

Sektori i minierave është një nga sektorët që ka ndikimin më të madh në trupat ujorë dhe burimet ujore. Duke iu referuar faktit se në planin 3-vjeçar nuk janë parashikuar asnjë zbutje për këto ndikime, ky sektor ka një rrezik të lartë për përmbushjen e objektivave të përcaktuara në PMBU-në, kryesisht të gjashtë komponentët mjedisorë të PMBU-së.

Sasia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Cilësia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Habitatet, Speciet, ZM-të: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

- **Plani i zhvillimit të sektorit të gazit natyror në Shqipëri dhe identifikimi i projekteve me përparësi**

Gjatë shfrytëzimit, në disa raste objektivat specifike janë vetëm pjesërisht në përputhje me ato mjedisore për shkak të ndikimeve negative në mjedisin biofizik (përdorimi i tokës, etj.). Ndërsa përputhshmëria vjen për shkak të ndikimeve pozitive në ndryshimet klimatike dhe çështjet sociale (punësimi, rritja e standardit të jetesës, etj.).

Është e pashmangshme që gjatë fazës së ndërtimit të mos ketë ndikime negative në objektivat mjedisore të PMBU-së dhe trupave ujorë, por gjatë procedurës më të detajuar të VNM-së duhet të përcaktohen zbutjet e këtyre ndikimeve, zbutje që nuk janë të përcaktuara në këtë plan. Duke kryer ndërhyrjet e duhura hapësinore dhe duke zbatuar të gjitha masat e nevojshme lehtësuese, të gjitha grup-projektet janë të pranueshme nga pikëpamja mjedisore.

Sasia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Cilësia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Habitatet, Speciet, ZM-të: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Tabela6-9– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Minierave dhe Guroreve

Komponenti Mjedisor Strategjia ose Programi	Sasia e ujit	Cilësia e ujit	Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN	Morfologjia e trupit të ujit	Hidrobiologjia e trupit të ujit	Habitatet, Speciet, ZM
Parazgjedhjet	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Plani 3-vjeçar i Veprimit, për vitet 2022–2024, Zbatimi i Strategjisë së Minierave	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Plani i zhvillimit të sektorit të gazit natyror në Shqipëri dhe identifikimi i projekteve me përparësi	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Rezultati i ndikimit nga komponenti	-2	-2	-2	-2	-2	-2

6.10 Prodhimi i Energjisë

6.10.1 Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së

Nga Tabela 6-3, janë identifikuar 3 strategji kombëtare në lidhje me prodhimin e energjisë.

- **Strategjia Kombëtare e Energjisë 2018–2030**

Vizioni i strategjisë për vitin 2030 është zhvillimi i burimeve vendase të energjisë, duke çuar në një sistem energjetik të integruar dhe të larmishëm rajonal të bazuar në parimet e tregut, të aftë për të përmbushur kërkesën për energji dhe për zhvillimin e qëndrueshëm të ekonomisë, duke garantuar siguri dhe cilësi të furnizimit, sigurinë, mbrojtjen e mjedisit dhe veprimin ndaj klimës, dhe rritjen e mirëqenies me kosto minimale sociale.

Pesë dimensionet që mbështet strategjia e energjisë janë:

- Siguria energjetike, bazuar në diversifikimin e burimeve energjetike;
- Integrimi i plotë në tregun rajonal dhe më pas në atë evropian;
- Efikasiteti i energjisë që kontribuon në moderimin e kërkesës;
- Dekarbonizimi i ekonomisë;
- Hulmtimi, inovacioni dhe konkurrenca

Strategjia për Sektorin e Energjisë 2018-2030 në parim përputhet me objektivat e mbrojtjes së mjedisit dhe zhvillimit të qëndrueshëm.

Në thelb, të dy objektivat specifikë të strategjisë, qofshin ato që synojnë vendosjen e një sistemi prioritizimi objektiv, ose objektivat që synojnë hartimin e një plani investimi me faza, nuk lidhen drejtpërdrejt me objektivat mjedisore, megjithëse, në mënyrë indirekte, arritja e objektivave të strategjia ndikon pozitivisht dhe përbën bazën për zbatimin e suksesshëm të strategjisë dhe në mënyrë miqësore me mjedisin. Së pari, në këtë këndvështrim, mund të parashikohet përputhshmëri e plotë ndërmjet objektivave specifike të strategjisë dhe objektivave strategjike mjedisore.

Megjithatë, strategjia nuk parasheh dispozita të qarta për mbrojtjen e habitateve, ekosistemeve dhe trupave ujorë.

• **Plani Kombëtar i Konsoliduar i Veprimit për Burimet e Rinovueshme të Energjisë 2019-2021**

Me zbatimin e Strategjisë Kombëtare të Energjisë, Shqipëria synon të arrijë rezultate edhe më të avancuara në lidhje me BRE. Qeveria është e angazhuar për një politikë të rritjes së përdorimit të energjisë së rinovueshme, kryesisht të energjisë hidrike, diellore dhe të erës.

Objektivat strategjike për zhvillimin e potencialit të burimeve të rinovueshme të energjisë janë:

- Rritja e përdorimit të teknologjive të BRE, bazuar në planifikimin e kostos minimale, metodologjinë e çmimit të blerjes së energjisë elektrike nga teknologjitë e prodhimit të energjisë elektrike bazuar në koston e nivelizuar afatgjatë dhe kthimin e investimeve në një kohë të arsyeshme.
- Për të siguruar diversifikimin e burimeve të rinovueshme, duke investuar në sisteme plotësuese me kosto të ulët, si diellore dhe erë.
- Zhvillimi i mekanizmave për nxitjen e investimeve të huaja direkte në BRE, bazuar në skemat e organizimit të ankandeve për kapacitetet mbi 2 MË që ofrojnë shfrytëzimin e burimeve të pashfrytëzuara deri më sot, si parqet fotovoltaike dhe parqet me erë.

Një objektivi i këtij plani, i cili ndikon pozitivisht në zbatimin e objektivave mjedisore të PMBU-së, është fokusimi në përdorimin e burimeve të rinovueshme të Diellit dhe të Erës, dhe jo në një masë të madhe të burimeve hidro.

Për vitet 2019-2020, Plani i Veprimit i Konsoliduar i Energjisë së Rinovueshme parashikon zgjerimin e gjeneratorëve të instaluar të energjisë elektrike bazuar në burime të rinovueshme me 738 MË, si më poshtë: 57 MË energji hidrocentrale; 490 MË energji fotovoltaike; 150 MË energji e erës; 41 MË (mbetje në energji).

Megjithatë, si dhe strategjia e energjisë, Plani nuk parashikon qartë mbrojtjen e habitateve, ekosistemeve dhe trupave ujorë.

• **Plani Kombëtar i Republikës së Shqipërisë për Energjinë dhe Klimën (PKEK) 2021 – 2030**

PKEK bazohet në Strategjinë Kombëtare të Energjisë dhe në KPK-në e parë dhe të dytë. Plani ka përcaktuar 3 objektiva, politika dhe masa kryesore kryesore si më poshtë:

- Kursime të emetimit të GS (Reduktim), -18.7%
- Efikasiteti i Energjisë (Reduktimi i Konsumit Final të Energjisë), -8.4%
- Pjesa e energjisë së rinovueshme në kërkesën përfundimtare për energji, +54.4%

Një nga objektivat e planit është rritja e peshës së BRE-ve përveç hidrocentraleve në strukturën e produkteve të përdorura gjeneruese të energjisë do të kontribuojë në uljen e varësisë nga burimet ujore, e cila në mënyrë indirekte do të ketë një ndikim pozitiv në përmbushjen e objektivave mjedisore të PMBU-së. Disa masa që përcaktohen në PKEK, të cilat do të ndikojnë pozitivisht në objektivin mjedisor për “cilësinë e ujit” dhe “Habitatet, speciet, ZM” të PMBU-së, janë “Rritja e impianteve të trajtimit të ujërave të ndotura dhe mbulimit të tyre” dhe “Rritja e natyrës. Rritja e kapacitetit të natyror të karbonit të pyjeve dhe kullotave”, “Menaxhimi i pyjeve në formë miqësore me mjedisin”.

Megjithatë, plani fokusohet kryesisht në çështjet e ndryshimeve klimatike dhe reduktimin e emetimeve në ajër dhe nuk parashikon dispozita të qarta për mbrojtjen e habitateve, ekosistemeve dhe trupave ujorë.

6.10.2 Vlerësimi i Ndikimit Sektorial

Tabela 6-10 përmbledh rishikimin objektiv të strategjive/planeve të publikuara të energjisë.

- **Strategjia Kombëtare e Energjisë 2018–2030**

Ndikimet negative shfaqen në fazën e planifikimit nga aspektet e përdorimit të tokës, efektet në ujë, natyrë (si biodiversiteti dhe zonat me status të mbrojtur), trashëgimia kulturore dhe peizazhi. Këto ndikime do të kërkojnë krijimin e një programi të njëkohshëm për masat zbutëse dhe zbatimin e duhur të këtyre masave. Përdorimi i rrjedhave ujore për prodhimin e energjisë shoqërohet me ndryshime në ekuilibrin e ekosistemeve natyrore, të cilat do të përbëjnë kosto mjedisore në të ardhmen. Këto ndikime nuk janë vlerësuar dhe adresuar në strategji.

Sasia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Cilësia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN: Rrjedha mesatare vjetore e ujit në marrjen për lumin përkatës është një parametër shumë i rëndësishëm për t'u përdorur për përcaktimin e skemave mbështetëse (Parametrat kryesorë teknikë dhe financiarë që duhen marrë në konsideratë për skemën e mbështetjes së burimeve të rinovueshme të energjisë).

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Habitatet, Speciet, ZM-të: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

- **Plani Kombëtar i Konsoliduar i Veprimit për Burimet e Rinovueshme të Energjisë**

Ndërtimi i parqeve fotovoltaike dhe parqeve me erë, veçanërisht ndërtimi i hidrocentraleve, ka ndikim në trupat ujorë dhe ndikon në mospërbushjen e objektivave mjedisore të PMBU-së. Këto ndikime nuk janë vlerësuar dhe adresuar në strategji. Plani ka të bëjë kryesisht me ndikimet në mjedis lidhur me reduktimin e emetimeve në ajër dhe ndryshimet klimatike dhe aspak me çështjen e menaxhimit të ujit.

Sasia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Cilësia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Habitatet, Speciet, ZM-të: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

- **Plani Kombëtar i Republikës së Shqipërisë për Energjinë dhe Klimën (PKEK) 2021 – 2030**

Politikat energjetike të Shqipërisë ndjekin tre objektiva:

- mbështetje për zhvillimin e përgjithshëm ekonomik,
- rritja e sigurisë së furnizimit me energji,
- mbrojtjen e mjedisit.

Energjia e rinovueshme, veçanërisht përveç hidrocentralit, është një zgjidhje për zvogëlimin e varësisë strategjike nga importet e energjisë dhe zbutjen e ndikimit të ndryshimeve klimatike që rezulton në prodhim jo të besueshëm të hidrocentraleve.

Sasia e ujit: rritja e peshës së BRE-ve përveç hidrocentraleve.

Cilësia e ujit: Rritja e impianteve të trajtimit të Ujërave të Ndotura dhe mbulimi i tyre.

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: rritja e peshës së BRE-ve përveç hidrocentraleve.

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv.

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv.

Habitatet, Speciet, ZM-të: “Rritja e kapacitetit natyror të thithjes së karbonit të pyjeve dhe kullotave”, “Menaxhimi i pyjeve miqësore me mjedisin”.

Tabela6-10– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Prodhimit të Energjisë

Komponenti Mjedor Strategjia ose Programi	Sasia e ujit	Cilësia e ujit	Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN	Morfologjia e trupit të ujit	Hidrobiologjia e trupit të ujit	Habitatet, Speciet, ZM
Parazgjedhjet	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Strategjia Kombëtare e Energjisë 2018–2030	▼	▼	▲	▼	▼	▼
Plani Kombëtar i Konsoliduar i Veprimit për Burimet e Rinovueshme të Energjisë	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Plani Kombëtar i Republikës së Shqipërisë për Energjinë dhe Klimën	▲	▲	▲	▼	▼	▲
Rezultati i ndikimit nga komponenti	-1	-1	+1	-3	-3	-1

6.11 Furnizimi me ujë i popullsisë

6.11.1 Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU

Nga Tabela 6-3, janë identifikuar 2 strategji kombëtare në lidhje me furnizimin publik me ujë.

- **Strategjia Kombëtare e Ujësjetës Kanalizimeve, 2020-2030**

Marrjet/Nxjerrjet për furnizim publik me ujë ka të ngjarë të kenë ndikime të ndryshme mjedisore në varësi të burimit(ve) të ujit, p.sh. ujërat sipërfaqësore brenda basenit, ujërat nëntokësore brenda basenit, ose transferimet (qoftë ujërat sipërfaqësore ose nëntokësore) nga një basen lumi fqinj. .

Nga ujërat sipërfaqësore, nxjerrjet zakonisht bëhen drejtpërdrejt nga rezervuarët kryesorë të depozitimit, ose kapja e burimeve kryesore nga akuiferët kryesorë. Në rastin e rezervuarëve, diga padyshim që formon një ndërprerje të madhe të ndërprerjes në sistemin lumor me ndikime të rëndësishme në habitatet. Furnizimi me ujë nga rezervuari zakonisht bëhet në kurriz të nevojave të rrjedhës së poshtme të lumit përpara ndërtimit të digës, duke ndikuar drejtpërdrejt në habitatet ujore dhe regjimet e rrjedhës.

Në rastin e burimeve kryesore, këto janë kontribuesit kryesorë në kushtet thelbësore të rrjedhës bazë në lumenjtë pritës. Kur përpriten, ndikohet drejtpërdrejt sasia dhe regjimi i rrjedhës së lumenjve pritës.

Nxjerrja e ujërave nëntokësore në përgjithësi kanë ndikime më të vogla mjedisore, përveç nëse shkalla e nxjerrjes tejkalon shkallën e rimbushjes së ujërave nëntokësore. Kjo situatë e paqëndrueshme krijon një reduktim të nivelit statik të ujërave nëntokësore, gjë që mund të shkaktojë hyrje të ndotësve nga lumenjtë e ndotur, të rrisë përqendrimin e lëndëve ushqyese në ujërat nëntokësore dhe të rrisë rrezikun e depërtimit të kripës nga (rritja) e nivelit të detit.

Një çështje tjetër kryesore që lidhet me furnizimin publik me ujë në përgjithësi brenda basenit të lumit është se “uji pa të ardhura” (humbje reale + humbje të dukshme) është raportuar në 65%+. Kjo do të thotë se nga i gjithë uji i nxjerrë nga mjedisi, në mënyrë tipike, 65% nuk arrin aktualisht te klientët në pikën përfundimtare të dorëzimit. Ky mbishfrytëzimi i burimeve ujore për të kompensuar sistemet masivisht joefikase të shpërndarjes së ujit është një strategji krejtësisht e paqëndrueshme dhe është në kundërshtim me të gjitha objektivat e praktikave më të mira për mbrojtjen e mjedisit të përcaktuara në legjislacionin e BE-së dhe atë kombëtar.

6.11.2 Vlerësimi i Ndikimit Sektorial

Tabela 6-11 përmbledh rishikimin objektiv të publikimit strategjive. Strategjia vlerësohet në bazë të një liste kontrolli të komponentëve kyç mjedisore. Nëse pritët që strategjia zakonisht do të ndikojë negativisht në ndonjë nga komponentët e listuar, ai komponent është shënuar paraprakisht si negativ. Megjithatë, çdo përmendje e ndonjë prej gjashtë komponentëve në strategji, duke u njohur si “një çështje”, që kërkon pajtueshmëri dhe/ose veprime korigjuese është e mjaftueshme për të kthyer rezultatin negativ në një rezultat pozitiv.

- **Strategjia Kombëtare e Ujësjetës Kanalizimeve, 2020-2030**

Një nga objektivat kryesorë të kësaj strategjie është zgjerimi i sistemit të furnizimit me ujë në nivel kombëtar, i cili do të ndikonte në sasinë e ujit, por gjithashtu do të kërkonte investime në përmirësimin e cilësisë së ujit dhe monitorimin e gjendjes mjedisore të trupave ujorë.

Sasia e ujit: konsumi i burimeve ujore do të ndikonte negativisht në sasinë e tyre;

Cilësia e ujit: monitorimi i ujërave sipërfaqësore (objektivi); studimet e fizibilitetit dhe Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis për projektet publike të furnizimit me ujë;

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv
 Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv
 Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv
 Habitatet, Speciet, ZM-të: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv

Tabela6-11– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Ujësjellësit Publik

Komponenti Mjedisor Strategjia ose Programi	Sasia e ujit	Cilësia e ujit	Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN	Morfologjia e trupit të ujit	Hidrobiologjia e trupit të ujit	Habitatet, Speciet, ZM
Standardet e ujit sipërfaqësor	▼	▼	▼		▼	▼
Parazgjedhjet e ujërave nëntokësore	▼		▼			
Strategjia Kombëtare e Ujësjellës Kanalizimeve, 2020-2030	▲	▲	▼	▼	▼	▼
Rezultati i ndikimit nga komponenti	+1	+1	-1	-1	-1	-1

6.12 Ujërat e Ndotura Urbane

6.12.1 Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së

Nga Tabela 6-3, janë identifikuar 2 strategji kombëtare në lidhje me Ujërat e Ndotura urbane.

- **Strategjia Kombëtare e Ujësjellës Kanalizimeve, 2020-2030**

Qëllimi i Strategjisë Sektoriale të Ujësjellës Kanalizimeve është të përmirësojë ofrimin cilësor të shërbimeve të furnizimit me ujë dhe kanalizimeve për qytetarët e Shqipërisë dhe të mbështesë zhvillimin ekonomik të vendit, bazuar në performancën e një shërbimi kyç të infrastrukturës.

Ky dokument ka një rëndësi të madhe, pasi zhvillimi/përmirësimi i rrjetit të kanalizimeve ka një përfitim të rëndësishëm në cilësinë e ujit. Në shumë zona (qoftë urbane dhe rurale), sistemet e ujërave të ndotura mungojnë dhe ujërat e ndotura urbane derdhen në trupat ujorë, duke degraduar kështu cilësinë e habitatit për speciet ujore, duke ulur cilësinë e ujit dhe gjithashtu.

- **Programi Kombëtar i Sektorit të Ujit 2018-2030**

Qëllimet kryesore të këtij programi janë orientimi i investimeve drejt objektivave kombëtare, përmirësimi i procesit të planifikimit, rritja e investimeve në sektorin e ujit, rritja e të ardhurave të gjeneruara nga sektori, monitorimi i vazhdueshëm dhe efektiv, si dhe mbrojtja e balancave mjedisore. Zbatimi i këtij programi do të bëhet përmes planit të veprimit që përditësohet çdo vit dhe ka një projeksion 3-vjeçar. Këto plane përfshijnë masat dhe aktivitetet e propozuara nga të gjithë aktorët e sektorit të ujit në zbatim të objektivave kombëtare.

Programi Kombëtar i Sektorit të Ujit 2018 – 2030 përfshin informacion në lidhje me trupat ujorë në nivel kombëtar, presionin dhe ndikimet në një pasqyrë të përgjithshme, monitorimin dhe mbrojtjen e trupave ujorë, konventat përkatëse dhe kuadrin institucional.

Shtyllat kryesore të saj janë:

- Përdorimi i qëndrueshëm i ujit;
- Mbrojtja e ujit (si burim natyror); dhe
- Mbrojtja nga uji (nga përmytjet, erozioni).

Ky program përfshin 10 objektiva me objektiva të detajuar për t'u arritur deri në vitin 2030.

Objektivi i dytë i këtij programi është: “Ofrimi i shërbimit të largimit të ujërave të ndotura urbane në zonat urbane dhe rurale”. Synohet të zhvillohet rrjeti i Ujërave të Ndotura urbane në 71% të popullsisë urbane dhe 28% të popullsisë rurale deri në vitin 2030.

6.12.2 Vlerësimi i Ndikimit Sektorial

Tabela 6-12 përmbledh rishikimin objektiv të strategjive të publikuara për Ujërat e Ndotura Urbane. Strategjia vlerësohet në bazë të një liste kontrolli të komponentëve kyç mjedisorë. Nëse pritet që strategjia zakonisht do të ndikojë negativisht në ndonjë nga komponentët e listuar, ai komponent është shënuar negativisht si parazgjedhje. Megjithatë, çdo përmendje e ndonjë prej gjashtë komponentëve në strategji, duke u njohur si “një çështje”, ose që kërkon pajtueshmëri dhe/ose veprime korigjuese është e mjaftueshme për të kthyer rezultatin negativ në një rezultat pozitiv.

- **Strategjia Kombëtare e Ujësjetës Kanalizimeve, 2020-2030**

Në strategji synohet të arrihet një mbulim i rrjetit të Ujërave të Ndotura me 96% për zonat urbane dhe me 42% për zonat rurale deri në vitin 2030. Një nga objektivat e saj është edhe ndërtimi i impianteve të trajtimit të Ujërave të Ndotura urbane dhe arritja e një sasive prej 33% të ujërave të trajtuara deri në vitin 2030.

Sasia e ujit: zhvillimi i rrjetit të kanalizimit (investimet);

Cilësia e ujit: ndërtimi i impianteve të trajtimit të Ujërave të Ndotura urbane (investimi do të përfundojë); monitorimi i cilësisë së ujit (investime)

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Hidrobiologjia e trupave ujore: zhvillimi i rrjetit të Ujërave të Ndotura ndikon pozitivisht në hidrobiologjinë e lumit,

Habitatet, Speciet, ZM-të: nëse Ujërat e Ndotura nuk do të derdhen më në trupat ujorë, speciet ujore do të kenë një habitat më cilësor.

- **Programi Kombëtar i Sektorit të Ujit 2018-2030**

Për arritjen e objektivave për sektorin e ujit, për periudhën 2018-2030 janë propozuar një sërë masash të nevojshme nga anëtarët e nëngrupeve tematike. Programi i masave është tërësia e veprimeve me karakter qeveritar, kërkimor dhe infrastrukturor që duhet të ndërmerren brenda një periudhe 12-vjeçare dhe të integruara me njëri-tjetrin, për të arritur secilin nga objektivat e parashikuara në program.

Sasia e ujit: vlerësimi i mundësisë së proceseve të “riciklimit” të ujit (studim)

Cilësia e ujit: ndërtimi i impianteve të trajtimit të Ujërave të Ndotura urbane (investimi do të përfundojë); monitorimi i cilësisë së ujit (investime)

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: masat për zbutjen e përmytjeve (studime, investime)

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Hidrobiologjia e trupave ujore: rehabilitimi i ekosistemit (studime, investime);

Habitatet, Speciet, ZM-të: rehabilitimi i ekosistemit (studime, investime); rehabilitimi i pikave të nxehta (investimet), identifikimi dhe monitorimi i komponentëve të biodiversitetit (studim)

Tabela6-12– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Ujërave të Ndotura Urbane

Komponenti Mjedisor Strategjia ose Programi	Sasia e ujit	Cilësia e ujit	Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN	Morfologjia e trupit të ujit	Hidrobiologjia e trupit të ujit	Habitatet, Speciet, ZM
Parazgjedhjet	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Strategjia Kombëtare e Ujësjellës Kanalizimeve, 2020-2030	▲	▲	▼	▼	▲	▲
Programi Kombëtar i Sektorit të Ujit 2018-2030	▲	▲	▲	▼	▲	▲
Rezultati i ndikimit nga komponenti	+2	+2	0	-2	+2	+2

6.13 Ujërat e Ndotura Industriale

6.13.1 Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU

Nga Tabela 6-3, 1 strategji kombëtare është identifikuar në lidhje me Ujërat e Ndotura industriale.

- **Programi Kombëtar i Sektorit të Ujit 2018-2030**

Aktualisht, nuk ka një strategji kombëtare që trajton veçanërisht menaxhimin e ujërave të ndotura industriale, megjithëse kjo formë e Ujërave të Ndotura përmendet në Programin Kombëtar të Sektorit të Ujit 2018 – 2030.

Programi Sektorial Kombëtar për menaxhimin e integruar të ujërave synon të sigurojë nevojat jetike, konkurrencën e përdorimit, uljen e rrezikut të ujit, duke mbajtur parasysh qëndrueshmërinë e ekosistemeve. Gjithashtu, siguron zhvillimin e sektorit dhe merr në konsideratë çështje që lidhen drejtpërdrejt ose indirekt me të, si ndryshimet klimatike, reduktimi i rrezikut nga përmblytjet, zhvillimi ekonomik etj.

Programi Kombëtar i Sektorit të Ujit 2018 – 2030 përfshin informacion në lidhje me burimet ujore që përdoren në aktivitete të ndryshme industriale, por nuk ka informacion të disponueshëm për Ujërat e Ndotura që krijohen nga këto aktivitete industriale, as metodat e trajtimit që duhet të përdoren bazuar në lloji i industrisë që gjeneron ujërat e ndotura.

6.13.2 Vlerësimi i Ndikimit Sektorial

Tabela 6-13 përmbledh rishikimin objektiv të Ujërave të Ndotura Industriale të publikuara strategjive. Strategjia vlerësohet në bazë të një liste kontrolli të komponentëve kyç mjedisore. Nëse pritet që strategjia zakonisht do të ndikojë negativisht në ndonjë nga komponentët e listuar, ai komponent është shënuar negativisht si parazgjedhje. Megjithatë, çdo përmendje e ndonjë prej gjashtë komponentëve në strategji, duke u njohur si 'një çështje', ose që kërkon pajtueshmëri dhe/ose veprime korigjuese është e mjaftueshme për të kthyer rezultatin negativ në një rezultat pozitiv.

- **Programi Kombëtar i Sektorit të Ujit 2018-2030**

Në listat e masave zbutëse që synohet të zbatohen deri në vitin 2030, ka disa masa që ndikojnë pozitivisht në Planin e Menaxhimit të Basenit Ujor Mat, si: studime dhe mundësi investimi për impiantet e trajtimit të ujërave të ndotura industriale; rehabilitimi dhe restaurimi i zonave që janë ndikuar nga shkarkimet industriale dhe ujërat e zeza; ndërtimi i landfilleve për depozitim të mbetjeve të rrezikshme (të cilat shpesh hidhen në lumenj pasi nuk ka impiante të kualifikuara/të licencuara për të depozituar siç duhet mbetjet specifike dhe Ujërat e Ndotura që vijnë nga aktivitetet industriale).

Sasia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv

Cilësia e Ujit: identifikimi i nivelit të ndotjes së ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore nga aktivitetet industriale (studim); Trajtimi i Ujërave të Ndotura industriale nga sektori privat (studim)

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv

Habitatet, Speciet, ZM-të: rehabilitimi i zonave që janë ndotur nga shkarkimet industriale (studime, investime).

Tabela6-13– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektor i Ujërave të Ndotura Industriale

Komponenti Mjedisor Strategjia ose Programi	Sasia e ujit	Cilësia e ujit	Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN	Morfologjia e trupit të ujit	Hidrobiologjia e trupit të ujit	Habitatet, Speciet, ZM
Parazgjedhjet	▼	▼	▼	▼	▼	▼
PROGRAMI I SEKTORIT KOMBËTAR UJOR 2018-2030	▼	▲	▼	▼	▼	▲
Rezultati i ndikimit nga komponenti	-1	+1	-1	-1	-1	+1

6.14 Menaxhimi i mbetjeve të ngurta

6.14.1 Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së

Nga tabela 6-3, 2 strategjitë kombëtare janë identifikuar në lidhje me menaxhimin e mbetjeve të ngurta.

- **Dokumenti i Politikës Strategjike të Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve dhe Plani Kombëtar 2020-2035**

Strategjia është dokumenti kryesor në fushën e menaxhimit të mbetjeve bashkiake, jobashkiake dhe të rrezikshme në Shqipëri.

Dokumenti i Politikës Strategjike të Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve dhe Plani Kombëtar është një nga dokumentet më të rëndësishme dhe thelbësore në fushën e mbetjeve që synon kalimin nga një ekonomi lineare në një ekonomi rrethore.

Objektivat specifike të Dokumentit të Politikës Strategjike synojnë të ofrojnë zgjidhje praktike për:

1. adresimi i problemeve në sistemin aktual të menaxhimit,
2. zbatimin e kuadrit ligjor në fuqi dhe,
3. përgatitjet e nevojshme për përmbushjen e detyrimeve nga ndryshimet në direktivat e BE-së, përfshirë objektivat ambicioze të Paketës së Ekonomisë Rrethore.

Nëpërmjet zbatimit të Dokumentit të Politikës Strategjike të Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve dhe Plani Kombëtar synohet të arrihet Objektivi i Zhvillimit të Qëndrueshëm 14.1 “Reduktimi i ndotjes detare: Deri në vitin 2025, parandalimi dhe zvogëlimi i ndjeshëm i ndotjes detare të të gjitha llojeve, veçanërisht nga aktivitetet me bazë tokësore, duke përfshirë mbetjet detare dhe ndotja e lëndëve ushqyese.”

- **Plani Kombëtar Sektorial për Menaxhimin e Mbetjeve të Ngurta**

Plani Kombëtar Sektorial për Menaxhimin e Mbetjeve të Ngurta është i orientuar nga objektivat e Strategjisë Kombëtare të Sektorit të Menaxhimit të Mbetjeve të Ngurta, kryesisht në ofrimin e shërbimeve të qëndrueshme për mbetjet e ngurta komunale në të gjithë vendin, reduktimin dhe riciklimin e fraksioneve të mbetjeve, uljen e numrit të të pakontrolluarve dhe landfillet josanitare, si dhe për mbrojtjen e mjedisit.

- **Plani i Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve, 2021 – 2025, Bashkia Lezhë**

Nëpërmjet Planit të Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve 2021 – 2025, Bashkia Lezhe ka synimet e mëposhtme:

- Arritja e mbulimit me grumbullimin e mbetjeve në të gjithë territorin e aksesueshëm të Bashkisë Lezhë;
- Zgjerimin e shërbimit si në pika grumbullimi, si në frekuencë si në diapazon kohor në zonën turistike, për të gjithë bregdetin, nga rana e Hedhun në Tale;
- Krijimi i bazës së të dhënave për optimizmin e shërbimit;
- Zbatimi i parimit “Ndotësi Pagan”, rritja e të ardhurave nga tarifa drejt mbulimit të kostove të shërbimit

- Orientimi drejt menaxhimit të qëndrueshëm të mbetjeve nëpërmjet reduktimit, rritjes së riciklimit dhe rikuperimit.
- Bashkëpunimi me të gjithë aktorët për arritjen dhe përgatitjen për implementim të një skenari praktik të realizueshëm në territor për reduktimin e mbetjeve që shkojnë në landfill.

6.14.2 Vlerësimi i Ndikimit Sektorial

Tabela 6-14 përmbledh rishikimin objektiv të strategjisë së publikuar për menaxhimin e mbetjeve të ngurta.

- **Dokumenti i Politikës Strategjike të Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve dhe Plani Kombëtar 2020-2035**

Megjithëse ky dokument është një nga dokumentet më të rëndësishme në nivel kombëtar që trajton menaxhimin e mbetjeve, ai nuk merr në konsideratë çështjet mjedisore që rezultojnë nga praktikat jo të duhura të menaxhimit të mbetjeve, prandaj nuk përfshin asnjë masë specifike që duhet marrë për të shmangur ose zbutur / rikuperoni cilësinë e ujit.

Baseni i lumit Mat dihet se është i ndotur nga burime të shumta dhe mbetjet e ngurta janë një prej tyre. Mbetjet e ngurta që hidhen në lumenj ndikojnë drejtpërdrejt në cilësinë e ujit, hidrobiologjinë dhe cilësinë e jetës ujore, mbetjet inerte ndikojnë drejtpërdrejt në morfologjinë e trupave ujore dhe regjimin e rrjedhës së lumit (në rast se mbetjet e ngurta grumbullohen). Për më tepër, këto mbetje të ngurta transportohen më pas në det.

Sasia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv

Cilësia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv

Habitatet, Speciet, ZM-të: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv

- **Plani Kombëtar Sektorial për Menaxhimin e Mbetjeve të Ngurta**

Ky plan analizon skenarët e mundshëm të menaxhimit të ujit, ndërkohë që ndikimi në ujë është neglizhuar dhe thjesht përmendet në të gjithë dokumentin.

Sasia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv

Cilësia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv

Habitatet, Speciet, ZM-të: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv

- **Plani i Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve, 2021 – 2025, Bashkia Lezhë**

Megjithëse një ndër synimet e PMIM të Bashkisë Lezhë është menaxhimi i integruar i mbetjeve krahas zhvillimit të qëndrueshëm të turizmit, ujrat sipërfaqësore dhe ndikimi i mbetjeve në ndotjen e tyre janë përmendur shumë shkurtimisht në dokument.

Sasia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv

Cilësia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Hidrobiologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv

Habitatet, Speciet, ZM-të: nuk ka asnjë lidhje, nuk ka përputhje me këtë objektiv

Tabela6-14– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Menaxhimit të Mbetjeve të Ngurta

Komponenti Mjedisor Strategjia ose Programi	Sasia e ujit	Cilësia e ujit	Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN	Morfologjia e trupit të ujit	Hidrobiologjia e trupit të ujit	Habitatet, Speciet, ZM
Parazgjedhjet	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Dokumenti i Politikës Strategjike të Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve dhe Planit Kombëtar	▼	▲	▼	▼	▼	▼
Plani Kombëtar Sektorial për Menaxhimin e Mbetjeve të Ngurta	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Plani i Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve, 2021 -2025, Bashkia Lezhë	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Rezultati i ndikimit nga komponenti	-3	-1	-3	-3	-3	-3

6.15 Menaxhimi i rrezikut nga përmytjet

6.15.1 Pasqyrë e Strategjive Sektoriale dhe Rëndësia me Objektivat Mjedisore të PMBU-së

Nga tabela 6-3, 2 strategjitë kombëtare janë identifikuar në lidhje me menaxhimin e rrezikut nga përmytjet.

- **Strategjia Kombëtare për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore 2018-2027.**

Objektivat strategjike përfshijnë përdorimin e qëndrueshëm të burimeve ujore, arritjen e cilësisë së mirë të ujit në të gjitha burimet ujore deri në vitin 2027, reduktimin dhe menaxhimin e rrezikut nga fatkeqësitë për thatësinë dhe përmytjet, rritjen e njohurive të shëndosha shkencore mbi çështjet e ujit dhe klimës dhe aplikimin e praktikave gjithëpërfshirëse dhe të qëndrueshme të menaxhimit të ujit. Planet e Menaxhimit të Baseneve Ujore janë pjesë përbërëse e zbatimit të strategjisë kombëtare të MIBU.

Si pjesë e projektit PRONEWS - Programi për Përmirësimin e Sistemit Kombëtar të Paralajmërimit të Hershëm dhe Parandalimit të Përmbytjeve, i cili mbështet zbatimin e Direktivës së BE-së për Përmbytjet (2007/60/KE), AMBU ka përgatitur dy dokumente:

1. Përcaktimi paraprak i zonave me rrezik nga përmbytjet
2. Përcaktimi i hartave të rrezikut nga përmbytjet.

Gjithashtu, AMBU ka nisur procesin e hartimit të dy dokumenteve shumë të rëndësishme, si:

3. Përcaktimi i hartave të rrezikut nga përmbytjet
4. Planet e Menaxhimit të Rrezikut nga Përmbytjet (PMRrP) për basenin përkatës.

- **Strategjia për Zvogëlimin e Riskut të Fatkeqësive në Bashkinë Lezhë**

Ky dokument është gjithëpërfshirës, përcakton objektivat dhe masat për Zvogëlimin e Riskut të Fatkeqësive (ZRF), masat dhe veprimet për jetësimin e strategjisë, si dhe merr në konsideratë skenarë të ndryshëm të fatkeqësive natyrore, ku është trajtuar dhe çështja e përmbytjeve.

Kjo strategji ka marrë në konsideratë një kombinim metodash vlerësimi të riskut, po duke u bazuar kryesisht në metodën me bazë treguesish:

- Rreziku
- Ekspozimi ndaj rrezikut
- Vulnerabiliteti
- Kapaciteti

Strategjia eidenton se ekspozimi më i lartë nga përmbytjet është në njësitë administrative Shënkoll, Zejmen, Kolsh, Balldren dhe në qytet Lezhë. Rreziku më i lartë nga rrëshqitjet e tokës është në zonën e njësive administrative Kolsh, Zejmen, Lezhë dhe në Shëngjin e Balldren përse i përket rënies së gurëve. Rreziku më i madh nga zjarret është në njësitë administrative Kallmet e Ungrej.

6.15.2 Vlerësimi i Ndikimit Sektorial

Tabela 6-15 përmbledh rishikimin objektiv të strategjisë së publikuar për menaxhimin e rrezikut nga përmbytjet.

- **Strategjia Kombëtare për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore 2018-2027**

Strategjia e MIBU-së përcakton 5 objektiva strategjike që kërkojnë një konsideratë specifike dhe një prej tyre është “Rreziqet e ujit: rreziqet që dalin nga uji (përmbytjet dhe thatësitat) përmbahen përmes menaxhimit dhe investimeve, duke u shërbyer të gjithë interesave duke zbatuar aktet ligjore dhe nënligjore kombëtare që. transpozojnë direktivat e BE-së”. Ky objektiv strategjik merret me rreziqet e drejtpërdrejta të lidhura me ujin, si thatësitat dhe përmbytjet dhe rreziqet indirekte të lidhura me to.

Sasia e ujit: është një nga objektivat kryesore të politikës

Cilësia e ujit: është një nga objektivat kryesore të politikës

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Hidrobiologjia e trupave ujore: përmendet në një nga objektivat kryesore të politikës

Habitatet, Speciet, ZM-të: përmendet në një nga objektivat kryesore të politikës

- **Strategjia për Zvogëlimin e Riskut të Fatkeqësive në Bashkinë Lezhë**

Në dokument merren parasysh disa skenarë lidhur me situatën e përmbytjeve:

- Skenari 1: Përmbytjet – Nuk ndodh asgjë;
- Skenari 2: Ndërhyrje afatmesme – Kosto e ulët. Ky skenar parashikon ndërhyrje përmirësuese në kanalet dytësore dhe tretësore, si dhe rehabilitim të pritave malore dhe argjinaturave lumore;
- Skenari 3: Ndërhyrje afatgjatë – Kosto e lartë. Këto ndërhyrje përfshijnë investime të kushtueshme në përforcim të infrastrukturës teknike kritike. Të tilla janë investime në përforcimin e digave të rezervuarëve, ndërtimi i dallgëpritëseve detare, si dhe ndërhyrje në hidrovore, duke ngritur nivelin e operimit të tyre.

Sasia e ujit: është një nga objektivat kryesore të strategjisë

Cilësia e ujit: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN-të: është një nga objektivat kryesore të strategjisë

Morfologjia e trupave ujore: nuk ka asnjë lidhje, asnjë përputhje me këtë objektiv

Hidrobiologjia e trupave ujore: përmendet në një nga objektivat kryesore të strategjisë

Habitatet, Speciet, ZM-të: përmendet në një nga objektivat kryesore të politikës

Tabela6-15– Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis – Sektori i Menaxhimit të Rrezikut nga Përmbytjet

Komponenti Mjedisor Strategjia ose Programi	Sasia e ujit	Cilësia e ujit	Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN	Morfologjia e trupit të ujit	Hidrobiologjia e trupit të ujit	Habitatet, Speciet, ZM
parazgjedhjet	▲	▲	▼	▼	▲	▲
Strategjia Kombëtare për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore 2018-2027	▲	▲	▼	▼	▲	▲
Strategjia për Zvogëlimin e Riskut të Fatkeqësive në Bashkinë Lezhë	▲	▼	▲	▼	▼	▲
Rezultati i ndikimit nga komponenti	+2	0	0	-2	0	+2

Tabela6-16– Vlerësimi i Objektivave Strategjike të PMBU kundrejt ndërveprimeve sektoriale

Objektivat Strategjike Mjedisore Komponentët PMBU	NdërSektori ale	Planifikim Urban	Zhvillimi Bregdetar dhe Turizmi	Transport Infrastr.	Bujqësia dhe Pylltaria	Minierat dhe Guroret	Prodhimi i Energjisë	Ujësjetësi Publik	Ujërat e Ndotura Urbane	Ujërat e Ndotura Industriale	Mbetje të ngurta	Rreziku i Përmblytes	Rezultati i Rreshtit	
OSM1 – Përshatja ndaj ndryshimeve klimatike OSM2 – Mbrojtja e ujërave sipërfaqësore OSM3 – Mbrojtja e ujërave nëntokësore OSM6 – Habitatet dhe biodiversiteti OSM8 – Menaxhimi i Zonës Bregdetare	Sasia e ujit	+1	+6	+1	-3	-2	-2	-1	+1	+2	-1	-3	+2	+1
	Cilësia e Ujit	+1	+4	-1	-3	-2	-2	-1	+1	+2	+1	-1	0	-1
	Regjimi i rrjedhës dhe ETVUN	-3	-8	-3	-3	-4	-2	+1	-1	0	-1	-3	0	-27
	Morfologjia e trupit të ujit	-3	-8	-3	-3	-4	-2	-3	-1	-2	-1	-3	-2	-35
	Hidrobiologjia e trupave ujore	-1	-8	-3	-3	-4	-2	-3	-1	+2	-1	-3	0	-26
	Habitatet, Llojet, Zonat e Mbrojtura	+1	+4	+1	-3	-2	-2	-1	-1	+2	+1	-3	+2	-1
	Rezultati i përbërë i ndikimit	-4	-10	-8	-18	-16	-12	-8	-2	+6	-2	-16	+2	

-2

SHËNIM: Aty ku renditen pikë të shumta për një qelizë specifike, kjo tregon se strategjitë e shumta sektoriale janë vlerësuar kundrejt komponentit të veçantë mjedisor.

Një rezultat negativ nuk tregon domosdoshmërisht një ndikim negativ; përkundrazi tregon se nuk ka asnjë politikë, veprim apo masë të qartë të identifikuar në strategjinë sektoriale ose VSM-në shoqëruese të saj.

7. PROCEDURAT E MONITORIMIT, RAPORTIMIT DHE VERIFIKIMIT

7.1 Përputhshmëria Legjislative

7.1.1 Niveli Kombëtar – Ligji 91/2013 dhe Ligji 111/2012

Sipas Ligjit të Republikës së Shqipërisë nr. 91/2013 (neni 10) është një kërkesë që të përshkruhen masat e parashikuara për monitorimin e pasojave në mjedis gjatë zbatimit të Planit. (Kjo klauzolë supozon në mënyrë absolute se Plani mund/do të ketë ndikime negative mjedisore pa masa zbutëse dhe për pasojë ndikimet duhet të monitorohen).

Duhet theksuar se sipas Ligjit 111/2012 (Kapitulli XV & Neni 85), “Monitorimi” është një kërkesë e rëndësishme ligjore, ku Këshilli i Basenit Ujor (ose Autoriteti kompetent i caktuar) duhet të zbatojë një program monitorimi të statusit të ujit *“me synimin e përcaktimit të një rishikimi koherent dhe të kuptueshëm të statusit të ujit brenda çdo baseni”*.

Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore (AMBU) është veçanërisht e autorizuar për të përcaktuar kërkesat për programet e monitorimit që mbikëqyrin mbrojtjen e mjedisit në shkallën e basenit ujor.

7.1.2 Niveli i BE-së – Direktiva 2001/42/EC

Ligji 91/2013 (neni 10) harmonizohet me kërkesat e Direktivës së BE-së 2001/42/KE (neni 10) e cila udhëzon që Shtetet Anëtare të monitorojnë efektet e rëndësishme mjedisore të zbatimit të planeve dhe programeve në mënyrë që, ndër të tjera, të identifikojnë në një fazë të hershme efektet negative të parashikuara dhe të jenë në gjendje të ndërmarrin veprimet e duhura korrigjuese.

7.1.3 Niveli i BE-së – Korniza e 8-të e Monitorimit të PVM-së

Komisioni aktualisht po përgatit një kornizë monitorimi me tregues kryesorë për Programin e 8-të të Veprimit për Mjedisin (PVM), siç është shpallur në Marrëveshjen e Gjellbër Evropiane (MGjE). Propozimet për Programin e 8-të të Veprimit për Mjedisin (PVM-ja e 8-të) përfshijnë skicën për një mekanizëm monitorues për të matur progresin e BE-së drejt objektivave të saj klimatike dhe mjedisore.⁶⁵

Politikat e klimës dhe mjedisit duke qenë në qendër të MGjE-së, ekziston nevoja për të matur progresin në një mënyrë gjithëpërfshirëse drejt objektivave mjedisore dhe klimatike të Bashkimit për qëllimin e komunikimit politik strategjik.

Figura 7-1 ilustron se grupi i 8-të i treguesve të PVM-së do të bazohet në “monitorimin tematik”, qoftë ekzistues (siç është qeverisja e klimës dhe energjisë) ose kornizat monitoruese në zhvillim (si p.sh. për ndotjen zero dhe biodiversitetin) ose nën përditësim (ekonomia rrethore).

Rrjedhimisht, edhe pse treguesit kryesorë për monitorim nuk janë finalizuar ende në nivel të BE-së, është e rëndësishme që PMBU-ja dhe procedurat e lidhura me VSM-në të mbeten gjerësisht në përputhje me grupin e mundshëm të treguesve dhe objektivat e politikës.

Udhëzimet e Rregullores më të Mirë⁶⁶ gjithashtu sugjerojnë që kornizat e monitorimit duhet të jenë në përputhje me parimet e mëposhtme:

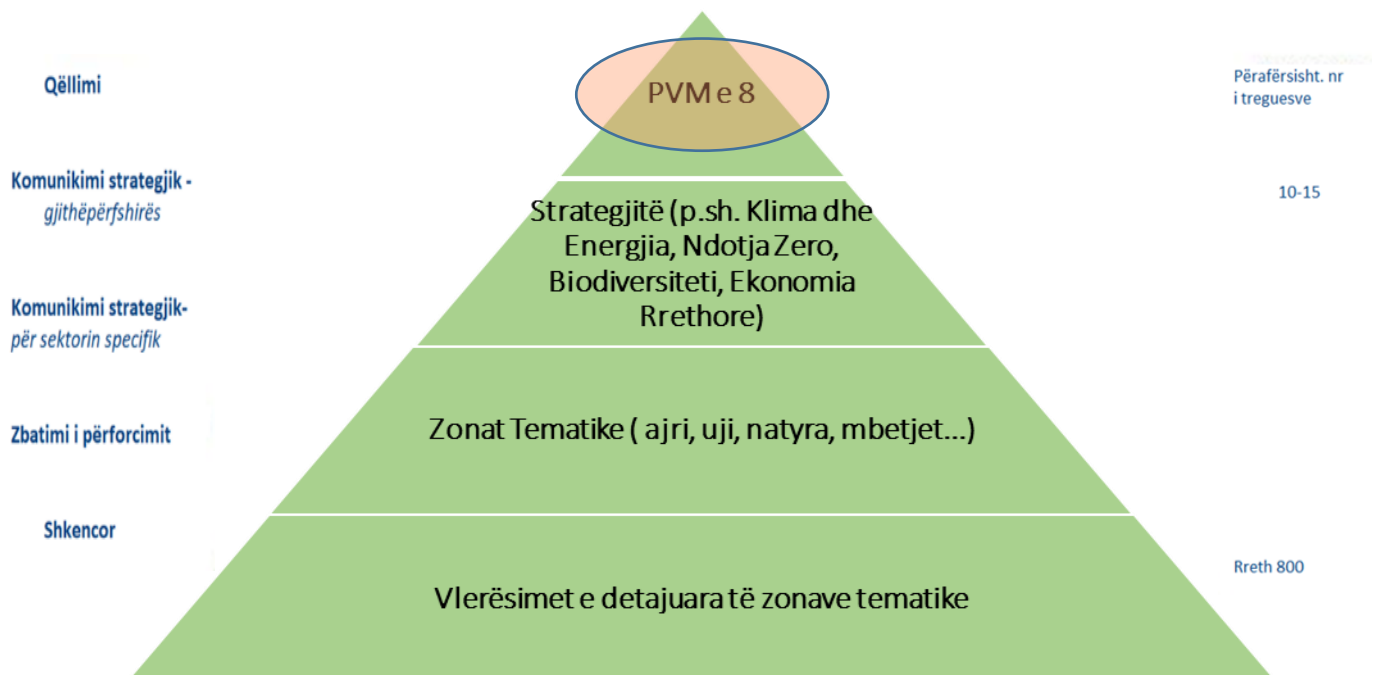
- Mblidhni vetëm atë që është e rëndësishme për të minimizuar barrën administrative;

⁶⁵https://environment.ec.europa.eu/news/stakeholder-workshop-8th-eap-monitoring-framework-2021-09-21_en

⁶⁶https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation-why-and-how/better-regulation-guidelines-and-toolbox_en

- Automatizoni sa më shumë që të jetë e mundur me përdorimin e mjeteve të Teknologjisë së Informacionit për të shkurtuar kohën e mbledhjes dhe përpunimit të të dhënave;
- Përdorni standarde të përbashkëta raportimi për të rritur ndërveprimin dhe për të lehtësuar ndarjen e të dhënave në kontekstin e fushave të ndryshme të politikave;
- Përdorni maksimalisht të dhënat ekzistuese për të kursyer kohë dhe për të rritur koherencën e rezultateve;
- Jini transparent ndaj palëve të interesuara dhe zgjidhni t'i bëni të dhënat publike, mundësisht si "të dhëna të hapura".

Figura7-1– Arkitektura e Kornizës së 8-të të Monitorimit të PVM-së

Burimi: Konsultimet mbi një Kornizë Monitorimi për Programin e 8-të të Veprimit për Mjedisin, Komisioni Evropian, korrik 2021

7.1.4 Shmangia e Dyfishimit të Monitorimit

Meqenëse planet e menaxhimit të baseneve ujore janë kryesisht plane të menaxhimit dhe monitorimit mjedisor (dhe kërkesat e monitorimit të PMBU-ve janë të përcaktuara qartë sipas Direktivës 2000/60/EC të BE-së (neni 8), përputhshmëria mjedisore e Planit matet kryesisht nga objektivat mjedisore të përcaktuar brenda vetë Planit.

Rrjedhimisht, të njëjtat procedura monitorimi dhe raportimi të kërkuara për progresin e PMBU-së mund të përdoren si pjesë e procesit të monitorimit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor. Kjo shmangie e dyfishimit njihet shprehimisht nga Direktiva e BE-së 2000/60/EC (neni 10(2)) ku *“Marrëveshjet ekzistuese të monitorimit mund të përdoren nëse është e përshtatshme, me synimin për të shmangur dyfishimin e monitorimit”*.

Megjithatë, për të shmangur kompleksitetin e tepërt në nivelin strategjik (dmth. basenin e lumit), është e arsyeshme të thjeshtësohet numri potencialisht shumë i madh i kërkesave të monitorimit dhe raportimit të PMBU-ve (p.sh. parametra të shumtë për trupa të shumtë ujorë) në një numër më të vogël të thjeshtuar tregues të “nivelit të lartë”. Treguesi i reduktuar i vendosur në nivel VSM-je duhet të ofrojë një

pasqyrë përfaqësuese të “statusit të basenit uJOR” në përgjithësi, por megjithatë nuk kërkon monitorim shtesë.

Parametrat e duhura të thjeshtuara dhe treguesit e tyre për t'u monitoruar në nivel VSM-je është subjekt i pjesës së mbetur të Kapitullit 7.

7.2 Treguesit e Monitorimit

7.2.1 Gjendja dhe tendencat

Treguesit mjedisorë luajnë një rol vendimtar për politikëbërjen efektive dhe koherente duke theksuar faktorët kryesorë në modelin nxitës-presion-gjendje-ndikim-përgjigje (NPGjNP) që shkaktojnë presione mjedisore dhe që politika mund të synojë.⁶⁷ Treguesit mbështesin vlerësimet teknike duke ofruar informacion mbi gjendjet dhe tendencat e çështjeve me përparësi dhe përparimin drejt objektivave ose vlerave të referencës. Prandaj, treguesit sasiorë janë një mjet kyç i menaxhimit dhe përfaqësojnë vlerësimin më të mirë të mangësive në arritjen e statusit ose potencialit të mirë dhe përparimin e synuar brenda një afati të caktuar.

Për shembull, kërkesa biokimike për oksigjen (BOD₅) është një shembull i një parametri të vetëm që është gjithashtu një tregues që përshkruan presionin e përgjithshëm të “substancave që konsumojnë oksigjen në lumenj”, i cili më gjerësisht është një tregues kyç për shëndetin e përgjithshëm të një trupi uJOR. Ndërsa, “statusi ekologjik i një trupi uJOR” (një tregues me shumë parametra) përmbledh me një vlerë të vetme një kombinim shumë kompleks të “gjendjeve” të elementeve të trupit uJOR.

Në nivelin e VSM-së, është e nevojshme vetëm përdorimi i treguesve të shkallës së gjerë që konfirmojnë gjendjen e mundshme të përgjithshme të basenit të lumit dhe për këtë arsye zakonisht treguesit do të jenë të tipit të përbërë ose shumë-parametër.

7.2.2 Rëndësia dhe Përpuethshmëria e Politikave

Treguesit, qofshin të aplikuar në nivel PMBU-je ose VSM-je, janë thelbësorë për të siguruar që objektivat e politikave afatgjata janë arritur. Treguesit janë krijuar për të mbështetur të gjitha fazat e bërjes së politikave mjedisore, nga hartimi i kornizave të politikave deri te vendosja e objektivave dhe nga monitorimi dhe vlerësimi i politikave deri te komunikimi me politikëbërësit dhe publikun. Më e rëndësishmja, treguesit tregojnë nëse objektivat e politikës shoqëruese janë përmbushur apo jo dhe objektivat sasiorë janë arritur.⁶⁸

Prandaj, kuadri i raportimit duhet të përcaktojë qartë dhe të tregojë: a) vlerat bazë në fillim të planit b) vlerat e synuara në fund të planit c) vlerat afatmesme për të treguar tendencën e përpuethshmërisë.

7.3 Korniza e propozuar e monitorimit të VSM-së

Në përputhje me “temat” e objektivit strategjik mjedisor të Tabelës 3-2, dhe natyrën tematike të propozuar të PVM-së së 8-të të BE-së (Figura 7-1), treguesit e nivelit të lartë janë përzgjedhur për të përfaqësuar secilin prej këtyre objektivave tematikë të politikës:

OSM1 – Ndryshimi i klimës; OSM2 – Mbrojtja e ujërave sipërfaqësor; OSM3 – Mbrojtja e ujërave nëntokësore; OSM6 – Habitatet & Zonat e Mbrojtura; OSM8 – Menaxhimi bregdetar

⁶⁷Agjencia Evropiane e Mjedisit - Përmbledhja e treguesve të EEA 2014 – Raporti Teknik 8/2014.

⁶⁸Agjencia Evropiane e Mjedisit -<https://www.eea.europa.eu/ims>

Në përgjithësi, treguesit e raportuar përputhen gjithashtu me kërkesat e kritereve të Sistemit të Informacionit të Ujit për Evropën (WISE) dhe më konkretisht me udhëzimet teknike të përcaktuara nga Agjencia Evropiane e Mjedisit.^{69 70}

7.3.1 Agjencitë përgjegjëse për mbledhjen e të dhënave

AMBU si Autoriteti propozues i Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor ka përgjegjësinë përfundimtare për të mbledhur dhe raportuar mbi statusin e PMBU-së (arritja e masave të propozuara) dhe gjithashtu nivelin e përputhshmërisë me objektivat strategjike mjedisore (VSM).

AMBU nuk mbledh në mënyrë rutinore të dhëna mjedisore dhe do të kërkojë që këto të dhëna të mbledhura nga agjenci të jashtme qeveritare t'i raportohen AMBU-së në formate dhe frekuencë në përputhje me Kadastrën Kombëtare të Burimeve Ujore (KKBU) dhe detyrimet e raportimit të BE-së WISE. Këto detaje ende duhet të bien dakord ndërmjet palëve përkatëse të interesit.

Megjithatë, programet e monitorimit mjedisor që do të ofrojnë të dhënat e nevojshme për treguesit e kërkuar operohen nga agjencitë e mëposhtme:

- Monitorimi sasior i ujërave sipërfaqësore – Instituti i Gjeoshkencave
- Monitorimi i cilësisë së ujërave sipërfaqësore – Agjencia Kombëtare e Mjedisit
- Monitorimi hidrobiologjik i ujërave sipërfaqësore – Agjencia Kombëtare e Mjedisit
- Monitorimi sasior i ujërave nëntokësore – Shërbimi Gjeologjik i Shqipërisë
- Monitorimi i cilësisë së ujërave nëntokësore – Shërbimi Gjeologjik i Shqipërisë
- Monitorimi i cilësisë së furnizimit me ujë publik – Instituti i Shëndetit Publik & Shoqëria Ujësjiellës Kanalizime Tiranë
- Monitorimi i cilësisë së ujërave të larjes – Agjencia Kombëtare e Mjedisit
- Monitorimi i specieve dhe habitateve – Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura

7.3.2 Frekuenca e propozuar e Monitorimit

Në përgjithësi, për PMBU-të, frekuenca e monitorimit dhe numri i vendndodhjeve të monitorimit (Pikat e Përpuethshmërisë PP) ose gjithashtu "Pikat e Vlerësimit" (PV) duhet të jenë të mjaftueshme për të ofruar një pasqyrë koherente dhe gjithëpërfshirëse të statusit ekologjik dhe kimik brenda çdo baseni ujor.

Megjithatë, për monitorimin e VSM-së, propozohet që aty ku një tregues i vetëm në një pikë të vetme përpuethshmërie (PP) nuk mund të jetë përfaqësues i të gjithë basenit të lumit, p.sh. statusi i oksigjenit (BOD₅), statusi i lëndëve ushqyese (NO₃), atëherë do të përdoren PV-të më të lokalizuara që janë përfaqësuese të statusit të nënbasenit. Nën-basenet e krijuara siç përshkruhet në seksionin 2.4.1 do të përdoren si pika të përputhshmërisë, pra një maksimum prej pesë PP-ve në çdo basen kryesor.

Tabela 7-1 përmbledh frekuencën maksimale të monitorimit për të gjitha kategoritë e trupave ujorë dhe elementët e cilësisë sipas kritereve të DKU.⁷¹ Raportimi i përpuethshmërisë me VSM-në do të përdorë të dhënat e mbledhura që rrjedhin nga këto frekuenca, por do të raportojë vetëm në baza vjetore, tre vjeçare ose gjashtë vjeçare duke përdorur tregues mesatarë ose të përbërë.

⁶⁹Kompleti kryesor i treguesve të EEA - Udhëzues. Raporti Teknik i EEA nr. 1/2005

⁷⁰Katalogu i Treguesve të Mjedisit të EEA, gusht 2021

⁷¹Komisioni Evropian – Direktiva Kornizë e BE-së për Ujërat 2000/60/EC – Shtojca V, 1.3.4

Tabela7-1– Elementet dhe Frekuenca e Monitorimit në Nivelin e PMBU-së

Elementet e cilësisë	Lumenjt	Liqenet	Ujërat tranzitorë	Ujërat bregdetar
Biologjike				
Fitoplankton	6 muaj	6 muaj	6 muaj	6 muaj
Florë Tjetër Ujore	3 vite	3 vite	3 vite	3 vite
Makroinvertebrorët	3 vite	3 vite	3 vite	3 vite
Peshku	3 vite	3 vite	3 vite	
Hidromorfologjike				
Vazhdimësi	6 vite			
Hidrologjia	1 vazhdueshëm	1 muaj		
Morfologjia	6 vite	6 vite	6 vite	6 vite
Fiziko-Kimike				
Kushtet termike	3 muaj	3 muaj	3 muaj	3 muaj
Oksigjenimi	3 muaj	3 muaj	3 muaj	3 muaj
Kripësia	3 muaj	3 muaj	3 muaj	
Statusi i lëndëve ushqyese	3 muaj	3 muaj	3 muaj	3 muaj
Statusi i acidifikimit	3 muaj	3 muaj		
Ndotës të tjerë	1 muaj	1 muaj	1 muaj	1 muaj

7.3.3 Formati i raportimit

Treguesit e përbërë të nivelit të lartë që do të përdoren për raportimin e përpunueshmërisë së VSM-së janë përmbledhur në Tabelën 7-2. Fokusi tematik i këtyre treguesve ka të ngjarë të jetë në përputhje me kërkesat e Programit të 8-të Evropian të Veprimit (PEV). Formati i raportimit synohet të jetë fleksibël dhe përshtatës me kalimin e kohës, duke përdorur një sërë parametrash të disponueshëm dhe mund të zbatohet goftë në nivel baseni ose në nivel nënbasen.

Aktualisht janë propozuar 19 tregues që përfaqësojnë mjaftueshëm statusin e basenit ujqor në të gjitha fushat tematike mjedisore. Në nivel VSM-je, mjafton të raportohet vetëm një herë në vit, a) në fillim të planit (vlerat bazë) b) në përfundim të planit (vlerat e synuara) dhe c) një vlerë kontrolli afatmesme për të konfirmuar progresin te objektivi.

Për lehtësi interpretimi, kur treguesit përdorin parametra specifike hidro-bio-kimike, përveç vlerës numerike, skema e kodimit të ngjyrave në përputhje me Shtojcën V të DKU-së përdoret për të përfaqësuar “statusin” ekuivalent të vlerës si më poshtë:

- Statusi shumë i mirë; ● Status i mirë; ● Statusi i moderuar; ● Statusi i dobët; ● Status i keq

Kur % përdoret si njësi treguese, paraqitja me ngjyra e statusit ekuivalent përdor vlerat e mëposhtme të përquindjes:

- E lartë ≥ 81%; ● Mirë ≥ 61%; ● E moderuar ≥ 41%; ● Dobët ≥ 21%; ● E keqe ≤ 20%.

Në lidhje me OSM1 – Treguesit e ndryshimit të klimës, fokusi tematik (për PMBU-në) duhet të përqendrohet në ndikimet e variablave të klimës, p.sh. temperatura vjetore e sipërfaqes etj., në lidhje me burimet e disponueshme ujore. Është kritike dhe thelbësore të monitorohen vlerat në shkallë të gjerë, si p.sh. hyrjet/ardhjet e reshjeve në basenin e lumit dhe rrjedhjet e lidhura me to, në mënyrë që bilanci i ujit të basenit të lumit të mund të rivlerësohet vazhdimisht.

Në këtë kontekst, nëse klima është e qëndrueshme, atëherë vlerat bazë dhe vlera e objektivit të reshjeve dhe shkarkimit nuk pritet të ndryshojnë gjatë periudhës së Planit 6-vjeçar.

Për të gjitha OSM-të e tjera, vlerat e raportuara do të jenë ato të përpiluara nga programet e detajuara të monitorimit vjetor. Zakonisht këto do të thjeshtohen si mesatare aritmetike e vlerave të tre viteve të mëparshme.

Aty ku është përfaqësuese mund të përdoret një vlerë e vetme për të gjithë basenin ujor, kjo do të përdoret. Megjithatë, aty ku ka ndryshueshmëri të konsiderueshme hapësinore të treguesit brenda basenit të lumit, mund të jetë e përshtatshme të raportohet në nivel nën-basen.

Tabela7-2– Korniza e propozuar e Monitorimit dhe Raportimit të Treguesve për Përpuethshmërinë me VSM-në

KODI DETI	BASENI/NËNBASENI: EMRI TREGUES	NJËSITË	FREKUENCA	AEM GBT ⁷²	BAZË 2022 ⁷³	SYNIMI 2027 ⁷⁴	AFATMESEM 2025 ⁷⁵
OSM1 – PËRSHTATJA NGA NDRYSHIMET KLIMATIKE							
O101	MESATARJA E RESHJEVE VJETORE	mm	3 vjet	18	● vlerë	● vlerë	vlerë 🚫
O102	SHKARKIMI MESATAR VJETOR	Mm ³	3 vjet	18			vlerë 🟢
O103	MESORJA VJETORE E SHKARKIMIT	Mm ³	6 vjet	18			
OSM2 – MBROJTJA E UJËRAVE SIPËRFAQËSOR							
O201	TRUPAT UJOR NË STATUS TË MIRË	%	3 vjet	-			
O202	INDEKSI I SHFRYTËZIMIT TË UJIT	%	3 vjet	18			
O203	KONSUMI I OKSIGJENIT NË LUM	BOD5	3 vjet	19			
O204	LËNDË USHQYESE NË UJËRAT E ËMBLA	NO3	3 vjet	20			
O205	LIDHJA ME ITUNU	PE	6 vjet	24			
OSM3 – MBROJTJA E UJËRAVE NËNTOKËSORË							
O301	TRUPAT UJOR NË STATUS TË MIRË	%	3 vjet	-			
O302	INDEKSI I SHFRYTËZIMIT TË UJIT	%	3 vjet	18			
O303	LËNDË USHQYESE NË UJËRAT NËNTOKËSORË	NO3	3 vjet	20			
O304	KRIPËSHMËRIA NË UJËRAT NËNTOKËSORË	KE	6 vjet	-			
OSM6 – HABITATET DHE ZONAT E MBROJTURA							
O601	LLOJET E KËCENUARA (LISTA E KUQE)	N	6 vjet	7			
O602	ZONAT E MBROJTJES SË HABITATIT	km ²	6 vjet	8			
O603	DIVERSITETI I LLOJEVE	N	6 vjet	9			
O604	ZONAT E MBROJTURA TË UJIT TË PIJSHËM	N	3 vjet				
OSM8 – MENAXHIMI I BREGDETIT							
O801	TRUPAT UJOR NË STATUS TË MIRË	%	3 vjet	-			
O802	CILËSIA E UJËRAVE TË LARJES	TC	3 vjet	22			
O803	ZONAT E MBROJTJES SË HABITATIT	km ²	6 vjet	8			

⁷²Siç përcaktohet nga Agjencia Evropiane e Mjedisit - Grupi Bazë i Treguesve (GBT) të AEM - Udhëzues. Raporti Teknik i AEM nr. 1/2005.

⁷³ ● Statusi i referencës; ● Statusi i mirë; ● Statusi i moderuar; ● Statusi i dobët; ● Statusi i keq.

⁷⁴Vlera e synuar është ajo që pritet në fund të periudhës së PMBU-së së bashku me statusin ekuivalent të saj sipas DKU-së.

⁷⁵Vlera dhe simboli afatmesëm në 3 vjet tregojnë nëse treguesi është 'në trend' (🟢) ose 'nën trend' (🚫) për të arritur objektivin.

8. VEPRIMET STRATEGJIKE ME PËRPARËSI TË REKOMANDUARA (VSP)

8.1 Vështrim i përgjithshëm

PMBU-të janë teknikisht plane të menaxhimit të mjedisit ujqor të bazuara në nivelin e trupit ujqor. Rrjedhimisht, çështjet më të gjera të kapacitetit institucional, koordinimit të palëve të interesuara, qeverisjes dhe burimeve teknike për të zbatuar dhe monitoruar “programet e masave” të PMBU-së janë të kuptueshme që shpesh anashkalohen nga fokusi më i ngushtë i PMBU-ve. Këto çështje më të gjera integruese zakonisht referohen si “menaxhimi i integruar i burimeve ujqore” (MIBU).

Qëllimi i Kapitullit 8 është të përmbledhë vëzhgimet dhe gjetjet kryesore të kapitujve 4, 5 dhe 6 për të identifikuar çështjet kryesore strategjike (kërcënimet) që mund të zvogëlojnë efektivitetin e Planit të Menaxhimit të Basenit Ujqor Mat drejtpërdrejt brenda periudhës së afërt 6-vjeçare të Planit, por edhe më afatgjatë.

Prandaj, këto çështje strategjike kanë shumë të ngjarë të zbatohen në të gjitha basenet e lumenjve në Shqipëri.

Kërcënimet për zbatimin e suksesshëm të PMBU-së mund të lindin nga presione të gjera, grumbulluese për shkak të ndryshimeve klimatike (Kapitulli 4), masave strategjike të përcaktuara në mënyrë të pamjaftueshme për të adresuar sfidat specifike mjedisore brenda vetë Planit (Kapitulli 5), ose pengesat e mundshme ndaj masave që dalin nga sektorët e jashtëm ku këto strategji zhvillimi janë potencialisht jo në përputhje me mjedisin (Kapitulli 6).

Pasohet me një listë e shkurtër e veprimeve korrigjuese *urgjente dhe kritike* të propozuara që do të duhet të koordinohen ose menaxhohen drejtpërdrejt nga Autoriteti kompetent (AMBU) në bashkëpunim me Autoritetet e tjera kompetente, Agjencitë Kombëtare dhe Operatorët kryesorë. Këto VSP sigurojnë që i nënshtrohen konsultimit dhe rishikimit.

8.2 VSP1 – Rivendosja e Rrjetit të Monitorimit të Rrjedhës së Basenit Ujqor

Për shkak të problemit të kolapsit të një sistemi efektiv monitorimi të rrjedhës së ujit sipërfaqësor që nga viti 1992, AMBU aktualisht nuk është në gjendje të përcaktojë me saktësi çdo ndryshim të disponueshmërisë së burimeve ujqore në basenin e Matit për periudhën 1991 – 2020. Të dhëna të besueshme të rrjedhës janë të disponueshme vetëm për periudhën 1960-1990 dhe disa të dhëna të papërpunuara e të paverifikuara, janë përpunuar për të kuptuar më mirë ndryshimin e regjimit të lumit për periudhën 1992-2008, por raportohet se këto të dhëna nuk rrjedhin nga kurbat e vlerësimit të stacioneve matës të kohëve të fundit ose të jenë të besueshme, e për këtë arsye mund të jenë të pavlera.

Monitorimi i rrjedhës së lumenjve është përgjegjësi e drejtpërdrejtë e Institutit të Gjeoshkencave.

Pa të dhëna koherente dhe të besueshme të rrjedhës, nuk mund të kryhet asnjë vlerësim kuptimplotë i ndikimeve të ndryshimeve klimatike ose burimeve të disponueshme ujqore. Duke pasur parasysh kërcënimet kritike ekzistenciale ndaj burimeve ujqore dhe biodiversitetit të përshkruara në Kapitullin 4, është krejtësisht e papranueshme që nuk ka një vlerësim të qartë të kohëve të fundit të burimeve ujqore të baseneve ujqore.

Duhet të bëhet një përpjekje e përbashkët nga agjencitë përkatëse për të rivendosur të paktën dy stacione matës funksionale sipas standardeve të duhura ndërkombëtare brenda tre viteve të ardhshme.

8.3 VSP2 - Monitorimi dhe Raportimi i Operatorit

Aktualisht Kadastra Kombëtare e Burimeve Ujore (KKBU) ka të dhëna shumë të kufizuara për burimet ujore dhe përdorimin ekonomik të ujit dhe në përgjithësi nuk është e përshtatshme për qëllimin. Për të kontribuar për të patur një pasqyrë mënyrë efektive dhe të vazhdueshme të sasisë së ujit që po merret, për çfarë përdorimi ekonomik dhe sa i rikthyer apo i humbur mjedisit, është thelbësore dhe kritike që AMBU të nxisë një sistem raportimi të bazuar sezonal nga operatorët, në përputhje me Figurën 8-1.

Ky sistem i thjeshtë, i cili duhet të funksionojë online, duhet të jetë një kërkesë ligjore për të gjithë operatorët që nxjerrin ujë në basenin e lumit. Sistemi i raportimit duhet të dorëzohet sezonalisht (4x /vit) dhe duhet të përmbledhë a) kufirin e lejuar të nxjerrjes b) ujin e marrë faktit (real) c) sa është kthyer në mjedis d) çfarë prodhimi apo shërbimi ekonomik është krijuar nga ky përdorim i ujit .

Figura 8-1 – Sistemi i rekomanduar i raportimit periodik për Operatorët

KTHIMI VJETOR/TREMUJOR PËR PËRDORIMIN E UJIT - OPERATORI XXX	LIMIT I AUTORIZUAR	UJI I MARR	UJI I KTHYER	SASIA E PRODHIMIT	KOMENTE
Tetor-Nëntor-Dhjetor	MCM	MCM	MCM	Pop, MWh, Ha	
Janar Shkurt Mars					
Prill-Maj-Qershor					
Korrik-Gusht-Shtator					
Totali Vjetor					

Përpueshmëria e plotë e këtij sistemi raportimi do të siguronte tre përfitime kryesore:

- Të dhëna sasiore në bilancin e ujit të basenit të lumit (shih 8.x) në lidhje me nxjerrjet ekonomike dhe përdorimet e ujit bëhen të disponueshme.
- Efikasiteti sasior i njësisë së ujit (€ prodhim/m³) i përdorimit të ujit ndërmjet sektorëve të ndryshëm p.sh. hidrocentralet përkundrajt bujqësisë mund të përcaktohet saktë. Në mënyrë të ngjashme, mund të vlerësohet produktiviteti i njësisë ekonomike ((m³/€ prodhim) për njësi ujore. Për të dy treguesit kryesorë, krahasimi i sektorëve të njëjtë mund të krahasohet në basene të ndryshme ujore.
- Në përputhje me praktikën më të mira ndërkombëtare aktuale, ekziston një kërkesë urgjente për të marrë praktika më rigorozë të “kontabilitetit të ujit”, ku theksohet vlera e plotë ekonomike e ujit dhe efikasiteti i përdorimit të tij. Kontabiliteti i ujit, bazuar në një vlerësim korrekt dhe gjithëpërfshirës të përdorimit aktual të ujit në basenin ujor, duhet të publikohen të paktën çdo tre vjet.⁷⁶

Një “sistem i kontabilitetit të ujit” i projektuar mirë do të mbështesë menaxhimin e burimeve ujore përmes analizës së skenarëve të shpërndarjes së ujit për të vlerësuar trajektoret e ardhshme të përdorimit të ujit drejt qëndrueshmërisë së burimeve. Në të njëjtën kohë, ai ofron informacion për vendimmarrjen e bazuar në dëshmi dhe zhvillimin e politikave. Kur kombinohet me auditimin e ujit, ai gjithashtu vlerëson efektivitetin institucional për të qeverisur burimet ujore kundrejt OZhQ-ve të

⁷⁶SEEA-Sistemi Ujor i Kontabilitetit Mjedisor-Ekonomik për Ujërat, Departamenti i Çështjeve Ekonomike dhe Sociale, OKB 2012

lidhura me ujin. Për më tepër, ai mund të shërbejë gjithashtu për menaxhimin e burimeve ujore ndërkufitare pasi ofron informacion sasior dhe objektiv për diskutim dhe negociim.

8.4 VSP3 – Publikimi i Bilancit Vjetor të Ujit të Basenit Ujor

Mjeti më themelor në bibliotekën e “mjeteve” të MIBU-së është prezantimi i bilancit të ujit për basenin ujor. Kjo do të përshkruajë prurjet totale të ujit në basen, humbjet natyrore, të gjitha përdorimet ekonomike të ujit, humbjet artificiale dhe daljen përfundimtare të mbetur nga baseni. Bilanci i ujit bën dallimin midis burimeve ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore, por pranon se i gjithë uji është në thelb një burim i vetëm.

Një metodologji moderne e bilancit të ujit u prezantua si pjesë e PMBU-së (Tabela 4-6), dhe megjithëse treguesi i burimeve ujore dhe përdorimit në basen, përdorimet ekonomike të ujit, nuk verifikohen për shkak të mungesës së një sistemi raportimi. (shih VSP 2) dhe nuk ka të dhëna të fundit të rrjedhës, kështu që burimi i vërtetë i disponueshëm i ujit aktualisht është i panjohur.

VSP1 dhe VSP2 duhet të jenë të vendosura qartë në mënyrë që të llogaritet saktë bilanci vjetor i ujit. Megjithatë, pasi të jetë vendosur, bilanci i ujit i publikuar është pikënisja themelore për një “strategji të qëndrueshme të shpërndarjes së ujit” e përshtatur për ndryshimet klimatike.

Çdo basen ujor i menaxhuar në mënyrë korrekte duhet të ketë një strategji të publikuar për shpërndarjen e ujit. Kjo strategji përcakton:

- a) Saktësisht sa ujë është i disponueshëm natyrshëm nga burimet ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore (burimi vjetor i rinovueshëm)
- b) Në të dyja rastet, “marrjet totale – kthimet totale” (dmth konsumi) nuk mund të tejkalojnë burimet e rinovueshme pa u bërë i paqëndrueshëm.
- c) Përdorimet më efikasitet dhe/ose ekonomikisht produktive të ujit të identifikohen lehtësisht dhe për këtë arsye mund të kenë një ndikim të drejtpërdrejtë në politikën e ardhshme të përdorimit të ujit.
- d) Burimet ujore ndahen në mënyrë të qarë sipas sektorëve dhe përdoruesve, nëpërmjet sistemit të Lejeve Ujore. Në mënyrë specifike, një regjim dinamik i prurjes mjedisore siguron që të ketë gjithmonë një prurje mjedisore të rregulluar sezonalisht në dispozicion për të mbështetur ekosistemet ujore. Ndarjet ekonomike të ujit nuk mund të lejohen të ndikojnë në këto regjime prurjesh.
- e) Ndikimet e vazhdueshme të ndryshimeve klimatike ka të ngjarë të ndikojnë në disponueshmërinë e ujit. Një bilanc ujor i rivlerësuar vazhdimisht është një mjet i rëndësishëm për përshtatjen ndaj këtyre ndikimeve.

8.5 VSP4 - Regjistri i Kadastrës dhe Marrjet e Ujit

Është një kërkesë ligjore e Direktivës Kuadër të Ujit (neni 11) që Shtetet Anëtare të mbajnë regjistra gjithëpërfshirës dhe të përditësuar të marrjeve, në mënyrë që të identifikohet çdo marrës i ujit. Aktualisht, KKBU mban vetëm rekorde shumë të pjesshme përsa i përket marrësve. Shumë marrës/përdorues të mëdhenj, veçanërisht për ujësjellësat publik dhe për vaditjen, nuk janë as të identifikuar apo të kenë Leje Ujore.

Një kërkesë urgjente themelore strategjike është identifikimi i vendndodhjeve dhe sasive treguese vjetore të ujit që merren në çdo vend në basenin e lumit. Pasi të identifikohen, sasitë e marrjes duhet të rrjedhin nga VSP2, dmth të bëhet vetë-monitorimi i operatorit.

Në këtë detyrë pritet që Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë dhe shoqëritë e ujësjellësit përkatës do të duhet të ofrojnë mbështetje dhe koordinim të gjerë në mënyrë që të regjistrohen plotësisht të gjitha përdorimet e ujit.

8.6 VSP5 – Përgatitja e Metodologjisë Kombëtare të Prurjes Mjedisore të Rishikuar

Kërkesa aktuale ligjore për prurjen minimale ekologjike rrjedh nga Ligji 111/2012 Neni 39 – Përdorimi i Burimeve Ujore dhe specifikon një prurje minimale prej të paktën Q_{355} (aka Q97 %) në kurbën përkatëse të qëndrueshmërisë.

Ndonëse është e lavdërueshme që ky kufizim ekziston në Ligj, koncepti i një prurjes minimale fikse dhe fakti që ajo është tepër e ulët, do të thotë se baza ligjore aktuale e prurjes ekologjike në Shqipëri është krejtësisht e papërshtatshme për qëllimin. Ekziston një kërkesë urgjente strategjike për të rishikuar të gjithë metodologjinë e prurjes mjedisore (PM) sipas praktikave më të mira ndërkombëtare dhe për të përfshirë këtë metodologji me një Vendim të ri të Këshillit të Ministrave (VKM).

Ka shumë të ngjarë që fluksi i pajtueshmërisë me PM të jetë dukshëm më i madh se më parë. Zakonisht nuk ka gjasa të jetë më pak se vlera ekuivalente Q_{90} dhe në thelb të jetë proporcionale me prurjet sezonale. Rrjedhimisht, do të ketë përdorim të konsiderueshëm të ujit dhe veprime ekonomike për disa sektorë të cilët deri më tani e kanë përdorur ujin në një mënyrë krejtësisht të pakufizuar dhe të paqëndrueshme për mjedisin.

8.7 VSP6 - Rivendosja e regjimeve të prurjes së ndikuar

Me miratimin e një metodologjie të re të regjimit të prurjes mjedisore, (VSP5), do të ketë më pas një kërkesë për të rishikuar dhe rregulluar në mënyrë sistematike kuotat e nxjerrjes së ujit të të gjitha licencave në basenin e lumit.

Është gjerësisht e dukshme në terren dhe burime ndërkombëtare të publikuara, se një numër i madh digash dhe objektsh hidroenergjetike janë lejuar në 15-20 vitet e fundit që kanë pasur një efekt katastrofik në regjimet e prurjes natyrore dhe ekosistemet ujore të lidhura me to.

Procedurat e Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis (VNM) të lidhura me këto instalime të miratuara janë me sa duket krejtësisht të papërshtatshme për qëllimin. Kjo përfshin vlerësimet e bëra nga burime ndërkombëtare financimi si Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim (BERZH).

Është një kërkesë strategjike që të detyroj të gjithë përfituesit e ujit që të përdorin ujin e marr në mënyrë efikase që të sigurojnë furnizime më të mëdha me ujë në mjedis.

Marrjet e tepërta dhe të parregulluara të ujit janë gjithashtu të dukshme për shumicën e sistemeve të ujitjes dhe sistemeve publike të furnizimit me ujë në basenin e lumit dhe këto do të kërkojnë rregullim më të rreptë.

Shumica e digave dhe/ose hidrocentraleve “off-line” në Shqipëri nuk i janë nënshtruar kurrë kufizimeve të regjimit të prurjes së qëndrueshme mjedisore dhe këto do të kërkojnë gjithashtu rregullimin e tyre.

Sa i përket VSP5, mund të ketë përdorim të konsiderueshëm të ujit dhe veprime ekonomike për disa sektorë të cilët deri më tani e kanë përdorur ujin në një mënyrë krejtësisht të pakufizuar dhe të paqëndrueshme për mjedisin.

8.8 VSP7 – Përgatitja e një Strategjie për Menaxhimin e Burimeve Ujore të Baseneve Ujore

Basenet ujore të menaxhuara mirë kanë veprime të kontrolluara rreptësisht të burimeve ujore ndërmjet nevojave mjedisore dhe ekonomike. Burimet ujore janë të kufizuara, por gjithmonë i nënshtrohen kërkesave në rritje në përputhje me zhvillimin ekonomik. Prandaj është thelbësore që a) burimet ujore të disponueshme nga ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore të kuantifikohen saktë b)

që shpërndarja e ujit ndërmjet sektorëve të përcaktohet sipas nevojës së përcaktuar dhe standardeve minimale të përdorimit me efikasitet të ujit dhe pajtueshmërisë mjedisore.

Këto kritere janë thelbi i një Strategjie të Menaxhimit të Burimeve Ujore të basenit ujor (SMBU), e cila përcakton qartë politikën e shpërndarjes së ujit (përfshirë ato gjatë periudhave të thatësisë, shih VSP 8) që do të përcaktojnë përdorimin afatgjatë të ujit në basen. SMBU-të zbatohet kryesisht nëpërmjet dhënies dhe kushteve të Lejes Ujore, një instrument rregullator nën kontrollin e drejtpërdrejtë të AMBU.

Një detyrë qendrore strategjike e SMBU-së është të sigurojë që përdorimi dhe konsumi i ujit të jetë i qëndrueshëm në afat të gjatë. Në thelb, kjo do të thotë se:

- Prurjet ekologjike duhet të përcaktohen dhe mbrohen saktë (VSP5).
- Marrja dhe përdorimi i ujit në të gjithë basenin duhet të llogaritet dhe rregullohet plotësisht (VSP 2 & 4).
- Marrjet dhe konsumi nuk mund të tejkalojnë Burimet Vjetore të Rinovueshme (BVR). Në praktikë, kjo do të thotë se në terma afatgjatë, rritja e kërkesës për ujë nuk mund të plotësohet nga kërkesat gjithnjë në rritje për mjedisin, por duhet të plotësohet nga reduktimi i kërkesës dhe konsumit dhe rritja e efikasitetit të përdorimit të ujit.

Strategjia e Menaxhimit të Burimeve Ujore të Baseneve Ujore është një strategji ndihmëse e njohur në kuadër të Planit të Menaxhimit të Baseneve Ujore, por mbetet pjesë përbërëse e objektivave më të gjera mjedisore të PMBU-së. SMBU-ja duhet të jetë një dokument i publikuar, që kërkon qartë konsultime të rëndësishme me palët e interesuara.

8.9 VSP8 – Planifikimi për periudhat e mungesës së ujit

Nëse humbjet e ujit dhe konsumi i ujit në përgjithësi nuk reduktohen në mënyrë dramatike në të ardhmen e afërt, të gjitha lajmërimet e IPCC-së tregojnë se Evropa do të përballet me periudha në rritje dramatike të mungesës së ujit (ku mungesa e ujit përkufizohet si periudha ku kërkesa është >> sesa furnizimet e disponueshme).

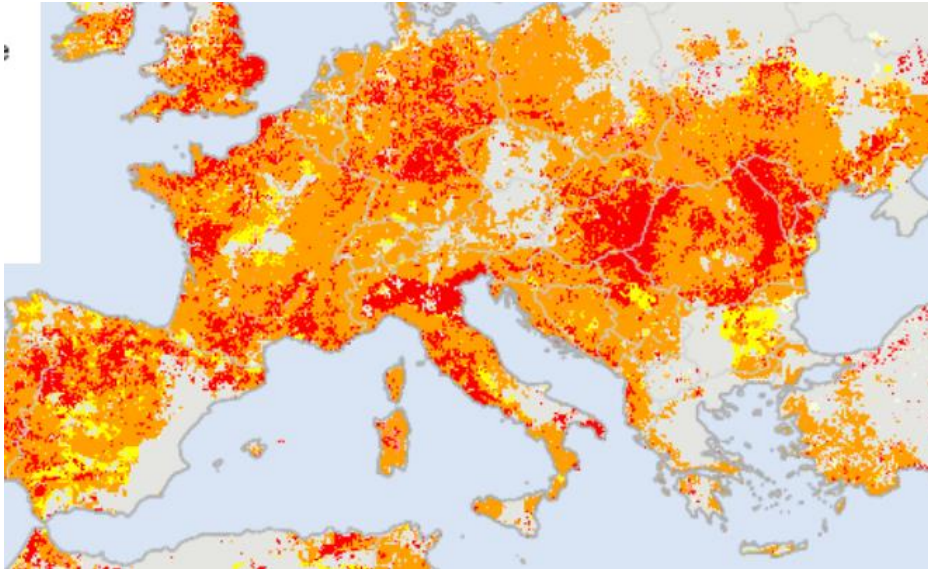
Mungesa e ujit është një rrezik i shkaktuar antropogjenik, por ai përkeqësohet shumë nga periudhat e thatësisë natyrore, të cilat gjithashtu pritet të rriten shumë përsa i përket frekuencës dhe madhësisë. Shkalla dramatike kontinentale e thatësisë së vitit 2022 është një rast i tillë.

Periudhat e mungesës së rëndë të ujit (të cilat do të jenë potencialisht katastrofike të dëmshme për ekosistemet ujore dhe rendin shoqëror civil) mund të zbuten me sisteme të përshtatshme të paralajmërimit të hershëm me rreze të gjatë dhe në mënyrë kritike, Planet e Përshtatjes të Menaxhimit të Rrezikut të Thatësisë (PPMRrTh).

PPMRrTh-të zyrtarisht identifikojnë saktësisht se kur është e mundur një thatësi meteorologjike dhe sa saktësisht rezervat e disponueshme të ujit do të rezervohen dhe menaxhohen në mënyrë që të ruhen furnizimet thelbësore si për ekosistemet, popullsinë civile dhe infrastrukturën kritike.

Menaxhimi i rrezikut të thatësisë nuk është menaxhimi i krizës. Përkundrazi, sipas një sërë shkaktarësh të përcaktuar qartësisht të identifikuar shumë përpara, masat e paralajmërimit të ruajtjes së ujit dhe elasticitetit zbatohen hap pas hapi. Objektivi kryesor është shmangia e menaxhimit të krizës.

Figura 8-2– Shkalla e thatësisë kontinentale 2022

Burimi: Observatori Evropian i Thatësisirës -<https://edo.jrc.ec.europa.eu/edov2/php/index.php?id=1000>

Të gjitha shoqëritë e ujësjellës-kanalizimeve duhet të kenë një PPMRrTh formale të përgatitur dhe publikuar. PPMRrTh-të e shumta të publikohen brenda një baze të vetme në nivel të Shoqërisë, duhet të jenë në përputhje me objektivat e përgjithshme të strategjisë së publikuar të burimeve ujore të basenit ujor, e cila nga ana tjetër duhet të jetë në përputhje me objektivat mjedisore afatgjata për basenin e lumit.

Aktualisht, asnjë shoqëri e ujësjellës-kanalizimeve në basenin të Matit nuk ka PPMRrTh të tilla formale të përgatitura në përputhje me praktikën më të mira ndërkombëtare. Prandaj, ekziston një nevojë urgjente strategjike që a) të përgatitet strategjia e burimeve ujore të basenit ujor b) që shoqëritë e ujësjellës-kanalizimeve të fillojnë punën për një procedurë kombëtare të standardizuar për përgatitjen e PPMRrTh-ve.

9. INFORMACION MBI PROCEDURËN E KONSULTIMIT PUBLIK

9.1 KONSULTIMI ME GRUPET E INTERESIT PËR ÇËSHTJET QË DO TË TRAJTOHEN NË RAPORTIN E VSM-SË

Referuar dispozitave të ligjit nr. 91/2013 “Për vlerësimin strategjik mjedisor” Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore ka zhvilluar procesin e Vlerësimit Strategjik Mjedisor për Planin e Menaxhimit të Basenit Ujor Mat dhe ka përbushur fazën e konsultimit me grupet e interesit për çështjet që do të trajtohen në raportin e Vlerësimit Strategjik Mjedisor, sikurse parashikohet në nenin 9 të këtij ligji dhe në kreun II të VKM nr. 219, datë 11.03.2015 “Për përcaktimin e rregullave dhe procedurave për konsultimin me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjuesën publike gjatë procesit të vlerësimit strategjik mjedisor”.

Qëllimi i fazës së parë të konsultimit ishte arritja e një marrëveshjeje me palët përkatëse të interesit lidhur me çështjet që do të trajtohen në raportin paraprak të Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor Mat.

Konsultimi me grupet e interesit për çështjet që do të trajtohen në raportin e VSM, u zhvillua më 5 Maj 2023 për basenin Mat.

Sikurse, përcaktohet edhe në legjislacionin e sipërcituar, njoftimi për këtë takim u dërgua më datë 2023 në formë shkresore, si dhe në formë elektronike.

Gjatë këtij takimi ishin të pranishëm përfaqësues nga palët e interesuara siç përmenden më poshtë:

- Agjencia Kombëtare e Mjedisit;
- Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura;
- Instituti i Shëndeti Publik;
- Shërbimi Gjeologjik Shqiptar;
- Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë;
- Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural;
- Administrata e Zonave të Mbrojtura të Tiranës;
- Administrimi i Zonave të Mbrojtura të Durrësit;
- EcoAlbania (OJQ).

Pasi eksperti i EUSIWM/SEA prezantoi objektivat kryesore të VSM-së, u ra dakord që qasja e raportit të jetë ndërsektoriale, duke përfshirë të gjitha strategjitë dhe planet që ndikojnë (si pozitivisht ashtu edhe negativisht) dhe/ose/ndërveprojnë me basenin e lumit Mat. Në këtë mënyrë masat dhe veprimet zbutëse që do të ndërmerren gjatë zbatimit të PMBU Erzen do të jenë më të qarta dhe nuk do të ndërhyjnë në planet dhe strategjitë ekzistuese të hartuara.

Në vijim të kësaj çështjeje, u dërgua kërkesë në formë shkresore disa institucioneve që kanë përgjegjësi për hartimin dhe zbatimin e strategjive, planeve, apo programeve që mund të ndërveprojnë me zbatimin e PMBU të Matit.

Gjithashtu, bazuar në nenin 7 të Ligjit 91/2013 “Për vlerësimin strategjik mjedisor”, Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore njoftoi Ministrinë e Turizmit dhe Mjedisit për fillimin e procedurës së VSM të PMBU Mat, me anë të shkresës me nr. X prot., datë xx, me lëndë “Njoftim për Vlerësimin Strategjik Mjedisor të “Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor për basenin e lumit Mat””.

Përmbledhja e konsultimit me publikun dhe veprimet që u ndërmorën janë të dokumentuara në Shtojcën 1 të këtij raporti.

9.2 KONSULTIMI I RAPORTIT PARAPRAK TË VSM

SHTOJCA 1 PROCESI I KONSULTIMIT PUBLIK

A. KONSULTIMI ME GRUPET E INTERESIT PËR ÇËSHTJET QË DO TË TRAJTOHEN NË RAPORTIN E VSM-SË

1. Ndarja e draftit të PMBU Mat me palët e interesuara

Siç parashikohet në nenin 9 të Ligjit 91/2013, përpara konsultimit të çështjeve që do të trajtohen në raport, drafti i PMBU-së së Matit u nda me palët e interesuara më 15 Qershor 2023. Email-i që iu dërgua palëve të interesuara tregohet më poshtë, në shqip dhe anglisht.

2. Bazuar në Nenin 8 Të Ligjit 91/2013 të përmendur më sipër, AMBU njoftoi Ministrinë e Turizmit dhe Mjedisit me anë të shkresës “Njoftim për Vlerësimin Strategjik Mjedisor të “Planit të Menaxhimit të Basenit Ujor për basenin e lumit Mat””.

3. Më 1 Qershor 2023, AMBU njoftoi palët e interesuara për konsultimin me publikun dhe gjithashtu kërkoi që palët e interesuara të paraqisnin çdo sugjerim në lidhje me temat që do të përfshiheshin në VSM-në e PMBU Mat. Më poshtë jepet shkresa që iu dërgua palëve të interesuara në vijim:
  - Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë;
  - Ministrisë së Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural;
  - Ministrisë së Turizmit dhe Mjedisit;
  - Shërbimi Gjeologjik Shqiptar;
  - Agjencisë Kombëtare të Mjedisit;
  - Institutit të Statistikave;
  - Institutit të Shëndetit Publik;
  - Agjencisë Kombëtare të Mbrojtjes Civile;
  - Agjencisë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura;
  - Agjencia Kombëtare e Infrastrukturës së Ujësjetës Kanalizimeve dhe Mbetjeve;
  - Zyra e Administrimit të Basenit Ujor Ishëm - Erzen - Mat.

4. Krahas njoftimit dhe kërkesës për sugjerime, në të njëjtën ditë AMBU i dërgoi një tjetër shkresë Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë, Ministrisë së Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, Ministrisë së Turizmit dhe Mjedisit dhe Agjencisë Kombëtare të Planifikimit të Territorit, duke kërkuar informacione lidhur me të gjitha strategjitë, planet apo programet përkatëse që tashmë janë miratuar dhe janë në zbatim, së bashku me listën e të gjitha dokumenteve përkatëse që janë në pritje të miratimit dhe draftet e tyre më të fundit. Lista e planeve, strategjive ose programeve u kërkua për sektorët e përmendur më poshtë:
  - Ujësjetës dhe kanalizime, trajtimi i ujërave të ndotura;
  - Menaxhimi i mbetjeve;
  - Energjia;
  - Industria;
  - Industria Minerale;
  - Transporti;
  - Bujqësia;
  - Pylltaria dhe Zonat e Mbrojtura;
  - Peshkimi;
  - Turizmi;
  - Planifikimi i territorit urban dhe rural;
  - Përdorimi i tokës etj.

Shkresa është paraqitur më poshtë: